APHORISMI NOVI, EX HIPPOCRATIS OPERIBUS NUNC...

Hippocrates, Jacques Spon

Digitized by Google

BIBLIOTECA NAZIONALE VITT. EMANUELE
13
24 H
31

12
4
8
33

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Alexandria

June 4th 1939.

Digitized by Google

Digitized by Google

ΑΦΟΡΙΣΜΟΙ
ΝΕΩΤΕΡΟΙ.

APHORISMI NOVI,

EX

HIPPOCRATIS

Operibus nunc primùm collecti, & in suas quique Classes digesti, notisque illustrati,

Studio

JACOBI SPONII

Medicinæ Doctoris, Collegio Lugdunensi Aggregati, Academici Patavini & Nemausensis.

BIBLIOTHECA ROYALE MEDICINE

LUGDUNI,

Apud ANISSONIOS, JOAN. POSUEL & CL. RIGAUD.

M. DC. LXXXIX.

Cum Regis Privilegio.

Digitized by Google

Digitized by Google

ÆGIDIO

MENAGIO

VIRO CLARISSIMO,

Literatorum Coryphæo,

S. P.

QVAMVIS diu ad exemplum apis sedulæ per florida Divini Hippocratis Tempe circumvolitarim, vix subiisset cogitatio, novum ex iis mellificium sub titulo Novorum Aphorismorum passim decerpendi, ac in certa quasi alvearia digerendi, nisi molimen istud à te, vir Clarissime, mihi ante triennium inspiratum esset, & ut tali sarcinæ humeros subjicerem seriò persuasum. Parui, processitque in-

Digitized by Google

inſtitutum ê voto, Deo bene juvante.

Hunc ergo novitium longèque poſthumum Magni illius Medicinæ parentis embryonem ſub felicibus inclyti Tui Nominis auſpiciis meritò in apricum venire patior, certò perſuaſus, ſi non alio, aſt eo ſaltem nomine, cordatiorum pleriſque arriſurum, ubi reſcire dabitur, abs Te tam perſpicacis ingenij, tàmque ſolidi judicij Viro quantulumcunque cœptulum hocce noſtrum, tum haud perfunctoriè commendatum, tum etiam maſculè promotum fuiſſe. Quapropter ſiqua Philiatris aliisve exinde ſit impoſterum emerſura utilitas, volo ut hanc totam Tuo uniius muneri, Tuæque humanitati ex aſſe acceptam referant, utpote qui cotis vice erga me functus, ad tam grave penſum ſuſcipiendum exantlandumque me animaveris, cui primitùs vel delibando, ex propriæ infirmitatis conſcientia, me ſentiebam tum imparatum, tum vehementer imparem.

Digitized by Google

rem. Amico verò ac officioso incentivo tuo altiùs forsan debito assurrexi, & periculum virium facere non pertimui. Quo successu viderint æqui rerum æstimatores. Si tamen aliquid aut gloriolæ aut beneficii ex isto mustaceo alicunde Auctori censeatur arrogandum, id omne Tuis tholis libenter meritóque appensum me velle ingenuè profiteor, ut omni ex parte apud te constare possit, quantâ cum sinceritate esse laborem,

Inclyti Tui Nominis Fervidissimus omnium Cultor,

JACOBUS SPONIUS.

Digitized b

PRÆFATIO.

In qua de Hippocratis operibus, ex quibus excerpti ſunt iſti Aphoriſmi, diſcurritur.

VETERUM & vulgarium Aphoriſmorum, toties ab omnibus Philiatris decantata laus eſt, ut aureum, divinum, ac *humanum*, ut ait Suidas, *ſuperans captum*, opus audierit; in iisque explicandis & commentandis ferè ducentum inſudarint Veteres & Recentiores Autores. Sic Democritus Hippocratis coævus hanc docendi brevium præceptorum ope Methodum miratus, conatus eſt, teſte Oribaſio, Selectarum ſententiarum librum ſimiliter ſcribe-

re,

Digitized by Google

re, ſed rem totam perficiendi deſperatione abjecit.

Hujus ergo opellæ utilitatem nemo opinor inficiabitur, qui attentè perpenderit, quâm multæ apud Hippocratem extent aureæ ſententiæ in memoriam inculcari dignæ, at hinc inde diſperſæ, & quia plerisque operibus ſuis manum ultimam non admovit, obſcuris, impolitis & ſubinde repetitis ratiociniis obrutæ. Hinc Galenus miratur nonnullas ſententias, quas in ſuis Commentariis explicat, ab Hippocrate in Aphoriſmos non fuiſſe relatas. Harum ſimiliúmque ſententiarum delectum ſub *Aphoriſmorum Novorum* nomine edere cogitavi. Cùm enim permulta in Divini Senis operibus latitent axiomata in antiquis Aphoriſmis omiſſa, & vulgares Aphoriſmi ferè omnes ad Prognoſim, Semeioticénque pertineant,

ne-

neglectis aut ſaltem rarò inſertis, quæ Phyſiologiam, Pathologiam, Diæteticam & Therapeuticam ſpectant: illa colligere operæ pretium duxi, atque in ordinem, qui memoriæ ſublevandæ inſervire poſſet redigere, partito ſcilicet in quinque Sectiones, juxta nunc receptas Medicinæ partes opere: ita ut qui antiquos & novos Aphoriſmos ſimul cum eximio Prognoſticôn libro, apprime calluerit, is totam ferè Hippocraticam Doctrinam poſſidere cenſendus ſit. Opus itaque, ni fallor, futurum Tyronibus perinde ac Eruditis utile, illis quidem ad acuendum ingenium, iſtis autem ad refricandam memoriam, utrobique in Artis commendationem & Artificum delectationem.

Novi autem Aphoriſmi jure merito vocari poſſunt, non ſolùm ut aliis ab antiquitate receptis oppo-

nan-

nantur, ab iisque distinguantur; sed etiam quia nova vulgò putata. Medicinæ inventa ferè omnia exhibent, quæ Novatores, quibus tamen debitæ laudis nihil detrahi velim, vel ex ipsomet Hippocrate expiscati sunt, vel inscij mentem ejus sequentes, illa excogitarunt & Orbi erudito communicarunt. Ita lactis ex Chylo generationem, fœtus per os nutritionem, circulationem, venas lacteas, cerebri glandulas, cor musculum, in Sectione prima Physiologica reperies: Febrium ex acido & amaro causam, non autem ex solo calore, vasa pinguifera, hydropis ex hydatidibus, anginæ ex sanguine coagulato generationem in Sectione Pathalogica: Scorbutum, Rachitidem, qui novi putabantur morbi in Semeiotica: Febrifuga, potiones vulnerarias, aliáque id genus in Therapeutica. Unde colligere licet qualis

Digitized by Google

quantàque fuerit magni eruditio Hippocratis, quem nihil ignoraſſe ex Veteribus aliqui dixere. Unde inter tot hujus ætatis Autores, qui Veterũ dogmata mordaci exagitarunt calamo, nemo ferè eſt qui Hippocratem, quaſi Medicinæ parentem non veneretur: ita Helmontius & Tachenius aliàs κριτικώτατοι, Veterum ignaviam ac ignorantiam ubique carpentes, divinum Senem ſuſpicere & ad partes ſuas trahere non erubeſcunt.

Potuiſſet autem in majorem molem hoc opus accreſcere, cùm tam multæ ſint in Coacis Prænotionibus, Prorrheticis & Epidemiis aphoriſticæ ſententiæ: ſed conſultò ommittere viſum eſt obſcura, impolita, incerta, & inutilia permulta, quibus memoria potiùs fatigaretur, quàm excoleretur animus. Et quid quæsô tot prognoſticis opus eſt, plerumque admo-

admodum dubiis, cùm ex una aut altera obſervatione aliquando collecta fuerint? Quid præſidiis hiſce ultimis ſæculis planè abolitis, aut faſtiditis, capitis purgationibus per ſternutatoria, ejusdem lotionibus, totiùsque corporis frequentibus balneis, lactis copiâ affatim ingeſtâ, aliisque ejusdem farinæ? Utilibus potiùs quàm raris ac inuſitatis immorari viſum eſt.

Verùm inſuſurrabit aliquis: rectè iſta quidem; at fortè pro Hippocraticis Axiomatis, nobis ſubleſtæ fidei aut falſa obtrudis, utpote ex libris falsò aut dubitanter Hippocrati tributis. At quæ reſponſum habe, me ex libris qui manifeſtè ſpurii ſunt nihil decerpſiſſe, ex iis qui ſuſpecti videntur, & ejus diſcipulis tributi, vel ab ipſis interpolati; caute, & quæ optima videbantur ſelegiſſe, at fere ſemper ex legitimis & à doctioribus Scriptoribus

tibut admiſſis. A doctioribus dico antiquis & recentioribus, Erotiano, Galeno, Foëſio, Zuingero, Heurnio, ut excludam moroſos, criticósque permultos, qui ferè pro arbitrio certos Hippocratis libros expungunt & contemnunt. Ita Mercuriali viro aliàs eruditiſſimo, ſed conjecturis ſuis nimiùm tribuenti, placuit Hippocratis opera in quatuor Claſſes redigere, quarum prima ſit librorum Hippocratis phraſim & dogmata verè continentium, ab eóque editorum ac perpolitorum, quales ſunt, *liber de natura humana*, *Aphoriſmi*, *Prognoſtica*, *de alimento*, *de humoribus*, *Epidemia*, & *Chirurgica*. Secunda eorum, qui ab ipſo memoriæ causâ ſunt conſcripti, verùm minimè caſtigati, ab ejus diſcipulis editi, quales eſſe vult, *de locis*, *de flatibus*, *de ſeptimeſtri*, & *de octimeſtri partu*, atque *de oſſibus*.

Ter-

Digitized by Google

Tertia eorum, qui nec editi nec conſcripti ab Hippocrate ; ſed à diſcipulis ex ejus dogmatibus & aliis adulterinis conflati, nempe libri *de carnibus, de genitura, de natura pueri, de affectionibus, de morbis, de mulierum & virginum morbis, de ſacro morbo, de fiſtulis, de hæmorrhoidibus, de liquidorum uſu, de diæta, de criſibus, de inſomniis, & Coacæ prænotiones.* Quarta tandem eorum, qui ab Hippocratis doctrina planè alieni & ſpurii ſub ejus nomine publicati ſunt, videlicet *Jusjurandum, præceptiones, de lege, de arte, de Medico, de veteri Medicina, de decoro, de exſectione fœtus, de anatome, de corde, de glandulis, de dentitione, de viſu, Epiſtolæ, de purgantibus, & de hominis ſtructura.*

At ſanè quám audacter & confidenter contra tot Eruditorum ſententiam hæc ſtatuerit, nunc paucis

Digitized by

videamus, incipiendo ab ultimis, quos planè ſpurios aſſerit : nec id tam criticâ prurigine, quàm veri indagatione agamus.

Occurrit primò *Jusjurandum*, quod, inquit Mercurialis, à Galeno non memoratur, & viro gravi indignum videtur, at fortè ore tenus diſcipulis propoſitum. Verùm ſi Hippocratis gravitate indignum fuit quod ſcriberetur, annon & indignum quod proponeretur. Adde quòd ex ipſius Jurisjurandi verbis, exſcriptum & non tantùm ore tenus propoſitum fuiſſe convincamur : *Deos, Deásque omnes teſtor, me quantùm viribus & judicio valuero, quod nunc juro & exſcripto ſpondeo planè obſervaturum.* Illud itaque pro genuino admittere non dubitarunt Erotianus, Scribonius, Oribaſius, Suidas, Divus Hieronymus, Gregorius Nazianzenus & omnes ferè recentiores. *Lex* & li-

liber *de Arte* pariter ab Erotiano & Galeno pro Hippocraticis recenſentur, cùmque nulla à Mercuriali excluſionis ratio afferatur, pro legitimis habendos cenſemus.

Librum *de veteri Medicina* intereſt penitius examinare, quem etſi ab Erotiano & Galeno receptum explodere voluit Mercurialis, ob unicam hanc rationem, quòd multùm detrahat primis qualitatibus, quas alibi maximi facit. Egregia ſanè ratio: parienim ſorte libros aliquos Hippocratis expungere poſſem, quòd multùm tribuant primis qualitatibus, quas in hoc libro minimi facit. At quidem primas qualitates non planè rejicit, ſed eas potiſſimùm vim ſuam exerere ait, humoribus acidis, amaris, ſalſiſve ſociatas. Nec ſane hæc doctrina ſolius hujuſce libri eſt, ut aliena ab Hippocrate judicetur; ſed in aliis quoque reſperſa.

Ita

Ita libro de natura hominis, qui ab omnibus prolegitimo habetur, de purgantibus differens, eorum quodque trahere ait, *quod naturæ ſuæ magis affine eſt, ſicut ſemina ex terra, ubi & acidum, & amarum, & dulce & ſalſum, & cujusque modi.* Et libro de carnibus. *Irrigata alimento ſingula incrementum accipiunt, calidum, frigidum, glutinoſum, pingue, dulce, amarum, & oſſa, & reliqua omnia quæ in corpore inſunt.*

Libros *de Medico, de decoro, & Præceptiones* rejicit pariter Criticus noſter, eo quòd, inquit, ſtyli ſint ab Hippocrate diverſi, nugisque conſperſi. At nunquàmne unus idémque Author ſtylum habuit diverſum, aut aliqua minoris eruditionis profatus eſt? Miranda ſane in hiſce libris virtutis, modeſtiæque exempla, Chriſtianos ipſos pudore ſuffundentia; qualia ſunt quæ-

quædam inter noſtros Aphoriſmos, initio Sectionis I. collocata.

Libellum *de Corde*, quamvis Galenus ab eo quædam mutuatus ſit, rejiciunt nonnulli hoc ſub prætextu, quod animam & nervorum originem in corde ſtatuat. Verùm quòd ad primum ſpectat, videtur animæ nomine, immediatum ejus inſtrumentum calidum nativum intellexiſſe, flammulam illam vitalem, quæ ex puriori ſanguinis parte nutritur. Quòd ad ſecundum, non quidem cor nervorum originem eſſe ait, ſed duntaxat cordis valvulas eſſe viſceris hujus nervos & aortæ principia, quod verum eſt. Præterea liber hic eximiè cordis Anatomen docet, verùmque eſſe muſculum, quod magni Hippocratis fœtum eſſe indicat.

Tractatum *de Glandulis*, quanquam â Galeno rejectum, quidni pro genuino habeamus, cùm ab ipſo-

ipſomet Hippocrate libro de Articulis indubitato ipſius fœtu, citetur? *Verùm*, inquit, *integra glandularum natura aliàs tractabitur, quòdque exiſtant, & quæ in quoque indicent, quàmque vim habeant*: quæ ſane apprime executus eſt in eo tractatu, ubi & cerebrum & renes juxta accuratas recentiorum anatomicas diſquiſitiones, glandulas eſſe docuit.

Nec minorem fidem merentur, ſiquidem in contrarium fere nil adducitur, libri *de dentitione*, *de viſione*, qui videtur initium eſſe illius quem libro de affectionibus pollicetur, & *Epiſtolæ* quæ jam Plutarchi tempore Hippocrati tributæ fuerunt.

Quos in tertiam Claſſem reponit, non difficiliùs erit plerisque ſuum honorem reddere. Librum *de natura pueri* citat ipſemet Hippocrates libro de morbis Mulierum

ſum: *Lac autem quomodo gignatur, à nobis dicitur in libro de natura pueri.* Sicuti pariter libro de natura pueri, ſuum *de morbis mulierum* citat, & uterque pro germano ab Erotiano agnoſcitur.

De illis qui *de Affectionibus & de internis Affectionibus* inſcripti ſunt, dubitat Galenus, ſintne Hippocratis vel Polybi ejus generi, priori tamen opinioni favere videtur, ultimùmque putat eundem eſſe quem antiqui librum *Majorem de morbis*, & nonnulli *de Empyis* inſcribebant, quique ab Hippocrate libro de articulis citatur: *Verùm*, inquit, *de his dicetur in diuturnis pulmonum morbis, ubi pulcherrima eventorum prognoſtica de iis fiunt.* Et libro de Affectionibus: *At ii quidem ſunt morbi qui circa ventrem oriuntur, præter eos qui pus pectore colligunt & tabem inferunt, & qui Mulieribus contingunt: de iis enim ſeorſim ſcribetur.* Libros *de formatione fœtus, ſacro morbo, de ſterilibus, de uſu liquidorum, de criſibus, de inſomniis, de fiſtulis, & de hemorrhoidibus*, jejunis admodum ra-

rationibus convellit, ideòque cum antiquis eos pro legitimis habere non desistendum.

Tres tandem *de Diæta* immeritò expungit. Primum quidem ænigmaticum obscurumque Hippocrate indignum judicavit Galenus. Verùm pace tanti viri dixerim, is fortè ob eam rationem in dubium librum huncce vocavit, quod videret non bene convenire cum vulgari de mixtorum compositione sententia ex quatuor elementis, siquidem statuit ex igne & aqua hominem & alia animantia constare. Quod enim ad obscuritatem attinet, ea est Hippocrati familiaris. Cæterùm tantâ eruditione, artiumque cognitione, totque egregiis sententiis refertus est, ut divino Sene dignissimus sit. Sic quis non miretur isthæc? *Divina mens edocuit homines sua opera imitari, cognoscentes, quæ faciunt, & ignorantes, quæ imitantur*: Et ista, *Naturam verò Dii omnes certo ordine constituerunt. Quæ igitur homines statuerunt, ea nunquam*

eodem

Digitized by Google

eodem modo ſe habent, ſive recta, ſive non recta ſint. Quæ vero Dii ſtatuerunt, ea ſemper rectè habent.

Prædictis ergò ſi annumeremus libros à Mercuriali in prima & ſecunda Claſſe conſtitutos, habebimus omnes legitimos Hippocratis fœtus, nempe *ſex priores Aphoriſmorum Sectiones*; aureum Prognoſticorum opus, quo Divini cognomen Hippocrates aſſecutus eſt; *de aëre, locis & aquis*, quem poſt varias peregrinationes edidit; *de natura humana*, ſaltem uſque ad mediam partem, cui ſubjuncta ſunt multa diverſi ſtyli & inerudita; *ſex primos Epidemiôn; de alimento, de humoribus, de locis in homine, de flatibus*, qui â Galeno & Erotiano pro legitimis habentur, *de ſeptimeſtri & de octimeſtri partu*, libròsque omnes *Chirurgicos*, qui verè Hippocratis in Chirurgia exercitatiſſimi genium redolent.

Pro ſuſpectis aut interpolatis tandem habebimus *Prorrhetica*, quæ Erotianus Hippocratis non eſſe affirmat, & Galenus Theſſali, vel Polybi,

Digitized by Google

bi, vel Euryphontis esse vult : *Coacas* ab Erotiano omissas, quæ videntur ex Aphorismis, Prognosticis, aliisque Hippocratis operibus consarcinatæ ab ejus Discipulis : libros *de superfœtatione*, *de salubri diæta*, quem Galenus modò Aristioni, modò Polybo, Philistioni aut Euryphonti tribuit : libros *de morbis*, qui judice Galeno Thessali. Polybi, Draconis, vel Medicorum Cnidiorum fœtus sunt. At quia in iis multa sunt præclara ex Hippocratis doctrina mutuata, in Sectione nostra Thèrapeutica plura seligere non dubitavimus, præsertim ea quæ cum hodierna praxi conspirant, eamque illustrare valent.

His adjungendi liber *de natura muliebri*, qui ferè totus ex iis qui de morbis mulierum inscribuntur decerptus est; *septimus Epidemiôn*, qui Erotiano inter ὄνομα seu interpolata collocatur : *Oratio ad aram*, *Thessali oratio*, & *de structura hominis*, & pauca alia, quæ sub Hippocratis nomine circumferuntur.

Præ-

Digitized by Google

Præter omnia iſta opera, quædam ſunt deperdita, unde non mirum ſi multa ad Medicinam ſpectantia deſiderentur. Citatur apud ipſummet Hippocratem liber de venis & arteriis, cujus pars fortè eſt, quæ libro de oſſibus annectitur : *Venarum*, inquit lib. de Articul. & *arteriarum communicationes, quotque & quales ſint, & unde initium ducant, quamque in quibus vim habeant, alio in libro declarabimus.* Rufus Epheſius venas quaſdem ab Hippocrate Dracontides vocari aſſerit, quod in iis quæ extant non legitur : ergo fortè in libro de venis. *Pharmacitidis* liber ab ipſomet Hippocrate ſæpè citatur. Memorat Galenus librum *de Septimanis*, quem pro ſpurio habet. At quis ille *Hexecontabiblos*, ſive ſexaginta libri à Suida citati, totam Medicinæ ſcientiam complectentes : Quatuor enim facit ordines librorum Hippocratis. 1. Jusjurandum. 2. Libros prognoſticos. 3. Aphoriſmos. 4. Hexecontabiblon, ἡ πολυθρύλλητος καὶ πολυθαύμαστος ἑξηκοντάβιβλος. In eo inſu-

da-

darunt viri docti. Dicam quid putem, donec alius certiora. Detrahe *Jusjurandum, Aphorismos, & libros Prognosticos*, nempe Prognosticum, Prorrheticum & Coacas, tres priores classes constituentia ; supersunt circiter sexaginta libri, qui verisimiliter Suidæ tempore in unum volumen redacti fuère sub titulo *Hexecontabiblos*. Hæc habebam præfanda. Nunc audiendus Præceptor ipse.

ΑΦΟ-

ΑΦΟΡΙΣΜΟΙ ΝΕΩΤΕΡΟΙ.

APHORISMI NOVI,

Ex Hippocratis operibus nunc primùm collecti, & in ſuas quique claſſes reducti.

SECTIO I.

Prolegomena & Phyſiologica continens.

I.

Τὰ ἱερὰ ἱεροῖσιν ἀνθρώποισι δείκνυται: βεβήλοισι δὲ οὐ θέμις, πρὶν ἢ τελεσθῶσιν ὀργίοισιν ἐπιστήμης. Hipp. Lex.

Sacra ſacris hominibus communicanda: profanis verò nefas, priusquàm ſcientiæ myſteriis initiati ſint.

Sententia desumpta à Deorum Mysteriis & præcipuè Cereris, quibus Athenienſium Senatusconſulto initiatus fuit Hippocrates. Religiosè enim vetitum erat aliquid ex his mysteriis, profanis aut quibuscunque non initiatis revelare; unde Præco ante Mysteriorum celebrationem pronunciabat, Ἐκὰς ἔστε βέβηλοι, *procul este profani.* Ita Medicinæ non initiatos ſapienter excludit Hippocates à Mysteriorum revelatione, ne ab eorum imperitia infamentur remedia, quæ aliis πολύχρηστα, hoc eſt, ſummè utilia fuerunt.

II.

Ibid. Οἰ ἰητροὶ φήμῃ μὲν πολλοὶ, ἔργῳ δὲ παγχυβαιοί.

Medici nomine quidem multi: re ipsâ verò perpauci.

Rationem ſubjungit divinus Senex: *qui enim*, inquit, *Medici*

næ

næ scientiam sibi verè comparare volet, necesse est, ut naturam nactus sit doctrinæ recipiendæ aptam, quâ repugnante irrita sunt omnia, tum etiam locum studiis commodum, institutionem à puero, industriam & tempus; quæ omnia rarò in uno homine reperiri possunt: unde etiamnum hodie, etsi multa ad studendum adminicula habeamus Antiquis denegata, putà Typographiam, Academiasque, multi tamen sunt nomine & gradu Doctores, at revera Docti perpauci.

III.

Ἡ ἀπειρία κακὸς θησαυρὸς δειλίης καὶ θρασύτητος τιθήνη; δειλίη γὰρ ἀδυναμίην σημαίνει· θρασύτης δ' ἀπειρίην. *Ibid.*

Imperitia malus thesaurus timiditatis & audaciæ nutrix: timiditas enim impotentiam, audacia verò ignorantiam arguit.

Cùm indagare vera pigeat, ignoran-

rantiæ pudore mentiri non piget, inquit Plinius hiſt.nat.lib.5.Mendacium enim & audacia aliquomodo ignorantiam tegunt.

IV.

De decent. habi-tu.

Ε'ν ἰητρικῇ ἀ Φιλαργυρίη, ἐντροπὴ, καταφολὴ, κόσμος, ἡσυχίη, ἀπαίνησις, καθαριότης, γνωμολογίη, ἀδιστιδαμονίη, ἠπιστοχη θεία.

In Medico eſſe debet pecuniæ contemptus, pudor, modeſtia in veſtitu, judicium, lenitas, urbanitas, mundities, recta elocutio, ſuperſtitionis averſatio, & præſtantia ſumma.

Mira ſanè & Hippocratis gravitate digniſſima ſententia, quæ ſola huncce librum genuinum divini ſenis fœtum eſſe mihi perſuadet. Ita pudorem commendat in jurejurando, & maximè circa rerum venerearum cupiditatem.

V.

Οὐδέποτε ἰητρῷ λογισμὸς φθονήσει-

Digitized by Google

σειεν ἄν ἑτέρῳ. ἀνδρὸς γὰρ ἄν φανείη.

Medicus ratione utens, nunquam alterum invidiosè calumniabitur: sic enim animi impotentiam prodet.

Solis Artium ignaris, inquit Senex noster, lib. de Arte, *hoc opus competit, qui ambitiosiùs contendunt, neque tamen improbitate suâ ullomodo præstare possunt, ut aliorum opera vel recta calumnientur, vel non recta reprehendant.* Hos autem Medicastros, qui ex aliorum calumnia quęstum quęritant; ἐς ἰητρικὴν ἐμπορευομένους, quasi Artem nundinantes vocat: quemadmodum animas nostras negotiari Medicos imperitos argutè dixit Plinius: cap. 1. l. 29.

VI.

Ἢν μὲν ἕνεκα ὁμίλου θέλῃς ἀνηρέσασθαι ποιήσασθαι, οὐκ ἀγαπλεῶς ἐπιθυμέεις· μὴ μὴν τοιγε μὲν μαρτυρίης ποιήσῃ. *Ibid.*

Si vulgi favorem tibi conciliare

Digitized by Google

velis, non admodum tibi glorioſum erit: at ne ſaltem id cum oſtentatione poëtica fiat.

Id eſt, ſi coram vulgo diſceptare aut de morbo coram Idiotis & plebeculâ diſſerere velis, id non magnam tibi gloriam conciliabit: ſi tamen id vitare nequiveris, cave ſaltem, ne cum affectatione fiat.

VII.

Epid. 6. Μηδὲν εἰκῇ, μηδὲν ὑπεροψίαν.

Nihil temerè credendum, nihilque negligendum.

Interpretari etiam liceret *nihil temerè agendum, nec tamen quicquam negligendum.*

VIII.

Præcept. Σφαλερὴ καὶ εὐπαίσχος ἡ μετ' ἀδολεσχίης ἰσχύησις.

Fallax & ad errorem proclivis eſt aſſeveratio cum garrulitate conjuncta.

Nec aſſeverare oportet, ſubdit pau-

paulò infrà, *quòd unum aliquod exhibitum remedium profuturum sit. Morbi enim omnes ob varias circumstantias, mutationesque diuturniore sæpè morâ ægrum obsident.*

IX.

Τῆς ἰητρικῆς τὰ μὲν φλαῦρα, De
χαλεπὰν γνῶναι, τὰ δὲ σπουδαῖα, Flat.
ῥηΐδιον.

Artis Medicæ vilia quidem nosse difficile, seria verò facilius.

Fortè quia seria magis perpenduntur: *at vilia quidem*, subjungit Hippocrates, *ipsis Medicis, plebi verò minimè sunt cognita, cùm mentis, non corporis opera existant*, non secus ac alia majoris momenti.

X.

Περὶ τῶν ἀφανεστάτων καὶ χαλεπω- Ibid.
τάτων νοσημάτων δόξη μᾶλλον ἢ τέ-
χνῃ χρίνεται: διαφέρει δὲ οὐ αὐτέοισι
πλεῖστον ἡ πεῖρη τῆς ἀπειρίης.

De obscurissimis & difficillimis morbis opinio magis quàm ars judicat: etsi in his peritia multùm imperitiæ prævaleat.

Idiotæ verò non admodum cognoscunt Medicos illos, qui præ aliis præstant. *Hipp. de diæta in acut.*

XI.

Præcept. Ἦν περὶ φιλανθρωπίη, πάρεστι καὶ φιλοτεχνίη.

Qui se humanum erga ægrotos præbuerit, is artis amore teneri censetur.

Multi namque ægri, subjungit Hipp. *cùm sciant se periculoso morbo affligi, etiam Medici probitate sanitati restitutos esse celebrari gandent.*

XII.

Præcept. Ἦν ὥκαιρός εἰη χορηγίης ξένῳ ἐοικότι δεομένῳ, μάλιστα ἐπαρκέειν τοιούτοισι.

Quòd si occasio ferendæ opis peregrino & egeno se obtulerit, iis maximè succurrendum.

Sen-

Sententia non solùm omni viro bono, sed & Christiano digna, quæ Medicos immisericordes pudore suffundere debet.

XIII.

Ἰητρική ἐστι πρόσθεσις καὶ ἀφαίρεσις: ἀφαίρεσις μὲν τῶν ὑπερβαλλόντων, πρόσθεσις δὲ τῶν ἐλλειπόντων. — *Medicina est additio & subtractio: subtractio quidem superfluorum, additio verò deficientium.* — De Flat.

Hunc locum adducit Galenus in Isagoge & Method. medend. ubi legit ἀφαίρεσις τῶν πλεοναζόντων, quod idem sonat. Et idem declarat Hipp. lib. de natura hominis; *Curationem aggredi oportet, nunc quidem detrahendo, nunc verò addendo, ita ut, quemadmodum jamdudum dixi, ad singulas ætates & anni tempora & naturas & morbos, contrariam tum medicamentorum, tum victus rationem adhibeas.* Hic autem Aphor. referri potuisset ad Therapeuticam: sed quia est veluti

Digitized by Google

darunt viri docti. Dicam quid putem, donec alius certiora. Detrahe *Jusjurandum, Aphorismos, & libros Prognosticos*, nempe Prognosticum, Prorrheticum & Coacas, tres priores classes constituentia ; supersunt circiter sexaginta libri, qui verisimiliter Suidæ tempore in unum volumen redacti fuère sub titulo *Hexecontabiblos*. Hæc habebam prætanda. Nunc audiendus Præceptor ipse.

ΑΦΟ-

ΑΦΟΡΙΣΜΟΙ ΝΕΩΤΕΡΟΙ.

APHORISMI NOVI,

Ex Hippocratis operibus nunc primùm collecti, & in suas quique classes reducti.

SECTIO I.

Prolegomena & Physiologica continens.

I.

Hipp. Lex.

Τὰ ἱερὰ ἐόντα περὶ γυμναῖσι ἐεργόσιν ἀνθρώποισι δείκνυται: βεβήλοισι δὲ οὐ θέμις, πρὶν ἢ τελεσθῶσιν ὀργίοισιν ἐπιστήμης.

Sacra sacris hominibus communicanda: profanis verò nefas, priusquàm scientiæ mysteriis initiati sint.

Sententia deſumpta à Deorum Myſteriis & præcipuè Cereris, quibus Athenienſium Senatusconſulto initiatus fuit Hippocrates. Religiosè enim vetitum erat aliquid ex his myſteriis, profanis aut quibuscunque non initiatis revelare; unde Præco ante Myſteriorum celebrationem pronunciabat, Ἑκὰς ἔστε βέβηλοι, *procul eſte profani.* Ita Medicinæ non initiatos ſapienter excludit Hippocates à Myſteriorum revelatione, ne ab eorum imperitia infamentur remedia, quæ aliis πολύχρηστα, hoc eſt, ſummè utilia fuerunt.

II.

Ibid. Οἱ ἰητροὶ φήμῃ μὲν πολλοὶ, ἔργῳ δὲ παγχυβαιοί.

Medici nomine quidem multi: re ipsâ verò perpauci.

Rationem ſubjungit divinus Senex: *qui enim*, inquit, *Medici*

næ

næ scientiam sibi verè comparare volet, necesse est, ut naturam nactus sit doctrinæ recipiendæ aptam, quâ repugnante irrita sunt omnia, tum etiam locum studiis commodum, institutionem à puero, industriam & tempus; quæ omnia rarò in uno homine reperiri possunt: unde etiamnum hodie, etsi multa ad studendum adminicula habeamus Antiquis denegata, putà Typographiam, Academiasque, multi tamen sunt nomine & gradu Doctores, at revera Docti perpauci.

III.

Ἡ ἀπειρία κακὸς θησαυρὸς δειλίης καὶ θρασύτητος τιθήνη; δειλίη γὰρ ἀδυναμίην σημαίνει: θρασύτης δ' ἀτεχνίτην. *Ibid.*

Imperitia malus thesaurus timiditatis & audaciæ nutrix: timiditas enim impotentiam, audacia verò ignorantiam arguit.

Cùm indagare vera pigeat, igno-

rantiæ pudore mentiri non piget, inquit Plinius hiſt.nat.lib.5.Mendacium enim & audacia aliquomodo ignorantiam tegunt.

IV.

De decent. habi-tu.

Ε'ν ἰητρικῇ ἀ Φιλαργυρίη, ἐντροπὴ, καταςολὴ, χρίσις, ἡσυχίη, ἀπαίνεπς, καθαριότης, γνωμολογίη, ἀδιστιδαμονίη, ὑπεροχὴ θεῖα.

In Medico eſſe debet pecuniæ contemptus, pudor, modeſtia in veſtitu, judicium, lenitas, urbanitas, mundities, recta elocutio, ſuperſtitionis averſatio, & præſantia ſumma.

Mira ſanè & Hippocratis gravitate digniſſima ſententia, quæ ſola huncce librum genuinum divini ſenis fœtum eſſe mihi perſuadet. Ita pudorem commendat in jurejurando, & maximè circa rerum venerearum cupiditatem.

V.

Præcept.

Οὐδέποτε ἐντεῦθεν λογισμὸς φθονήσει-

Digitized by Google

σειεν ἄν ἑτέρῳ. ἀχδνὸς γάρ ἄν φανείη.

Medicus ratione utens, nunquam alterum invidiosè calumniabitur: sic enim animi impotentiam prodet.

Solis Artium ignaris, inquit Senex noster, lib. de Arte, *hoc opus competit, qui ambitiosiùs contendunt, neque tamen improbitate suâ ullomodo prestare possunt, ut aliorum opera vel recta calumnientur, vel non recta reprehendant.* Hos autem Medicastros, qui ex aliorum calumnia quęstum quęritant; ἐς ἰητρικὴν ἐμπορευομένους, quasi Artem nundinantes vocat: quemadmodum animas nostras negotiari Medicos imperitos argutè dixit Plinius: cap. 1. l. 29.

VI.

Ἦν καὶ ἕνεκα ὁμίλου θέλῃς ἀνηρέασιν ποιήσασθαι, μὴ ἀγαπλεῶς ἐπιθυμέειν· μὴ μὲν μὴ μαρτυρίης ποιητικῆς. Ibid.

Si vulgi favorem tibi conciliare ve

Digitized by Google

velis, non admodum tibi glorioſum erit: at ne ſaltem id cum oſtentatione poëtica fiat.

Id eſt, ſi coram vulgo diſceptare aut de morbo coram Idiotis & plebeculâ diſſerere velis, id non magnam tibi gloriam conciliabit: ſi tamen id vitare nequiveris, cave ſaltem, ne cum affectatione fiat.

VII.

Epid. 6. Μηδὲν εἰκῇ, μηδὲν ὑπερφρᾶν.

Nihil temerè credendum, nihilque negligendum.

Interpretari etiam liceret *nihil temerè agendum, nec tamen quicquam negligendum.*

VIII.

Præcept. Σφαλερὴ καὶ εὐπαθὴς ἡ μετ' ἀδολεσχίης ἰσχύρησις.

Fallax & ad errorem proclivis eſt aſſeveratio cum garrulitate conjuncta.

Nec aſſeverare oportet, ſubdit pau-

Digitized by Google

paulò infrà, *quòd unum aliquod exhibitum remedium profuturum sit. Morbi enim omnes ob varias circumstantias, mutationesque diuturniore sæpè morâ ægrum obsident.*

IX.

Τῆς ἰητρικῆς τὰ μὲν φλαῦρα, De
χαλεπὰ γνῶναι, τὰ δὲ ἁπλᾶ, Flat.
ῥηΐδιον.

Artis Medicæ vilia quidem nosse difficile, seria verò facilius.

Fortè quia seria magis perpenduntur: *at vilia quidem*, subjungit Hippocrates, *ipsis Medicis, plebi verò minimè sunt cognita, cùm mentis, non corporis opera existant*, non secus ac alia majoris momenti.

X.

Περὶ τῶν ἀφανεστάτων καὶ χαλεπω- Ibid.
τάτων νοσημάτων δόξη μᾶλλον ἢ τέ-
χνῃ κρίνεται: διαφέρει δὲ οὐ αὐτέοισι
πλεῖστον ἡ πεῖρη τῆς ἀπειρίης.

De obscurissimis & difficillimis morbis opinio magis quàm ars judicat: etsi in his peritia multùm imperitiæ prævaleat.

Idiotæ verò non admodum cognoscunt Medicos illos, qui præ aliis præstant. *Hipp. de diæta in acut.*

XI.

Præc. Ἦν περὶ φιλανθρωπίη, πάρεστι καὶ φιλοτεχνίη.

Qui se humanum erga ægrotos præbuerit, is artis amore teneri censetur.

Multi namque ægri, subjungit Hipp. *cùm sciant se periculoso morbo affligi, etiam Medici probitate sanitati restitutos esse celebrari gaudent.*

XII.

Præcept. Ἦν ᾖ καιρὸς εἰη χορηγίης ξένῳ ἐοιῆι ἐπιδεομένοντι, μάλιστα ἐπαρκέειν τοισι πέοισι.

Quòd si occasio ferendæ opis peregrino & egeno se obtulerit, iis maximè succurrendum.

Sen-

Digitized by Google

Sententia non solùm omni viro bono, sed & Christiano digna, quæ Medicos immisericordes pudore suffundere debet.

XIII.

Ἰητρική ἐστι πρόσθεσις καὶ ἀφαίρεσις: ἀφαίρεσις μὲν τῶν ὑπερβαλλόντων, πρόσθεσις δὲ τῶν ἐλλειπόντων. — *Medicina est additio & subtractio: subtractio quidem superfluorum, additio verò deficientium.* — Deflat,

Hunc locum adducit Galenus in Isagoge & Method. medend. ubi legit ἀφαίρεσις τῶν πλεοναζόντων, quod idem sonat. Et idem declarat Hipp. lib. de natura hominis; *Curationem aggredi oportet, nunc quidem detrahendo, nunc verò addendo, ita ut, quemadmodum jamdudum dixi, ad singulas ætates & anni tempora & naturas & morbos, contrariam tum medicamentorum, tum victus rationem adhibeas.* Hic autem Aphor. referri potuisset ad Therapeuticam: sed quia est veluti

quædam Medicinæ definitio, ideo ipsum hîc præfigere voluimus.

XIV.

De Alim Φύσιες πάντων ἀδίδακτοι.

Omnium rerum naturæ à nullo edoctæ sunt.

Natura variè sumitur. 1. pro materia prima. 2. pro Deo seu vi divinâ toti mundo insitâ. 3. pro universa substantia temperiéque. 4. pro quavis innata vi corpora regente, quæ aliis calidum innatum vocatur: qua notione hîc sumi videtur ab Hippocrate: sicut & in alia ipsius sententia, Φύσις ἐξαρκέει πάντα πᾶσιν, *Natura omnibus sufficiens est.* Definitur à Platone, spiritus calidus ex sese motus hominem generans, perficiens & conservans. Plura si velis consule Foësij œconomiam Hippocratis.

XV.

De diæt. Ξυνίσα ζῶα, τάτε ἄλλα πάντα καὶ

καὶ ὁ ἄνθρωπος ἀπὸ δυοῖν, διαφόρεις μὲν τὴν δύναμιν, συμφόροις δὲ τὴν χρῆσιν, πυρὸς λέγω καὶ ὕδατος.

Animantia aliáque omnia, & homo ipse ex duobus constant facultate quidem diversis, usu verò consentientibus, igne scilicet & aquâ.

Axioma tantopere à Tachenio æstimatum, ut ex eo basim suo libro fecerit, cui titulus est *Hippocrates Chymicus*: idémque essa ait, ac si asserat omnia ex Acido & Alcali constare. Ignem enim acidum, Aquam Alcali esse. Quæ duo, inquit, natura instrumenta primaria sub variis occultarunt nominibus. Lullius *Entia realia*, Basilius Valentinus *Asa & Phalaia*, & aliquando *Gladiatores* appellat. Alij ficto sub nomine *Re-Bis*, quæ tandem in Galenicorum calidum & humiduem coincidere videntur.

XVI.

Τὸ μὲν δήναται πάντα διὰ παντὸς κινῆσαι, τὸ δ' ὕδωρ πάντα διὰ παντὸς τρέψαι. *Hid.*

Ignis quidem omnia semper movere: aqua verò omnia semper nutrire potest.

Ideóque, ait, *hæc ambo sufficientia sunt, tum aliis omnibus, tum mutuò sibi ipsis: utrúmque verò seorsim neque sibi ipsi, neque ulli alteri sufficiens est.* Quæ Chymicis magna videntur mysteria obumbrare.

XVII.

Πᾶν τὸ θερμὸν τῷ ψυχρῷ τρέφεται τῷ μετρίῳ. *De nat. puer.*

Omne calidum frigido nutritur moderato.

Quæcumque enim incalescunt, spiritum emittunt, & alium vicissim rigidum, quo nutriantur, attrahunt. Ita ignis focarius nisi continuo aëris pabulo foveatur, extinguitur; & insitus viventium omnium calor, nisi moderato aëris & spiritus nitroaërii appulsu re-

cre-

creetur & veluti nutriatur, subitò deficit.

XVIII.

Ἔκπνοον καὶ εἰσπνοόν ἐστιν ὅλον τὸ σῶμα. *Epid.* 6.

Corpus totum tàm foras quàm intro perspirabile est.

Hinc insensilis morbificorum humorum per totum corpus transpiratio, quá cessant morbi. Hinc translatio humorum à cavitate ad aliam per semitas sensibus incognitas, veluti puris Empyicorum ad renes & vesicam, naturà moliente vias, Medicis inexpertas & intentatas.

XIX.

Ξύῤῥοια μία, ξύμπνοια μία, ξυμπαθέα πάντα. *De Alim*

Confluxus unus, conspiratio una, consentientia omnia.

Hanc aphoristicam sententiam sæpè usurpat Galenus, iisdem erè verbis. Ita lib. 1. de usu partium; κατὰ μὲν γὰρ ἀλουσελίην πάντα

ξυμπαθέα, κατὰ τὰ μόρια, τῶν μερῶν ἑκάστῳ πρὸς τὸ ἔργον. Et lib. 2. de de caus. pulſ. πάντα πᾶσι συμπαθέα, Φύσις κοινή. *Omnia omnibus conſentiunt, iiſque natura communis.*

XX.

De locis in hom.

Ἀρχὴ μὲν σώματος ἔστι τὸ σπλάγχνον· ἀλλὰ πάντα ὁμοίως ἀρχὴ καὶ τελευτή. *Nullum quidem corporis eſt principium: ſed omnes partes æquè principium & finis ſunt.*

Deſcripto enim, inquit, *circulo principium non invenitur*. Sic de vena cava loquens; libro de oſſium natura; *Atque hæc una unde exordium ſumat; & ubi deſinat, non ſatis mihi compertum eſt, circulo enim facto principium non invenias.*

XXI.

De morb. l. 4.

Τῷ αἵματι ἡ καρδίη πηγή ἐστι, τῷ δὲ φλέγματι ἡ κεφαλή, τῷ δὲ ὕδατι ὁ σπλὴν, τῇ δὲ χολῇ τὸ χωρίον τὸ ἐπὶ τῷ πυλῳ.

Sanguinis fons eſt cor, pituitæ caput, aquæ, ſive melancholiæ, *lien, bilis verò locus, qui ad hepar eſt.*

Cor-

Cordis motum usúmque legitimum indigitat hoc Aphor. Etenim ex ipso tanquam ex fonte saliente sanguinem in universas corporis partes protrudi insinuat, dum cor sanguinis fontem appellat, ubi notandum, quod non dicat fieri sanguinem in corde, & meritò quidem, non enim cor, sed sanguis sanguinis author est, dum scilicet ipsum suo colore tingit, variis deinde circulationibus perfectiorem futurum. Non sunt igitur jam ab Hipp. alieni Neoterici, qui cor non sanguinis officinam, sed ipsius fontem & principium à quo movetur appellant. Patet quoque Hippocratem non secus ac Neotericos existimasse bilis secretioni destinatum esse hepar, melancholiæ lienem, pituitæ cerebrum, quod ideo frigidi & glutinosi metropolim vocat.

Cir-

Digitized by Google

Circa cordis uſum idem cenſet Plato in Dimæo: *Cor verò ſimul & venarum fontem, ſanguiniſque qui omnes corporis partes per alveos ſuos dimanat, inter ſtipatorum ſedem Dij collocarunt.* Et Ariſt. 3. de hiſt. animal. c. 19. ait. *in corde primùm ſanguinem generari, antequam corpus ipſum formetur.*

XXII.

De Alim

Ῥίζωσις φλεβῶν ἧπαρ: ἀρτηριέων καρδίη: ἐκ τούτων ἀποστλανᾶται ἐς πάντα αἷμα, καὶ πνεῦμα, καὶ θερμασίη διὰ τούτων φοιτᾷ.

Venarum radicatio hepar eſt, arteriarum cor: ex his per omnia ſanguis & ſpiritus pervagatur, colorque per hæc permeat.

Foëſius interpretatur ita, Venarum origo tanquam radix hepar eſt, quæ interpretatio Mœbio non placet aſſerenti Hippocratem nuſpiam dixiſſe in hepate gigni ſanguinem. Conringius

&

& Van der Linden negant etiam ullibi patére quæ fuerit Hippocratis de jecore sententia: liber enim de structura hominis, ubi legitur, *Jecur autem ipsum alimentum triplici digestione in succum redigit*, Hippocratis fœtus non est legitimus. Ait quidem lib. de nat. mul. *hepar gratiosi succi fontem esse*: unde videtur ambiguus fuisse in sanguinis generatione, quæ ignotis tunc temporis Chyliferis vasis obscurè, duntaxat ab antiquis dignoscebatur.

XXIII.

Τὰ ὀστέα τῷ σώματι στάσιν καὶ ὀρθότητα καὶ εἶδος παρέχουσι. *Deos sima nat. rectitudinem ac formam præbent.*

Ossa corpori firmitatem

Hic Aphorismus explicatione non indiget, cùm per se intellectu sit facillimus.

XXIV.

Τὰ δὲ νεῦρα κάμψιν καὶ ξύντασιν καὶ ἔκτασιν. *Ibid.*

Ner-

Nervi verò flexionem, contractionem & extensionem.

Musculi propriè flexionem, contractionem & extensionem faciunt, sed ope quidem nervorum, qui spiritus animales in illos à capite deferunt. Adde quòd Hippocrati nervi vocari videntur musculorum tendines. Ita libro de locis in homine, τὰ δὲ νεῦρα ξηρά τέ ἐστι καὶ ἀνοίλια καὶ πρὸς τῷ ὀστέῳ πεφύκασιν, &c. Hoc est, *nervi verò sicci sunt, & cavitatibus carent & ossi adhærescunt, maximamque partem ab osse nutriantur, etsi quoque ex carnibus alimentum habent, colorem que & robur inter os & carnem medium naturâ sortiti sunt.* Et paulo infrà: *Nervi autem articulos constringunt, per totum corpus distenti, potissimumque validi & semper maximè crassi sunt, in his corporis partibus, in quibus paucissimæ carnes sunt.*

XXV.

Epid. 6. Τὰ ἴσχοντα, ἢ ὁρμῶντα, ἢ ἐνσχήματα σκεπτέα.

Continentia, impetum facientia

Digitized by Google

tia & contenta sunt consideranda.

Celebris est ista sententia, quâ triplicem corporis nostri substantiam complectitur Hippocrates, solidas partes, spiritus, & humores, quæ ab Aretæo σεξεα, πνεύματα καὶ ὑγρά vocantur. Ut autem, inquit Galenus, eam ex qua corpus nostrum constituitur naturam probè Medico cognitam esse vult Hipp. ita certè in ejus triplicis substantiæ cujusque proba & temporata commoderatione & ordine sitam esse sanitatem indicat. Ideóque uniuscujusque immoderationem aut vitium, quámque immutationem faciat considerandum esse hæc sententia monet.

XXVI.

Τὴν Φύσιν τῆς χώρης ὅπῃ τὸ πλῆθος ἀκολλάθει τὰ εἴδεα τ̃ ἀνθρώπου καὶ οἱ τρόποι. *De aëre loc. & aq.*

Formæ & mores hominum magnâ

gnâ ex parte naturam regionis ſequuntur.

Ita Aſiatici ex Hippocrate Europæis minùs bellicoſi ſunt, ſed lenioribus moribus, ob ſoli cælique clementiam, quæ nec animum nec corpus vehementer percellit. Ita Phaſis fluvii accolæ ob aëris humiditatem proceri, craſſi, pallidi, effœminati. Ita Bœoti ſtupidi audiebant, quia *pervecam in patria, craſſoque ſub aëre nati*: Athenienſes è contra acuti, eloquentes, quia ſiccum ſolum, purúsque aër iis erat. *Ligures*, inquit Cicero Orat. contra Rullum, *montani*, duri, agreſtes. Campani ſemper ſuperbi bonitate agrorum & fructuum, magnitudine Urbis, ſalubritate & pulchritudine.

XXVII.

De Carnib. Ὁ ἐγκέφαλός ἐστι μητρόπολις τῆς ψυχῆς καὶ τῶν καλλώδων.

Cer

Cerebrum metropolis est frigidi & glutinosi.

Non quidem cerebrum ipsum, sed ventriculi ipsius cerebri. Etenim cerebri substantia quæ circumsepta est sanguineis vasis, & animalibus turgida spiritibus profectò non adeò friget: sed cùm sanguis qui ad corticalem cerebri substantiam appulsurus est, partem sui serosam deponat in ventriculos, quò purior & spiritibus animalibus cudendis aptior fieret, ideò magna fit in hisce ventriculis serosa, frigida, glutinosaque colluvies.

XXVIII.

Ἡ κεφαλὴ τὰς ἀδένας ἔχει, ἢ ἐγκεφάλου ἴκελον ἀδένι. *De gland*

Caput glandulas habet, cerebrum nempe glandulæ simile.

Istud quasi novum proferre gestiunt recentiores Anatomici, sed, inquit Plautus, *nihil est jam di-*

BIBLIOTECA NAZ ROMA

dictum, quod non dictum ſit priùs; Lynceúmque noſtrum Senem pauca ſanè effugerunt.

XXIX.

Ibid. Ἔχουσι δὲ καὶ οἱ νεφροὶ ἀδένας ἔνδον ἔνιοι κορίσκου δὲ πολλῆς ὑγρασίης.

Sed & renes glandulas habent, hi ſiquidem multa humiditate redundant.

Et iſtud Bellini aliorúmque recentiorum Anatomicorum placitis conſonum eſt, qui hac de re conſulendi.

XXX.

De loc. in hom. Ὑγιεινότεροι εἰσί τῳ κεφαλῳ, οἱ τὰς πλέονας φλέβας ἔχοντες.

Qui plures ſuturas habent, ij capite meliùs valent.

Iis enim meliùs caput tranſpirat, indéque minùs doloribus & fluxionibus obnoxij ſunt, quæ à vaporum retentione & condenſatione oriuntur.

XXXI.

De diæt. l. 1. Τῶν ἡλικιέων ὑγιηρότατοι οἱ παῖδες, δεύ-

Digitized by Google

δεύτεροι νεανίσκοι νοσερώτατοι δὲ οἱ πρεσβύτατοι καὶ οἱ ἔγγιστα.

Inter ætates pueri maximè sani sunt, deinde adolescentes, morbosissimi verò senes, & qui proximè ad eos accedunt.

Senes, utpote debiliores, omnibus injuriis ab aëre & alimentis magis expositi sunt, unde iis frequentiores morbi accidunt. Pueri verò vitæ principiis proximiores, & corpus transpirabilius habentes, tum etiam ab omnibus animi pathematis ferè liberi, omnium maximè sani esse debent.

XXXII.

Ἡ καρδία μῦς ἐστι κάρᾳ ἰσχυρὸς, οὐ τένοντι, ἀλλὰ πλήθει σαρκός. *Cor musculus est validus admodum, non quidem nervo, sed carnis densitate.*

De cor-de.

Galenus negavit cor musculum esse, quia musculus est motus voluntarii instrumentum, nec

nec iſtud Hippocraticum effatum verum eſſe, niſi intelligatur cor eſſe muſculum motus naturalis: adde quod habeat, inquit, omnis generis fibras, at muſculus unius tantùm generis, cùm unam tantùm perficiat actionem. Alij concedunt quidem muſculum eſſe, ſed in ſua ſpecie, diverſum ab aliis, veluti & diaphragma. At Stenonius & Louverus eximii hujus ætatis Anatomici ſolidis probarunt rationibus cor verum eſſe muſculum: 1. quia eadem habet, quæ in aliis obſervantur muſculis, fibras, nervos, venas, arteriaſque: 2. quia ejus fibræ, ut cæterorum muſculorum, in medio carnoſæ ſunt, in extremitate tendinoſæ. 3. Quia fibrarum uniformis eſt proceſſus, omnes enim in arcum intortæ deſinunt in coni ſtellarem figuram, ut ex ſchematis

quæ

Digitized by Google

quæ ab ipsis exhibentur, videre est. Ita ut cordis motus, nihil â ceterorum musculorum motu differat, nisi causæ efficientis ratione, cùm istorum sit planè voluntarius, illius verò involuntarius ob sanguinem circulationis ope nobis incogitantibus perpetuò influentem. Quam sese movendi Diastoles & Systoles ope miram facilitatem arguunt injecti liquores in animalium & hominum ipsorum defunctorum corda, quibus, modò nuper fato functa fuerint, motus restituitur, quasi reviviscerent & resurgerent, ut docuit in Patergis suis Anatomicis eruditissimus Peyerus. Doctrina igitur ista musculum esse Cor, non est nova, sed ab Hippocrate mutuata & renovata, qui quidem validum esse ait, non ob nervi sive tendinis fortitudinem, sed ob carnis

muſculoſæ fibrarúmque in ea multitudinem, denſitatémque. Tantùm ergo abeſt ut propter hoc dogma, ſicut aliquibus Criticis placet, expungi debeat hĩc libellus de corde, ex genuinis Hippocratis fœtibus, ut potius ex hoc veriſimo axiomate colligam, non alterius eſſe Autoris, præterquam divini ſenis fœtum. Nec regerat aliquis Hippocratem ſolitum eſſe muſculos carnium nomine duntaxat donare, quod quidem verum eſſe fateor, ſed tamen & muſculi nomen ab ipſo etiam alibi uſurpatum eſt veluti in alia ſententia, quam in Aphoriſmos ſectionis Semeioticæ referemus, ubi ait, *Muſculos cæteris partibus citius colliqueſcere, exceptis nervo & oſſe.* Et libro de alimento, *Morborum differentiæ in alimento, in ſpiritu, in calore, in ſanguine, in pituita, in bile, in hu-*

Digitized by Google

humoribus, in carne, in pinguedine, in vena, in arteria, in nervo, musculo, membrana, &c.

XXXIII.

Πνεύμων, ἐναντίῳ σώματι τρο- De
φὴν ἕλκει. *Alim.*

Pulmo contrarium corpori alimentum trahit.

Pulmo sanguine tenui & bilioso, cæterum verò corpus crasso & sanguineo propriè dicto humore nutritur. Nullum enim parenchyma habent pulmones, quod sanguinem crassum ad sui nutritionem requireret, sed ex meris constant vesiculis, dilatatisque vasis, quæ ut flexibilitatem suam ad jugem motum retineant, tenui alimento nutriri convenit. Hinc pulmones frequenter inflammatione & Erysipelate afficiuntur, quæ à sanguine bilioso præfervido oriuntur. Inde lac est veluti pulmo-

Digitized by Google

num balſamum, acrimoniam ſcilicet & tenuitatem nimiam humorum temperando & incraſſando.

XXXIV.

De carnib. & de nat. puer.

Τὸ παιδίον ἐν τῇ γαστρὶ σύνεχον τὰ γειλέα μύζει ἐκ τῶν μητρέων; ἕλκει τε τροφὴν καὶ τὸ πνεῦμα τῇ καρδίῃ ἴσον: ἕλκει μὲν ἀπὸ τοῦ αἵματος τὸ γλυκύτατον, ἅμα δὲ ἀπὸ τοῦ γάλακτος ἐπαυρίσκεται ὀλίγον.

Puer dum in utero eſt, ex utero alimentum ſugit compreſſis labris, tum etiam ſpiritum in cor attrahit: & quidem trahit ex ſanguine quod dulciſſimum eſt, ſimulque aliquantulâ lactis portione fruitur.

Rationes ſubjungit Hipp. *Quòd ſi quis roget, unde hoc quis noſcit, quòd puer in utero trahat & ſugat, hoc illi reſpondere licet. Pueri cùm in lucem prodeunt, fæces habere in inteſtinis conſpiciuntur, & ſimul ac in lucem eduntur tum homines tum pecora, illæ per al-*

vum

vum secedunt. Atqui neque fæces haberet, nisi in utero sugeret, neque statim ac puer natus esset, ubera sugere nosset nisi in utero suxisset. Confirmat Galenus libro de formatione fœtus, cap. 15. *Nemo*, inquit, *objiciat ideò fœtum ore ali non posse, quia amnium membranam sibi oppositam habet. Natura enim idonea est, quæ per foramina facultatem viamque ad id, quod convenit, aptam præbeat.* Doctrinam autem hancce Hippocraticam ferè sepultam restituerunt Recentiores Harvæus de generat. Animal. in fœtus ventriculo materiam aqueam reperiri asserit, sed turbidiorem, quale lac est cùm primùm prægnantibus mulieribus circa quartum mensem è papillis emulgetur, & in intestinis superioribus chylum ex eadem materia cocta. Bartholinus lib. de vase Thorac.: *In chorio membrana liquor flavescens. urinæ haud absimilis, in amnio candidior: ipsi catelli aquæ huic innatant ore aperto & linguis nonnihil exertis. In ventriculo catellorum humor illi similis, quiin amnio concludebatur.*

Et Olaus Rudbeckius affirmat etiam, dissectis catellis se persimilem in ore & ventriculo mucilaginem reperiisse, quæ intra amnium erat. At per os tantùm & semper nutriri fœtum, ut Epicurus & Democritus putabant, meritò negat Aristoteles: nam primis gestationis mensibus, os efformatum non est, ideoque nutritioni inservire nequit. Verisimilius itaque perfectis omnibus organis sensim aboleri nutritionem per abdomen, ubi scilicet fœtus circa quartum mensem moveri incipit, quia tunc plus alimenti requirit, succedere verò nutritionem per os.

XXXV.

De puer. Γίνεται ἢ τὸ γάλα, ὅκόταν αἱ μῆτραι ὀγκηραὶ ἐῶσαι πιέζωσι τὴ κοιλίην τ γυναικὸς, καὶ ἀποπνίγᾳ τὸ πόμα τὸν ἀπό τε τῶν βρωμάτων καὶ τ ποτῶν ἔξω, ἐς τὸ ἐπίπλοον, καὶ τὴν σάρκα, καὶ ἐς τὰς μαζούς.

Gignitur autem lac, ubi uterus fœtu intumescens mulieris ventrem comprimit, & quod in cibo & po-

Digitized by Google

potu pinguissimum est foràs in omentum, & carnem, & mammas prosilit.

Unde videtur existimare immediatè ex chylo lac generari, quæ multorum Recentiorum opinio est. Ajunt enim chylum per lacteas venas & thoracicum ductum ascendentem in venam cavam & cor, inde sanguini permistum ad mammas per aterias deferri, in quibus à copiosis ibi existentibus glandulis filtratur & à sanguine segregatur, qui per venas solus resorbetur & ad cor remeat. Unde lac assumptorum alimentorum & medicamentorum odorem, ac vim retinet, & subitò ferè à pastu implentur mammæ. Eandem autem suam de lactis generatione sententiam repetit Hippocrates lib. 1. de morbis mulierum. *Quod enim ex cibis ac potibus in sanguine est dulcissimum ad mammas vertitur, & velut exugendo trahitur: reliquumque corpus magis vacuari, minusque sanguine redundare necesse est.* Ergo non ex sanguine propriè generatur lac, sed

Digitized by Google

ex eo, quod in sanguine dulcissimum est, hoc est ex chylo ei permixto, qui compressis ab utero vasis Chyliferis ad superiora repit.

XXXVI.

Ibid. Ὅταν ἄκρα τὰ σώματος ὃ παιδίον ἔξω θῇ ἔξω, τότε καὶ κινέεται· καὶ ὁ χρόνος ἐστὶ τοῦτο, τῷ μὲν ἄρσενι τρεῖς μῆνες, τῇ δὲ θηλείῃ τέσσαρες.

Cùm extrema fœtus partes ramos emiserint, tunc etiam movetur; necessariúmque ad hoc tempus est masculo quidem tres menses, fœminæ quatuor.

Moveri nequit fœtus nisi extrema, ubi desinunt nerveæ tendinosæque partes, motus organa, fuerint formata & cute retecta, quod paulo ante medium gestationis tempus accidit: maribus scilicet circa tertium mensem absolutum, citiùsque quàm fœminis, eo quòd illis ob temperiem calidiorem & siccio rem, spiritus sint vivaciores & musculi firmiores. XXXVII.

XXXVII.

Ὁκόταν κινηθῇ τὸ ἔμβρυον οἱ μά- Ibid.
ζοι αἴρον), καὶ αἱ θηλαὶ ὀργῶσι, τὸ δὲ
γάλα δ' χωρέει.

Quo tempore fœtus movetur, mammæ etiam attolluntur, & papillæ turgescunt, nec tamen lac prodit.

Tunc enim prægnantibus appetitus viget, qui primis gestationis mensibus fuerat dejectus; unde ex copiosiori ingesto cibo major chyli & lactis fit copia: tùm etiam major sanguinis quantitas requiritur, quæ initio ad placentæ & fœtus subitam accretionem, uterique dilatationem erat necessaria. Quiquidem sanguis in corpore mulieris redundans, in mammas simul cum chylo regurgitat, nec tamen prodit lac, quia non admodum abundat, neque suctio adest, sicuti dum enixæ pueruas lactant.

XXXVIII.

De Sept. & de oct.im. parti

Ἀδύνατον τὸ γίνεσθαι παιδίον, ἐν ὀγδόῳ τῷ μηνὶ ἐς τὸ φανὲν ἐλθόν.

Impoſſibile eſt vitalem eſſe pueros namque ſeptimo menſe exitum molientes ex utero, alterationem patiuntur ac fatigantur; membranæ enim diſtenduntur, umbilicus vellicatur, dolores matris accedunt, fœtuſque priſtino vinculo exoluti graviores evadunt: unde per quadraginta dies plùs aut minùs in utero poſt hunc laborem ægrotant: quòd ſi hiſce ſuperatis laboribus in lucem aliqua ex occaſione prodire contingat octavo menſe, eos tamen ob prædictas affectiones debiliores facto s vivaces non eſſe docet Præceptor. Eandem ſententiã expreſſis verbis inculcat libro de carnibus, ὀκτάμηνον γενόμενον οὐδεὶν βιοῖ πώποτε, *Octavo menſe natus nullus unquam vixit.* Idem aſſerit Galenus libro definitionum Medicarum, ubi rationem affert, quòd numerus octavus non ſit criticus, ſicuti ſeptimus

mus, partus autem sit crisεos species. Estque antiquissima & receptissima opinio. Censorinus enim, libro de die natali, ait omnes fermè negasse *mense nasci vivaces octavo*. Notarunt tamen Aristoteles & alii Autores in Ægypto sæpe vivaces esse octimestres, quod tribuendum est soli, cœlique illius clementiæ, quæ eorum immaturitatem emendat. Noni de. sunt qui & alibi vivaces asserunt, exemplisque confirmant. Ita Plinius Cæsoniam Caligulæ uxorem octavo mense natam refert. Ita Vincentium Pinellum virum eruditione celebrem unà cum sorore, octavo etiam natum esse ajunt. Nec etiam affirmationis rationes desunt, quas eleganter olim expositit Carolus Drelincurtius in edita Quæstione, *An partus octimestris vitalis*, ubi sponte nasciturum octimestrem vitalem fore concludit, sed quidem minùs frequenter ac nomimestrem, sicuti & sancivit Aristoteles Hist. Animal. 7. cap. 4. Καὶ γάρ τα ὀκταμηνα ζῆ μὲν, ἧττον δ': *Etenim octimestres quidem vivunt, sed rariùs.*

Digitized by Google

XXXIX.

De sept. par-tu. Τῶν ἑπταμήνων οἱ γίνονται ἐκ πολλῶν, ὀλίγα.

Ex septimestribus supersunt quidam inter multos.

Rationem subjungit, *propterea quòd ratio & tempus, quo enutriti sunt in utero, effecit ut ea omnia consequantur, quorum etiam perfectissimi & qui maximè superstites evadunt, compotes fiunt, tum etiam quòd permutationem senserunt, priùs à matre emissi, quàm octavo mense ægrotarent.* Idem lib. 1. de Diæta: *Eodem etiam modo vitales nascuntur quidam citiùs, septimo mense perfectè; quidam tardiùs nono mense perfectè in lucem prodeunt.*

XL.

De puer. Ἐπὶ τὸ πλεῖσον ξυμβαίνει αἰγανται. λάκτας ἔχειν τὰς γυναῖκας τὰς ὀλίγα. τὰ καταμήνια μεθιείσας.

Ut plurimùm contingit, quæ pauca menstrua habent, sine lacte esse.

Siccioresenim sunt, & densiore corporis habitu. Hipp. ibid. E contra quæ co-

copiosa habent καταμήνια, sunt sanguineo temperamento, cùmque in iis non sit sanguinis penuria, facilius in lac convertitur Chylus. Unde mirari quis potest, cur in antiquis Aphor. 39. Sect. V. dixerit Hippocrates, *si Mulier quæ neque gravida est, neque peperit, lac habet, ei menstrua defecerunt.* Si enim menstruorum suppressio morbosa lac generet, quidni connaturalis retentio id etiam suppeditet. At dici potest non esse verum lac, sed serum potiùs ad lac nonnihil accedens, quod â suppressis mensibus gignitur; nec parem esse rationem in eorum naturali defectu aut imminutione, cùm istud siccam indicet temperiem materiam absumentem, ab aliis verò causis τῶν ἐπιμηνίων suppressio accidat.

XLI.

Ἢν μὴ ἀποκένωσῃ τὸ αἷμα ἡ γυνὴ, *Ibid.* ἐγλαμβάνει ἐνγαστρίη.

Si mulier menstruâ careat purgatione, utero non concipit.

Partes enim muliebres con-

ceptioni destinatæ, humore dulci, roridòque non irrigatæ, siccescunt & detumescunt, semini-que masculino recipiendo ineptæ fiunt : veluti terra viventium alias fœcunda parens, solitis imbribus, privata, iners, sterilis que gleba fit. Huc referend. Aphorism. veter. Sect. 5. *Quæ frigidos & densos habent uteros non concipiunt, neque quæ præhumidos habent, siquidem in iis semen extinguitur. Et quæ plus æquo siccas & adurentes, alimenti namque inopiâ semen corrumpitur.*

XLII.

Ibid. Τὰ μὲν ἐλάσσω τροφὴν ἐν τοῖσιν ἐμβρύοισιν ἔχοντα, θᾶσσον τίκτει: τὰ δὲ πλείω ὕστερον.

Quæ animantia minus alimoniæ fœtui suppeditant, celeriùs pariunt : quæ verò plus tardiùs.

Ita animalia, quæ pauco abundant sanguine, veluti volatilium genus, lepores, cuniculi, & similia celeriter pariunt: & è contra vac-

Digitized by Google

vaccæ, equæ & alia voracia animantia, tardiùs. Unde concludere licet fœminas πολυαίμους celeriter parere & sæpè abortire, nisi venæ sectione præcaveatur. Nec obest Hippocratis nostri & aliorum veterum præjudicium, quo *mulierem gravidam venâ sectâ abortire* censebant: vel enim de venæ sectione largâ manu, quæ tunc in usu erat, loquuntur, vel de eâ quæ primis fit mensibus, aut plethoræ signis non apparentibus. In his enim omnino requiritur Medici judicium.

XLIII.

Ibid.

Τῆσι πυκνοσάρκοισιν ὕστερον τὸ γάλα ἀπισημαίνει καὶ ἧσσον ἔρχεται· τῆσι δὲ ἀραιοσάρκοισι πρόσθεν.

Mulieribus quæ denso sunt corpore, tardiùs apparet gignitúrque lac: iis verò quæ rarum corporis habitum habent, citiùs.

Si

Si enim raro habitu fuerit mulier, exudationem, quæ ex omenti & stomachi compressione fit faciliùs, recipit, cùm sint vasa latiora & minùs à circumstantibus partibus compressa. Idem confirmat lib. 1. de morb. Mulier. *Sunt autem quædam, quæ naturà lac non habent, eisque lac ante tempus deficit. Eæque à natura solidam & densam carnem habent, ideòque cùm via densa sit, ex ventre, ad mammas satis humoris deferri nequit.*

XLIV.

Ibid. Ἐκ τῶν τικτόσων μάλιστα πονέουσιν αἱ πρωτοτόκοι.

Ex puerperis præcipuè laborant primiparæ.

Eo quòd doloribus non assueverint, nec viæ adhuc dilatatæ fuerint. Major autem labor est, si nondum viro maturæ, aut ætate provectiores sint.

XLV.

De nat. puer. Τὸ παιδίον ἐν γαστρὶ τῷ τοῦ σώματος τῇ ῥινὶ τῷ πνεύμονι ποιέεται. Fœ-

Fœtus in utero, ore & naribus spiritum trahit.

Plerique existimarunt fœtum in utero non respirare. At affirmativam docet Hippocrates in hac sententia, quam confirmat Galenus, libro, An animal sit, quod in utero continetur, cap 3. Ad quam Eruditissimi Boylæi aptanda venit annotatio in experimentis Physico-mechanicis. *Nec vacat nobis*, inquit, *Paradoxam istam Hippocratis in examen preferre sententiam, quam docti aliquot Medici non ita pridem reanimarunt, scilicet Fœtum in utero respirare. Ex alia enim parte non facilè quis imaginabitur, quomodo aer matris corpus transmeare valeat, & tegumenta quibus fœtus involvitur. Et cùm natura in infantulis recèns natis peculiaria & temporaria vasa excogitaverit, ut sanguis per alios transitus circulare possit, quàm solet in aliis individuis, cùm liberiorem habent Pulmonum usum, non est verisimile infantes in utero propriè respirare. Cùm tamen ex nostris pateat experimentis, omne*

pro-

propemodum liquorum genus, interspersis aëris corpusculis, perinde ac aquâ abundare; non videtur absurdum si quis dixerit, grandescentem fœtum, præsertim cùm superior involventis Amnii pars liquore destituta sit, & halituosâ tantum substantiâ compleatur, obscuram quandam respirationem exercere: præcipuè cùm non sit vana, ut multi usque scientes viri putant, fabula, infantulos in uteris matrum auditos fuisse vagientes. Etenim rarò quantumvis accidat, aliquando tamen observatum fuit. Et ipse Dominam quandam novi, cujus Amici, cùm ea paucis abhinc annis prægnaret, apud me conquesti fuerunt, illam vagitu infantuli sui plurimùm multoties terrefactam. Idipsum ex simili comprobat, quòd nempe pulli audiantur sæpe pipientes in ovo, nondum perrupto putamine. Inde concludendum videtur cum Bartholino, fœtum in utero saltem ultimis mensibus, cùm maturitati & partui proximus est, sine magno tamen musculorum thoracicorum conatu, respirare.

XLVI.

Τὸ σπέρμα ὅιται μηλοειδέως ἐκατέρωθεν τῆς νύσσης. *De ossi.*

Semen velut favus, ab utra-naque vesicæ parte fertur.

Malè igitur multi Herophilum vesicarum seminalium primum indagatorem statuunt, cùm hic honos meliùs Hippocrati debeatur, Quis enim non videt Hippocratem hoc Aphorismo vesiculas indigitasse seminarias, adeóque quæcunque jam fusè à neotericis de his partibus scribuntur, non tàm nova esse quàm renovata?

XLVII.

Ὥσπερ τοῖσι δένδρεσι ἡ γῆ, ὅτω τοῖσι ζωοισιν ἡ γαστὴρ, καὶ τρέφει καὶ θερμαίνει, καὶ ψύχει: ψύχει μὲν κενου-μένη, θερμαίνει δὲ πλησιμένη. *Hippocr. de mor.*

Ut se habet terra in arboribus, ita in animantibus venter: alit, calefacit, & refrigerat: refrigerat quidem dum vacuatur, calefacit verò cum impletur. Non

Non secus ac, inquit, *stercorata terra hyeme calida est: ita etiam ventriculus.* Superveniens enim alimentum occasio est fermentationi, quæ in ventriculo fit, à quâ calor accedit.

XLVIII.

De nat. hom. Εἰσὶ δὲ καὶ αἱ ἀπὸ τῆς κοιλίης φλέβες ἀνὰ τὸ σῶμα παμπολλαί τε καὶ παντοῖαι, δι' ὧν ἡ τε φὴ ἐν τῷ σώματι ἔρχεται.

Sunt autem ex ventre permultæ & variæ venæ, per quas in corpus alimentum defertur.

Ita libro de carnib. *Venæ quæ per ventrem & intestina feruntur, in quibus cibi & potus coacervantur, ubi hi incaluerint, id quod est tenuissimum & humidissimum attrahunt.* Quibus existimant lacteas venas Hippocrati cognitas fuisse. Certiùs tamen eas noverat Erasistratus antiquissimus Autor, quas lacteas arterias in mesenterio vocabat, quàsque in hœdis nuper natis concedit Galenus, lib *an sang. cont. in. in arteriis* Ita Aristot. 4. de part. animal, referente

Bar-

Barbato. *Sicut stirpes radicibus terræ innixæ cibum inde hauriunt, sic animantibus venter & intestinorum vires proterra sunt, à quibus per venas lacti inditas accipiunt alimentum.* Non ergo planè antiquis incognitæ erant lacteæ venæ.

XLIX.

Μυελὸς τροφὴ ὀστέϖ. *De Alim*

Medulla ossis alimentum.

Aristotelici medullam ossis excrementum esse censent : at verius Hipp. & Gal. proximam ejus nutritionis materiam esse opinantur: quæ sententia hocce argumento confirmari potest, quòd ossa per diuturnam elixationem in gelatinam quandam medullæ liquatæ similem tota ferè resolvantur.

L.

Ὑγρασία τροφῆς ὄχημα. *Ibid.*

Humiditas alimenti vehiculum est.

Non humiditas quæcunque, sed

ſed ea, quæ ſerum & lympha à recentioribus vocitatur, cujus præcipuum officium eſt, chylum & ſanguinem fluidiores reddere, ut faciliùs in partes omnes penetrent, & in nutritionem faceſſant.

Ibid. LI.

Ἡ τροφὴ ἐς τρίχας, καὶ ἐς ὄνυχας, καὶ ἐς τὸν ἐσχάτον ἐπιφανείην ἔνδοθεν ἀφικνέεται· ἔξωθεν τροφὴ ἐκ τῆς ἐσχάτης ἐπιφανείης ἐνδοτάτω.

Alimentum in pilos & ungues, extimámque ſuperficiem ab internis partibus pervenit: rurſuſque ab externis partibus extimaque ſuperficie ad internæ redit.

Circulationem ſanguinis hoc ſeculo ab Harvæo detectam non latuiſſe magnum Hippocratem, textus hic evincere videtur. Quomodo enim alimentum, quo nomine ſanguinem intelligit, in extimas usque corporis partes fertur, & ab externis ad in-

interna redit, sine circulari sanguinis motu? At si sequentes aphorismos & 20. Sect. 2. addideris, ij simul quasi demonstrationem efficient: quanquam sanè non ita distinctè ab eo edocta fuerit, ut scilicet sanguinis impulsum per arterias, reditum verò per venas explicuerit: at nemini mirum videbitur qui perpenderit multa Hippocratis opera periisse, præsertim verò librum de venis & arteriis, quem citat ipsemet libro de Articulis: *Venarum*, inquit, *& arteriarum communicationes, quotque & quales sint & unde initium ducant, quamque in quibus vim habeant, alio in libro declarabimus.* Hujus fortè libri reliquiæ interpolatæ supersunt libro de ossium natura, & libro de natura hominis: in quo ultimo hæc verba leguntur, quæ & lacteas &

lym-

lymphaticas venas adumbrare videntur, & omnium cum venis arteriisque communicationem; venæ enim nomine venam & arteriam intelligit. *Existunt etiam ex ventre permultæ & variæ generis venæ, per quas in corpus alimentum defertur. Ferunt & alimentum à crassis venis in ventrem & reliquum corpus & ab extra & ab intra, sibique mutuò submini-strant internæ venæ externis, vicissimque externæ internis.* Et libro de locis in hom. *Hæ omnes venæ inter se communicant & fluentem humorem mutuò recipiunt: aliæ enim sibi invicem concurrunt, aliæ per venulas à majoribus venis exortas.*

Ibid. LII.

Ἀρχὴ μεγάλη εἰς ἔσχατον μέρος ἀφικνέεται· ἐξ ἐσχάτου μέρεος εἰς ἀρχὴν μεγάλην ἀφίκεται.

Principium magnum ad extremam

Digitized by Google

mam partem pervenit : ex parte extrema ad magnum principium redit.

In priori sententiæ parte Principium magnum sanguis procul dubio est, principium scilicet nutritionis præcipuum. In secunda verò est cor, principium scilicet vitæ & primum vivens, ultimùmque moriens, ad quod ab externis partibus sanguis refluit.

LIII.

Περιόδοι ἐς πολλὰ σύμφωνοι, ἐς ἔμβρυον καὶ ἐς τὸ τοῦτο τροφὸ: ἄνω θις ἄνω ῥέπει ἐς γάλα, καὶ ἐς τροφὸ καὶ ἐς βρέφος. *Ibid.*

Circulationes ad multa conferunt, ad fœtum & ad illius alimentum deferendum: *rursusque sursum repit in lac, & in alimentum lactantis pueri.*

Sive circuitus sive circulationes interpreteris, perinde est: at sanè firma manet res ipsa: quo

pacto enim ſanguis & lac vitæ & nutritioni fœtus deſtinata feruntur, & ab utero ſurſum in mammas, ſine circulari motu? Unde quia lac, ſanguis & ſpiritus, hoſce orbiculares motus abſolvunt, circulationes plurali numero vocitat. De lacte & ſanguine teſtis eſt hic Aphor. & præcedens. De ſpiritu hæc ſententia lib. 1. de diæta, *Spiritus intro & foras permeat*: & paulò infra ubi ſtoliditatis rationem adfert, eam accidere ait, quia *ignis* hoc eſt, ſpiritûs, *tardior eſt circuitus, unde paulatim animi ſenſationes collabuntur*. De utriſque autem hoc divini ſenis effatum eodem lib. de diætâ, *Qui nectunt aut texunt, fila in orbem ducendo plicant, à principio in principium deſinunt, quod eſt circuitus in corpore, unde incipit eodem deſinat*: Nec ſolùm circulationes agnoſcit Hippocra-

pocrates in humorum motu locali, sed & in alterationibus, ut citato libro: *Qui figlinam exercent, rotam versant, quæ neque antrorsum neque retrorsum procedit, sed utramque in partem simul ad universi imitationem in orbem fertur. In ea autem cujusvis generis opera, neque inter se similia circumagendo perficiunt. Ex iisdem eadem hominibus eveniunt, reliquaque animantia eodem circumactu omnia operantur, ex iisdem nihil simile, iisdem instrumentis, ex iisdem sicca & ex siccis humida efficiendo.*

LIV.

Ἑπτάμερος ὁ ἀνθρωπος. *De carnib.*

Vita hominis septem diebus circumscribitur.

Id est, ultra septem dies sine alimento vivere nequit homo, septimoque ad summum moritur: imo subjungit Hipp. si quis post septem dies sine alimento transactos superstes fortè sit, tuncque commedere velit, eum nihilominus moriturum, jejuno scili-

cet inteſtino, ex nimia illa inedia ſubſidente ac veluti conglutinato, ſicque viâ alimento denegatâ.

LV.

Οὐκ ἐλάχιστον μέρος συμβάλλεται Ἀστρονομίη ἐς ἰητρικήν.

De aëre loc. & aq.

Non parùm ad artem Medicam confert Aſtronomia.

Aſtronomiæ cognitionem Medico utilem quidem eſſe vult, non verò, ut multi nugantur Aſtronomi, omnino neceſſariam. Id autem ſuadet affectuum multorum combinatio, qui ab Aſtris moventur, verbi gratiâ ventorum, tempeſtatum, & terræ frugum, ex quorum variis alterationibus varij emergunt morbi. Ita Hipocrates filio ſuo Theſſalo Geometriæ & Arithmeticæ ſtudium commendat, quibus acutiorem mentem & ſplendidiorem ad fructum eorum omnium, quæ in arte Medica uſui ſunt, acquirat.

Digitized by Google

rat. At nemo exinde putarit hasce scientias Medicis omnino necessarias esse.

LVI.

Δεῖ γὰρ καὶ τῶν Ἄστρων τὰς ἐπιτολὰς Φυλάσσεσθαι καὶ μάλιστα τὸν κυνὸς: ἔπειτα Ἀρκτούρου, καὶ ἐπὶ πλειάδων δύσεις. Ibid.

Siderum enim ortus Medico observandi sunt, præcipuè Caniculæ, deinde Arcturi, tum etiam Vergiliarum occasus.

Quin etiam, inquit, lib. 1. de diæta, *siderum ortus & occasus noscendi sunt, ut & ciborum & potionum excessus, ventorum & totius mundi mutationes, ex quibus sanè morbi hominibus perveniunt, observare debet Medicus.*

LVII.

Ἐπικινδυνώτατα ἡλίου τροπαὶ ἀμφότεραι, καὶ μᾶλλον θερειναί, καὶ ἴση, μερειναὶ νομιζόμεναι εἶτα ἀμφότεραι μᾶλλον ἢ αἱ μετοπωρειναί. Ibid.

Periculosissima sunt ambo solstitia, præcipueque æstivum: nec non

ambo æquinoctia, maximè verò autumnale.

Circa enim hosce tempestatum Cardines, magnæ fiunt tum in macrocosmo, tum consequenter in microcosmo, mutationes: unde sæpiùs morbis longis afflicti & præsertim tabidi circa Æquinoctium autumnale fato funguntur.

LVIII.

Χρυσίον ἐργάζονται, κόπτουσι, πλύουσι, πήσσουσι πυρὶ μαλακῷ, ἰσχυρῷ δὲ οὐ σωίσαται, ἀπείργασται δὲ πρὸς πάντα τὰ χρῶνται.

De diæt. l. 1.

Qui aurum ad opus adhibent, tundunt, lavant, blando igne liquant, neque enim vehementi coit: quod ubi elaboraverunt ad omnia utuntur.

Hunc Aphorismus magnæ famæ Chymici citant, ut probent Hippocratem auri potabilis con-

Digitized by Google

conficiendi modum delineasse, nec non ignis gradum in opere, quem ignis ordinem magni æstimavit Galenus: *Ignis*, inquit, *non differt ab igne nisi majore vi ac minore: infirmissimus qui ex paleis, quare ad flandum aurum accommodatum est, eo quòd absumatur & diffluat, si validiorem flammam sentiat.* Gal. cap. 5. in Lycum. Artem autem hanc χρυσοποιητικὴν perantiquam esse non dubito, cùm φιλαργυρία seu avaritia jamdudum in hominum cordibus radices egerit, & auri sacra fames varios excogitarit modos, quibus satiari posset. Hinc putant ab Ægyptiis per modum cabalæ, & hieroglyphicorum ope, transmissam in posteros hanc artem, & ab iis in Græcos & alias nationes derivatam. Unde supersunt adhuc in Manuscriptis Græcis varij tractatus

Digitized by Google

περὶ ἱερᾶς τέχνης de sacra arte, quo nomine Chymiam illam donarunt, sæpius citati in Glossario mediæ & infimæ Græcitatis, nunc sub prælo versanti.

APHORISMI NOVI.

SECTIO II.

Pathologica.

I.

Epist. ad Damag. Ὅλος ἄνθρωπος ἐκ γενετῆς νοσώδης ἐστί.

Totus homo à natura morbus est.

Videnda in hunc Aphor. Erudita ac elegans Thesis, à Guidone Patino olim Professore Regio Parisiensi, propugnata.

II.

De nat. hom. Εἰ ἓν ἦν ὁ ἄνθρωπος, οὐδέποτ' ἂν ἤλγεεν.

Si homo unum esset, neutiquam doleret.

Hoc eſt, ſi homo ex unico conſtaret elemento, vel humore, non eſſet ullum internum morbi Principium, cùm oriatur morbus ex partium ſive continentium ſive contentarum luctа, vel exceſſu: *Siquidem multa inſunt in corpore quæ cùm mutuò inter ſe præter naturam caleſcunt & refrigerantur ſiccantur & humectantur, morbos pariunt.* Ibid.

III.

Οὐκ ἐυθέως ἀίνεσι τοῖσιν ἀνθρώποισι πρόσγίνονται: ἀλλὰ κατὰ μικρὸν συλλεγόμενα ἀθρόως ἐκφαίνονται. *De diæt. l. 1.*

Morbi derepente non accidunt hominibus: ſed paulatim collectâ materiâ morbificâ ſubitò ſe produnt.

Nec enim à cauſis ſaltem internis, tam citò animalis œconomia perverti poteſt, ut in ſtatum contra naturam ſubita mutatio fiat. Sic Apoplexia quæ derepente hominibus accidit, non

fieret niſi ſenſim colligeretur ſeroſa colluvies, vel quæcunque alia hujuſce affectus cauſa eſſe poteſt: ipſaque ad certam menſuram, quam regere amplius nequit natura, perveniret.

IV.

De nat. hom. Αἱ νῶσοι γίνονται καὶ μὲν ἀπὸ τῶν διαιτημάτων, αἱ τε ἀπὸ τοῦ πνεύματος, ὃ ἑσπγόμενοι ζῶμεν.

Morbi oriuntur tum à victus ratione, tum à ſpiritu cujus inſpiratione vivimus.

Generaliſſimas & frequentiſſimas morborum cauſas hîc proponit, non quód alia externa reperiri non poſſint præter illa, morbis occaſionem præbentia, veluti ictus, lapſus, pluvia, objecta animi pathemata promoventia, ſed illa in communi hominum vita, hiſce duobus quæ nullus vitare mortalis poteſt, infrequentiora ſunt.

V.

Digitized by Google

V.

Αἱ μεταβολαὶ μάλιστα τίκτουσι νόσους σώματα, καὶ ἐν τῇσιν ὥρῃσιν αἱ μεγάλαι μεταλλαγαὶ, καὶ ἐν τοῖσιν ἄλλοισι. De Humor.

Mutationes potissimum morbos pariunt, tum quæcunque magnæ sunt mutationes in anni temporibus, tum in aliis rebus.

Hic Aphorismus præcedentis consectaneus est. Si enim à victus ratione & externo aëre quem respiramus oriantur morbi, necesse est ut subitæ mutationes circa alimenta aut aërem, alterationes magnas in naturali œconomia pariant, fundendo subito quæ compacta erant, compingendo quæ fusa, refrigerando quæ calefacta, calefaciendo plùs nimio quæ refrigerato. Idem autem ferè docet Aphor. antiq. 1. Sect. 3.

VI.

Τὸ τοῦ λίμνου μέρος δυνάμει ἰσχυρὸν ὡς ἐν τῇ Φύσει τοῦ ἀνθρώπου, καὶ γίνε-De

γιῶσαι, καὶ ἀσθενέα ποιῆσαι, καὶ ἀποκτεῖναι.

Fames plurimùm poteſt in hominum natura, tum ad ſanitatem & imbecillitatem, tum ad mortem inferendam.

Alimentis reparatur ſubſtantia rorida & ſpirituoſa corporis: unde non mirum ſi iis deficientibus, magnum interſit ſanitatis & vitæ periculum. Moderatus verò eorum appetitus non parum ad conſervandam vel recuperandam valetudinem confert: à ciborum enim copia gravatur ſtomachus, venæ crudis replentur ſuccis, viſcera onerantur & obſtruuntur.

VII.

Epiſt. ad Demetr. Τῶν ἀνθρωπίνων νοσημάτων ῥιζά ἐστι ἡ κεφαλή.

Humanorum morborum radix eſt caput, ex eòque maximi adveniunt morbi.

Hæc

Hæc eſt ſententia clariſſimi Willis, qui plures morbos ab aliis utero, hypochondriisque tributos, cerebro nervorùmque principio aſſignat. Caput enim ut inquit noſter Author lib. 4. de morbis, tanquam cucurbitula corpori ſuperpoſita facilè pituitoſos humores attrahit.

VIII.

Ἡ κεφαλὴ καὶ ὁ σπλὴν, μάλιστα Do ὑπνοσά ὑπ. m. b

Caput & lien maximè ſunt morbis obnoxia.

Caput quia nobiliſſimum, quia delicatioris texturæ, quia cæteris partibus tanquam cucurbitula ſuperpoſitum eſt, quia vaſis permultis penetratum, quia aëris injuriis expoſitiſſimum eſt, varios etiam patitur morbos. Lien verò non minùs iis obnoxius, quia inſtar ſpongiæ varios excipit pravos humores, infinitis

Digitized by Google

vasis præcipuè arteriolis irrigatus, nec emunctorium quo expurgetur patens & sensibile habet.

IX.

De vet. Med. Ψυχρότητα καὶ θερμότητα πασέων ἥκιστα τῶν δυναμέων νομίζω δυναστεύειν ἐν τῷ σώματι.

Frigiditatem & calorem inter omnes qualitates, minimùm in corpore posse existimo.

Non ergo jejuna illa ætiologia morborum intemperies perpetuò accusans, placuit divino seni. Sunt enim caliditas & frigiditas comites potiùs aut soboles salsuginis, amaritiei, aciditatisve, quàm revera morborum causæ. Ita vacuatâ amarâ bile quæ nonnunquam magnas in corpore turbas excitat, cessat calor præter naturam & viscerum intemperies. Nullâ enim propriè intemperie laborant par-

partes ſolidæ, ſed ſoli humores eas permeantes, quibus correctis reſtituuntur & viſcerum functiones.

X.

Ἔνι ἀνθρώπῳ καὶ πικρὸν καὶ ἁλμυ- *Ibid.*
ρὸν καὶ γλυκὺ, καὶ ὀξὺ, καὶ στρυφνὸν, καὶ πλαδαρὸν: ὅταν δὲ πιθανέων ἀποκεκριθῇ καὶ αὐτὸ ἐφ' ἑωυτοῦ γένηται τότε καὶ φανερόν ἐστι, καὶ λυπέει.

In homine ineſt amarum & ſalſum, & dulce, & acidum, & acerbum, & inſipidum: ubi verò horum quidpiam ſeparatum fuerit, & dominium obtinuerit, tunc conſpicuum fit & moleſtiâ afficit.

Doctrinam hanc ferè ſepultam & Ariſtotelicorum, Galenicorumve placitis obrutam, noſtrâ ætate reſtituere conati ſunt Helmontius, Sylvius de le Boe, Tachenius & Helvetius. Idem repetit Hippocrates noſter in locis antehac in Præfatione noſtra citatis.

XI.

XI.

Ibid. Οὐ διὰ τὸ θερμὸν ἁπλῶς πυρεταίνουσιν οἱ ἄνθρωποι, ἀλλ' ἔστι καὶ πικρὸν καὶ θερμὸν τὸ αὐτὸ, καὶ θερμὸν ϵ ὀξύ, καὶ ἁλμυρὸν καὶ θερμὸν καὶ ἀλλὰ μύρια.

Calidum ſolum non eſt febris cauſa, ſed ea eſt calidum & amarum ſimul, calidum & acidum, calidum & ſalſum, aliàque innumera.

Sic piper, allium ſimiliaque edulia etſi calidiſſima minùs febrem excitant quàm fructus horarii aut lacticinia: Unde hoc, niſi quia iſta facilè in ſtomacho corrumpuntur & aceſcunt, ſicque ab acido illo crudove humore in ſanguinem introducto, fit febrilis fermentatio? Idem de ſalſis amariſque dicendum, ſive in corpore genitis, ſive aſſumptis. Ea enim maſſam ſanguineam acriorem, & ut ita dicam, ni-

Digitized by Google

nimis Alcaliſatam efficiunt, ita ut deinde à levi chyli aut lymphæ aciditate fermentetur. Sic Arthritidis & rheumatiſmi cauſa, ſerum eſt ſalſum & acre per renes non ſatis expurgatum, & ad articulos aut muſculos explosum. Quid hîc calor aut frigus agunt? Quammimùm ſanè, non tamen omnino nihil; ſi enim ſerum illud bilem ſecum duxerit, dolor augetur & febris, ſi pituitoſos frigidoſque humores, gravitas & tumor in parte affecta accedunt.

XII.

Ἄρα ὀξὺς χυμὸς ἀνεπιτήδειος τῶν λοιπῶν μάλιστα ἐστι: εἴπερ ὁ γλυκὺς γε πάντων ἐπιτηδειότατος. *Ibid.*

Certè omnium humorum acidus maximè incommodus eſt: ſiquidem dulcis omnium maximè accommodatus exiſtit.

Is enim eſt frequentiſima febri-

Digitized by Google

brium causa: siquidem ex commixtione Chyli, puris aut aliorum quorumvis humorum putrescentium & acescentium cum sanguinis massa, quæ alcali abundat, effervescentia quædam quæ febris dicitur excitari solet, quemadmodum ex spiritus vitrioli aut cujusvis acidi cum oleo Tartari aliove Alcali permixtione, fermentatio ebullitioque sensibilis excitatur. Cujus phænomeni rationes videsis apud Tachenium in Hipp. Chymico, & tractatum Gallicum de Acido & Alcali.

XIII.

De diæt. in acut.

Αἱ ἀπὸ ὀξέος ὀξύτητες περιχόλοισι μᾶλλον ἢ μελαγχολικοῖσι ξυμφέρουσι: τὰ μὲν γὰρ περὶ διαλύει καὶ ἐκφλεγματᾶται μειοῦσαι ὑπ' αὐτέων, τὰ δὲ μέλανα ζυμᾶται, καὶ μειοῦσι, καὶ πολλαπλασιᾶται.

Aceti aciditas bilioſis magis quàm melancholicis confert: ama-

ra

ra enim dissolvuntur & in pituitam vertuntur ab ipso sublimata: melancholica verò ab eo fermentantur, sublimantur & multiplicantur.

Acetum & alia acida, bili amaræ permixta, eam temperant & dulciorem reddunt, ita ut in pituitam facescat: dulcis enim quicunque humor corporis, pituitæ seu phlegmatis nomine ab Hippocrate designatur. Acidum verò & amarum sunt sapores ex diametro oppositi, ex quorum mutua dissolutione & combinatione dulce suboritur. Melancholia autem cùm sit acida ab aceto acidior fit, fermentatur & multiplicatur.

XIV.

Γυναιξὶ δὲ τὸ ἐπὶ πᾶν πολεμιώτατον, *Ibid.* ἢ ἀνδράσιν ὄξος· ὑστεραλγὲς γάρ ἐστι.

Mulieribus autem acetum longé magis adversum est quàm viris:

Digitized by Google

viris: uterum enim dolore afficit.

Quòd Acetum ſuapte natura nervos offendat experientia & ratio demonſtrant. Sunt enim exangues & frigidi, facileq; ab iis quæ refrigerant ſimul & tenues habent partes, afficiuntur medicamentis, quale acetum eſt. Uterum autem Anatomici ferè omnes nervoſum eſſe dicunt. Galenus in hunc locum.

XV.

Epid. 6. Ὕδωρ βορὸν καὶ ἀγρυπνίη βορόν.

Aqua, ſive melancholia, vorax & vigilia vorax.

Melancholici enim ſunt voraces, eo quòd melancholiâ in corpore abundante aceſcant omnia, & ventriculi fermentum acidius redditum famem intenſiorem creet, tum quia citò ab acido diſſolvuntur alimenta, tum quia ab acidi vi pungente & coroſiva, vellicationis ſuctioniſve ſenſus in ſtomacho excitatur major. Vigilia etiam voraces homines facit, eo quod ab ea ſpi-

ſpiritus & alimentum impenſiùs diſſipetur, ſicque majori reparatione corpus egeat. Galenus tamen Aquæ nomine non melancholiam, ſed aquam propriè intellexit, quaſi voluerit Hipp. Aquæ potores edaces eſſe, quod etiam verum eſt.

XVI.

Νοσήματα ἔχει παυλὸς, ἢ φαλα- *Epid.*
κρὸς, ἢ ἰσχνόφωνος, ἢ δασὺς, ἰσχυ- 2.
ρῶς μελαγχολικά. *Sect.*

Balbus, & calvus, & exili voce præditus, & hirſutus, morbis conflictantur valdè melancholicis. 5.

Quia balbus, calvus, exili voce præditus & hirſutus melancholici ſunt: ſicut autem bilioſi in bilioſos morbos facilè incurrunt, ita melancholici in melancholicos. Addidit autem Hipp. *valdè*, quia cùm melancholici remedia reſpuant vel ne-

negligant, hinc augentur ipsorum morbi & validiores fiunt.

XVII.

De loc. in hom. Τοῖσιν αὐτοῖσιν ὅπερ σπλὴν θάλλει καὶ τὸ σῶμα φθίνει.

Iisdem de causis & eodem tempore lien intumescit & corpus contabescit.

Ideo lien Principis fisco comparatur. Fisco enim repleto populi opes minuuntur. Lien autem à sanguine tartareo impuroque tumet, unde sanguinis massa per lienem transcolari & depurari nequit, tartareusque & impurus remanet nutritionique ineptus, sicque dulci & amico alimento defraudatum corpus exsiccatur & contabescit.

XVIII.

De loc. in hom. Ὅταν τὸ σῶμα λεπτὸν ᾖ καὶ ὁ σπλὴν θάλλῃ, καὶ τὸ ἐπίπλοον ἅμα τῷ σώματι λεπτυνθῇ, ἢ πιμελὴ ἡ ἐν τῷ ἐπιπλόῳ ἐκτήκεται.

Cùm corpus extenuatur, & lien

Digitized by Google

lien turgeſcit, & unà cum corpore omentum extenuatum fuerit, ejus pinguedo colliqueſcit.

Ubi verò, addit, *partes iſtæ pinguedine vacuæ fuerint, & ex liene turgeſcente in omentum defluxerit, quod cum nimirum valde vicinum exiſtat & vaſa vacua habeat, id excipit*: inde ſpecies quædam hydropis oritur ex liene & omenti pinguedine colliquefacta, de qua conſule Malpighium in Epiſt. ubi de vaſis pinguiteris, quæ Hippocrati cognita fuiſſe ex hoc loco aſſerit.

XIX.

Ἡ ἱερὴ νοῦσος γίνεται μὲν φλέγματα δε πίηται, τοῖσι ὴ χολώδεσιν ἥ. — *mor.*

Sacer morbus pituitoſis quibo dem contingit, minimè verò biliofis. — *ſacr.*

Ab humore quocunque dulci, viſcido, quem antiqui phlegma vocarunt, fiunt obſtructiones in venis, à quibus oriri Epilepſiam ſequenti Aphoriſmo aſſerit. Id confirmat rara obſerva-

tio

tio anno 1682. Lugduni facta, circa Epileptici cadaver apertum, præsentibus D. Falconet Collegij Medicorum Lugdunensium Decano, & D. Marquis eidem Collegio Aggregato. Repertæ sunt in variis Jugularium venarum ramis, obstructiones à muco viscido, & tartareo, ita ut gypso infarcti viderentur: à quo impeditâ circulatione, lympha primò in cerebrum regurgitabat, & eum somnolentum efficiebat, mox ubi acrior aut copiosior, insultu epileptico tentabat: tandemque auctis illis obstructionibus, sanguis ipsemet in ventriculos cerebri extravasatus majorem insultum peperit, & è vivis sustulit, ut aperto cranio manifestum fuit.

XX.

De Flat. Ἡ ἱερὴ νοῦσος γίνεται, ὅταν πολλὰ ἐμφεύγματα γίνεται πολλαχῇ ἀνὰ τὰς

τὰς Φλέβας καὶ κωλύε) τὸ αἷμα διεξιέναι: τῇ μὲν ἔστηκε, τῇ δ' ἧνωθρῶς διεξέρχε) , τῇ δ' θᾶσσον.

Sacer morbus fit, cùm obstructiones multæ multis modis circa venas contingunt, & sanguinis motus probibetur; atque hîc quidem sistitur, ibi tardiùs permeat, alibi autem citiùs.

Ex qua, subdit, *sanguinis per corpus transitus inæqualiiate, variæ etiam inaqualitates contingunt.* Hîc autem sanguinis motum, & quidem ubi sanum est corpus, æqualem agnoscit. Obstructiones verò Epilepsiæ causas esse saltem remotas indicio sunt in mulieribus menstrua retenta aut imminuta, in viris hæmorrhoides suppressæ, in utrisque pallor, flatus, temperamentum pituitosum. Ex quibus obstructionibus sanguis non diffiatus nitrol sulphureus evadit, ejusdem naturæ spiritus creans: qui spiritus inflammati & nervos vellicantes insultus Epilepticos gignunt.

XXI.

Αἱ δ' ὅπως λῃξίας γίνονται καὶ δι' ἃς φύσας. *Ibid.*

Apoplexiæ oriuntur interdum à flatibus.

Ab humore glutinoſo oriuntur flatus, qui dum vaſa coarctant aut obſtruunt, ſanguinis & ſpirituum motum intercipiunt, unde motus & ſenſuum, qui horum ope functiones ſuas exercent, impedimentum & ceſſatio fit, quæ apoplexia vocatur.

XXII.

De morbis l. 2.

Γίνονται καὶ ὅταν τὸ αἷμα ψυχθῇ, καὶ πήγνυται, καὶ κινηθῆναι ἐδυνάσθαι.

Fit etiam Apoplexia *ubi ſanguis refrigeratur, coagulatur ac moveri nequit.*

Hujus autem refrigerii ſanguinis ac coagulationis cauſam ibidem aſſerit eſſe atram bilem in capite agitatam, fluentemque ad cervicem & pectus. Quod cum grano ſalis ad Neotericorum mentem explicare licet, ubi ſcilicet ſanguis aduſtus, acidus, viſcidusque caput impetens, quem

atra

atræ bilis nomine donare poſſumus, coagulatur in venis jugularibus, ſpirituumque á corde ad cerebrum tranſitum denegans, ἄφωνος & apoplecticus decidit homo: quæ vera apoplexia ab Antiquis *Ictus ſanguinis* vocatur. Si autem ipſummet ſanguinem atræ bilis nomine inſignire nolueris, intellige ſi lubet quemcunque humorem acidum ſive à liene ſubminiſtratum, ſive à crudis, verminoſis, aceſcentibusque in primis viis Chyli reliquiis, inde maſſæ ſanguineæ admixtis & ad caput delatis, à quibus nullus dubito, quin ſæpius iſtæ ſuboriantur apoplexiæ. Proprium autem acidi eſt coagulare, & coagulando ſpiritus irretire ac refrigerare, ut norunt omnes Chymiatri. *Quòd ſi ſuperior evadat*, inquit Hippocrates, *adeo ut ſanguïs incaleſcat, ſive ab his quæ offeruntur, ſive ex ſeſe, ſub-*

blimatur, fluidior redditur ac moveturr, atque ita respiratione restitutâ, despumatur atque bilis illa atra excutitur, convalescitq; æger. Mox addit; *Quòd si ex ebrietate sic afficiatur, id enim ex ea contingere solet, moritur æger.* Ebrietas autem sanguinem & crudum simul chylum, ad caput sapientiæ sedem, nimio sanè impetu mittere ac elevare solet, rarò autem atram bilem propriè dictam.

XXIII.

De loc. in. hom. Ῥόοι γίνονται καὶ Διαψυχομένης τοῦ σαρκὸς λίπω, καὶ διαθερμαινομένης, καὶ ὑπερφλεγμαινούσης.

Fluxiones contingunt tum perfrigeratâ carne, tum excalefactâ, tum supertumefactâ.

Perfrigeratis externis partibus supprimitur transpiratio, quæ summi est in vita momenti, unde qui transpirare debebat humor, in varias partes refluit, ve-

lu-

luti cerebrum aut pulmones. Excalefactis autem supra modum quibuscunque partibus, sive externis, sive internis funduntur humores, & in rarefacta à calore loca depluunt: idèmque tumefactá sive inflammatá parte accidit.

XXIV.

Ῥόοι ἀπὸ κεφαλῆς ἑπτὰ, διὰ ὤτων, ὀφθαλμῶν, διὰ ῥινῶν, διὰ ὑπερῴης ἐς φάρυγγα, ἐς στόμαχον, διὰ φλεβῶν ἐπὶ νωτιαῖον, ἐς τὸ αἷμα. *De glandul.*

Fluxiones ex capite septem sunt, per aures, per oculos, per nares, per palatum in fauces, in stomachum, per vasa in spinalem medullam, atque in sanguinem.

Exponit hic Hipp. vias quibus contentus in capite humor superfluus expellitur. De quinque primis nulla difficultas: sed forsan non adeò pronum est concipere, quomodo fluxio fiat àcapite per venas arteriàsve, quas no-

mine φλεβῶν intelligit, in ſpinalem medullam & in ſanguinem: nullæ enim venæ nec arteriæ ſanguinem vehunt à cerebro in ſpinalem medullam, ſed ſolùm nervi eò pertingunt. At fluxionem in ſanguinem quod attinet, videtur hoc cum neotericorum invento conſentire, quo conſtat contentum in glandula pituitaria ſerum non delabi in palatum, ſed abire in vaſa quædam lymphatica, à quibus mox in jugulares venas deducitur: Sicque fluxio fit à capite in ſanguinem. Libro de locis in homine intidem fluxiones ſeptem à capite enumerat, *in aures, in oculos, in nares, in thoracem, in medullam, in vertebras & in carnes*, omiſſo illic ſtomacho.

XXV.

Del. diæt. in a. Κύναγχος γίνεται ὅταν ἀπὸ τῆς κεφαλῆς ῥεῦμα πολὺ καὶ κοῖλοισδες ἐς τὰς σφαγίτιδας φλέβας ἐμπέσῃ καὶ ἐμφράξῃ τὸ πνεύματος τὰς διεξόδους

δες καὶ τὸ αἷμα τὸ ἀπὸ φερόμενον, τοῦτον πήγνυσι καὶ ἀκίνητον ποιέει.

Angina fit, cùm multa & viscida fluxio ex capite ad jugulares venas defluxerit, quæ spiritus sanguinisque vias occludens hunccè coagulat & immobilem reddit.

Anginæ nomen aliquando pro Laryngis tantùm inflammatione sumit, ut Epidem. 6. Sect. 7. text. 1. *Quibusdam verò Pharyngis seu faucium inflammationes aderant, aliis anginæ.* Recentiores omnem Laryngis & Pharyngis inflammationem Anginã appellant. Aliqui nimis curiosè eam distinguunt, κυνάγχην vocantes, si interiores Laryngis, συνάγχην, si Pharyngis internos musculos occupet, παρασυνάγχην si externos Laryngis, παρατυναγχην si externos Pharyngis musculos obsideat. Legitimam præterea vocant quæ febrem comitem habet, spuriam quæ eâ caret: cujus speciem esse

Riverius existimat istam, quæ ab Hippocrate memoratur, viscidorum humorum venas jugulares obstruentium soboles. Verùm etsi ab humore frigido sæpius oriri possit, nihilominus ob accersitam inflammationem & febrem, solet omnino in legitimam verti. Eandem causam affert lib. 2. de morbis: *Oritur autem Angina, cùm pituita in capite agitata, deorsum confertim fluxerit & in maxillis ac circa cervicem constiterit.* Libro verò de locis in homine: *Angina à sanguine oritur, cùm sanguis in venis quæ in collo sunt concrescit*: Ubi observandum, non tantùm à pituita venas obstruente fieri voluisse Anginam, sed etiam à sanguine, viscido affatim ad has oras apellente. Coagulationem ergo sanguinis, quæ ut & nimia ejus dissolutio, maximi est ad morbos momenti, probè ab Hippocrate co-

cognitam fuisse patet, neque eum solis qualitatibus primis, quæ sæpe sunt nuda duntaxat nomina, morborum causas tribuisse. Sanguinis autem coagulatio inflammationem & febrem accersit, inflammationem quidem ratione moræ suæ in parte, impeditæ diffluationis, & conceptæ putredinis; Febrem verò quia qui coagulantur, saltem non omnimodè, liquores, etiam ex parte dissolvuntur, parsque illa sanguinis dissoluta & glutinosæ partis vinculo libera, fluidior, ferocior, calidiorque evadit: sicuti à coagulato lacte serum fluidius & nitrosius ipsamet lactis massâ, secernitur.

XXVI.

Ὁκόταν ἐν θερινῇ ἢ μετοπωρινῇ ὥρῃ ἐκ κεφαλῆς θερμὸν τὸ ῥεῦμα καταῤῥυῇ, καὶ νιτρῶδες, δάκνει, ἑλκοῖ καὶ πνεύματ᾽ ἐμπίμπλησι καὶ ὀρθόπνοια παραγίνε᾽. *Ibid.*

Cùm æstate vel autumno ex ca-

pite calida & nitrosa fluxio decide-rit, mordet, exulceret, spiritu im-plet & orthopnœam parit.

Alteram Anginæ speciem æsta-te & autumno maximè acciden-tem proponit, cùm superior hye-me & vere, ut ait, contingat. Fit autem ab humore acri & calido, cui acuendo æstas & autumnus o-peram dederunt, à quo trachea *arteria*, subjungit Hippocrates, *exulceratur, pulmo incenditur, ne-que externum aërem admittere queunt*, quod orthopnœam sive respirationem erecta cervice pa-rit; *quibus nisi sponte ad exteriores cervicis partes deferatur, gravior & inevitabilior fit affectio, tum ob anni tempus, tum quòd à calidis & acribus fit humoribus.* Idem con-firmare videtur lib. 3. de morbis, ubi in curatione Anginæ dicit ve-nam esse secandam sub mamma, ut scilicet pulmoni spiritu & san-

gui-

Digitized by Google

guine ſimul cum Larynge turgido, ſuccurratur: *hac enim*, inquit, *ſpiritus de pulmone calidus ſequitur*. Ibidemque venæſectionem ex venis ſub lingua & ex cubitis, ſi vires valeant, commendat.

XXVII.

Ἡ δέρματος ἀραιότης, ἡ κοιλίης πυκνότης: ἡ δέρματος ξηρότης, ἡ σαρκῶν αὔξησις: ἡ κοιλίης κάρκωσις, ἡ τῶν ἄλλων ξύγχυσις, ἡ τ ἀγγείων ἀκαθαρσίη. *Epid.* 6. *Sect.* 5.

Cutis raritas alvi conſtipationem efficit; cutis coarctatio, carnium auctionem, ventris torpor omnium conturbationem & vaſorum impuritatem.

Qui rarioris ſunt texturæ iis multa fit humorum tranſpiratio, quâ auctâ neceſſe eſt alvum magis conſtipatam eſſe, abſumptâ ſcilicet humiditate, & tenuiori excrementorum parte per poros exhalante: cutis verò coarctatio alimentum per poros abripi non ſi-

Digitized by Google

σωιςάμενον ἐς ὕδωρ ἔρχεται διὰ τῶν πόρων διεξελθὸν, ἔζω περφιέται, τ αὐτὸν τρόπον ὅνπερ ἀπὸ τ ἑψομένων ὑδάτων ὁ ἀτμὸς ἐπανίων, ἢν ἔχῃ στερέωμα πρὸς ὅ, τι χρὴ προσπίπτειν, πυκνοῦται.

Sudores oriuntur, ubi ſanguis incenſus liquatur, oriturque vapor qui condenſatus in aquam mutatur, perque poros ſubiens extra prorumpit: eodem modo quo à ferventibus aquis ſublatus vapor, ſi ad ſolidum quid impingat condenſatur.

Hunc Aphoriſmum citant Caneparius aliique Authores, quo probent Hippocratem in Chymicis exercitatum fuiſſe, quippe qui deſtillationis modum hîc doceat. Sed ſanè etſi non negarim deſtillationes quasdam, & alias Chymicas præparationes veteribus cognitas fuiſſe; ita non putem illos in artem Chymicam redegiſſe, ſed cum Pharmaceutice conjunxiſſe. Confer & Aphor. novum §8. ſectionis primæ. XXX.

bunt, nec bumorem affluentem recipiunt.

Sic ossa, tendines, cartilagines, neque à partibus vicinis trahunt, nec nisi ægrè humorem affluentem recipiunt. Sic quò magis musculi solidi & rotundi, eò minùs humorum affluxum patiuntur.

XXXII.

Σπογγοειδέα ἢ καὶ ἀραιὰ οἷα πολλὰ, *Ibid.* πνεύμων καὶ μαζοὶ, προσπαθέζόμενα μάλιστα ἀναπίοι, καὶ συλλειψυθεῖν, καὶ αὐξηθεῖν ὑγρότητος προσγενομένης.

Spongiosa autem & rara velut lien, pulmo, & mammæ propè admota maximè exsugunt, eaque accedente bumore indurescunt & tumefiunt.

Spongiosa vasis sunt pervia, fibrasque omnis generis habent, ut pravos ex vicinis partibus succos recipere & exsugere queant: quibus tumefactis, & proinde vasorum & pellicularum flexibilitate

litate ab impacto humore deſtructâ, indureſcere neceſſe eſt.

XXXIII.

De Artic. Ἐπίπαν γνάθος ὀλιγάκις, σχᾶται μέντοι πολλάκις ἐν χάσμασιν.

Maxilla rarò excidit, luxatur tamen plerumque hiando.

Violentis motibus non eſt obnoxia maxilla, ideoque rarò excìdit: verùm quia levi articulatione capiti connectitur hiando aliquando luxatur: quam luxationem, niſi ſtatim reponatur, lethalem eſſe alibi pronunciat, convulſo crotaphite muſculo, qui ſurſum maxillam movet.

XXXIV.

De morb. mul. l. 1. Αἱ φθοραὶ τῶν τόκων χαλεπώτεραί εἰσιν: ἀγαθὸν δὲ τὸ βιαίως φθαρῆναι τὸ ἔμβρυον ἢ φαρμάκῳ ἢ ποτῷ, ἢ βρώτῳ, ἢ ἄλλῳ τινί.

Abortus partu periculoſior eſt: nec enim ſine violentia abortus contingit, ſive medicamento, ſive potione, vel cibo, vel alia re quapiam.

Sen-

Sententiàm & ejus rationem continet: quæcunque enim contra naturam & magnâ vi fiunt, non possunt quin periculosiora sint, quàm quæ secundum naturæ legem. Ita fructus maturus ex arbore per se decidit, immaturus verò si abripiatur, frangitur rami pars cui adhæresçit.

XXXV.

Τὰ πλεῖστα τῶν ὑστερικῶν αἱ φύσαι, Epid. σημεῖον οἱ ἐρεύγμοι, καὶ οἱ περὶ γαστέρα 7. ψόφοι, καὶ ἐπάρματα ὀσφύος, καὶ περὶ νεφρὸς ἀλγήματα καὶ ἰσχία.

Uteri affectus magna ex parte à flatibus oriuntur. Indicio sunt ructus, ventris strepitus, lumborum tumores, renum coxendicùmque dolores.

Ex his verbis colligere licet divinum Senem alienum fuisse ab opinione vulgi & gregariorum Medicorum, qui omnes fœminarum affectus utero quâ utero adscribunt; cùm interim horum

horum plurimi ab aliis cauſis viris perinde ac mulieribus propriis, flatibus verbi gratiâ, oriantur. Et revera ineptum eſt exiſtimare uterum tàm validis ligatum vinculis poſſe ad partes ſuperas dum incandeſcit, aſcendere, hepar & diaphragma comprimere, & hac compreſſione ſpiritui vias præcludere.

XXXVI.

Epid. 6. *Sect.* 5. Γυναικεῖα τῶν ὑδαρῶν ἧσσον ἐπὶ πολὺ ῥεῖ μῆνα: ὅταν δὲ μὴ ταχὺ ἴῃ, ἔπειθέες.

1. *Menſtrua aquoſis mulieribus diu perſeverant: quòd ſi celeriter non prodeant, tumoribus conflictantur.*

Τ' ὑδαρέας aquoſas mulieres quæ tenuem & aquoſum ſanguinem gignunt, vocat, quibus ſi menſtrua ſuppreſſa fuerint, tumores & hydropem accidere metus eſt.

XXXVII.

Digitized by Google

XXXVII.

Ἐπιμήνια μὴ ἐξερχόμενα, ῥίγεα καὶ πυρετοὺς ποιέει. *De morbis mul. l.i.*

Menstruæ cùm non prodeunt, rigores & febres excitant.

Necessitatem, exactumque menstruæ purgationis ordinem fusè docet Hippocrates libris de morbis mulierum: quâ suppressâ non solùm febres putridæ oriuntur, retento & putrescente superfluo humore, qui vacuari debebat, sed & sexcentæ aliæ æxumnæ.

XXXVIIII.

Οἱ διαλείποντες πυρετοὶ ὅτι κακοήθεις γίνονται, καὶ ἐς νοσήματα ὀξέα καθίστανται. *Epid. 7.*

Intermittentes febres aliquando malignæ evadunt, & in morbos acutos transeunt.

Translatâ scilicet materiâ à primis viis ad venosum genus, & majorem putredinem concipiente. Malignum autem apud antiquos

tiquos idem eſt ac mali moris, praviſque comitatum ſymptomatis. Febres enim malignæ propriè dictæ rarò ab iis memorantur.

XXXIX.

Epid. 5. Αἱ βῆχες χειμῶνος, μάλιστα δ' ἐν νοτίοισιν.

Sect. 7. *Tuſſes hyeme vigent, præcipuè verò auſtrinâ tempeſtate.*

Frigus conſtipando corporis poros retinet ſuperfluos humores, qui per eos tranſpirare debebant, unde accedente auſtro qui calidus eſt & humidus, funduntur & multiplicantur humores, qui in pectus frigore debilitatum delabentes tuſſim excitant: Sic in antiquis Aphoriſmis, *Frigida pectori inimica.*

XL.

De int. Af. fect. Ἡ ἐν πλεύμονι φλεγμονὴ γίνεται μάλιστα ἀπὸ οἴνου φλυγίης καὶ γαστρὸς μαργίης, ὁκόταν τὸ φλέγμα μιγὲν τῷ αἵματι ἐμπέσῃ ἐπὶ τὸν πλεύμονα.

In-

Digitized by Google

Inflammatio in pulmone oritur maximè ex vini ingurgitatione & alimentorum ingluvie, ubi scilicet pituita sanguini permixta ad pulmonem affluit.

Inter prava alimenta quæ nimiâ copiâ assumta pulmonis inflammationem accersunt, notat hoc in loco Hippocrates præcipuè Capitones pisces & anguillas, quæ pituitosa sunt & pinguedinem naturæ infensam habent: subjungit & nimium carnis esum, κρεοφαγίην. Huic nimiùm indulgentes Parisini, frequenter peripneumoniâ capiuntur, cui curandæ aut præcavendæ, in febribus assiduis, venæ sectionem toties iterare coguntur Medici. Sed utrùm in ea excessus non fiat dubitant permulti. Videsis in Sectione 5. Therapeutica, quæ ad hunc morbum Hippocrates præscribat.

XLI.

XLI.

Epid. 7. Τὰ χολερικὰ ἐκ κρεοφαγίης, καὶ μέθης ἐυώδεως παλαιῆ, καὶ ἡλιώσιος καὶ λαχανοφαγίης, ὀπώρης, καὶ σικύου πέπωνος, καὶ μελιτωμάτων, μᾶλλον ἢ ἐν θέρει.

Cholera morbus gignitur ex carnis nimio esu, item ex vini odorati veteris ebrietate, insolatione, herbarum, fructuum hortariorum, melopeponum & dulciariorum esu maximè autem æstate.

Ex his omnibus crudi, acres, & bilioſi humores generantur, qui ventriculum & inteſtina onerando & irritando, choleram morbum excitant, quæ eſt acrium & bilioſorum humorum per ſuperiora & inferiora expulſio: quam ſæpe dolores, cardialgia, ſingultus & convulſio comitantur.

XLII.

De Ai Ἀδένες ἢ κάρφα πονέουσιν, ἀλλὰ τῷ ἄλλῳ σώματι ξυμπονέουσι: ἐωλὴ πο-

πέπ-

νέσοι ἢ ὁλι ἰδίῳ νοσοῦν, Φύματα γίνονται, χοιράδες ἀναπηδῶσιν, καὶ πῦς ἔχει τὸ σῶμα.

Glandulæ non admodum ægrotant: ſed cum reliquo corpore patiuntur: cùm autem proprio laborant morbo, tubercula gignuntur, ſtrumæ ſubſiliunt, febriſque corpus detinet.

Glandulæ rarò ægrotant, quia ſunt partes parum ſenſibiles, & ignobiles: verùm cum reliquo corpore patiuntur, quia ſunt corporis emunctoria. Quia autem ad eas deferuntur vaſa lymphatica, aliquando plùs nimio Lymphâ viſcidâ replentur & obſtruuntur, unde ſtrumæ ſuboriuntur, glandularum proprié morbus, tum & alii tumores, ſanguine illuc appellente & remeare non valente, febribus continuis & erraticis comitati.

XLIII. *Deinde*

Ἕδεος γίνεται ἢν Φύμα]α ἐν τῷ Αφ-

πλεύμ. *Seſt*

πλεύμονι ἐμφυῇ, ἅπερ ἔχουσιν ὕδωρ ἐς ῥαγῇ ἐς τὰ στήθεα.

Hydrops sæpè gignitur, ubi tubercula in pulmone exoriuntur aquam contimentia, quæ in pectus effunditur.

Rationem ab exemplo subjungit: *Hydropem à tuberculis oriri mihi argumento sunt boves, oves & sues. In his enim ferè quadrupedibus pulmonis tubercula oriuntur, quæ aquam continent. Sectione namque factâ id cognoveris, siquidem aqua effluet. Talia autem multò magis etiam in homine quàm pecoribus fieri videntur, quanto morbosâ magis etiam dietâ utimur.* Hæc tuberculaRecentioresHydatidas vocant, quæ nihil aliud sunt quàm Lymphaticorum vasorum varices seu dilatationes, à Lymphæ in corpore restagnantis copia productæ: quæ non solùm in pulmone,

Digitized by Google

ne, ſed & in hepate Hydropicorum obſervantur.

XLIV.

Ὁ ἀπὸ τοῦ ἥπατος ὕδερος γίνεται, ὅταν ἐς τὸ ἧπαρ φλέγμα ἐπιγένηται, καὶ ἀναλάβῃ τὸ ἧπαρ καὶ ὑγρανθῇ. *Af-*

Hydrops ab hepate oritur, cùm fecta ad hepar pituita accesſerit, eamque hepar acceperit & humectatum fuerit.

Ab humore pituitoſo, ut pote viſcido & lento, hepar obſtruitur, & ab obſtructione hepatis hydropem oriri neceſſe eſt: ſiquidem hepatis officium eſt bilem ſecernere, quæ deinde per cholidocha vaſa transmiſſa in duodenum, ibi ſucco pancreatico occurrens ebullit, chylumque fermentatione depurativâ exaltat & volatiliſat. Obſtructo itaque hepate, cùm non ampliùs ſecernatur bilis, nec ad duodenum penveniat, chylus crudus ac

ſemicoctus remanet : cùmque primæcoctionis vitia, in ſecunda non emendentur, à crudo chylo crudus ſanguis. Hinc tanta in glandulis conglobatis lymphæ fit ſecretio & in vaſis lymphaticis tanta ejus collectio, ut cùm huic retinendæ vaſa hæc ſint imparia, rumpi aut aperiri neceſſe eſt, ex qua lymphæ in abdomen effuſione hydrops oritur. Hepar itaque hydropem inducit, ubi ad illum accedit pituita, non propter frigidam intemperiem, quâ propriè laborare non poteſt, cùm vaſis ſanguineis abundet, ſed propter obſtructionem, germanam prædictorum malorum parentem.

XLV.

De Flat. Τὸ φλέγμα δριμέσι χυμοῖσι μεμιγμένον, ὅποι ἂν προσπέσῃ ἐς ἀήθεας τόπους ἕλκοι.

Pituita acribus humoribus permixta

Digitized by Google

mixta, ubi in loca minimè assueta irruperit, ea exulcerat.

Pituita per se insipida est, sed ubi secum advehit acres, salsos, & corrosivos humores, necessariò partes illas ad quas adpellit, corrodit & exulcerat, præcipuè, si in loca non assueta irruperit: etenim in ore & faucibus sæpè depluit pituita acris & salsa, quæ tamen ibi ulcera non excitat, nisi acredine admodum aucta, quia loca illa huic depluvio sunt assueta. Ita vesicam urina admodum salsa non lædit, quæ alias partes exulceraret.

XLVI.

Λέπρη, κνησμὸς, ψώρη, λειχῆνες, ἀλ- De
φὸς, καὶ ἀλώπεκες ὑπὸ φλέγματος γί- fe-
νονται· ἔστι δὲ τὰ τοιαῦτα ἕλκη μᾶλ- fett.
λον ἢ νοσήματα.

Lepra Græcorum, *prurigo, scabies, impetigines, vitiligo, & alopeciæ ex pituita oriuntur. Sunt autem ista potiùs fœditas quàm morbi.*

Digitized by Google

Oriuntur iſti morbi non ex pituita ſimplici, ſed ex pituita acri, de qua ſuprà dicebat, eam ulcera generare, quorum ſpecies & rudimenta ſunt ſcabies, vitiligines, prurigo, impetigines & alopeciæ. Quia autem multi ex recentioribus pituitæ voce offenduntur, ut cum iis bellum non excitem, pituitæ nomine ſi velint, intelligunt lympham, ſerum, aliumve quem voluerint humorem non ſanguineum, aliqua coctione aut excrementi cujuſpiam permixtione incraſſatum.

XLVII.

Epid. 6. Sect. 7. Ἕλκεα ἐπιφύσιν ἢν ἀναθαρσῇ ἐὰν πονήσῃ.

Ulcera erumpunt ubi quis impurgatus labori ſe dederit.

In laboribus, hoc eſt, exercitationibus, calorem auctum ex profundo ad cutem ſuccos evocare alibi docuimus. Quando igitur prius in corpore vitioſa materia

cu-

cumulata est. acrimonia cutem erodit, atque ulcera efficit: quemadmodum cùm crassi, glutinosique humores sunt, hepar, renesque obstruunt, in cute autem affectus cum tumore excitant. Galen. in hunc loc. Adde quòd á salsis humoribus, acidis, erodentibusque ulcera oriantur, ut conjicere est ex remediis causticis, cathæreticisque externis, quæ ex salibus lixiviosis, acribus, acidisque parantur. Sicut autem Sales isti causticì, si multâ diluantur humiditate, aut salibus volatilibus alcalicæ naturæ combinentur, vim suam exerere nequeunt, sed evaporatâ illâ humiditate, & ab alcalium conjugio liberi, cutem profundè ulcerant: ita salsus sanguinis serique latex, dum sufficienti diluitur aqueâ humiditate, dumque volatilium, sulphurearumque sanguineæ massæ partium nexu irretitur, nullam parit molestiam: verùm super-

veniente labore, qui plùs nimio aqueum illum laticem auctâ transpiratione dissipat, volatilesque ac sulphureas particulas eliminat, necesse est serum nimis salsum inde fieri, ac consequenter ulcera varii generis, in partibus præcipuè externis, motu ipsius à centro ad circumferentiam exercitationis ope adjuto.

APHORISMI NOVI.

SECTIO III.

Semeiotica.

I.

Prognost. Ῥὶς ὀξεῖα, ὀφθαλμοὶ κοῖλοι, κρόταφοι ξυμπεπτωκότες, ὦτα ψυχρὰ καὶ ξηρὸν ἐφθαλμῶν, καὶ δέρμα τὸ περὶ τὸ μέτωπον σκληρὸν καὶ περιτεταμμένον καὶ φαλέον ἐὸν, καὶ τὸ χρῶμα τοῦ ξύμπαν-

Digitized by Google

παντ῀ προσώπα χλωρὸν ἢ καὶ μέλαν ἐὸν, καὶ πελιὸν, θανατῶδες.

Naſus acutus, oculi concavi, collapſa tempora, aures frigidæ & contractæ, cutis circa frontem dura, intenta & reſiccata, totiuſque faciei color ſubviridis, niger aut lividus, lethale.

Hæc eſt illa facies Hippocratica vulgò dicta, ob traditam ab Hippocrate deſcriptionem, quæ humidi calidique nativi conſumptionem, adeoque mox affuturam mortem indicat.

II.

Ἀνθρώποις ὁ ἐν τοῖσιν ὠσὶ ῥύπ῀, ὁ μὲν γλυκὺς, θανάσιμος: ὁ δὲ πικρὸς, οὔ. *Epid. 6.*

Aurium ſordes hominibus, dulcis quidem lethalis, amara verò minimè.

Dulcis aurium ſordes magnam œconomiæ naturalis alterationem notat, cùm amara eſſe ſoleat, præſentiamque vel abſceſſus

Digitized by Google

in cerebro, aliudve magnum vitium functionum principum cerebri indicare videtur.

III.

Epid. 2. *Sect.* 6. Ἦν κεφαλὴ μεγάλη καὶ οἱ ὀφθαλμοὶ σμικροὶ, τραυλοὶ, ὀξύθυμοι.

Quibus caput magnum, oculi parvi, & balbutiens lingua, iracundi sunt.

Temperies corporis calida sicca, biliosaque, iracundos homines facit, quos inter alia hisce quatuor signis noveris; capite magno, calor enim dilatat; oculis parvis, quia tales humore superfluo non abundant; balbutiente linguâ, à spirituum tenuitate ac mobilitate, cogitationumque promptitudine.

IV.

Epid. 2. *Sect.* 6. Μεγάλη κεφαλὴ, ὀφθαλμοὶ μέλανες καὶ μεγάλοι, ἵνα παχεῖην καὶ σιμὴν, ἐθλοί.

Quibus caput magnum, oculi nigri & magni, nares crassa & sima, ii boni sunt. Qui

Digitized by Google

Qui capite ſunt magno, cum magnis oculis & naribus craſſis, ſunt temperamento pituitoſo, â quo dilatantur caput, oculi & nares, cùm cerebrum frigidi & glutinoſi ſedes ſit, & humiditas non ſecus ac calor dilatet. Unde talibus retundentur animi affectus, & ipſos bonis moribus eſſe continget. Oculi magni pigritiam & ingenium tardum ſæpe denotant; at de grandioribus oculis diſſentientes opiniones videſis apud Portam lib. 3. Phyſiogn. Nigri oculi Phyſiognomicis manſuetudinem notant. Polemon enim & Adamantius cicura animalia nigrorum eſſe oculorum aiunt & manſuetiora, ſilveſtria eſſe glaucorum oculorum & agreſtium morum.

V. *Epid.*

Ὁ κόσοι πυῤῥοὶ, ὀξύωπες, ὀφθαλμοὶ σμικροὶ, πονηροὶ. Ὁ κόσοι ὑπόπυῤῥοι, σιμοὶ, ὀφθαλμοὶ μεγάλοι, ἑώλοι. *Qui* 5. *Sect.* 2.

Qui fulvi ſunt, aduncis naribus & parvis oculis, mali. Qui verò fulvi, ſimi & grandioribus oculis, boni.

Fulvos ſive Ruffos Ariſtoteles callidos eſſe ait, *οἱ πυῤῥοὶ ἄγαν πανῦργοι*: *ὀξύῤῥινας* ſimis opponit, aduncitate ad extremitatem naſi pertingente, & nares acuente & elongante, quæ ſubdolos & irriſores denotat, unde illa phraſis Poëtarum, *naſo ſuſpendit adunco*. Non ergo aquilini naſi intelligendi ſunt, qui ab omnibus commendantur, quorumque protuberantia à naſi radice incipit. De oculorum magnitudine & parviate, vide Galenum in arte parva, & alios Phyſiognomiæ Authores.

VI.

Epid. 2. *Sect.* 6. *Ἀσκαῤδαμύκται, ὀξύθυμοι.*

Qui inconniventes habent oculos, iracundi ſunt.

Σκαῤδαμύσσειν eſt nictare, *ἀσκαῤ-*

Digitized by Google

σκαρδαμύσειν oculis fixis & immotis aſpicere. Ariſtotel. lib. 1. hiſt. animal. perpetuò nictantes oculos inconſtantiæ; rigentes verò & intentos impudentiæ indices eſſe teſtatur. Hi quidem cùm duriori ſint palpebrâ, quæ calidioris ſiccioriſque naturæ nota eſt, non mirum, ſi bilioſi & iracundi ſint.

VII.

Οἵσι πλεῖσον τὸ θερμὸν, μεγαλοφωνότατοι. *Epid.* 6.

Qui plurimo calore abundant. *Sect.* 4. *magnâ voce ſunt præditi.*

Caloris enim proprium eſt dilatare, unde à partium ſpiritalium dilatatione, magna fortiſque vox.

VIII.

Θερμοκοίλιοι ψυχρόσαρκοι καὶ λεπτοὶ, σπίφλεβοι καὶ ὀξυθυμότεροι. *Ibid.*

Qui calido ſunt ventriculo frigidas habent, carnes, & graciles

Digitized by Google

existunt, venas prominentes habent, & iracundi sunt.

Quicunque enim, inquit Galenus, lib. 2. de temperam. *latioribus sunt venis, naturâ calidiores existunt, qui angustis frigidiores. Caloris namque opus est dilatare & flatu distendere, quare non sine ratione ferè simul concurrunt, venarum quidem angustia cum habitu pinguiore & crassiore; habitus verò gracilis cum venarum latitudine.*

IX.

Prog. Εὔπνοιαν χρὴ νομίζειν κάρτα μεγάλην δύναμιν ἔχειν εἰς σωτηρίην ἐν ἅπασι τοῖσι νοσήμασιν.

Facilè spirare magni momenti est ad salutem in omnibus morbis.

Respiratio siquidem summi est ad vitam momenti; facilè enim spirare partium thoracicarum libertatem indicat, unde liberis existentibus corde & pulmonibus, spes magna est, positis ponendis, materiam morbificam naturæ vi foràs expulsum iri.

X.

X.

Οἱ ψυχρῷ ἱδρῶτι ἱδρῶντες, μακρὰς Deνόσους νοσέουσιν ὡς ἐπὶ τὸ πολύ: οἱ δὲ θερ- Crimῷ, ταχύτερον ἀπαλλάσσονται. sib.

Qui frigidum ſudorem emittunt, plerumque longis morbis conflictantur: qui verò calidum, celeriùs morbis liberantur.

Frigidus ſudor naturæ magnam debilitatem indicat, unde qui in agonia verſantur, frigidum ferè ſemper ſudant: itaque longum morbum futurum ſudor ille ſignificat, cùm difficulter à natura ſuperari queat: calidus verò ſudor vegetiorem naturam, & celeriorem humorum motum teſtatur, quibus celeriùs morbum oppugnatum iri ſperare par eſt.

XI.

Τὸ πέλιον τῶν ἐμεσμάτων εἰ ὄζει δυσώ- Prodes, τάχιστα θάνατον σημαίνει. gn.

Lividus vomitus ſi graviter olet, proximam mortem indicat.

Necroſim enim in aliquo viſcere indicat, quæ funeſta eſt, mortiſque rudimentum. Talis autem vomitus ſæpè accidit in deſperatis affectibus hypochondriacis, & morbo nigro Hippocratis, qui eorum ſpecies eſt, in quibus computreſcunt hepar & lien, & tabo ſuo ſanguinem & alimenta inficiunt, unde lividus ille & niger vomitus.

XII.

Epid. 6. *Sect.* 4. Ὀ φθαλμοὶ ὡς ἂν ἰσχύωσιν, ὅτω καὶ γυῖον.

Oculi ut valuerint, ita & totum corpus.

Galenus oculos divinum vocat membrum, & caput à natura propter oculos formatum putat, cùm in illis totus conſpiciatur animus, ſitque oculus omnium animi pathematum eximium & nitidum ſpeculum: pathemata autem ſequuntur corporis natura-

ralem & præternaturalem temperiem. Irato homini *rutilis ardescunt lumina flammis*; lætanti gaudent micantque oculi; timenti & pudibundo demittuntur; ægro languent & eorum minuitur vigor.

XIII.

Τεφαχήλε ὀδυνώδεα, ὄμματα ἐξέρυθρα, αἱμορῤῥαγικά. *Prorrh. l. 1*

Cervicis dolores, oculi prærubri, hæmorrhagiam prænunciant.

Id namque sanguinis impetum & raptum ad superiora testatur, quibus hæmorrhagiam narium sæpissimè succedere videmus: hæmorrhagiæ enim vocem sæpius usurpant antiqui pro sanguinis ex naribus fluxu, etiamsi & aliquando pro cruoris ex aliis partibus effluvio.

XIV.

Οἱ μακρόβιοι πλείας ὀδόντας ἔχουσιν. *Epid. 2. Sect.*

Qui plures dentes habent, ii vitæ longioris sunt.

Idem 6.

Digitized by Google

Idem pronunciat Aristoteles Hist. animal. l. 2. rationemque affert in Quæst. naturalibus, quòd id signum sit, validum esse cerebrum, & confirmat eo, quòd inter animalia mares, qui quidem cerebro validiore sunt quàm fœminæ, plures etiam habeant dentes. At istud quidem sanitatem & longam vitam pollicetur, quòd qui plures dentes habet & magis unitos, illi meliùs cibos masticet, sicque prima coctio in ventriculo admodum juvetur, cujus vitia non facilè in secunda corriguntur.

XV.

Coac. 1. Τὰ ἀνάπαλιν αἱμορραγέοντα, κακόν· ὁκοτ' ἐπὶ σπληνὶ μεγάλῳ ἐκ δεξίων ῥέοι, καὶ τὰ κατ' ὑποχόνδριον ὡσαύτως, ἐφ' ἰδρῶνι τε κακόν.

Quæ ex adversa parte fiunt hæmorrhagiæ malæ, velut in lienis tumore, si ex nare dextra fluat, quod & circa præcordia eodem modo

modo se habet, pejùs autem si cum tenui sudore.

Istæ enim hæmorrhagiæ minùs ex parte affecta vacuant & tamen ægrum debilitant, præsertim si accedat & sudor tenuis à debilitate ortus. Quanquam autem sive suppositâ sive non suppositâ circulatione, indifferens esse videatur, affecto v. g. liene ex utravis nare fluat sanguis aut tundatur alterutrius brachii vena, experientia tamen sententiæ hujus veritatem firmat.

XVI.

Οἱ παραλόγως κενεαγγείης μὴ ἐόσης προσαδυνάτοι, κακόν. *th.*

Quibus præter rationem sine lib. I. vacuatione vires prosternuntur, malum.

Sine causa manifesta vires prosterni, certum indicium est, cor & vitales spiritus à quibus procedunt, maligno quodam halitu aut

aut humore ſuffocari, diſſipari-ve. Inde in febribus malignis & peſtilentibus frequentes lipothymiæ accidere ſolent, quæ ſi fortiores tandem in veram ἀσθυξίαν, & flammæ vitalis extinctionem degenerant. Cæterùm vires & vita idem ferè ſunt, malum itaque vires titubare quocunque modo id fiat. Trifariam quidem vires proſternuntur, vel enim ſunt plethorâ oppreſſæ, vel largis evacuationibus exolutæ, vel deficiente naturâ aut præſenti cacoëthiâ extinctæ. Jam verò ſi ingens adſit plethora vacuatione ſtatim reficiuntur, ſi præceſſerit evacuatio quiete & analepticis citò reſarciuntur. Hæc itaque ἀσθένεια licèt mala ſit, multò minùs mala eſt quàm ea, quæ contingit παραλόγως; difficile enim extinctos reficere ſpiritus, vel proprio fato ruentem ſuſtinere naturam.

XVII.

XVII.

Δίψα παραλόγως λυθεῖσα ἐν ὀξέσι, κακόν. *Ibid.*

Sitis præter rationem ceſſans in acutis, malum.

Indicat enim mentis alienationem, quâ ſe ſitire ſive bibendi neceſſitate opus habere, non attendit æger: tum etiam, ut ait Galenus, facultatum & nativi caloris extinctionem, ſicut luculentum exemplum lib. 3. Epid. in Hermocrate qui febre aſſidua correptus, etſi lingua deuſta eſſet, non tamen ſitiebat, & paulò poſt in delirium, ſoporemque incidit, tandemque mortuus eſt.

XVIII.

Οἱ κόσοισι παιδίοισι πρὸ γάλακτος δεδεν ἀπεμεῖν, κοιλίη ξυνίσταται. *Den.*

Quibuscunque pueris lacte ſubdit. cibus multus revomitur; iis alvus ſiſtitur.

Cibus puerorum, lac videlicet, quamvis parvam in ventriculo

culo subeat mutationem, majorem patitur in ipsis intestinis: teterrestriores enim ipsius partes, cùm nequeant tenuia lacteorum vasculorum orificia penetrare, separantur à purioribus, & fæcibus alvinis materiam præbent κάπω deinde deturbandam. Si itaque quidquid lactis ingeritur, evomatur, deficiente fæcali materiâ sistitur alvus.

XIX.

Ibid. Ὁκόσοισιν ἐν ὀδοντοφυίῃ ἡ κοιλίη πλείω ὑπάγει, ἧσσον σπᾶται, ἧσσον ὀλιγάκις.

Quibus in dentitione alvus crebriùs solvitur, ii minùs convulsionibus tentantur.

Observatum est equidem aliquando dentatos Infantes in lucem prodiisse; sic refert Plinius MarcumCurium&Papirium cum dentibus natos fuisse, unde Curio nomen Dentati fuit impositum. Similes raras tamen historias

ſtorias alibi etiam legere eſt, ſed utplurimum imò ferè ſemper, recèns nati dentibus carent ſaltem prominentibus foràs, revera enim dentes habent, ſed in gingivis ſepultos, ac inde tantùm circa ſeptimum menſem erumpentes, cùm verò duræ ſint gingivæ debeantque perforari ut pateat incluſis dentibus exitus, id ſine ingenti tenellulorum puerorum moleſtia & dolore fieri nequit. Hinc brevi accenſis ſpiritibus febres, & vigiliæ ſuccedunt, & tracto in ſympathiam cerebro oriuntur convulſiones, majores ſi ſileat alvus, minores ſi ſit libera: fuſi enim aſſiduis ejulatibus, & vigiliis humores, per alvum deturbantur, nec impingunt innervos; ſicque tentantur quidem pueri convulſionibus ratione doloris qvem patiuntur, ſed levioribus quàm ſi ſuppreſsâ alvo, dolore ſimul

mul & fusi humoris copiâ irritarentur. Loquitur autem hic Hippocrates de primâ dentitione puerorum, quæ accidit circa 7. à partu mensem, non vero de secunda quæ accidit circa 7. annum, etenim secunda hæc indolens esse solet, quoniam fuerunt jam perforatæ gingivæ.

XX.

De dentitii.

Τὰ μετὰ βηχὸς ὀδοντοφυεῦντα χειρονίζει, ἐν ᾗ τῇ διαπεντήσει ἰσχναίνεται μᾶλλον.

Qui cum tussi dentiunt, iis tardiùs dentes erumpunt: in ipsa autem perforatione magis extenuantur.

Pluribus affectibus dentitionis tempore obnoxij sunt infantes, eosque partim enumerat in antiq. aphor. 25. libri 3. *In progressu verò, cùm jam dentire incipiunt, gingivarum prurigines, febres, convulsiones, diarrhœæ, &c.*

Hic

Digitized by Google

Hîc tuſſim addit, quæ oriri videtur à ſaliva in ore ob dolorem gingivarum cumulatâ & in pulmones depluente. Dolor autem exquiſitus indicat membranam gingivas ambientem duriorem eſſe & perforationi maximè obſiſtentem, unde tardiùs dentes erumpere nil mirum eſt : ut ita malè affectis puerulis, etiam in perforatione magis extenuari neceſſe eſt: præcipuè cùm tuſſis febriculá & inſomniis ferè ſemper ſtipata ſit.

XXI.

Οἱ ὁσοισι παιδίοισιν ἐῶσιν ἐξανθέει De ἕλκεα ἐς τὴν κεφαλὴν, καὶ ἐς τὰ ὦτα, morb καὶ ἐς τ' ἄλλον χρῶτα, καὶ σιαλώδεα ἆσιν. ῥώη δὲ καὶ μυξόῤῥοα, τούτοις μὲν ῥήϊστα διάγει πρόϊόντος τ' ἡλικίης.

Quibus pueris ulcera in caput, in aures & reliquum corpus erumpunt, ſi ſalivoſi & mucoſi extiterint, ii procedente quidem ætate facillimè degent. Iſti

Iſti enim pueri cerebro priùs humido donati, per haſce quanquam morboſas vacuationes, exſiccantur ; proindeque organa á ſuperfluitatibus libera, cerebrumque functiones ſuas meliùs & ſine impedimento exercent: unde colligere etiam licet fonticulorum ad cerebri regionem, collumve applicitorum utilitatem, in quibus ars naturam imitatur, ulcera ope cauſticorum excitando, quibus ſerum aliive ſuperflui humores quâ data porta eliminantur.

XXII.

De morb Sacr. Ὁκόσα ἢ παιδία σμικρὰ καταλήπτα γίνεται τῇ ἱερῇ νόσῳ: τὰ πολλὰ ἀποθνήσκει, ἢν πολὺ τὸ ῥεῦμα ἐπιγένηται, καὶ νότιον ἔῃ· τὰς ἢ πρεσβυτάτας ἀποκλείνει ἢ παραπλήκτους ποιέει.

Quicunque verò pueri parvuli ſacro morbo corripiuntur, plerumque intereunt, ſi copioſa & humida fluxio fuerit valdè, ſenes verò in-

interimit aut paralyticos facit.

Tenellula puerulorum ætas tanto morbo qualis epilepsia est vix resistere valet, si præcipuè copia sit affluentium humorum, calore ipsorum debili nimiùm existente, quo spes sit morbificam materiam superatum iri. Idem de senibus decrepitis cogitandum, qui pauco calore abundant, quorumque organa omnia debilitata, spiritus exhausti, superfluique humores in cerebro cumulati. Quòd si tamen valicum satis cerebrum sit, ut hancce materiam in nervos excutere possit, tunc paralytici fiunt, ut quotidiana experientia non solùm in epilepsia, sed & in apoplexia nos docet.

XXIII.

Ἀπὸ τῶν φλεβῶν ὅτι ἂν νόσημα γίνηται, ῥᾷόν ἐστιν, ἢ ἀπὸ τῶν νεύρων. *De loc. in hom.*

Quicunque ex venis morbus ori-

oritur, levior est quàm qui à nervis. Diffluit enim unà cum humore in venis contento: nervi verò cum sicci sint, cavitatibus carent, & quicunque morbus ad eos accesserit, eodem loco formatur, & consistit, nec nisi ægrè expellitur. Hipp. ibid. Adde quòd nervi majorem cum cerebro parte nobilissima communicationem habent, quam venæ; quòdque difficilius ad nervos deferantur propinata remedia, quàm ad venosum genus, cujus viæ semper alimentis & medicamentis patent. Inde fit ut epilepsiæ, apoplexiæ, paralyses ita curatu difficiles existant, cùm in nervoso genere sedem habeant.

XXIV.

De Nat. hum.

Μέλαινα χολὴ τὸ ἐν τῷ σώματι ἐνεόντων χυμῶν γλισχρότατον, καὶ τὰς ἕδρας χρονιωτάτας ποιεῖται.

Atra bilis, cùm humorum omnium quæ in corpore insunt glutinosissima sit, maximè diuturnas stationes facit.

Hanc sententiam profert ra-

tĭ

tionem reddens, quare febres quartanæ ita diuturnæ sint : eas enim ab atrabile oriri vult, unde nonnisi ægrè depelli possunt. Rationem etiam inde hauriemus, quare morbi hypochondriaci ita sint diuturni : certum enim est hosce affectus oriri ex tartareis, atrabilariisve humoribus, coagulationes in visceribus, indeque inflationes & suffocationes parientibus. Atra autem bilis sive ex bile amara deustâ sive ex quocunque alio humore torrefacto oriatur, glutinosissimam esse necesse est, consumptâ nempe roridâ benignàque ejus parte. At glutinosos humores difficiliùs pepasmo subjici, & ex corpore eliminari quis neget?

XXV.

Μύξαι καὶ σίελα πλησμονῆς ἐπίδειξις. *De diat. lib. 3.*

Mucus & saliva repletionem argumnt.

Digitized by Google

aut humore ſuffocari, diſſipari-ve. Inde in febribus malignis & peſtilentibus frequentes lipothymiæ accidere ſolent, quæ ſi fortiores tandem in veram ἀσφυξίαν, & flammæ vitalis extinctionem degenerant. Cæterùm vires & vita idem ferè ſunt, malum itaque vires titubare quocunque modo id fiat. Trifariam quidem vires proſternuntur, vel enim ſunt plethorâ oppreſſæ, vel largis evacuationibus exolutæ, vel deficiente naturâ aut præſenti cacoëthiâ extinctæ. Jam verò ſi ingens adſit plethora vacuatione ſtatim reficiuntur, ſi præceſſerit evacuatio quiete & analepticis citò reſarciuntur. Hæc itaque ἀσθένεια licèt mala ſit, multò minùs mala eſt quàm ea, quæ contingit παραλόγως; difficile enim extinctos reficere ſpiritus, vel proprio fato ruentem ſuſtinere naturam.

XVII.

XVII.

Δίψα παραλόγως λυθεῖσα ἐν ὀξέσι, κακόν. *Ibid.*

Sitis præter rationem ceſſans in acutis, malum.

Indicat enim mentis alienationem, quà ſe ſitire ſive bibendi neceſsitate opus habere, non attendit æger: tum etiam, ut ait Galenus, facultatum & nativi caloris extinctionem, ſicut luculentum exemplum lib. 3. Epid. in Hermocrate qui febre aſsidua correptus, etſi lingua deuſta eſſet, non tamen ſitiebat, & paulò poſt in delirium, ſoporemque incidit, tandemque mortuus eſt.

XVIII.

Οἱ ὁσοισι παιδίοισι πολὺ γαλακτῶ-δες ἀπεμεῖ), κοιλίη ξυνίσα). *Den.*

Quibuscunque pueris lacteus cibus multus revomitur; iis alvus ſiſtitur.

Cibus puerorum, lac videlicet, quamvis parvam in ventriculo

culo ſubeat mutationem, majorem patitur in ipſis inteſtinis: teterreſtriores enim ipſius partes, cùm nequeant tenuia lacteorum vaſculorum orificia penetrare, ſeparantur à purioribus, & fæcibus alvinis materiam præbent κάτω deinde deturbandam. Si itaque quidquid lactis ingeritur, evomatur, deficiente fæcali materiâ ſiſtitur alvus.

XIX.

Ibid. Ὁκόσοισιν ἐν ὀδοντοφυίῃ ἡ κοιλίη πλείω ὑπάγει, ἧσσον σπᾶται, ἧσσόν τως ὀλιγάκις.

Quibus in dentitione alvus crebriùs ſolvitur, ii minùs convulſionibus tentantur.

Obſervatum eſt equidem aliquando dentatos Infantes in lucem prodiiſſe; ſic refert Plinius MarcumCuriumPapiriumcum dentibus natos fuiſſe, unde Curio nomen Dentati fuit impoſitum. Similes raras tamen hiſtorias

ſtorias alibi etiam legere eſt, ſed utplurimum imò ferè ſemper, recèns nati dentibus carent ſaltem prominentibus forâs, revera enim dentes habent, ſed in gingivis ſepultos, ac inde tantùm circa ſeptimum menſem erumpentes, cùm verò duræ ſint gingivæ debeantque perforari ut pateat incluſis dentibus exitus, id ſine ingenti tenellulorum puerorum moleſtia & dolore fieri nequit. Hinc brevi accenſis ſpiritibus febres, & vigiliæ ſuccedunt, & tracto in ſympathiam cerebro oriuntur convulſiones, majores ſi ſileat alvus, minores ſi ſit libera: fuſi enim aſſiduis ejulatibus, & vigiliis humores, per alvum deturbantur, nec impingunt innervos; ſicque tentantur quidem pueri convulſionibus ratione doloris qvem patiuntur, ſed levioribus quàm ſi ſuppreſsâ alvo, dolore ſimul

mul & fusi humoris copiâ irritarentur. Loquitur autem hic Hippocrates de primâ dentitione puerorum, quæ accidit circa 7. à partu mensem, non vero de secunda quæ accidit circa 7. annum, etenim secunda hæc indolens esse solet, quoniam fuerunt jam perforatæ gingivæ.

XX.

De dentitii.

Τὰ μετὰ βηχὸς ὀδοντοφυεῦντα χαλεπώτερα, ἐν ᾧ τῇ διανεντήσει ἰσχναίνεται μᾶλλον.

Qui cum tussi dentiunt, iis tardiùs dentes erumpunt: in ipsa autem perforatione magis extenuantur.

Pluribus affectibus dentitionis tempore obnoxij sunt infantes, eosque partim enumerat in antiq. aphor. 25. libri 3. *In progressu verò, cùm jam dentire incipiunt, gingivarum prurigines, febres, convulsiones, diarrhœæ, &c.*

Hic

Hîc tuſſim addit, quæ oriri videtur à ſaliva in ore ob dolorem gingivarum cumulatâ & in pulmones depluente. Dolor autem exquiſitus indicat membranam gingivas ambientem duriorem eſſe & perforationi maximè obſiſtentem, unde tardiùs dentes erumpere nil mirum eſt : ut ita malè affectis puerulis, etiam in perforatione magis extenuari neceſſe eſt: præcipuè cùm tuſſis febriculâ & inſomniis ferè ſemper ſtipata ſit.

XXI.

Οἱ κόσοισι παιδίοισιν ἕδσιν ἐξανθέα ἕλκεα ἐς τὴν κεφαλὴν, καὶ ἐς τὰ ὦτα, καὶ ἐς τ' ἄλλον χρῶτα, καὶ σιαλώδεα σαστ. ᾖν δ' καὶ μυξόῤῥοα, ταύτοις μὲν ῥῆιξα διάγα προϊόσης τ' ἡλικίης.

Quibus pueris ulcera in caput, in aures & reliquum corpus erumpunt, ſi ſalivoſi & mucoſi extiterint, ii procedente quidem ætate facillimè degent. Iſti

Isti enim pueri cerebro priùs humido donati, per hasce quanquam morbosas vacuationes, exsiccantur ; proindeque organa á superfluitatibus libera, cerebrumque functiones suas meliùs & sine impedimento exercent: unde colligere etiam licet fonticulorum ad cerebri regionem, collumve applicitorum utilitatem, in quibus ars naturam imitatur, ulcera ope caustico-rum excitando, quibus serum alii ve superflui humores quâ data porta eliminantur.

XXII.

De morb Sacr. Ὁκόσα ἢ παιδία σμικρὰ καταλήπαγίνεται τῇ ἱερῇ νόσῳ : τὰ πολλὰ ἀποθνήσκει, ἢν πολὺ τὸ ῥεῦμα ἐπιγένηται, καὶ νότιον ἔῃ ; τὸς ἢ πρεσβυτάτους ἀποκτείνει ἢ παραπλησίους ποιέει.

Quicunque verò pueri parvuli sacro morbo corripiuntur, plerumque intereunt, si copiosa & humida fluxio fuerit valdè, senes verò in-

interimit aut paralyticos facit.

Tenellula puerulorum ætas tanto morbo qualis epilepsia est vix resistere valet, si præcipuè copia sit affluentium humorum, calore ipsorum debili nimiùm existente, quo spes sit morbificam materiam superatum iri. Idem de senibus decrepitis cogitandum, qui pauco calore abundant, quorumque organa omnia debilitata, spiritus exhausti, superfluique humores in cerebro cumulati. Quòd si tamen valium satis cerebrum sit, ut hanc materiam in nervos excutere possit, tunc paralytici fiunt, ut cotidiana experientia non solum in epilepsia, sed & in apoplexia nos docet.

XXIII.

Ἀπὸ τῆς φλεβῶν ὅτι ἂν νόσημα γίνηται ῥᾷόν ἐστιν, ἢ ἀπὸ τῶν νεύρων. *De loc. in hom.*

Quicunque ex venis morbus ori-

tionem reddens, quare febres quartanæ ita diuturnæ sint : eas enim ab atrabile oriri vult, unde nonnisi ægrè depelli possunt. Rationem etiam inde hauriemus, quare morbi hypochondriaci ita sint diuturni : certum enim est hosce affectus oriri ex tartareis, atrabilariisve humoribus, coagulationes in visceribus, indeque inflationes & suffocationes parientibus. Atra autem bilis sive ex bile amara deustâ sive ex quocunque alio humore torrefacto oriatur, glutinosissimam esse necesse est, consumptâ nempe roridâ benignàque ejus parte. At glutinosos humores difficiliùs pepasmo subjici, & ex corpore eliminari quis neget?

XXV.

Μύξαι καὶ σίελα πλησμονῆς ἔνδειξις. *Mucus & saliva repletionem argument.* De diat. lib. 3.

Digitized by Google

Ex magna alimenti copia, magnam etiam excrementorum provenire copiam ſatis evidens eſt. Unde ſi mucus & ſputa copioſiora excernantur, repletionem ſive laudabilium ſive pravorum ſuccorum adeſſe indicium eſt. Prius plethora vocatur, ultimum cacochymia.

XXVI.

Epid. 6. Ἢν ἁλμυρὰι σάρκες γευομένῳ, πεφλεγμασίαι σημεῖον.

Si cui carnes guſtanti ſalſæ videantur, ſuperfluitatis indicium eſt.

Non modo linguæ color, ſed etiam ab ea perceptus ſapor ſuperfluos indicat humores. Sic quibus amaro ſapore infecta eſt lingua, omnia quamvis dulcia videntur amara, quod bilis redundantis, aut fuliginïs ex magna humorum fermentatione elevatæ, ſignum eſt: quibus verò ſalſuginis ſapore imbuta, ſalſa omnia

omnia videntur, falſorumque in corpore ſtabulantium humorum indicium eſt.

XXVII.

Ὁκόσα ἤρης γίνεται νοσήματα περὶ δέκεσθ χρὴ φθινοπώρου τὴν ἀπαλλαγήν: ὁκόσα δ᾽ φθινοπώρινα, τοῦ ἤρος. *hom.*

Morborum qui vere oriuntur, Autumno liberatio expectanda eſt: Autumnalium autem vere. De nat.

De morbis Chronicis intelligendum eſt. Etenim acuti ab una anni tempeſtate ad aliam uſque non perdurant. Cùm autem contrariis polleant qualitatibus ver & antumnus, non mirum ſi fæpisſime terminentur morbi Autumno, qui vere inceperant, & è contra.

XXVIII.

Ὅτι δ᾽ ἂν τὰς ὥρας ταύτας ὑπερβάλλῃ, εἰδέναι χρὴ ὡς ἐνιαύσιον αὐτὸ ἐσόμενον. *Ibid.*

Quòd ſi quis hæc anni tempora morbus ſuperarit, hunc annuum fore ſciendum eſt.

Ita febris quartana Autumno frequentissimè incipiens, sæpe terminatur vere, at nisi terminetur eo tempore, toto solet anno perdurare, imò & aliquando biennio.

De morb

XXIX.

Οἱ διαπνεόμενοι καλῶς ἀσθενέστεροι, καὶ ὑγιεινότεροι καὶ εὐανάλωτοι.

Quibus corpus probè transpirat, ii imbecilliores & salubriores existunt, promptèque ad sanitatem restituuntur.

Transpiratio maximi est ad vires vitamque momenti. Elegantem hac de re & verisimam sententiam profert divinus Senex. *Quibus*, inquit, *corpus probâ gaudet transpiratione, ii imbecilliores sunt* aliis, eo quòd simul cum transpirantibus humoribus vaporibusque, spiritus virium parentes transpirent & dissipentur, attamen salubriores existunt, eo

quodhoccepacto pravi humores attenuati per poros eliminantur; si verò in morbum incidant, hujusce transpirationis beneficio promptè ad sanitatem restituuntur. Hæc omnia pueris accidunt, qui magna gaudet transpiratione ob calorem & humiditatem abundantem, cutisque rariorem texturam. Humiditas enim cutem relaxat & poros liberiores reddit: sicut è contra siccitas cutem aridam & siccam efficiens poros constringit ac claudit.

XXX.

Οἱ διαπνεόμενοι κακῶς, πρὶν ἢ νοσέειν ἰσχυρότεροι· νοσήσαντες δὲ δυσανάσφαλτοι. Ibid.

Quibus corpus malè transpirat, ii priusquam ægrotent robustiores, cùm verò in morbum inciderint, difficiliùs restituuntur.

Ex iis quæ in superiori diximus rationem hujusce colligere licet: etenim quibus parva est

transſpiratio, pauci ſpiritus diſſipantur, ideòque ſanitatis tempore robuſtiores ſunt: at ſi in morbum incidant, difficilè reſtituuntur, quia per habitum corporis eliminari ſufficienter nequeunt pravi humores, retentique majorem & diuturniorem in corpore perturbationem pariunt. De transſpiratione conſulenda curioſiſſima & exactiſſima Sanctorii Statica Medicina, qui materiam hancce exhauſiſſe videtur. Miror tamen quomodo hanc duplicem de transſpiratione ſententiam divini noſtri Senis, neque citarit, neque ſe vidiſſe ſaltem aſſeruerit, cùm inde non minima ejus opellæ authoritas conciliata fuiſſet.

XXXI.

De loc. in hom. Τὸ αἷμα ὁπόταν νοῦσον ποιέῃ, ὀδυνὴν παρέχει· τὸ δὲ φλέγμα βάρος, ὡς τὰ πολλά.

Sanguis cùm morbum creat, dolorem

lorem inducit; pituita verò ut plurimùm gravitatem.

Sanguis ubi inflammatur ob ſpirituum copiam partes diſtendit & divellit, unde dolor, ubi verò extravaſatur ſuppurat, partesque à pure diſtenduntur & corroduntur, quod ſine dolore tenſivo aut ulceroſo fieri nequit. At phlegma inflammationi & ſuppurationi ob frigiditatem & lentorem ineptum, pondere tantùm ſuo lædit, unde gravitas, aut dolor gravativus, ut recentiores eum vocitant. Ita phlegmon à ſanguine ortus acuto dolore ſtipatur, cùm talpa, meliceris, ſteatoma pituitæ ſoboles, indolentes ac gravitate duntaxat incommodi ſint tumores.

XXXII.

χλωραὶ γλῶσσαι χολώδεες, ἐρυθραὶ ἐπ' αἵματος, μέλαιναι ἀπὸ μελαίνης χωλῆς, ἄναι ἀπὸ σκληύσιος λιγνυώδεος, καὶ πτερύγιον, λευκὴ τε ἀπὸ φλέγματος. Epid. 6.

Linguæ pallidæ ex bile, rubræ ex sanguine, nigræ ex atra bile, valdè resiccatæ ex succensa fuligine & utero, albæ verò ex pituita.

Bilis coloris quidem lutei est, at ubi saliva diluitur, pallidum colorem creat, ut in lingua quæ bile & salivâ imprægnata esse potest. Sanguis linguam rubore suo tingit, ut in sputo & vomitu sanguinis, ipsomet sanguine exteriori linguæ parte adhærente, aut in febribus Synochis sanguine in omnibus vasis ferociente & consequenter linguâ, quam plurima sanguinea vasa pervadunt, inde rubescente. Nigræ ex atra bile adusto videlicet humore, calor enim denigrat, dissipato sero humores diluente, unde opacitas & nigredo. *Multùm resiccatæ*, inquit Galenus, *ex febre urente fiunt, quæ ad instar ignis sanguinem adurens, fuligini potiùs quam*

vi-

vapori ſimilem exhalationem efficit, ideoque etiam nigræ plerumque ejusmodi linguæ appærent. Et libro 8. de placitis Hippocrat. & Platon. *Quemadmodum enim ex rebus externis fuligo circa lucernas, faces, aliaque multùm pinguia gigni conſuevit, ita in animantium corporibus ſæpenumero exaſſatis humoribus, præcipuèque pinguibus, aliquid fuligini affine gignitur.* Utero autem malè affecto plurimi vapores acres ad ſuperiora feruntur, unde ſæpe lingua non ſolùm arida fit, ſed & quaſi colligatur, ut ἄφωνοι evadant mulieres. Albæ tandem ex pituita, quæ linguam ſuo inficit colore.

XXXIII.

Νάρκαι καὶ ἀναισθησίαι γινόμεναι παρὰ τὸ ἔθος, ἀποπληκτικῶν συμβησομένων σημεῖον.

Torpores & ſtupores præter conſuetudinem adventientes, futuram apoplexiam vel paralyſim denunciant.

Sicut integra nervi obſtructio

paralyſin parit, ita dimidiata torporem & ſtuporem. Apoplexiam verò retentus in capite humor idem qui excuſſus in nervos parit. Quoties itaque torpores & ſtupores præter conſuetudinem, notatu digni accidunt, ſignum eſt cerebrum quamplurimis ſcatere excrementis præciuè ſeroſis, quorum portio decidens in nervos ſtuporem ſive ſenſus diminutionem parit: quòd ſi fortè majori copiâ congerantur in cerebro hæc excrementa ibique retineantur, apoplexiam inducent, ſi verò in nervos amandentur, paralyſin. Meritò autem addit Hippocrates præter conſuetudinem: ſunt enim aliqui, ut qui flatibus abundant, à natura torporibus & ſtuporibus obnoxij, in quibus ideo ſtupores & torpores nihil ſiniſtri portendunt.

XXXI V

XXXIV.

Οἱ ἀποπληκτικοὶ οἵσι μὲν τῷ δυνάσθαι προτεινέειν λεπτύνεται τὸ νευρικὸς τοῦ σώματος, ἤτοι ἀδυνάτοι εἰς τοῦτο καθίσανται. *Prot.*

Paralytici quibus præter motus impotentiam, pars corporis affecta extenuatur, incurabiles sunt.

Non solùm enim arguit partis extenuatio defectum spiritus animalis, sed incipientem caloris nativî extinctionem, cujus tamen vis requiritur ad superandam materiam crassam, á qua nervus obstruitur. Adde quòd ubi pars non nutritur arida fit & contrahitur, sicque angustiores ipsius meatus efficiuntur, adeò ut spiritibus animalibus magis adhuc sit impervia.

XXXV.

Οἱ λήθαργικοὶ τρομώδεες ἀπὸ χειρῶν, ὑπνώδεες, δύσχρωτες, οἰδηματώδεες, σφυγμοῖσι νωθρῆσι, καὶ μετάρσια τὰ ὑποφθάλμια καὶ ἰδρῶτες ἐπιγίνονται. *Coac.*

Digitized by Google

Lethargici manibus trementes & somnolenti sunt, malè colorati, tumidi, pulsus habent tardos, & quæ sub oculis sunt sublata, sudoresque superveniunt.

Non omnia hæc lethargicis omnibus symptomata eveniunt, sed modò aliqua tantùm, modò omnia, modò & multa alia; non enim omnes lethargici æquè ægrotant, & sicut alii morbi, ita & lethargus patitur magis & minus, graviùs & leviùs affli[illegible]. Possunt verò facilè recensita mala lethargum comitari, cùm lethargus oriatur â copia seri putris universam cerebri substantiam irrigantis, ita ut torpidi animales facti spiritus in partes sicut ante non influant, neque debita rationis, memoriæ phantasiæve obire munia, manibus itaque tremunt, propagatione lethargicæ causæ à parte posticâ ce-

cerebri in cervicem à quâ manuum nervi oriuntur, Somnolenti ſunt, ſpiritibus animalibus præ torpedine ad organa ſenſuum non ampliùs aut ſaltem minùs partes influentibus. Malè colorati facie ſuperfluo humore ſaturata: pulſus habent tardos, ſpiritibus animalibus tardè ad movendum cordis muſculum deſcendentibus: à tardo ac parvo cordis motu parvus arteriæ motus; habent ὑποφθάλμια ſublata turgidulis à collecto illic ſero aut flatuoſo ſpiritu palpebris inferis; ſudores ſuperveniunt propter materiæ copiam vel naturæ imbecillitatem.

XXXVI.

Κωμαλώδεες, κοπιώδεες, ἀχλυώδεες, Prorἄγρυπνοι, ἐφιδρῶντες πυρετοὶ, καυσώδεες.

Febres quæ ſunt cum ſopore, laſſitudine, oculorum caligatione, inſomniis,

somniis, ac tenuibus sudoribus, malignæ.

Febrium malignarum hæc sunt symptomata, quibus in Epidemiiis addit & istud ὡς ὑπὸ κωνώπων ἀναδήματα id est, *velut culicum morsus*, quos recentiores petechias, maculas purpureas, exanthemata & ecthymata vocare solent. Unde immeritò febres malignas antiquis incognitas fuisse asserunt nonnulli.

XXXVII.

Epid. 6. *Sect.* 3. Ἧσον τοῖσιν ἀπὸ κεφαλῆς κορυζώδεσιν ἐπιπυρετήνασιν ὑποσροφαί.

Ex capitis coryzâ febricitantibus, recidivæ vix fiunt.

Febris enim raucedini & coryzæ superveniens, eas firmiùs concoquit, ne iterum facilè revertantur, etiamsi aliquid erroris commissum fuerit. Sed cur ex capitis coryza, neque enim ab alia parte oritur? Id fortè addidit, ut à parva coryza quæ ab externa causa fit, distingueret, indicaretque se de iis qui ob ma-

lum-

turalem capitis imbecillitatem eo vitio capiuntur, sermonem habere. Galenus in hunc locum.

XXXVIII.

Τῶν πυρεσσόντων οἵοισι μὲν ἐρυθήματα Coac. πρόσωπα ἐπὶ πρόσωπον, καὶ πόνος κεφαλῆς ἰσχυρὸς, καὶ σφυγμὸς φλεβῶν, αἵματος ῥύσις τὰ πολλὰ γίνεται.

Quibus febricitantibus faciei rubores, capitis dolores & arteriarum pulsus, hæmorrhagia ut plurimùm accidit.

Febris propriè cùm nihil aliud sit quàm conatus naturæ sa-tagentis quod nocet aut inutile est à puro secernere, ideò variæ fiunt in febribus excretiones, aliàs quidem per os, aliàs per sedem, aliàs aliâ viâ. In his omnibus natura humoris motum & indolem sequitur: itaque quando tenuis humor sursum elatus capitis dolores parit & pulsationes, per nares crisis contingit, apertis arteriarum osculis.

XXXIX.

XXXIX.

Ibid. Οἷσι ἄσα, ἢ ναυδιώδεες, ἢ πυαλισμοὶ, ἔμετος.

Quibus fastidia, cardialgiæ & sputationes, vomitus.

Dum enim secreti è massa sanguinea viscosi humores ventriculo assident, eum nauseabundum efficiunt, stomacho comitente importunum hostem expellere, fastidium quidem procreantem acidi fermenti colligatione, sputationes verò productis crudioribus chylo salivaque. Unde non mirum si ventriculus diu frustra vellicatus, hancce saburram foras trudat vomitu.

XL.

Ibid. Οἷσι δὲ ἐρεύγμοὶ, φῦσαι, ψόφοι κοιλίης καὶ ἐπάρσιες, ἐκτάραξις κοιλίης.

Quibus verò ructus, flatus, ventris strepitus & inflationes, alvi fluxus succedit.

Indicia quippe hæc sunt nidu-

lan-

lantium in hypochondriis, primis viis ac inteſtinis pravorum humorum, qui quidem in motu ſunt, & exitum moliuntur: unde ſpes affulget, inteſtina ſæpè irritata fibras ſuas contrahere parata eſſe, tandemque ab impuritatibus alvi fluxu liberata iri.

XLI.

Αἱ κυνάγχαι δεινόταί μὲν εἰσὶ καὶ Protάχιστα ἀναίρεσιν, ὁκόσαι μήτε ἐν τῇ φάρυγγι, μηδὲν ἔκδηλον ποιέεσι, μητε ἐν τῷ αὐχένι, πλεῖστον ὄγκον παρέχωσι καὶ ὀρθόπνοιαν.

Anginæ graviſſimæ ſunt & celerrimè interimunt, quæ neque in faucibus, neque in cervice quicquam conſpicuum faciunt, plurimùm verò doloris & orthopnææ inducunt.

Sedem enim habent in internis Laryngis muſculis, ſiquidem in conſpectum non veniunt, unde magnum eſt ſuffocationis pericu-

culum, conſtricto & inflammato tracheæ arteriæ, per quam ad pulmones ſpiritus deducitur & expellitur, orificio.

XLII.

Pro. gn. Κορύζας καὶ πταρμοὺς ἐπὶ πᾶσι τοῖσι περὶ τὸ πλεύμονα νοσήμασι προσγενόμενα, ἢ ἐπιγίνεσθαι, κακόν.

Coryzas & ſternutationes in omnibus circa pulmones morbis, tum præire, tum ſubſequi malum.

Eo quòd pravis humoribus pulmonem repleant, & caput affectum eſſe indicent: Addequòd thorace concuſſo pleuram pulmoneſque divelli magis ac lædi à ſternutatione accidat.

XLIII.

Coac. Τῶν σωμάτων τὰ γεγυμνασμένα καὶ πυκνὰ, θᾶσσον ὑπὸ τὸ πλευριτικῶν καὶ περιπλευμονικῶν ἀπόλλυται τῶν ἀγυμνάστων.

Denſa & exercitationi aſſueta corpora, citiùs ex pleuritide & peripneumonia intereunt, quàm quæ ſine exercitatione degunt. Prio-

Priores enim cùm robusti sint, nonnisi ex magna causa ægrotant, unde majus iis impendet periculum : ultimi vero pravis scatentes humoribus ex leviori causa in hosce incidunt morbos. Unde major curationis spes affulget.

XLIV.

Αἱ ξηραὶ τ πλευρελίδων καὶ ἄπυοι Coac. χαλεπώταται. Φοβεραὶ ἢ ἐνοῖσιν ἄνω τὰ ἀλγήματα.

Pleuritides siccæ & in quibus nihil sputitur, gravissimæ ; metuendæ quoque in quibus dolores ad superiora tendunt.

Partes thoracicæ quæ in pleuritide afficiuntur, aliâ viâ commodâ expurgari nequeunt, quàm per sputa. Inde pleuritides in quibus æger non spuit, sive ob membranæ pulmones succingentis densitatem nimiam, quò minus sputum ex pleura ad pulmones

mones reſorberi poſſit, ſive materiæ in pleuram impactæ defectu, quæ aut nimis viſcida, aut nimis tenuis, ut pulmonum ſeſe contrahentium vim eludat: iſtæ, inquam, pleuritides periculi plenæ ſunt, cùm reſtitante illic materiá eroſio & gangræna pleuræ facilè ſuccedat. Periculoſiores etiam ſunt eæ quæ ſuperiores coſtarum muſculos afficiunt, utpote capiti pulmonis & cordi vicinæ, quàm quæ inferiores.

XLV.

De morb. l. 3. Τὰ ἀλγήματα ἐν ἀπάσῃσι τῇσι πλευρίτισιν ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ κουφίζει μεθ' ἡμέρην μᾶλλον ἢ νύκτωρ.

In omnibus pleuritidibus dolores interdiu potius quàm noctu leviores esse solent.

Noctu febres & dolores exacerbari ſolent, ob poros à frigidiori cœlo conſtipatos, retentamque materiam morbificam: in-

interdiu verò miteſcere ob eorundem pororum ab aëris calore relaxationem, effluviorumque morbificorum liberiorem evaporationem.

XLVI.

Τὰ ἀλγήματα τοῖσι πλευριτικοῖσι χρήσιμον, κοιλίην μαλάσσεσθαι, πτύελα χρωματίζεσθαι, καὶ εὐπετέως ἀνάγειν, ψόφους ἐν τῷ στήθει μὴ γίνεσθαι, τὸ ὄρθρον εὐοδεῖν, ἀγαθόν· τὰ δὲ τούτων ἐναντία δυσχερέα· καὶ πτύελον γλυκαινόμενον. Coac.

In pleuriticis dolores & alvum emolliri, ſputa colorari & bene expelli, nullos in pectore ſtrepitus fieri, urinam rectè procedere, bonum: quibus verò contraria adſunt, malum, ſputumque dulceſcere.

Dolorem miteſcere in pleuritide boni omini eſt, faciliùs enim tunc expectoratione defunguntur pulmones; alvumque ſimul emolliri, ejus namque conſtipatio calorem & febrim auget, rho-

thoracique sese movendi libe-tatem minuit. Bonum etiam sputa colorari, id enim ostendit ex affecta parte ea educi. Nullos in pectore strepitus fieri, quod pulmonum vias valde obsessas indicaret, tandemque urinam rectè procedere, quâ seti acris portio huncce morbum creans vacuatur. Contraria verô mala, imó & sputum dulcescere, quod indicat pus cum eo mixtum esse, & in empyema verti pleuritidem, quod sæpe funestum.

XLVII.

De Humor. Ἡ περιπνευμονίη τοιάδε ποιέει, πυρετός τε ἰσχυρὸς ἴσχει, καὶ πνεῦμα πυκνὸν καὶ θερμὸν ἀναπνέει, καὶ δίψα καὶ ἀδημονίη ἔχει, καὶ ῥιπασμὸς, καὶ ὠδύνας περὶ τὴν ὠμοπλάτην, καὶ τὰς κληῖδα, καὶ τὸ τίτθον, καὶ βάρος ἐν τοῖσι σήθεσι καὶ παραφροσύνας.

In peripneumonia hæc adsunt, febris vehemens, crebra & calida respiratio, anxietudo, virium

rium proſtratio, & corporis jactatio, doloreſque ad omoplatam, claviculam & mammas, ponduſque inpectore, atque delirium.

Febris ſemper aſſidet Peripneumeniæ, aliàs quidem eſſentialis, ſæpius verò ſymptomatica, ac ipſius peripneumoniæ ſymptoma. Calidè expirant Peripneumonici eò quòd à concepto in pulmonis incendio inſpiratus aër incaleſcat, & cùm non poſſit inflammatus pulmo multùm dilatari, cogitur natura reſpirationis parvitatem frequentiâ compenſare, inde frequens reſpiratio. Anxietudo oritur à fervore ſanguinis ſingulis partibus moleſti, & à dyſpnœa, (nihil enim æquè laborioſum eſt ac difficilis reſpiratio.) Virium proſtratio tum ab hac ultima cauſa, tum à fervore ſanguinis ſpiritus depopulante, imò & ſæpè à co-

coethia: ſunt etenim Peripneumoniæ quamplures malignæ. Jactatio corporis anxietudinem ſequitur. Dolores ad omoplatam & alias thoracis partes modò plures modò pauciores extenduntur, prout hæc vel illa pulmonis pars inflammatione maximè tentatur, vicinaque ipſi pleura incaleſcit & divellitur. Pondus in pectore procedit ab inſolito pulmonum tumore, & infarctu. Dilirium tandem non tam fortè à vaporibus, & fervidis ut aiunt, anathymiaſibus ſurſum elatis, quàm quod ſanguis ſupra modum in ardente pulmone incaleſcens dum deinde per venam pneumonicam in ſiniſtrum delabitur cordis ventriculum, & ex hoc deinde in aortam, ab hoc in cervicales, vertebrales, & carotides arterias, & ab his in cerebrum exploditur, novam ibi parit inflamma-

Digitized by Google

flammationem, vel ſaltem ſpiritus cerebri incolas accendit, imò & per ſyntimoriam diaphragmatis delirare poteſt pneumonicus, vicinum enim pulmonibus ardentibus diaphragma facilè flammam concipit: tanta verò cerebrum inter & diaphragma intercedit neceſſitudo, ut ipſum antiqui φρένες abſolutè dixerint.

XLVIII.

Τοῖσι σημείοισι τὸς ἐμπύους γινώσ- *Pro-*
κειν χρὴ: εἰ ὁ πυρετὸς ὄκ ἀφίησιν καὶ ἰδρῶτες ὀπιγίνον), βηχές τε καὶ θυμὸς, καὶ ἀποπύησιν ὀδὲν ἄξιον λόγυ, καὶ οἱ ὀφθαλμοὶ ἔγκοιλοι γίνον), αἱ τε γνάθοι ἐρυθήματα ἴσχυσι καὶ οἱ ὄνυχες τ̃ χειρῶν γρυπῶν), οἱ δὲ δάκτυλοι θερμαίνονται, καὶ ἐν τοῖσι ποσὶν οἰδήματα καὶ φλυκταίνας ἀνὰ τὸ σῶμα γίνονται.

His ſignis Empyicos cognoſces: ſi febris non dimittat & ſudores oboriantur, tuſſeſque & tuſſiendi cupiditas adſit, nec aliquid effatu

dignum expuant, oculi cavi reddantur, malæ ruborem contrahant, ungues adunci fiant, digiti incalescant & in pedibus tumores & per totum corpus Phlyctænæ oriantur.

Adest in Empyicis febris, quia pus sine fermentatione & ebullitione perfici nequit: madent illi sudoribus, quia toto ebullitionis tempore aquei multi ad peripheriam corporis halitus appellunt, imò & languida retentrix nonnihil appellantis alimenti sinit elabi. Pus acre est, hînc pulmones vellicantur, tussis & tussiendi oritur cupiditas, nihil tamen memoratu dignum rejicitur, quod & pus ipsum lentum sit, & densa quæ pulmonem ambit membrana, & ignava quæ expellit, facultas. Dant se se adhuc certiora puris indicia, ubi emarcescente indies homine cavi fiunt oculi absum-

Digitized by Google

abſumptis adipe, carne, & ſpiritibus, quibus ſani turgebant. Rubent genæ cùm tuſſiendi neceſſitate, tùm maximè ægro pulmone tenuem fervidumque ſanguinem efficiente, qui ad eas brevi annexis vaſis tranſmittitur. Evadunt adunci ungues comſumptâ quæ his ſuberat carne. Calent extremi digiti extremis vaſorum quæ calorem cum ſanguine vehunt eò deſinentibus. Tument pulmonei pedes, quòd infirmi & infimi appellens ad ſe alimentum digerere nequeant: phlyctænæ verò à portione ſeri cuticulam elevante.

XLIX.

Τὰ κνησμώδεα σώματα μετὰ κοιλίης ϛάσιν ἐν Φθισικοῖσι, κακόν.

In tabidis ſi poſt ſuppreſſam alvum pruriginoſa fiant corpora, malum.

Pruritus diarrhœæ ſuperſtes in Phthiſicis ab eadem oritur cauſa, à qua

à qua antè diarrhœa pendebat, & ſicut vellicatis ab humorum acrimonia inteſtinis fiebat diarrhœa, ita jam reſtibiles in maſſa ſanguinea aculeatæ partes ad peripheriam corporis delatæ pruritum excitant. Malus itaque ille pruritus, ut ſignum & ut cauſa: ut ſignum, quia non naturæ victoriam, ſed ſummam arguit ſanguinis impuritatem, unde non curatam, ſed aliò tantùm transmiſſam materiam licet conjicere: ut cauſa, quia cauſa doloris eſt & vigiliarum, quibus fractæ jam vires propediem penitus exolventur: Adde quòd metus eſt, ne ſuppreſſa morbilis materia in pulmones jam affectos & debiles præceps ruat.

L.

Ibid. Φθίσιες δ' ἐπικινδυνώταται, αἵ τε ἀπὸ ῥήξιος φλεβῶν τ' παχειῶν, καὶ ἀπὸ καταῤῥᾳγ τ' ἀπὸ κεφαλῆς.

Tales maximè periculoſæ, quæ ex

Digitized by Goog

ex ruptione craſſarum venarum, & ex capitis deſtillatione contingunt.

Tabes in univerſum periculoſæ ſunt, at præcipuè quæ ex ruptione venarum majorum pulmonem irrigantium: ex hac enim ruptione computreſcit ſanguis & ferè ſimul pulmo: etenim ut alibi docet à ſanguinis ſputo puris ſputum, à puris ſputo tabes. Phlegma verò è capite depluens, ſi uti ferè aſſolet putreſcat & ſalſum fiat, facilè fit *διαβρωτικὸν*, in iis præſertim qui ſunt ad Phthiſim diſpoſiti, ut quiverbi gratiâ thoracem anguſtum habent, dorſum alatum, caput turbinatum, dentes pectinatim commiſſos & mentum pectori annexum. Corroſio autem in vaſis pulmonum periculoſior eſt quàm eorum diapedeſis aut anaſtomoſis.

LI.

Epid. 6 Τοῖσι φθινοσι τὸ φθινόπωρον κακὸ
κακὸν δὲ καὶ τὸ ἔαρ, ὅταν τὰ τ συκ
φύλλα κορώνης ποσὶν ἴκελα ᾖ.

Autumnus tabidis malus: ver qu
que etiam malum, cùm ficus foli
cornicis pedibus similia fuerint.

Tabes primariam sedem ha
bet in pulmonibus, qui à natur
destinati sunt aëri inspirando &
expirando: unde non mirum
pejùs habeant, ubi aër varias in
æqualitates patitur in frigore &
calore, humilidate & siccitate
ventis nebulisque, qualis est Au
tumno. Ver etiam huic morb
contrarium, eo quòd incipian
fermentescere & colliquari hu
mores, non secus ac glacies a
hyemis frigore constipata acce
dente hac tempestate fundi inci
pit. Ficus folia cornicis pedibu
similia designant veris initium
quo tempore parva sunt hæc fo
lia, figuramque illam obtinet.

LII

LII.

Ὅσοι ἀφρῶδες αἷμα ἐμέουσι, πόνῳ μὴ ἔχοντι κάτω τὸ διάφραγμα ἀπὸ τοῦ πλεύμονος ἐμέουσι.

Qui ſpumantem ſanguinem ex-ac puunt, partibus infra diaphragma apho. neguaquam dolentibus, iis à pul-13. mone excernitur. Sect.

Spumans ſanguis fit ex aëris 5. cum ſanguine commixtione, ſicut bullæ & ſpuma in aliis quibusvis liquoribus & præcipuè viſcoſis ex eorum agitatione & aëris introductione oriuntur. Itaque ſi ſpumoſus expuatur ſanguis, indicium eſt ex pulmone excerni, ubi inſpirato aëri commiſcetur, & pulmonum ope agitatur. Idque eò magis confirmatur, ſi nullus perſentiatur dolor in partibus infra diaphragma exiſtentibus: ubi enim dolor, ibi morbus.

De diæt.

LIII.

Ἢν ὕδερος ἐν τῷ πλεύμονι γένηται, in a-

πυρετὸς καὶ βὴξ ἴσχῃ, καὶ ἀναπνέει ἀθρόον, καὶ οἱ πόδες οἰδέωσι, καὶ οἱ ὄνυχες ἕλκον ται, καὶ πάσχῃ οἷα περ ἔμπυος, βλη χρότερον καὶ πολυχρονιώτερον.

Si hydrops in pulmone accidat, febris & tussis vexat, confertim respirat, pedes intumescunt, ungues incurvantur, & velut Empyricus afficitur, sed remissiùs ac diutiùs.

Hæc signa diagnostica hydropis pectoris apprimè sunt scitu necessaria: estenim morbus satis frequens, nec tamen satis cognitus: sed qui ista ud unguem tenebit, huncce morbum ab aliis pectoris morbis facilè distinguet. *Febris* aut febricula adest eàque assidua, tum ob causam antecedentem ὑδέρος, quæ sæpè est fervida massæ sanguineæ intemperies, à qua serum multum & acre generatur, quod in pulmones depluens, sive hydatidum in iis obor-

bortarum ope, ſive ſimplici vaſorum lymphaticorum anaſtomoſi, hunc affectum creat : tum ob cauſam conjunctam ſerum nempe illud in pectore putreſcens & ſanguinem fermentans. *Tuſſis vexat*, ſero illo acrimoniâ ſuâ pulmones titillante, & pondere ſuo ipſos ad ſui excuſſionem excitante. *Confertim reſpirat*, naturâ reſarcire cupiente reſpirationis difficultatem, frequentiæ ipſius ope. *Pedes intumeſcunt*, eodem ſero quod in venis congeſtum eſt, in partes debiles & declives delabente ; inde pedes ita tumidi, á quibuſdam pedes pulmonei vocantur, hoc eſt, pulmonum vitium indicantes. *Ungues incurvantur*, pinguedine & carne ipſa á lenta febre quæ hunc hydropem comitatur, conſumptis. Tandem plurima habet cum Empyemate ſigna

communia, quæ suprà recensita fuere: ea tamen symptomata in hydrope pectoris remissiora sunt, quia serum sive aqua minùs impedimenti, in pulmonum bronchiis & pectore afferunt, quam pus ipsum: at diutiùs durat affectus, quia à fero non ita corrumpitur aut opprimitur pulmo, quàm à purulentâ ibidem collectâ materiâ.

LIV.

Prognost. Οἱ ὕδερωπες οἱ ἐκ τῶν ὀξέων νοσημάτων πάντες κακοὶ καὶ θανατώδεες.

Hydrops omnis qui ex acutis morbis oritur, malus & lethalis.

Hydrops qui ex acutis morbis, verbi gratiâ, post febres continuas oritur, supponere videtur magnam humorum colliquationem & viscerum exsiccationem: talia enim ab ardore febrili fieri verisimile est: at hæc terroris plena sunt, quomodo enim colli-

colliquati humores priorem consistentiam acquirere valent, aut quomodo arefacta viscera iterum remolliri? unde necessariò non solùm malus est talis hydrops, verùm etiam ferè semper lethalis. Adde quòd si tanti momenti & periculi affectus, qualis est hydrops, ægrum adoriatur jam viribus effœtum, ob eum qui præcessit morbum acutum, parva aut nulla spes est sanum exinde evadere posse. E contrà hydrops qui ex chronico morbo oritur, verbi gratiâ chlorosi aut febre quartanâ, quia ab infarctu solo viscerum oriri videtur, qui corrigi faciliùs potest quám exsiccatio, curatur etiam multò faciliùs, etiamsi semper per se malus sit.

LV.

Χρὴ τὸ ὑπὸ τοῦ ὕδρωπος ἐχόμενον τῆς προμέλλουσα περιέστεσθαι, εὖ σῶ λαγχνον ἐι-τῆ. 2.

Digitized by Google

dignum expuant, oculi cavi reddantur, malæ ruborem contrahant, ungues adunci fiant, digiti incalescant & in pedibus tumores & per totum corpus Phlyctænæ oriantur.

Adest in Empyicis febris, quia pus sine fermentatione & ebullitione perfici nequit: madent illi sudoribus, quia toto ebullitionis tempore aquei multi ad peripheriam corporis halitus appellunt, imò & languida retentrix nonnihil appellantis alimenti finit elabi. Pus acre est, hînc pulmones vellicantur, tussis & tussiendi oritur cupiditas, nihil tamen memoratu dignum rejicitur, quod & pus ipsum lentum sit, & densa quæ pulmonem ambit membrana, & ignava quæ expellit, facultas. Dant se se adhuc certiora puris indicia, ubi emarcescente indies homine cavi fiunt oculi absum-

Digitized by Google

abſumptis adipe, carne, & ſpiritibus, quibus ſani turgebant. Rubent genæ cùm tusſiendi neceſſitate, tùm maximè ægro pulmone tenuem fervidumque ſanguinem efficiente, qui ad eas brevi annexis vaſis tranſmittitur. Evadunt adunci ungues comſumptâ quæ his ſuberat carne. Calent extremi digiti extremis vaſorum quæ calorem cum ſanguine vehunt eò deſinentibus. Tument pulmonei pedes, quòd infirmi & infimi appellens ad ſe alimentum digerere nequeant: phlyctænæ verò à portione ſeri cuticulam elevante.

XLIX.

Τὰ ἀνησμώδεα σώματα μετὰ κοιλίης ϛάσιν ἐν Φθισικοῖσι, κακόν. Cæl.

In tabidis ſi poſt ſuppreſſam alvum pruriginoſa fiant corpora, malum.

Pruritus diarrhœæ ſuperſtes in Phthiſicis ab eadem oritur cauſa,

Digitized by Google

à qua antè diarrhœa pendebat, & ſicut vellicatis ab humorum acrimonia inteſtinis fiebat diarrhœa, ita jam reſtibiles in maſſa ſanguinea aculeatæ partes ad peripheriam corporis delatæ pruritum excitant. Malus itaque ille pruritus, ut ſignum & ut cauſa: ut ſignum, quia non naturæ victoriam, ſed ſummam arguit ſanguinis impuritatem, unde non curatam, ſed aliò tantùm transmiſſam materiam licet conjicere: ut cauſa, quia cauſa doloris eſt & vigiliarum, quibus fractæ jam vires propediem penitus exolventur: Adde quòd metus eſt, ne ſuppreſſa morbilis materia in pulmones jam affectos & debiles præceps ruat.

L.

Ibid. Φθίσιες δ' ἐπικινδυνώταται, αἵ τε ἀπὸ ῥήξιος φλεβῶν τ' παχειῶν, καὶ ἀπὸ καταῤῥοῆς τοῦ ἀπὸ κεφαλῆς.

Tales maximè periculoſæ, quæ ex

Digitized by Google

ex ruptione craſſarum venarum, & ex capitis deſtillatione contingunt.

Tabes in univerſum periculoſæ ſunt, at præcipuè quæ ex ruptione venarum majorum pulmonem irrigantium: ex hac enim ruptione computreſcit ſanguis & ferè ſimul pulmo: etenim ut alibi docet à ſanguinis ſputo puris ſputum, à puris ſputo tabes. Phlegma verò è capite depluens, ſi uti ferè aſſolet putreſcat & ſalſum fiat, facilè fit *διαβρωτικὸν*, in iis præſertim qui ſunt ad Phthiſim diſpoſiti, ut qui verbi gratiâ thoracem anguſtum habent, dorſum alatum, caput turbinatum, dentes pectinatim commiſſos & mentum pectori annexum. Corroſio autem in vaſis pulmonum periculoſior eſt quàm eorum diapedeſis aut anaſtomoſis.

Digitized by Google

LI.

Epid. 6 Τοῖσι φθίνουσι τὸ φθινόπωρον κακόν. κακὸν δὲ καὶ τὸ ἔαρ, ὅταν τὰ τ συκῆς φύλλα κορώνης ποσὶν ἴκελα ᾖ.

Autumnus tabidis malus: ver quoque etiam malum, cùm ficus folia cornicis pedibus similia fuerint.

Tabes primariam sedem habet in pulmonibus, qui à natura destinati sunt aëri inspirando & expirando: unde non mirum si pejùs habeant, ubi aër varias inæqualitates patitur in frigore & calore, humilidate & siccitate, ventis nebulisque, qualis est Autumno. Ver etiam huic morbo contrarium, eo quòd incipiant fermentescere & colliquari humores, non secus ac glacies ab hyemis frigore constipata accedente hac tempestate fundi incipit. Ficus folia cornicis pedibus similia designant veris initium, quo tempore parva sunt hæc folia, figuramque illam obtinet.

LII.

Digitized by Google

LII.

Ὅσοι ἀφρώδες αἷμα ἐμέουσι, πόνῳ μὴ ἔοντος κάτω τοῦ διαφράγματος ἀπὸ τοῦ πλεύμονος ἐμέουσι. Coac. Idem ferè

Qui ſpumantem ſanguinem ex-ac puunt, partibus infra diaphragma apho. nequaquam dolentibus, iis à pul-13. Sect. mone excernitur. 5.

Spumans ſanguis fit ex aëris cum ſanguine commixtione, ſicut bullæ & ſpuma in aliis quibusvis liquoribus & præcipuè viſcoſis ex eorum agitatione & aëris introductione oriuntur. Itaque ſi ſpumoſus expuatur ſanguis, indicium eſt ex pulmone excerni, ubi inſpirato aëri commiſcetur, & pulmonum ope agitatur. Idque eò magis confirmatur, ſi nullus perſentiatur dolor in partibus infra diaphragma exiſtentibus: ubi enim dolor, ibi morbus.

LIII.

De diæt.

Ἢν ὕδερος ἐν τῷ πλεύμονι γένηται, in a-

Digitized by Google

πυρετὸς καὶ βὴξ ἴσχῃ, καὶ ἀναπνέει ἀθρόον, καὶ οἱ πόδες οἰδέουσι, καὶ οἱ ὄνυχες ἔλκον), καὶ πάσχῃ οἷα περ ἔμπυος, βλιχρότερον καὶ πολυχρονιώτερον.

Si hydrops in pulmone accidat, febris & tussis vexat, confertim respirat, pedes intumescunt, ungues incurvantur, & velut Empyricus afficitur, sed remissiùs ac diutiùs.

Hæc signa diagnostica hydropis pectoris apprimè sunt scitu necessaria: est enim morbus satis frequens, nec tamen satis cognitus: sed qui ista ud unguem tenebit, huncce morbum ab aliis pectoris morbis facilè distinguet. *Febris* aut febricula adest eàque assidua, tum ob causam antecedentem ὑδέρος, quæ sæpè est fervida massæ sanguineæ intemperies, à qua serum multum & acre generatur, quod in pulmones defluens, sive hydatidum in iis o-

bor-

bortarum ope, ſive ſimplici vaſorum lymphaticorum anaſtomoſi, hunc affectum creat : tum ob cauſam conjunctam ſerum nempe illud in pectore putreſcens & ſanguinem fermentans. *Tuſſis vexat*, ſero illo acrimoniâ ſuâ pulmones titillante, & pondere ſuo ipſos ad ſui excuſſionem excitante. *Confertim reſpirat*, naturâ reſarcire cupiente reſpirationis difficultatem, frequentiæ ipſius ope. *Pedes intumeſcunt*, eodem ſero quod in venis congeſtum eſt, in partes debiles & declives delabente ; inde pedes ita tumidi, á quibuſdam pedes pulmonei vocantur, hoc eſt, pulmonum vitium indicantes. *Ungues incurvantur*, pinguedine & carne ipſa á lenta febre quæ hunc hydropem comitatur, conſumptis. Tandem plurima habet cum Empyemate ſigna

communia, quæ ſuprà recenſita fuere: ea tamen ſymptomata in hydrope pectoris remiſſiora ſunt, quia ſerum ſive aqua minùs impedimenti, in pulmonum bronchiis & pectore afferunt, quam pus ipſum: at diutiùs durat affectus, quia à ſero non ita corrumpitur aut opprimitur pulmo, quàm à purulentâ ibidem collectâ materiâ.

LIV.

Prognoſt. Οἱ ὕδερωπες οἱ ἐκ τῶν ὀξέων νοσημάτων πάντες κακοὶ καὶ θανατώδεες.

Hydrops omnis qui ex acutis morbis oritur, malus & lethalis.

Hydrops qui ex acutis morbis, verbi gratiâ, poſt febres continuas oritur, ſupponere videtur magnam humorum colliquationem & viſcerum exſiccationem: talia enim ab ardore febrili fieri veriſimile eſt: at hæc terroris plena ſunt, quomodo enim colli-

colliquati humores priorem consistentiam acquirere valent, aut quomodo arefacta viscera iterum remolliri? unde necessariò non solùm malus est talis hydrops, verùm etiam ferè semper lethalis. Adde quòd si tanti momenti & periculi affectus, qualis est hydrops, ægrum adoriatur jam viribus effœtum, ob eum qui præcessit morbum acutum, parva aut nulla spes est sanum exinde evadere posse. E contrà hydrops qui ex chronico morbo oritur, verbi gratiâ chlorosi aut febre quartanâ, quia ab infarctu solo viscerum oriri videtur, qui corrigi faciliùs potest quàm exsiccatio, curatur etiam multò faciliùs, etiamsi semper per se malus sit.

LV.

Χρὴ τὸ ὑπὸ τῆς ὕδρωπος ἐχόμενον τὴν Protor-
μέλλουσα περιέσεσθαι, εὖ σῶ λαγχνον ἐι-τὴ. 2.

ναι, πέπεκτ ἐυπεπτέως, εὔπνοον, ἀνώδυνον, καὶ μὴ περιτετηκὸς περὶ τὰ ἔσχατα.

Hydrope detentus curari poteſt, ſi robuſtis ſit viſceribus, ſi benè concoquat, & ſpiret, ſine dolore ſit, & extrema colliquefacta non habeat.

Difficultas hydropem curandi maxima ex parte oritur, aut quòd jam malè affecta ſint viſcera, & quidem non curabili affectu, ut maraſmo aut ulcere, vel quòd illa ſaltem debilia ſint, nec vim ferre queant medicamentorum huic morbo expugnando neceſſariorum. Si ergo ſit æger εὔσπλαγχνος, hoc eſt, robuſtis viſceribus, curationis ſpes non eſt abjicienda, præſertim ſi alia boni ominis ſigna ſimul adſint, ſi bene ſpiret, quod aquam nondum in cavitate thoracis collectam arguit, ſi abſque dolore ſit,

&

& extrema nondum colliquefacta ſint, quod ultimum, vitium inſigne in viſceribus indicat.

LVI.

Πολλοὶ ἐξ αἱμορῤῥαγιῶν ἐξυδερωῦ, *Epid.* ταμ. 6.

Multi ex hæmorrhagiis nimiis in hydropem incidunt.

Debilitato ſcilicet viſcerum naturalium tono, ſanguineque ſpiritibus nimis depauperato, unde Chylus non probè in vaſis excoquitur, nec in viſceribus ritè depuratur: ſicque crudo & aqueo in venis exiſtente ſanguine, aut præcopia vaſorum orificia aperit & in cavitates effluit, aut tanquam inutile pondus à partibus rejicitur. Inde concludere etiam debemus copioſas phlebotomias, quales à quibusdam impunè præſcribuntur, non immeritò quaſi hydropis parentes metui.

LVII.

LVII.

De morb. mul.

Ἢν ὕδερος ἐν τῇσι μήτρῃσιν ἐγγίνηται, τὰ ἐπιμήνια ἐλάσσω καὶ κακίῳ γίνηται, ἔπειτα ἐξαπίνης ἐκλείπῃ, καὶ ἡ γαστὴρ ἐξανοιδέει, καὶ οἱ μαζοὶ ξηροὶ γίνονται, καὶ τ' ἄλλα πονήρως ἔχῃ, καὶ δοκέει ἐν γαστρὶ ἔχειν.

Si hydrops in utero oboriatur, menſes pauciores & deteriores fluunt, dein derepentè deficiunt, venter intumeſcit, mammæ ſiccæ evadunt, & in reliquis mulier malè habet, ſibique utero geſtare videtur.

Cùm oriatur hic affectus utplurimum ex obſtructione vaſorum, per quæ ad uterum menſtrua deferuntur & inde excernuntur, non mirum ſi primùm parciùs fluant, & deteriora ſint, ob admixtam materiam pituitoſam obſtructionis parentem. Hinc omnino evaneſcentibus venter intumeſcit, retentis in utero tum ſanguine tum lymphâ, mam-

Digitized by Google

mammæ arescunt & lacte privantur. Lac enim non fit nisi à laudabili alimento, non autem corrupto, ut corrumpi in hoc morbo verisimile est. Præterea multò pejus se habet mulier uteri hydrope laborans, quàm si gravida esset.

LVIII.

Ἢν τεθνήκῃ τὸ παιδίον, μεταπίπτει ἐν τῇ μήτρῃ, ὑποτέρωθι ἂν κεῖται ἡ γυνή, ὥσπερ λίθος ἢ ἄλλό τι, καὶ τὸ αἰδοῖον ψυχρὸν ἔχει. *De morb mul.*

Si mortuus sit fœtus, delabitur in utero, quocunque se vertat mulier, tanquam lapis aut aliud quid, & pectinem frigidum habet.

Vitâ enim privatus cùm sit fœtus, matris motûs quoscunque sequitur, neque ulli resistere potest: sed in utramvis partem prolabitur, cùm se ampliùs sustinere nequeat. Pecten verò frigidus est, quia friget fœtus, extinctis calore

calore nativo & ſpiritibus, & qui antea ſublimis medium ventris occupabat, mortuus jam conglobatur, gelidusque totus ad pectinem devolvitur. Signa autem hæc duo ſi ſeparentur, minùs ſignificant : poteſt enim de latere in latus devolvi lapidis inſtat fœtus, etſi mortuus non ſit, cujus rei indubitatum facit teſtimonium Herpalidæ ſoror, cujus hiſtoria habetur 7. Epid. Huic utero gerenti puer velut mortuus huc illuc devolvebatur, vivum tamen illum debito tempore peperit, & revera hoc ſignum ſolum non magis mortem quàm ſummam imbecillitatem denotat, quod cognoſcens Hippocrates aliud inſuper pro rei certitudine addidit, videlicet pectinis frigiditatem.

De Fœt. ex. ſect.

LIX.

Ὅσα τὰ λόχια μὴ προκαθαίρει, ῥᾷον ἀπαλλάττουσιν ἐν τῷ τόκῳ. *Qui-*

Digitized by Google

Quibus lochia non repurgantur ante partum, eæ faciliori partu defunguntur.

Lochiales purgationes ante partum minantur sæpè abortum: præsertim si illas dolor aliquis notatu dignus præcesserit. Lochialibus insuper purgationibus vires admodum infringuntur, & cùm ad felicem partum vegetæ vires requirantur; hinc fit ut quibus lochia ante partum non repurgantur, eæ faciliori partu defungantur.

LX.

Ἢν ἐπὶ τὴν κεφαλὴν ῥοωῇ τὸ παι- De
δίον ῥηϊδίως τίκτει ἡ γυνὴ: ἢν δὲ πλάγιον, nat.
ἢ ἐπὶ πόδας χωρήσῃ, χαλεπῶς. Puer.

Puer ubi in caput fertur faciliùs parit mulier: sin verò in latus, aut in pedes, difficilè.

Faciliùs parit mulier, ubi puer in caput fertur, quia sic faciliùs prodit fœtus: etenim pedibus in-

innixus & calcitrans exitum nanciscitur, minusque spatii pro sua exclusione requirit dum in caput, quàm dum quovis alio modo fertur: uno verbo primus pariendi modus naturalis est, cæteri omnes contra naturam, quanquam ex illis alij sint aliis difficilores.

LXI.

De Sup. perf.

Κύσαν γυναῖκα γνώσεις, ἢν ὀφθαλμοὶ κοιλότεροι, καὶ τὰ λευκὰ τῶν ὀφθαλμῶν οὐκ ἔχῃ τὴν φύσιν τ λευκότητ ; ἀλλὰ πελιώτερα φαίνου), καὶ ἐὰν κακόσιτ καὶ καρδιώσσῃ μεστὴ, καὶ πτυαλίζουσα γίνεται.

Gravidam mulierem cognosces, si oculi cavi videantur, & album oculorum nativam non habeat albedinem, sed lividum sit: necnon si cibum aversetur, oris ventriculi morsu torqueatur, & saliva abundet.

Recensita ab Hippocrate signa hæc omnia sunt æquivocæ, tàm

tàm enim in gravida quàm in non gravida reperiri poſſunt: ex his itaque ſolis non licet medico graviditatem aſſerere, ſed tantùm ſi cum aliis multis ab ipſomet Hippocrate pluribus in locis propoſitis concurrant: cumque intricatiſſima res ſit graviditatis cognitio, caveat Medicus, ne uno aut altero tantum malè fretus ſigno temerè nimis ſuam de illa proferat ſententiam: debet itaque tota ſignorum ſyndrome perpendi, inter quæ recenſita profectò locum habent maximum. Cavos habent gravidæ oculos, quæ ſunt magis exolutæ, fœtu partem puriſſimam abſorbente, & præ pondere moleſtante; album oculorum lividum fit, propter ſanguineæ maſſæ menſtruorum beneficio non defæcatæ ſpirituum penuriam: cibum averſantur, & cardiogmo

la-

Digitized by Google

laborant, quia ſtomachus propter jam accuſatam ſpirituum penuriam minùs bene digerit, & excrementis ideò ſcatet, à quibus malè afficitur, & quoniam primæ coctionis vitium non corrigitur in ſecundâ, ideò fit copia ſuperflui humoris & crudi in maſſa ſanguinis, quo frequenti ſputatione natura liberare ſe ſatagit; ſed iſta ſicut ſola graviditatem non denotant, ita nec omnibus gravidis eveniunt.

LXII.

De morb. mul. l. 3.

Ῥόος λευκὸς ἐν τῇσι γεραιτέρῃσι, μᾶλλον γίνεται ἢ ἐν τῇσι νεωτέρῃσι; πυῤῥὸς ἐν ἀμφοτέρῃσι, ἐρυθρὸς ἐν νεωτέρῃσι.

Fluor albus ſenioribus magis quàm junioribus contingit; fulvus utrisque; ruber junioribus.

Fluor albus crudæ & phlegmaticæ cacochymiæ, fuluus biliosæ, & ruber plethoræ ſoboles ſunt: ideò fluor albus ſeniori-

bus;

Digitized by Google

bus ; quia magis pituitosæ quàm juniores ; flavus utrisque, quia tam in junioribus quâm in senioribus bilis non desideratur ; ruber denique junioribus, utpotè plethoricis, magis eveniunt.

LXIII.

Τὸ ὕδωρ ἄριστόν ἐστιν, ὅταν εὐκρινὴς τε ὑπόστασις, καὶ λείη, καὶ ὁμαλὴς παρὰ πάντα τὸν χρόνον, ἐς τ' ἂν κριθῇ ἡ νοῦσος. *Prog.*

Urina optima est in qua per omne tempus, quoad morbus judicatus fuerit, sedimentum album, læve & æquale est.

Hæc enim à sanorum urina vix differt, denotatque fieri intra venosum genus probas & legitimas filtrationes, præcipitationèsque : ac proinde integra viscera esse, fermenta â natura edomari, & salia dulcorari : secus enim fierent sedimenta rubra, nigrâve, crassa atque inæqualia, quo-

Digitized by Google

quorum phænomenôn rationes vide apud Williſium, aliòsque Authores, qui de urinis ſcripſerunt.

LXIV.

Ibid. Νεφέλαι ἐμφερόμεναι τοῖσιν οὔρεσιν λευκαὶ μὲν ἀγαθαὶ, μέλαιναι δὲ φλαῦραι.

Nubeculæ quæ per urinas ferun-tur, albæ quidem bonæ, nigræ verò malæ

Albæ nubeculæ in urinis natantes, ad ſanorum nubeculas maximè accedunt, unde curationis ſpes affulget. E contra nigræ retorridam aliquam & à natura alienam materiam indicant, vitriolico aliquo ſale impræg-natam. Vitriolum enim permixtum cum aliquâ materiâ alcali donatâ, qualis eſt urina, eam nigram efficit.

LXV.

De Cri. Τὰ πυρετοῖσι λαμβάνοντα οἷς ἂν ἀπυρέτοισι δὲ ὁμοίνοισιν ἀγρυπνίαι ἐρρωμένα

μελῶν προσγίνονται, ἢ ὕπνοι ταραχώδεες, ἢ ἀῤῥωστίη τοῦ σώματος, ἢ ἀλγήματα ἑνὸς ἑκάστου τῶν μελέων, καὶ ὅσοις οἱ πυρετοὶ παύσονται, μήτε σημείων γινομένων λυτηρίων, μήτε ἐν ἡμέρῃσι κριτίμῃσι.

Recidivas patiuntur quibus poſt febres, vehementes vigiliæ aut turbulenti ſomni adſunt, aut corporis robur ſolvitur, aut ſingulorum membrorum dolores adſunt, & quibus febres non accedentibus ſolutionis ſignis, neque diebus criticis quieſcunt.

Quæ relinquuntur in morbis recidivas facere ſolent, inquit alibi Hippocrates: at hæc enumerata ſymptomata poſt febres adhuc micantia, non obſcurè teſtantur relictam adhuc eſſe materiæ morbificæ partem, quæ quidem febri excitandæ impar ſit, ſed quæ tamen œconomiæ naturalis leges interturbare valeat: unde metus eſt, ne hæc ma-

Digitized by Google

teria multiplicata, aut corruptionis gradum intensiorem acquirens, denuò flammam concipiat, pristinamque febrem reducat. Quod & metuendum, si verâ & legitimà evacuatione, quam crisin vocant, sine ratione, febris non fuerit soluta.

LXVI.

De morb. l. 4. Ἀποπαλέει ὁ ἄνθρωπος ἔχων τὴν ἕλμινθα τὴν πλατεῖαν, ὁκοῖον σικύου σπέρμα, ἄλλοτε καὶ ἄλλοτε σὺν τῇ κόπρῳ.

Qui latum lumbricum habet, is, veluti cucumeris semen subinde cum fæcibus egerit.

Alia præterea signa enumerat superiori magis æquivoca, hæc nempe: *Ubi quis jejunus fuerit, subinde ad hepar fertur & dolorem excitat: nonnullis quoque tunc vocis defectionem accersit, & ex ore multa sputa exeunt, & tormina in ventre excitantur.* His adde & famen sæpe assidentem, ob alimentum ab illo ingenti ver-

vermeaut devoratum aut corruptum.

LXVII.

Οἱ αἱμορῤῥοΐδας ἔχοντες ὅτε πλευρί- *De*
τιδι, ὅτε περιπλευμονίῃ, ὅτε Φαγεδαίνῃ, *hum.*
ὅτε δοθίῃσιν, ὅτε θερμίνθοισι ἀλίσκου- *item.*
ται, ἴσως ἢ ὅδε λέπρῃσιν, ἢ ἀλΦοῖσιν. *Epid.*

Quibæmorrhoidibus laborant, 6.
ij neque pleuritide, neque peripneumoniâ, neque ulcere exedente, neque furunculis, neque tuberculis à ciceris ſimilitudine Therminthi dictis, ac fortè ne leprâ quidem aut vitiliginibus capiuntur.

Vitioſis enim ſuccis per hæmorrhoides vacuatis à talibus morbis liberantur. Gal. in hunc loc. Inde colligere in praxi licet, quàm utilis foret ſanguiſugarum ad venas hæmorrhoidales applicatio, variis in morbis; aut ipſiſmet, aut ſimilibus, qui hîc citati veniunt, quæ à plerisque practicis aut negligitur aut parvi habetur.

LXVIII.

De morb. int.

Οἷσι σπλῆνες μεγάλοι, ἢ ἰχῶρι τρέπεται, καὶ ὀρᾶται μέλας ἢ ἔσω ἰχὼρ καὶ διδιοειδὴς, καὶ τὰ ὄλα κακὸν ὄζει, καὶ τὰ ἀπὸ τῶν ὀδόντων ἀφίσαται, ἢ ἐκ τῶν νυμφέων ἕλκεα ἐκφήγνυται, ὁκοῖα περ ἐπινυκτίδες καὶ ὄλαι μέλαιναι γίνονται.

Quibus lienes magni sunt, color cutis mutatur, & niger apparet, aut rubicundus puniceusve, & gingivæ malè olent, & quæ sunt circa dentes abscedunt, aut in cruribus ulcera erumpunt, qualia epinyctides, & nigræ cicatrices fiunt.

Scorbutum verisimiliter designat sub *magnorum lienum* nomine, etsi enim sæpissimè immunis lien in Scorbuticorum cadaveribus sit observatus; nihilominùs quia aliquando hujus morbi symptoma, cum lienis obstructione & tumore conjuncta viderat, id genus nominis huic imposuit affectui, quem etiam lib. de intern. affect. *convolvulum sanguineum* vocat, eumque illic ita describit.

bit. *Ex ore malus odor expirat, à dentibus gingivæ abscedunt, & ex naribus sanguis effluit: interdum verò ex cruribus ulcera erumpunt, color niger est, cutisque tenuis. Morbus hic multâ curatione indiget, alioquin ad mortem usque comitatur.* Itaque veteres ad primum symptoma ab Hippocr. designatum, oris pravum odorem, ἐκ τοῦ στόματος κακὸν ὄζειν attendentes, morbum hunc *stomacacen* voce Græcâ vocarunt, sicut & à genuum tumore *Sceletyrben*. Sic enim Plinius l. 25. cap. 3. *In Germania trans Rhenum castris à Germanico Cæsare promotus maritimo tractu fons erat aquæ dulcis solus, quâ potâ intra biennium dentes deciderint, compagesque in genibus solverentur.* Stomacacem *Medici vocabant* & sceletyrben *ea mala. Reperta auxilio est herba, quæ* Britannica *vocatur, non nervis modò & oris malis salutaris, sed contra anginas quoque & serpentes. Folia habet oblonga, nigra, radicem nigram.* Hæc herba hucusque Botanicis nostris obscura, mox pro Betonica,

vel Vetonica, mox pro Cochlearia aut Limonio sumpta, tandem nuperrimè à Muntingo Groningensi Professore detecta, & libro peculiari illustrata, præstantissimum ab eo probata est adversùs Scorbutum præsidium. At fallitur Plinius, qui huncce morbum ex peculiaris fontis potu ortum putat, cùm sit maris Balthici accolis familiaris & Endemius: nec aliis populis ignotus. Strabo enim libro decimosexto *Sceletyrbes* meminit morbi apud Arabes ἐπιχωρίου. Imò & præcipuè in nosocomiis nostris Parisiensi & Lugdunensi non infrequens, ut ante me notavit celebris hujusce Collegii Practicus D. Andreas Falconet Consiliarius & Medicus Regius, Urbisque hujus Exconsul meritissimus, qui de Scorbuto tractatum in lucem edidit. Galenus lib. de simpl. facultatibus

hanc

Digitized by Google

hanc herbam, quam *Bretanicam* vocat, inter *Stomatica*, hoc est, oris affectibus medicamenta destinata, efficaciſſimam esse ait, & libro definitionum Medicarum ad *Sceletyrben.* Itaque Scorbutum ſub aliis nominibus antiquis cognitum fuiſſe, nemo est qui dubitare debeat.

LXIX.

Οἷσιν ὁ σπλὴν ἔξω καταῤῥοπέων, πόδες καὶ γόνατα, καὶ χεῖρες θερμαὶ: ῥὶς καὶ ὦτα αἰεὶ ψυχρά. *Epid.* 6.

Quibus lien deorſum pendet, pedes, genua & manus calent: nares & aures ſemper frigent.

Perobſcurum mihi videtur hoc oraculum. Davus ſum non Oedipus. Attamen quia ortum habere videtur, ut omnes ferè alii Epidemiôn aphoriſmi, ex frequenti obſervatione divini ſenis, eruditis hîc proponendum cenſui.

LXX.

De morb l. 2. Μέλαινα νῦσος. Μέλαιναν ἐμέει οἶταν τεύγα, ὅτε μὲν αἱματῶδες, ὅτε δὲ οἶταν οἴνου τρυγὸς δεύτερον, ὅτε δὲ οἶταν πολύποδος θρόμβον, ὅτε δὲ δελμὺ οἶταν ὄξος, ὅτε δὲ σιαλὸν καὶ λάπην, ὅτε δὲ χολὴν χλωρήν: καὶ τὰ πλευρὰ ἔχει ὀδύνη, καὶ πυρετὸς βληχρὸς, καὶ τὴν κεφαλὴν ἀλγέει, καὶ τὰ σκέλεα βαρέα, καὶ ἡ χροιὴ μέλαινα.

Morbus niger. Atram bilem vomit veluti facem, mox velut sanguinem, mox veluti vinum secundarium, mox velut polypi atramentum, nonnunquam acidum ut acetum, interdum salivam aut pituitam tenuem, interdum bilem subviridem: latera dolor occupat, febrisque levis adest, dolorque capitis, crura gravantur, & color nigricat.

Μέλαινα νῦσος niger morbus sive *melancholia morbus*: μέλαινα enim aliquando sumitur ab Hippocrate & Galeno pro *melancholia* sive atrabile, sicuti hîc μέλαιναν ἐμέει; quanquam

quam aliqui legant *μέλαινα* in plurali *nigra*: ita idem nomen & morbo & humori dare potuit, ut nunc in uſu eſt. Quicquid ſit, ſymptomata hîc enumerat melancholiæ hypochondriacæ in ſummo gradu exiſtentis & ferè incurabilis, ut ab Hippocrate ibidem obſervatur. Quòd ſi ſimul delirij ſpecies, metus triſtitiaque ſine cauſa adſint, Φεγυτὶς ipſi dicitur, aphoriſmo infra ſect. 5.

LXXI.

Ἢν αὐαίνεται μυελὸς ὁ κατὰ τὴν ῥάχιν ὀδυνᾶται ἐμπίπτει ἐς τὴν κεφαλὴν καὶ ἐς τὸ τρῆχηλον, καὶ ἐς τὸ ὀσφῦν, καὶ ἐς τὰς μηρίας τὸ ὀσφύος, καὶ ἐς τὰ ἄρθρα τῶν σκελέων, ὥστε ἐνίοτε δὲ δυνάται ξυγκάμπτειν, καὶ ἡ κόπρος ἵσταται, καὶ δυσουρέεται. De Int.

Ubi reſiccatur medulla ſpinalis, dolor caput invadit, cervicem, lumbos, muſculosque lumbares & crurum articulos, ita ut flectere nequeat, alvus ſiſtitur, & urina non niſi ægrè redditur.

Digitized by Google

Rachitidem obumbrare videtur, quam Angli quibus familiaris est, veteribus incognitam fuisse putant. Eam definiunt intemperiem frigidam spinalis medullæ ac partium nervosarum, cum spirituum torpore, partiumque tono vitiato. Ejus autem symptomata sunt artuum, partiumque motui inservientium enervatio, nodi circa articulos, qui flexionem & incessum multum impediunt, imò & aliquando ossium tibiæ & cubiti incurvatio, hypochondriorum tensio & obstructio, quæ alvi & vesicæ functiones sæpe perturbant, doloresque & lassitudines procreant. Morbus etiam inter plebeculam nostram Lugdunensem, pueris non infrequens, quo affectos *noüés*, quasi diceres nodis colligatos, vocitant. Nec alius fortè morbus est quàm qui ab Hippocr.

Digitized by Google

pocr. l. 2. de morb. ἀναντη vocatur, *reſiccatorius* morbus, ita ni fallor dictus, quòd in eo ἀναίνεται, id eſt, *reſiccatur* medulla, ut ut in hoc aphor. loquitur. Illius enim morbi ſymptomata recenſens præter vomitum, borborygmos & cardiogmos, quæ in rachitide aliquando adeſſe poſſunt, nominat capitis & totius corporis dolores, alvi conſtipationem, crurum debilitatem & partium marcorem, quæ reſiccationis medullæ rachitidiſque ſunt comites.

LXXII.

Ἐρυσίπελας ἔξωθεν μὲν ἀπιγίνεσθαι, χρήσιμον: ἔσω ἢ τρέπεσθαι, θανάσιμον· τρέπεται δὲ ὅταν ἀφανιζομένῳ ἐρυθήματος βαρεῖται τὸ πῆθος, καὶ δυσπνοιότερος γίνεται. Coac.

Eryſipelas foris quidem extare, utile; intrò vergere, lethale. Recurrere autem intrò ſignum eſt,

cùm rubore evanescente pectus gravatur, & ægriùs spirat.

Prior quidem hujus sententiæ pars reperitur in antiq. Aphor. 25. sect. 6. ad quam Galenus notat, *non solum Erysipelas sed & alium quemcunque affectum ex partibus externis ad internas & principes remigrare, malum* Posterior verò pars videtur designare duntaxat faciei aut partis vicinæ pectori erysipelas: cùm aliud in partibus extremis, cruribus aut manibus, refluxum in pectus vix faciat.

LXXIII.

Coac. „ Φάρυγξ ἑλκωμένη ἐν πυρετῷ μετ' ἄλλα σημεῖα τῶν δυσκόλων, κινδυνώδες.

Fauces exulceratæ in febre, si alind ex gravioribus signis adfuerit, periculosum.

Denotat quippe summam materiæ morbificæ acredinem & cacoëthiam, præsertim si aliqua alia mali ominis signa simul adfue-

Digitized by Google

fuerint: ſunt enim quidam ægri, quibus frequentius quàm aliis fauces exulcerantur, à leviori quacunque febre, fortè ob partium quâ donantur rariorem & delicatiorem texturam. In iis autem nihil ſiniſtri portendit.

LXXIV.

Οἱ γαργαρεῶνες ἐπικίνδυνοι ἀποτάμνεσθαι ἐς ἂν ἐρυθροί τε ὦσι καὶ μεγάλοι. *Prog.*

Columellam quoad rubor & tumor occupat, reſecari periculoſum.

Quamdiu aderunt rubor & flamma, columella ſecari non debet, ne nimia ſanguinis profuſio, inflammatio, & gangræna ſubſequantur. Tutius eſt ipſam decoctis, pulveribus aut ſaccis adſtringere, refrigerare, blandeque exſiccare. Diſſipato autem rubore aut igne, manenteque uvulâ voraturo ſemper obſta-

turâ, licebit eam urere, exſcindere, vel ſcalpello concidere, probè priùs depleto corpore.

LXXV.

Pror. Ἐν πυρετῷ καυσώδει ἦχων προσχωρ. μυώδων μετὰ ἀυβλυωγμῶ, καὶ κατὰ τὰς ῥίνας προσελθόντος βάρεος, ἔξις αὐ) μελαγχολικῶς.

In febre ardente, ſi tinnitus aurium cum viſus hebetudine fiant, & ad nares accedat gravitatis ſenſus, delirium portenditur.

Hæc enim omnia indicant humorum in cerebro agitationem non mediocrem, quæ ſenſuum organa interturbat, ex qua expectanda eſt ſpirituum inordinata agitatio, quæ delirium creat.

LXXVI.

Epid. Τῶν πυρετῶν ἀσφαλέστατος πάντων, καὶ ῥᾴϊστος, καὶ μακρότατος ὁ τεταρταῖος, ἀλλὰ καὶ νοσημάτων μεγάλων ἄλλων ῥύεται).

Febrium omnium tutiſſima, placi-

Digitized by Google

cidissima & longissima est quartana, quæ ab aliis magnis morbis liberat.

Notat tamen Galenus quartanâ ex liene laborantes sæpè in hydropem incidere ac interire. Per se tamen periculo vacat, præsertim in juvene robusto, & â magnis morbis liberat, quo nomine comitiales præsertim affectus intelligere videtur, qui ab antiquis morbi magni, sacri & Herculei vocitantur.

LXXVII.

Ἐν πυρετοῖσιν ὀξέσιν, ἢ περιπλευμονίῃσιν, ἢ φρενίτισιν, ἢ κεφαλαλγίῃσιν ψηρεύειν διὰ κενῆς, καὶ ἀποπαρφολογεῖν, καὶ κρηκίδας ἀπὸ τ' ἱματίων ἀποτίλλειν, κακὸν καὶ θανατῶδες. Prognost.

In febribus acutis, peripneumoniis, phrenitidibus aut cephalalgiis, aliquid frustrà venari, & festucas aut floccos evellere, malum & lethale.

Quia non tantùm verum de-

li-

Digitized by Google

lirium indicat, quod ſemper malum, ſed etiam veluti motum convulſivum digitorum, qui agitantur quaſi feſtucas aut floccos evellerent. At omnis paſſio nervoſi generis mala, cùm cerebri partis principis affectum ferè ſequatur.

LXXVIII.

Epid. 6. Οἱ πυρετοὶ ἐν οἷσιν ἐφελκῦται χείλεα, ἴσως διαλιπόντες.

Cùm labra exulcerantur, tunc ferè deſinunt febres.

Signum enim eſt acre febris fermentum naturæ robore foras protruſum eſſe, quod in labiis mollibus ac ſpongioſis ulcuſcula puſtulasque inuſſit; atque iſtud non rarò accidit in febribus tertianis & duplicibus tertianis.

LXXIX.

Epid. Ἐν τῇ ἡμιτεταίῳ ξυμπίπτει καὶ ὀξέα νοσήματα γίνεσθαι, καὶ ἐξὶ τ λοιπῶν ἔτ θανατωδέστατ : ἀτὰρ καὶ φθινώδεες, καὶ ὅσα ἄλλα μακρότερ

ἐφ νοσήμαϲι νοσέουϲιν, ἢ τὸ τοῦτο μάλιϲα νοσέουϲι.

In febre hemitritæa cum morbi acuti accidunt, tum præter cæteras febres ista præcipuè lethalis est. Quinetiam tabes & quicunque alii morbi chronici affligunt, in hac potissimum detinent.

Febris hæc ex Galeno complicata est ex febre quotidiana continua & tertiana intermittente, unà die binas habens exacerbationes, alterâ unicam: quæ quidem rara est, sed admodum periculosa, utpote quæ ægrum admodum debilitet, & symptomatum magnitudine aut jugulet citò, aut mutetur in hecticam, aliosve tum acutos tum chronicos affectus.

LXXX.

Περὶ ποδαγρικῶν τάδε: ὅσοι μὲν πρόσθεν ἐγρηγόρτες, ἢ περὶ τοῖσιν ἄρθροισιν ἀπόπτωμα ἔσχουσιν, ἢ τόπον ταλαίπωρον ζώουσι, κοιλίας ξηρὰς ἔχοντες, ὅτοι μὲν πάν-

Prorrh. 2.

πάντες ἀδυνατοι ὑγιέες γίνεσθαι ἀνθρωπίνῃ τέχνῃ.

De podagricis ita sentiendum. Qui senes sunt, aut in articulis tophos habent, aut miserè viventes cum sicca alvo, ij sanè omnes humanâ arte sanari nequeunt.

Podagra procedit à prava totius massæ sanguineæ diathesi, cujus serosa portio quando à natura vegeta ad artus partes corporis debiliores exploditur, tunc sæviunt dolores arthritici. At illa diathesis supponit δυσκρασίαν vel ἀτονίαν partium principum, quæ publicis vacant officiis, neque priùs potest tolli podagra, quàm dictæ partes factæ fuerint alteratione felici, muneris sui magis compotes. Id quidem in juvenibus, quos alvus liquida liberat à superfluitatibus, sperari potest; at in senibus, in quibus languida nil boni molitur natura,

Digitized by Google

ra, aut in quibus craſſior humorum portio impacta articulis & diſcuti neſcia, tophos fecit, ſi alvus ſicca & ſegnis nil de cauſa morbi ſubtrahat, nulla profectò curationis ſpes affulget.

LXXXI.

Τῶν περὶ ἄρθρα παθέων δεινοτάτοι οἱ μεγάλοι δάκτυλοι, καὶ μᾶλλον οἱ τῶν πόδων. *Ibid.*

Quæ circa articulos eveniunt, periculoſiſſimi ſunt pollicum affectus, & præcipuè pedum.

Quia hæ partes nervis, membranis, & ligamentis abundant, carne deſtitutæ, ferè exangues, idcircò vulnera harum partium ſævi dolores, horrendæ convulſiones, & lipothymiæ ſubitæ comitantur; hæc ita ſe habere notum faciunt tum res ipſa, tum exempla Critonis & Harpali in Epidemiis exarata. Crito ex pollicis dolore inſanus evaſit, & po-

postridie mortuus est. Harpalus ex pollicis luxatione opisthotono periit.

LXXXII.

De Artic.

Τοῖσιν ἀσάρκοισι μᾶλλον ἐκπίπτει τὰ ἄρθρα, ὡς θᾶσσον ἐμπίπτειν, ἢ τοῖς εὖ σεσαρκωμένοισι, καὶ ἧσσον ἀπιπλεγμαίνεσι τοῖσιν ὑγιεῖσι καὶ τοῖσιν ἀσάρκοισιν, ἢ τοῖσι σκελιφροῖσι καὶ σεσαρκωμένοις.

Gracilibus magis luxantur articuli, ut & citiùs reponuntur, quàm bene carnosis; minusque inflammatione tentantur humidis & gracilibus, quàm siccis & carnosis.

Caro & pinguedo ossibus adjacentes vicem gerunt propugnaculi, quibus ossa intra suas cavitates recondita possint se á luxatione tueri. Non mirum itaque si luxationes bene carnosis minùs frequenter accidant, secus verò gracilibus, cùm his nihil obstet, quin â causa externa vio-

violenta de ſua ſede dejiciantur. Ubi tamen gracilibus luxata ſunt oſſa, faciliùs quàm aliis reponuntur, tum ratione arthremboli oſſa faciliùs contrectantis, tum quia nulla obeſt pinguedo, ſicut in carnoſis, quæ acetabula impleat & oſſi ſe opponat. Neque etiam in gracilibus luxatio inflammationem accerſit, æquè ac in carnoſis, quia in illis leviorem agnoſcit luxatio cauſam; at in εὐσάρκοις cùm multi ſint obices, vehementem cauſam fuiſſe neceſſe eſt, quæ luxationem intulit, ideoque non potuere oſſa foras trudi, absque inſigni vicinarum partium attritione, cui deinde nil mirum ſi ſuccedat inflammatio.

LXXXIII.

Οἵσιν ἐκπεσὼν ὁ μηρὸς μὴ ἐμπέσῃ, ἀλλὰ παραπορηθῇ, ἡ ὁδοιπορίη περιφορήδην τοῦ σκέλεος, ὥσπερ τοῖς ἐσθιὶ γίνεται, καὶ ὄχλησις πλείστη ἔστιν ἐν τῷ ὑγιέος σκέλεος, καὶ ἀναγκάζουται κατὰ τὸ *Do Art.*

τὰ τ' κενεῶνα ἢ κατὰ τὸ ἄρθρον τὸ ἐκπεπτωκὸς κυλλοὶ εἶ).

Quibus femoris articulus luxatus fuerit, nec tentatus reponi potuit, ij crus circumvolvendo velut boves incedunt, plurimàmque moleſtiam ſano crure ſuſtinent, coguntur que ad ilia & prolapſum articulum incurvi eſſe.

Quatuor præcipuè modis luxari poteſt femur, in anteriorem, poſteriorem, interiorem & exteriorem partem. Pertinet autem hic aphoriſmus ad eam luxationis ſpeciem, quæ fit ad partem internam. Nam quibus hoc modo prolapſus eſt articulus neque repoſitus, dum incedunt, crus in exteriorem partem circumagunt. Cùm enim luxatum crus longius reddatur & ob imbellicitatem flectere promptè os nequeant, & ob dolorem recuſent, ſupereſt ut in orbem boum more

re circumagant. Cùm verò huic cruri parùm inniti queant, ſanum crus totam corporis molem ac ideò maximam moleſtiam ſuſtinet. Quia autem nulli firmæ parti poſſit inniti os femoris luxati, ſicut innitebatur, dum in ſuo locatum erat acetabulo, ſed huc & illuc oberret, neceſſe eſt ut ægri ad ilia & prolapſum articulum incurventur.

LXXXIV.

ἐ Τὰ τρώματα θανατωδέστερα μὲν τὰ τὰς φλέβας τὰς παχείας τὰς ἐντὸς τῆς ἀχίλλω καὶ τοῖς βουβῶσιν· ἔπειτα ἐς τ' ἐγκέφαλον καὶ ἐς τὸ ἧπαρ, ἔπειτα ἐς ἔντερον ἢ ἐς κύστιν. Prorrh. 2.

Vulnera majori ex parte lethalia ſunt, quæ magnas venas in collo & inguinibus, deinde quæ cerebrum aut hepar attingunt, deinceps quæ in inteſtina & veſicam penetrant.

Omnium vulnerum ea maximè ſunt lethalia, quæ maximas venas

venas lædunt, etenim per hæc vulnera, ut ut generosis pæstò occurratur præsidiis, brevi sanguis vitæ thesaurus tantâ effluit copiâ, ut exhaustis spiritibus, & viribus dissipatis homo concidat exanimis. Cerebri etiam & Hepatis vulnera maximè lethalia sunt. Sunt etenim cerebrum & Hepar partes principes, neque ipsarum officiis diù carere potest corpus reliquum. Profunda itaque harum partium vulnera quæ ipsarum functiones non retardent modò, sed auferant, lethalia esse necesse est, sicut & intestinorum vesicæque vulnera: intestina enim & vesica licèt partes principes non sint, principibus famulantur, suntque ipsis multis nominibus affines, ut generis societate, communione vasorum. Destinatæ sunt præterea usibus, quibus animal carere non potest. LXXXV.

LXXXV.

Πλέονες ἐκφυγγάνουσιν τ θάνατον τ ὄπισθεν τιτρωσκομένων τ κεφαλῆς, ἢ τ ἔμπροσθεν. Do vuln.

Plures ſervantur ex iis qui parte capitis poſteriore, quàm qui anteriore, vulnerati ſunt.

Dura magis eſt pars capitis poſtica quàm anterior, os enim occipitale durum ac ſolidum eſt, tenuiora magis oſſa frontis & bregmatum, ideoque inflicta partiantic æ capitis vulnera faciliùs penetrant quàm quæ poſteriori imprimuntur. Præterea è vulneribus quæ ſuperatis omnibus capitis involucris ſive oſſeis ſive membraneis cerebrum confodiunt, lethalia magis ſunt vulnera partis anterioris quàm poſterioris : illam enim partem cerebrum, hanc cerebellum occupat; at verò in cerebello plus corticalis ſubſtantiæ

(quæ generationi ſpiritus animalis dicata eſt) reperitur, minùs medullaris (quæ ſpiritus geniti conſervationi & circulationi deſtinatur.) Secus ſe res habet in cerebro, ubi plùs medullaris, minus corticalis reperitur ſubſtantiæ, unde ſi inflicta ſint anteriori cerebri parti vulnera, major ſubſequitur ſpirituum diſſipatio, non quòd ibi ſint ventriculi cerebri, ſatis leviter olim pro ſpiritus animalis officinis reputati, ſed quia in majori medullaris ſubſtantiæ cerebri quantitate major hoſpitatur ſpirituum animalium copia majorque ideò diffipatur per hujuſce partis vulnera. Contra verò in parte cerebri poſteriore cerebello ſcilicet pauci nidulantur ſpiritus. Itaque per hujuſce partis vulnera non fit horum diſſipatio. Id ſatis conſtat ex avium cere-

Digitized by Google

cerebris, quæ cùm tota ferè conſtent ſubſtantiâ corticali, quotidie ludentes pueri acu transfigunt nec tamen moritur animal. Hæc meliùs aſſequetur, quem Williſiana de cerebri & cerebelli uſibus hypotheſis non fugiet.

LXXXVI.

Ὁκόσα κατηπορήθη ὀστέα ἐκπεσεῖν, Δε ταῦτα αὐτὰ εἰδέναι χρὴ ὅτι ἀποσήσε- Fract. ται, καὶ ὅσα τελέως ἐψιλώθη τ σαρκῶν.

Quæcunque oſſa reponi non potuerunt, ea neceſſariò abſcedere ſciendumeſt, nec non quæ prorſus carne nudata ſunt.

Non eſt hic intelligendus Hippocrates de oſſibus luxatis, ſed de oſſibus fractis : luxata enim oſſa etſi ſuas in ſedes non reponantur, non idcirco abſcedere notum facit experientia, cùm multi à multis annis abſque oſſis corruptela luxationes patiantur

Digitized by Google

immedicabiles. Sed de fracto osse est audiendus. Et quoniam omne quod frangitur os necessariò in ea quæ frangitur parte perioſtio nudatur, nisi fracti ossis extremitates coëant, profectò abscedit os, præsertim verò magis si pars ossis foris sedet in conspectum & modò aëri exponatur.

LXXXII.

De Ali. ment. Ρινὶ δὶς πέντε, γνάθῳ, καὶ κλεῖδι, καὶ πλευρῇσι διπλάσια, πήχει τριπλάσια, μηρῷ πενταπλάσια.

Naso decem dies necessarij ad fracturæ consolidationem, *maxillæ, claviculæ & costis viginti, cubito triginta, tibiæ & brachio quadraginta, femori quinquaginta.*

In universum teneriora & molliora ossa citiùs coalescunt fracta, quàm duriora: abundant enim magis humore ad cal-

li

li generationem neceſſario : quapropter naſo tantùm decem, cæteris oſſibus recenſiti dies debentur ad conſolidationem, ſaltem utplurimùm; nam multæ faciunt cauſæ ut hæc varientur; anni ſiquidem tempeſtas, regio, natura, ætas ægri, victus ratio, deligandi modus ſæpè in cauſa ſunt, ut citiùs vel ſeriùs fracturæ corroborentur, calloque obducantur.

LXXXVIII.

Τὰ χαυνότατα τάχιστα φύεται· τὰ δὲ μοχλὰ ἐναντία, ἐναντίως. Mochl.

Quæ laxa ſunt admodum, citiſſimè coaleſcunt : contrà verò, quæ contrario ſe habent modo.

De oſſibus præcipuè intelligendus venit hic Aphoriſmus, quæ quò molliora ſunt & laxiora eò citiùs coaleſcunt : ad callum enim obducendum multa requiritur humiditas, quæ in ſicciо-

cioribus & solidioribus ossibus nonnihil desideratur. Non minùs tamen verus est, si de vulneribus partium carnosarum intelligatur. Quis enim ignorat, callo obducta ulcera, non posse, nisi callo prius consumpto, ad cicatricem perduci? aut oris & linguæ vulnera citiùs coalescere quàm aliarum partium musculosarum, & carnis musculosæ citiùs quàm partis membranosæ aut cartilagineæ.

LXXXIX.

Ibid. Τῶν χωρίων μασχάλας δυσιητότερας, καὶ κενεῶντες, καὶ μηρούς· ὑποστάσιες γὰρ ἐν αὐτοῖσι γίνονται καὶ ὑποφοραί.

Ex partibus difficiliùs sanantur alæ ac laterum cavitates & femora: in his namque humores colliguntur & recidivæ fiunt.

Hic Aphorismus conjunctam rationem habet, ubicunque enim humores colliguntur, ibi dif-

difficilius curatio ſuccedit,& recidivæ fiunt. Tales ſunt alæ,quæ ſunt corporis emunctoria, laterum cavitates, quæ affluentem humorem recipiunt, & femora, quæ declivia ſunt, & parùm compacta.

XC.

Μῦες στερεώτεροι δυσέκτητοι τ ἄλ- De
λων, πάρεξ ὀστέου καὶ νεύρου. Al.

Muſculi ſolidiores ægriùs reli- meni.
quis partibus colliqueſcunt, excepto oſſe & nervo.

Ne quidem in arte tyronibus veritas hæc non patet, quo etenim alicujus corporis ſtrictior eſt compages, ſolidior ſubſtantia,altiorque denſitas, eo etiam ipſius fit ſolutio difficilior. Experiuntur id quotidie Pharmacopœi,nec non & Chymici, quorum menſtrua citius hæc, quàm iſta diſſolvunt corpora, quique nonnunquam igne nunc intenſiori

fiori nunc benigniori opus habent, ut suas ritè operationes exequantur, ut scilicet eorum menstruum ignis beneficio attenuatum & rarefactum solidiores mixti dissolvendi partes incidat, penetret & solvat. Ita in corpore humano si ignis præter naturam ardentior excitetur, ut fit in causo, aut magis aculeati humores prædominentur, tunc molliores tenerioresque partes priùs absumuntur, quia facilius in motum rapiuntur, tandem verò arescunt solidiores. Ex quibus concludere licet in praxi, quòd quò magis musculi solidiores colliquescunt, eò & ignis acrior ardet. Nomine autem nervi tendinem videtur intelligere Hippocrates, ut sæpè alibi: is enim soliditatis ordinem secundum ab osse obtinet.

XCI.

XCI.

Οἷσιν ὀστέου ἀπὸ ὑπερῴης ἀπῆλθε, *Ibid.* μέσπιζα ἡ ῥὶς τοὺτοισιν.

Quibus ex palato os discessit, iis medius nasus subsidet.

Palati os quod unum & simplex in adultis, duplex verò in pueris est, sustinet os, quod ratione figuræ vomer appellatum fuit, cui lamina quædam ossea dextram nasi partem à siniſtra dividens, ob id septum nasi dicta, innititur. Hæc autem parte sui anteriore ad extremum nasum extensa cartilaginea est. Quando itaque os palati carie consumptum discessit, necessariò vomer concidit, concidente vomere, dicta lamina quæ septum nasi est deprimitur, hâc depressâ necesse est etiam subsidere partem ejus anteriorem cartilagineam, ac consequenter medium nasum. Cæterùm notandum est hîc Hip-

Digitized by Google

pocratem dixiſſe, quibus os ex palato diſceſſit, non verò quibus os palati, quod non ſine ratione neque ſine ſale poſitum videtur. Etenim ſive ipſum os palati, ſive ſolus vomer qui os ex palato dici poteſt, diſceſſerint, verum eſt medium naſum ſubſidere, magis tamen iis quibus os palati abſumptum eſt, quàm quibus vomer ſolus.

XCII.

Ibid. Τ' βῶσις ἡμὲν εἴσω ὄπιθάνατος, ἔξω σχέσις, ὀπισθοναρκώσις.

Vertebrarum intus luxatio lethalis, urinæ ſuppreſſionem & ſtuporem accerſens.

Omnes vertebrarum luxationes periculoſæ ſunt propter diſtorſionem ſpinalis medullæ in illis contentæ, & nervorum qui ab illa procedunt divulſionem. Unde ſtatim tracto, ſubſtantiæ communione, in conſenſum cerebro,

rebro, horrenda ingruunt ſymptomata. Sed ex omnibus vertebrarum luxationibus maximè periculoſæ luxationes, quæ intro vergunt; compreſſis enim nervis ſtupor accidit, & quoniam qui ab intercoſtalibus ramis ad veſicam pertinent nervi etiam comprimuntur, veſicæ ſtupor infertur, &à veſicæ ſtupore urinæ ſuppreſſio. Facta enim ſenſus expers veſica urinæ ſpernit aculeos & ad illius excretionem nullatenus invitatur. Hinc refluente ad univerſas corporis partes fero calor nativus elangueſcit, pulmones obruuntur, caput oppletur, & univerſa ferè animalis œconomia concidit. At hæc omnia eveniunt præcipuè luxatis lumborum vertebris, unde veſicæ ſtupor & urinæ ſuppreſſio ſuccedit.

XCIII.

Prorrh. 2. Ὁ νωτιαῖος μυελὸς ἢν νοσέῃ ἐκ πληγῆς, ἢ ἐξ ἄλλης προφάσιος, τῶν σκελέων ἀκρατὴς γίνεται ὁ ἄνθρωπος, ὥστε μηδὲ διαγαυόμενον ἐπαίειν καὶ τὴν γαστρὸς καὶ κύστιος.

Si ſpinalis medulla ex lapſu aut aliquâ aliâ causâ laborarit, crurum impotens fit homo, adeò ut ne ſenſum quidem habeat alvi & veſicæ.

Si partibus ſuperioribus cerebrum, cerebellum & medulla oblongata ſenſum motumque largiantur, ita inferioribus medulla, unde crurum impotentia, ut & ventris & veſicæ, ſi mox ſuboriatur, hanc malè affectam eſſe conjicere licet: cujus infortunij frequentiores ſunt, quæ ſequuntur cauſæ, vel vertebrarum luxatio à lapſu, vel ipſarum vertebrarum exoſtoſis, ut in rachitide laborantibus, unde violentiùs inflectitur, vel ſeri copia,

qua

qua opprimitur, vel ſpirituum necroſis aut defectus ut in valde ſenibus.

XCIV.

Αἱ νόμαι θανατωδέσταται ὠν αἱ σηπε- **Prop-**
δόνες βαθύταται καὶ μελάνταται καὶ rh.
ξηρόταται.

Ulcera ſerpentia maximè ſunt lethalia, quæ putredines profundiſſimas habent, nigerrimas & ſiccisſimas.

Etenim talia ulcera maximam roridæ primigeniæque humiditatis abſumptionem indicant, magnamque caloris nativi labem, quo abſente, veluti in macrocoſmo Sole vegetabilium & totius naturæ parente, languent arescuntve affectæ microcoſmi partes; unde in iis profunda & caroëthea admodum ulcera fieri neceſſe eſt.

XCV.

Ἕλκει νεοτρώτῳ παρὶ πλὴν ἐν κοι- **De**
λίῃ ξυμφέρει αἷμα ποιέειν, ἀποῤῥοέειν **Ulcer.**

Digitized by Google

πυκνὰ. ὅκως ἂν δοκέῃ εἶ): κωλύει γὰρ μάλιστα τὰ τοιαῦτα ἕλκεα ὑγιαίνεσθαι καὶ θερμαίνεσθαι.

Omni recenti ulceri præterquam in aliqua cavitate sanguinem plùs minusve effluere expedit: impedit enim ut plurimùm ne humida fiant & inflammentur talia ulcera.

Jam ulceris recentis curationem docet divinus Senex, & præsertim monendo ut ritè à sanguine repurgetur, ne humidum nimis fiat, & inde inflammationem concipiat, quæ duo integræ ulceris curationi ex diametro sunt adversa.

XCVI.

Pro. Ἕλκος ἢν καὶ προγεγονὸς τύχῃ gnost. ἔχων, ἢν τῇ κοιλίῃ νόσῳ χύηται, ἢν μέλλῃ ἀπόλλυσθαι ὁ ἄνθρωπος, πρὸ τοῦ θανάτου πελιδνόν τε καὶ ξηρὸν ἔσαι, ἢ ὠχρόν τε καὶ ξηρόν.

Ulcus sive ante morbum, sive in morbo natum sit, ubi periturus est ager, ante mortem lividum & siccum

Digitized by Google

ſiccum, aut pallidum & ſiccum erit.

Ut ex ungue leonem, ita ex ulceris natura, de œconomiæ naturalis ſtatu judicium ferre licet; lividum enim & ſiccum eſſe minimè poteſt ulcus, quin eodem tempore multo ſale acri & lixivioſo ſcetat ſanguinis maſſa, à cujus prædominio vibices, anthraces & exanthemata modò nigra, modò livida fiunt, ut in peſte & febribus malignis obſervare eſt. Quòd verò lividitas vel nigredo à ſale acri & lixivioſo ortum habeat, patet ex cauterii potentialis admotione ſale lixivioſo conſtantis. Primùm enim ruber cutis, deinde colorem lividum acquirit & tandem atrum. Lividitas ergo & ſiccitas ulceris, cùm ſint depaſcentis & erodentis hujuſce ſalis prædominantis argumentum, non mirum ſi divinus

Senex,

Senex, periturum ægrotantem monuerit. Pallidum etiam & ſiccum ejusdem ominis eſſe pronunciat, quippe quòd non obſcurè indicet, jam non ſuffice-re ſpiritus ad animalis fabricæ ir-radiationem, vel ipſoſmet ne-croſi affectos, nec non ſanguinis circulationem pigram ac torpi-dam eſſe, & conſequenter mor-tem in procinctu. Cæterùm ean-dem profert ſententiam in Coa-cis; *Ulcus lividum, aut ſiccum, aut pallidum factum, mortem indicat.* In praxi autem hujus rei veritatem obſervamus; ſiquidem ulcera, quæ in febribus malignis veſica-toriorum ope excitamus, ubi ſicca & pallida fiunt, proximam mortem ferè ſemper nobis ſigni-ficant.

XCVII.

De Cri-ſib. Τὰ ἕλκεα ἢν μὲν ἀναχαιτίζε), πύω λευκῷ, ταχείην θεραπείην δηλοῖ: ἐὰν δὲ μεταβάλλει ἐς τὲς ἰχῶρας, κακοήθη νίνε). III.

Ulcera ſi repurgando pus album rejiciant, celerem curationem denunciant: ſed ſi ad ſanioſos ſeroſosve humores vertantur, maligna fiunt.

A prioris explicatione potior hujuſce aphorismi deſumitur ratio; ex eo etenim pus album ab ulceribns profluit, quòd maſſa ſanguinea ſalibus acribus vel acidis nimiùm non fit aculeata: quorum exuperantia ſaniei ſerique parens eſt, unde ulcera circumglabra, quæ in antiq. Aphoriſm. recenſuit, maligna appellavit. Puris autem laudabilis notas tradit Hippocr. in Prognoſt. *Pus optimum eſt album, æquale, & læve & quamminimum graveolens, huic autem contrarium peſſimum.* Exempla profert aphoriſm. antiq. 44. & 45. ſect. ſeptimæ. Et experientia hanc veritatem confirmat. *Album* quidem pus ſi excernatur partis in qua confectum eſt integritatem & tem-

temperaturam indicat laudabilem. *Æquale* naturæ bene agentis & a variis humoribus non perturbatæ ſignum eſt, ſive æqualitatem in ſubſtantia, ſive in colore intelligas. *Læve* materiæ benignitatem, perfectum ipſius pepaſmum, caloriſque nativi prædominium teſtatur. *Quam minimùm graveolens* inſolitæ corruptionis abſentiam notat, quippe quòd puris fœtor, corruptionis partis, ejusdemque necroſeos indubitata ſit proles.

XCVIII.

Ὅτι ἢν ὀπιγλύπται ὅτι τὸ ἄρθρον σκληρότερον ἀνάγκη γίνεσθαι: ἢν δὲ καὶ οἰδήματα παραμείνῃ, σκληρὸν ἀνάγκη πολλῷ χρόνον τοῦτο τὸ χώριον γίνεσθαι.

Dror- rh. 2.

Pus ſi ad articulum accedat, duriorem eum reddi neceſſe eſt: quòd ſi etiam tumores ſimul perſeverarint, neceſſe eſt eum locum in multum tempus durum eſſe.

Articuli cùm ſint partes frigidæ & nerveæ, vix expellere & edomare

domare possunt humores sive suppuratos, sive non suppuratos, unde iis imbibuntur tendines, & intumescunt ac indurantur articuli ; ita ut eorum motus impediatur. Cæterum noster Hippocrates in hoc libro multa proponit circa vulnerum, præsertimque nervorum articulorumque curationem , & postquam disquisivit de teli aculeo, de obliquitate vel rectitudine vulneris, non neglectâ ipsius profunditate , tandem puris in articulo latentis notas exhibet, statim atque durus evadit. Nec mirum id videri debet, collecto enim in articulo pure , mox intumescunt membranæ , crassiores fiunt musculorum tendines & tandem ossium acetabula muco viscido implentur: hinc inquam partes nervosæ à puris diuturniori morà exulcerationem patiuntur ,

tiuntur, quarum curationem difficilem & longam in praxi verſatus nemo neſcit.

XCIX.

De Insomn.

Ἐν τοῖσιν ὕπνοισιν ἥλιον, καὶ σελήνην, καὶ οὐρανὸν, καὶ ἀστέρας, καθαρὰ καὶ εὐαγέα κατὰ τρόπον ὁρώμενα ἔναρσα, ἀγαθὰ: ὑγείην γὰρ τῷ σώματι σημαίνει.

In ſomnis ſolem & lunam, & cœlum atque ſydera pura & ſuo motu agitata videre, bonum: ſanitatem enim indicat.

Mirum non eſt ſi tantam in Medicina peritiam adeptus ſit Hippocrates, qui nihil quod ad artem ſpectet unquam neglexit, eouſque ut ſanorum & ægrorum ſomnia examinaverit, ex iiſque præſagia tulerit. Huic autem peculiari præſagio conſentiunt alii Autores Oneirocritici, inter quos hæc habet Aſtrampſychus, quæ fortè ab Autore

re noſtro mutuatus eſt: Ἀστρα βλέπειν κάλλιστον ἀνθρώποις πέλει; id eſt, *Aſtra videre in ſomnis optimum hominibus portendit.*

C.

Εἰ δὲ κολυμβᾶν ἐν λίμνῃ, ἢ ἐν θαλάσσῃ, ἢ ἐν ποταμοῖσι δοκέει, οὐκ ἀγαθόν, ὑπερβολὴν γὰρ ὑγρασίης σημαίνει: πυρέσσοντι δ' ἀγαθόν. Ibid.

Si verò in ſtagno aut mari aut fluminibus natare quis ſomniet, bonum non eſt, cùm humiditatis exuperantiam indicet, febricitanti verò bonum.

Aſtrampſychus νῆξις θαλάσσης, ἀγελίας δηλοῖ λύπας, *natatio marina ſævos indicat dolores*: & paulò ſuprà ἰλὺν πεπλευκὼς τοῦ νοὸς νόει βλάβην, *ſi in limo navigaveris, mentis conjice noxam.*

CI.

Ποταμῶν διαβάσιες, καὶ ὁπλῖται καὶ πολέμιοι, καὶ τέρατα ἀλλόμορφα, νοῦσον σημαίνει ἢ μανίην. Ibid.

Fluviorum tranſitus, hoſtes armati,

Digitized by Google

mati, monstra difformia, morbum aut furorem præsagiunt.

Hæc enim ab agitatis humoribus, utrâque præsertim bile, quæ magnam ad morbum si in sanis accidant dispositionem indicant, & ad delirium si in ægris.

APHORISMI NOVI

SECTIO IV.

Dietetica.

I.

De diæt. in acut.

Ὧν σιτίων καὶ ποτῶν τὰ προσφορώτατα τῷ σώματι, ὅταν τις αὐτοῖσι μὴ ἐν καιρῷ χρῆται, ἢ πλέοσι τοῦ καιροῦ, αἱ τε νοῦσοι, καὶ ἐκ νόσων οἱ θάνατοι γίνονται.

Ex cibis ac potibus qui corpori ma-

maximè conveniunt, cùm quis ipsis non oportunè aut justo pluribus utitur, tum morbi, tum ex morbis mortes accidunt.

Et è contra, *si quis pauca edat & pauca bibat, nullum inde morbum experietur.* Hippocr. l. 4. de morb. Hinc medicum illud elegans adagium, *modicus cibi Medicus sibi.*

II.

Πονηρὴ δέ ἔστιν ἡ τοιήδε δίαιτα: ὅταν ἢν πλείονας τροφὰς δίδωσι τῷ σώματι, καὶ ὅταν ποικίλας ἀνομοίους ἀλλήλησιν ἐσπέμπῃ: τὰ γὰρ ἀνόμοια στασιάζει, τὰ μὲν θᾶσσον, τὰ δὲ σχολαίτερον πέσσεται. *Ibid.*

Prava autem hæc est dieta, cùm quis plures cibos corpori præbet; deinde cùm varios & dissimiles ingerit. Dissimilia enim seditionem excitant, & alia citiùs alia tardiùs concoquuntur.

Animia ciborum copia generantur cruditates, à quibus varii oriuntur morbi, colicæ, diarrhœæ,

rhœæ, ſtomachi dolores & inflationes, febres putridæ dum putreſcunt & ſanguini miſcentur. A diſſimilibus autem variique generis cibis, nimia excitatur fermentatio, & inæqualis eorum coctio, quibus corporis functiones turbari neceſſe eſt.

III.

De morb. lib. 4. Ἕτερα τ' ἑτέρων τὰ ἐδώδιμα καὶ πόμα φάρμακά ἐστι.

Quæ eduntur aut bibuntur, alia aliorum ſunt medicamenta.

Sicut cibi & potus, aut copioſi aut pravi varios inducunt morbos, ita appoſitè exhibiti varios etiam errores in corpore emendare poſſunt, quos præcedentes pepererunt. Ita crudi, viſcidi, dyſpeptique cibi, attenuantium, calidorum & eupeptorum ciborum ope corrigentur. Sicque fient alimenta medicamentoſa, eo medicamentis præſtantiora, quòd

quòd naturæ magis amica sint.

IV.

Δεῖ δὲ καὶ τὰ μαθήματα ποιέεσθαι ἐν τῇ διαίτῃ τῶν ἀνθρώπων ἔτι ὑγιαινόντων, οἷα ξυμφέρει ἐν τούτων νοσέουσι. *in a-*

Oportet autem addiscere ex hominum adhuc sanorum victus ratione, quænam in eorum morbis conducere possunt. De diæt.

Hæc sententia Medica est instar fulcri, cui innititur Aphor. 50. sect. 2. Aphorismorum veterum. *Consueta longo tempore, etiamsi deteriora sint, insuetis minùs molesta esse solent:* qui Aphorismus hujusce suprà propositi quoddam est quasi corollarium. Utriusque verò fons repetendus unicè à consuetudinis dignitate ac potentia, quæ sæpissime in naturam transit, teste Cælio Aureliano, c. 2. l. 3. chronic. imò quæ & ipsâ naturâ potentior est, juxta Quintum Curtium lib. 5. cùm etiam constet, germanam natu-

ram longæ consuetudinis auspicio, in extraneam transmutari posse, ut loquitur Guil. Puteanus l. 2. de purg. c. 11. Quo fit ut summam passim consvetudinis rationem habendam esse sanciat divinus senex.

V

De Affect. Τὰ σιτία ἐς ὑγείην ἄριστα, ὀλίγιστα ἐσιόντα, αὐτάρκεά ἐστι καὶ λίμου καὶ δίψης ἄκρου εἰῆ; καὶ πλεῖστον χρόνου τὸ σῶμα αὐτὰ δέχεῃ, καὶ διαχωρέει κατὰ λόγον.

Cibi ad sanitatem optimi, qui parvâ quantitate ingesti, satis sunt ut fami & siti medelam afferant; qui diu in corpore retinentur, & moderatè per alvum secedunt.

Optimi succi cibos esse oportet, qui parcâ manu sumpti appetitui satisfaciunt; corpori amicos, illos quos diutius retinet; tandem & superfluitatibus carentes, qui copiosiùs alvum noncient. Ergo fructus crudi & olera

lera minimè hiſce recenſeri debent, cùm famem non probè extinguant, citò per alvum ſecedant, & copioſiores fæces generent.

VI.

Τὰ ἀσθενέστερα σιτία ὀλιγοχρονίαν βιοτὴν ἔχει. Epid. 6.

Imbecilles cibi vitam brevem ſect. 5. præſtant.

Imbecillis cibus non alius intelligi poteſt, quàm qui parum alimenti corpori ſuppeditat. Talia ſunt olera & plurimi arborum fructus. Iſti igitur vitam brevem præſtant, id eſt, iis veſcentes brevis vitæ reddere apti ſunt. Galenus in hunc locum. Hinc colligere eſt, auſteriorem diætam non omnibus promiſcuè conſulendam, cùm multi ſint qui ab ipſa inſigniter lædantur, quales ſunt oligæmi, macilenti, viribus effœti, quibus polytropha potiùs ſunt commendanda ac uſurpanda ad roboris redin-

tegrationem, aut conſervationem. At inquiet aliquis, undenam ergo antediluviani homines, qui oleribus & fructibus veſcebantur, tamdiu vitam prorogabant? Reſponſum habe, non phyſicam hîc ſed moralem inquirendam eſſe rationem. Vita longa neceſſaria erat ad celerem illam generis humani propagationem. Vel igitur, Deo ſic volente, fructus & olera optimum & forte ſuppeditabant alimentum, vel alio quopiam modo nobis ignoto reparabatur illa alimentorum imbecillitas.

VII.

De Alim. Ἡ δυσαλλοίωτος τροφὴ, δυσεξανάλωτος: ἡ εὐπρόσθετος, εὐεξανάλωτος.

Alimentum quod ægrè immutatur, ægrè diſſipatur: quod facilè apponitur, facilè conſumitur.

Huic generali effato aliquâ ex parte concinit Aphor. 18. ſect. 2.

E-

Eorum quæ confertim & celeriter alunt, celeres etiam fiunt excretiones; in quo explicando multus est Galenus in commentario. Quemadmodum autem cibi duriores ac densiores, quorum substantia pertinaciùs in corporibus hæret, sanis magis conveniunt, ita fluidiores concoctuque faciliores ægris & convalescentibus veniunt usurpandi. Quid si dicamus hunc ipsum novitium textum, Aphorismi illius veteris paulò antè citati meram esse epexegesin? Fortasse & illius quoque, qui undecimus numeratur sect. 2. *Facilius est potu reficì quàm cibo*? quod & sequens textus expressiùs præstat.

VIII.

Ὁκόσοι ταχείης προσθέσιος δέονται, ὑγρὸν ἔτι τὸ σῖτον ἐς ἀνάλημψιν δυνάμεως κράτιστον· ὁκόσοι δ' ἔτι ταχυτέρης δέονται προσθέσιος. *Ibid.*

Qui celeri appositione indi-

gent, iis humidum alimentum ad resumendas vires optimum, qui verò adhuc celeriori, per odoratum.

Cùm corporis humani systasis triplici substantiâ absolvatur, videlicet spirituosâ, humidâ, ac solidâ, æquum est ut uniuscujusque jactura, sibi analogis cùm præcaveatur tum resarciatur: quo fine & alimenta & medicamenta heic locum habere possunt, quæ sanè utraque, ἰνματα voce comprehendere voluisse Autorem libri hujusce credibile est, rationique planè consentaneum. Quanquam enim medicamentum propriè sumptum ab alimento distinguatur, quòd illud quidem nostram naturam alteret, hoc verò à natura superetur: tamen latiori notione medicamen etiam vocari potest, quicquid humanis usibus impenditur:

ditur: quo sensu Divus Augustinus in Homiliis alicubi dicebat; *Medicamentum famis cibus est, medicamentum sitis potus, lassitudinis somnus, sessionis deambulatio, deambulationis sessio, &c.*

IX.

Σιτίον νέοισιν ἀκρόσαπες, γέρουσιν ἐς τέλος μεταβεβλημένον, ἀκμάζουσιν ἀμετάβλητον. *Ibid.*

Cibus juvenibus leviter coctus, senibus extremè immutatus, in ætatis vigore constitutis minimè immutatus.

Arbitror huc respexisse Latinum Hippocr. Celsum, ad calcem cap. 18. l. 2. de re med. his verbis: *Imbecillis hominibus rebus infirmissimis opus est: mediocriter firmos media materia optimè sustinet; & robustis apta validissima est.* Certum enim est, pro variâ caloris nativi efficaciâ, varianda esse alimentorum quæ singulis offerenda veniunt genera: hinc senibus probè

concocta, nulloque penè negotio alterabilia, quemadmodum & desidibus vitamque otiosam agentibus, morbo extenuatis, stomachique languore laborantibus, maximè conveniunt; Firma verò & consistentiâ crassa firmis, robustis, & exercitationibus deditis præscribenda sunt: medio modo se habentia (quæ heic per ἀκρασίαν intellexit Hippocr.) reliquis, inter senum ac ætate florentium constitutionem ambigentibus.

X.

Epid. 6. sect. 5. Θερμοκοιλίοισιν ἰσχυρὰ ποτὰ ἧσσον βλαπτὰ, ταραχώδεα. *Fortes cibi aut potus eos qui sunt calido ventriculo conturbat.*

Alimentorum differentiæ aliæ constituuntur, quatenus inter se mutuò collata, vel sunt boni vel mali succi, vel multùm aut parum nutrientia, vel facilis aut diffici-

difficilis coctionis: aliæ verò differentiæ, quatenus hæc ipsa ad varias hominum naturas, & discoloria vitæ genera referuntur: quo respectu alimenta valentia Hippocrati dicta, hoc est, quæ probè concoquuntur, subiguntur ac uniuntur, roburque ac nutrimentum affatim conferunt iis, qui calidiore ventriculo præditi sunt, quales utplurimùm sunt rustici, infesta sunt ac noxia: teneriora siquidem assumpta, apud ipsos corrumpuntur & inquinantur; durioribus enim opus est ipsis, quæ facilè conficiunt & coquunt, unde nullam ventris perturbationem sive per diarrhœam sive per vomitum percipiunt, sicut ex usu delicatiorum eduliorum, qualia sunt perdicum, pullorum gallinaceorum, & pipionum carnes. Ut heic missam faciam certam quo-

rundam individuorum ad hæc illave, cæteroquin per se laudabilia alimenta, ἀνλιπάθειαν, præ quà ab ipsis minùs juvantur quàm à deterioribus, quibuscum meliùs ipsis convenit: quod voluit divinus senex, Aphor. vet. sect. 2, Aphor. 38. Paulò deterior & potus & cibus, &c. quæ utique res quanti sit in Diætetica momenti, nemo non intelligit.

XI.

De diat. l. 2. Ὁκόσα ὑγρὴν φύσιν ἔχει, καὶ ψυχρὴν, καὶ μωρὴν, καὶ ὀσμὰς βαρείας, ὑποχωρέει μᾶλλον, ἢ ἐρέεται.

Quæcunque humidâ & frigidâ sunt, ac insipida, odoreque gravi, per alvum magis quàm per urinas secedunt.

De oleribus silvestribus, quæ sunt è classe alimentorum medicamentosorum heic agere Hippocr. constat ex inspectione loci unde erutum fuit istud effatum: quæ-

quædam ergo talium potiùs lenire ac ciere videntur, quæ primò commemorantur; quædam tantùm abeſt ut alvum lubricent, cùm ipſam potiùs ſiſtant ac indurent; quædam denique diuretica ſunt, ac lotia provocant. Quæ in primo genere cenſentur, adeoque alvum leniunt, id ipſum præſtant partim per accidens, utpote quòd aquoſa ſint, humida & potulenta, partim per ſe, quòd leniter detergant, ſtimulent, atque fæces emolliant facultate leviter ſalino-ſulphureâ quâ pollent, & quam odore gravi quem eructant, nobis indicant. Quæ adſtringere alvum dicuntur acerba atque auſtera, ſale auſtero conſtringente abundant. Quæ denique urinas ciere dicuntur, id præſtant ſtimulando, præcipitando, fundendoque ſanguinem, ſerumque facultate quàdam ſali-

nà secernendo; quam facultatem acrimonia gustui sese exhibens, & suaveolentia nares feriens satis evincit.

XII.

Ibid. Ὁ νόσα δὲ ὅτι τρυφνὰ ἡ αὐστηρά, στάσιμα.

Quæ verò acerba & austera sunt, alvum sistunt.

Acerba & austera terrestribus constant partibus, quæ ideo alvi libertati obstant: quo enim crassiores & sicciores sunt fæces, eo magis sistitur alvus. Tales autem sunt immaturi fructus, mespila, granata, quæ non levem acerbitatem obtinent; talia & aluminosa omnia, quæ maximè styptica sunt.

XIII.

De Affect. Τὰ ἁλμυρὰ διαχωρέει καὶ διαρέεται.

Salsa alvum & urinam cient.

Salsa fundendo humores & fibras intestinorum ac vesicæ irritando

tando alvum & urinam movent: & quidem magis alvum, si in illis alcali prædominetur, magis urinam si acidum. Ita nitrum in quo acidum prædominatur maximè diureticum est, ubi verò sulfuris ope calcinatur & alcalisatur, quemadmodum sal polychrestum paramus, tunc præcipuè purgans evadit. Inde fit, ut aquæ minerales, quæ variis salibus ex terra in qua transeunt imprægnatæ sunt, alvum & urinam moveant: & quidem magis alvum, si salia quibus turgida sunt alcalia sint & ad antiquorum nitrum accedentia, ut aquæ Borbonienses, Vichienses, Vallenses; magis verò urinam, si sal illud quo imprægnantur sit aluminosum, ut Aquenses in Sabaudia: tandem æqualiter alvum & urinam, si sale alcali & vapore quodam metallico acidulo turgeant,

ut Santalbanenſes, Sancti Medulphi, ſimileſque aliæ.

XIV.

De diat. tap. Ὁκόσα ἢ δριμέα καὶ εὐώδεα, διέξοδον ποιέει.

Quæ acria & odorata, urinam provocant.

Talia ſunt cepæ, raphani, apium, radix ireos, aſparagus, terebinthina. Ex iis nonnulla manifeſtè acidum multum continent, veluti cepæ & raphani, nec non & terebinthina, ex qua elicitur ſpiritus acidus: alia partibus conſtant volatilibus & penetrantibus, quæ glutinoſos humores in ſerum fundendo & veſicam titillando urinam provocant, ut millepedes, cantharides, quæ quidem ultimæ non ſolùm acres ſed & corroſivæ ſunt. Cæterùm diureticorum operationem tractarunt inter alios acutè ſatis Helmontius lib. de lithiaſi, cap. 5.

5. & Willis in Pharmacopœa rationali, qui consuli possunt.

XV.

Τὰ ὀξέα λεπτύνει, δάκνων ἐμποιέοντα. De Acida extenuant & morsum Afficiunt. *sect.*

Acida omnia sunt corrosiva & ideo nutritioni inepta. Nutritur enim corpus ex pingui & dulci alimento, quod facilè apponitur & agglutinatur, non ex acido, quod potiùs agglutinationem, mordendo scilicet & dividendo, impedit. Inde Hippocrates dixit suprà sect. 2. Aphor. 12. Acidum omnium humorum qui in corpore insunt maximè incommodum, cùm dulcis è contrà sit accommodatissimus. Ita acetum iis qui *πολυσαρκίᾳ* laborant præscribi solet utiliter. Memorabile hujus rei extat exemplum apud Famianum Stradam lib. 8. de bello Belgico. Ibi enim

loquens de quodam Philippi II. Hiſpaniarum Regis Præfecto, ait ipſum ſub mediam fermè ætatem adeo increviſſe, ut faſciâ è collo demiſsâ ſuſtinendus venter eſſet. Is incommodum iſtud minuere volens vino valedixit, & aceto uſus eſt, effecitque ut ante mortem detumeſcente indies abdomine octoginta librarum pondo decreviſſe compertus ſit.

XVI.

De morb. τυρώδεα, καὶ μελιτώδεα, ὀξυφεγμίνω ὡς μάλιστα παρέχει, καὶ χολέρην, καὶ τορμὸν, καὶ φύσαν, καὶ πλησμονήν.

Pinguia, unguinoſa, caſeoſa & melle condita, ructum acidum ferè cient, & choleram, & tormina, flatumque & repletionem.

Pinguedo fit coagulatâ ſulphureâ ſanguinis parte ab acido aliquo. Caſeus fit pariter dum ab acido lac coagulatur. Mel eſt quod-

quoddam veluti florum & herbarum Elixir apum industriâ extractum: & cùm plantæ salem contineant essentialem, necesse est etiam ut in ipso acidum reperiatur. Itaque in caseo, melle & pinguibus, acidum & sulphur continentur. Si quando igitur in ventriculo hæc corrumpuntur, profectò in hac corruptione, mixtum dum in partes suas compositivas resolvitur, ab acido sui juris facto ructus acidi elevantur, & à sulphureis partibus, bilis quæ tota sulphurea est, augetur facilè, unde vulgare effatum, dulcia facilè in bilem verti. Interim verò gravato ventriculo flatus elevantur, & à flatibus repletio, id est tensio ventriculi, & tormina seu in ventriculo seu intestinis excitantur.

XVII.

XVII.

Ibid. Ὅσα τ' σιτίων ἢ φύσαν, ἢ καῦμα, ἢ δῆξιν περέχῃ, ἢ πλησμονὴν, ἢ στρόφον, οἶνος ὑπιπινόμενος ἄκρητος ἀπαλλάσσῃ τοιούτων.

Cibi qui aut flatum, aut ardorem, aut morsum, aut repletionem, aut tormina excitant, ab ejusmodi liberat vinum merum superbibitum.

Vinum suo calore flatus resolvit & flatulentorum eduliorum coctionem adjuvat. Medetur paritur, ubi cibi corrupti ardorem aut morsum stomacho inferunt: neque enim puto Hippocratem loqui hîc de eduliis suâ naturâ calidis & acrioribus, ut sunt piperata omnia & impensè salsa. Si enim ardor ab his inferatur, vinum omnino non erit remedium, sed toxicum potiùs, quia hunc ardorem augebit ardore suo. Sed hîc loquitur Hippocrates de cibis flatulentis, qui

si

si fortè corrumpantur, stomacho morsum aut ardorem aut tormina inferunt; quæ enim corrumpuntur acrimoniam acquirunt. His omnibus vinum tanquam medelam proponit, quia coctionem juvat. Quod autem de plethora addit non puto designari plethoram universalem, quæ vino non corrigitur, sed repletionem stomachi particularem à flatibus factam, quam vinum discutere valet.

XVIII.

Μονοσιτία ἰσχναίνει καὶ ξηραίνει, καὶ τὴν κοιλίην ἴσησι, διὰ τὸ τὸ ψυχῆς θερμῶ τὸ ὑγρὸν ἐκ τε κοιλίης καὶ τε σαρκὸς καταναλίσκειν.

De diæt. l. 2.

Semel in die sumptus cibus extenuat & siccat, alvumque sistit, quoniam animi calore ventris & carnis humidum absumitur.

Monositia sive cibus unicâ vice in die sumptus corpus extenuat, quia ipsi subtrahit alimentorum par-

partem, quâ opus haberet ut augeretur, aut saltem in eodem statu permaneret : siccat verò quia *animi*, hoc est spirituum *calore* & agitatione à cibi abstinentia procuratis, *ventris* & musculosæ *carnis humiditas absumitur.*

XIX.

De diæt. in acut. Τὴν ἀσιτίην τὴν παρὰ τὸ ἔθος, οἱ φλεγματίαι τὰ ἄνω εὐροώτερον φέρουσι τοῦ σίτου.

Non consuetam cibi abstinentiam facilius omnino ferunt, qui partibus superioribus pituitosi sunt.

Pituita, inquit Galenus, successu temporis coquitur sanguisque efficitur : unde fit ut facilius abstinentiam ferant, qui pituitosi sunt : cùm in biliosis contrarium accidat ; inediâ enim amarior fit bilis.

XX.

Ibid. Νηστείην πονηρὸν πρὸς τὴν περιαλγίην καὶ περιπάλην.

Jeju-

Jejunium ad capitis dolorem & crapulam malum.

Jejunium exacuit ſpiritus & ſanguinem calefacit, ob chyloſæ materiæ defectum, quæ ſanguini commixta eum refrigerat, veluti aqua rotæ affuſa calorem ejus obtundit. Supponendum tamen iſtum capitis dolorem à ſanguine nimium agitato oriri, non autem à ſtomachi cruditatibus, quo in caſu remedium eſſet cibi abſtinentia. Quod verò ad crapulam ſpectat, non quidem recenti malum eſt jejunium, imò proficuum, cùm ſtomachus, vino & cruditatibus oneratus magis impediri non debeat. Sed malum eſſe jejunium intelligo in crapula, elapſo aliquo tempore, ubi ſcilicet ebrietatis noxa emicat, altero verbi gratiâ die. Tunc enim & dolori capitis ab ea excitato, & fervori ſanguinis,

&

& virium debilitati, nullatenus jejunium convenit, sed modicus & εὐπεπὴς cibus venit exhibendus, qui & agitatum sanguinem temperet & vires reparet.

XXI.

De diæt. l. 2. Ἄρτος συγκομιστὸς ξηραίνει καὶ διαχωρέει ὁ ἢ καθαρὸς τρέφει μὲν μᾶλλον, διαχωρέει ἢ ἧσσον.

Panis ex farina integra siccat & alvum subducit: purus verò magis quidem nutrit, sed minùs alvum ducit.

Athenæus lib. 3 plura recenset panis genera: *Zymitem*, id est fermentatum, *Azymum*, id est non fermentatum, *Chondritem* ex zea, *Syncomiston*, & hunc quidem magis quàm purum, alvum laxare tradit. Est autem syncomistos ex farina sine furfuris secretione compositus, qualem nostrates *Pain bis*, *pain à tout* votant. Alvum laxat ille, quia major in ipso continetur quantitas terrestrium partium quæ in fæcales faecessunt, materias: in alio verò minùs, unde chy-

chylus ex eo confectus ferè totus transit per vasa lactea, & vix aliquas partes relinquit in intestinis.

XXII.

Οκόσων τ ζώων το γάλα λεπτὸν καὶ το αἷμα ὅμοιον, καὶ αἱ σάρκες παραπλήσιοι. *De diet. l. 2.*

Quorum animalium lac tenue est, & sanguis similiter, eorum quoque carnes consimiles existunt.

Constant animalium carnes ex fibris & sanguine coagulato dictarum fibrarum spatium replente, quod facilè constabit, si musculum quemvis in aqua calida diutius laves, absterso enim qui fibras replebat sanguine fibræ albæ solæ remanebunt; jam verò sic á natura sumus constituti, ut fiat perpetuus partium corporis nostri effluxus, brevi nutritionis ope resarciendus. Si itaque sanguis ex quo carnes reficiuntur crassus sit, crassescere illas, à crasso sanguine in fibris con-

contento necesse est. Lac verò animalium chylus est, ac proinde quando lac tenue est, chylum reliquum tenuem esse necesse est. A chylo tenuis sit sanguis, à quo tenues carnes.

XXIII.

Ibid. Αὐτῶν δὲ τῶν ζώων ἰσχυρότεραι αἱ σάρκες αἱ κάλλιστα πονοῦσαι, καὶ ἐναιμόταται ἐν οἷσι καὶ ἀκλινέες: κοφόταται δὲ αἱ ἥκιστα πονοῦσαι, καὶ ἐν τῇ σκιῇ, καὶ ὅσαι ἐσώταται τοῦ ζώου.

Animalium autem ipsorum carnes validissimæ, quæ maximè laborant, & sanguine abundant, & supra quas recumbunt: levissimæ quæ minimè laborant, & in umbra latent, & in intimis animalis partibus sitæ sunt.

Bifariam sumi possunt hæ voces ἰσχυρόταται, & κοφόταται, vel quòd hæ carnes sint validissimæ, & levissimæ in se, vel quòd validè, vel leviter nutriant; sintque vel graves vel leves stomacho.

His

His omnibus vera est Hippocratis sententia hæc : quas enim partes natura assiduo motui destinavit, eas fibris donavit crassioribus, & ob id validiores sunt, stomacho graviores; sed ubi digeruntur validiùs nutriunt fiuntque alimenta polytropha; quæ verò minùs laborant leviores sunt, tum ratione propriæ constitutionis, has enim adeò validas esse necesse non erat, tum quia tantâ copiâ ad illas sanguis non attrahitur, unde & stomacho leviores, & ὀλιγότροφοι existunt.

XXIV.

Ἐν ἁλσὶ κρέα ταριχηρὰ τέφιμα διὰ μέσου ἥσσον, διὰ τὸ ἅλας, τοῦ ὑγροῦ ἀποξηραίνει ἢ καὶ ξηραίνει, καὶ ἐν διαχωρέει ἰκανῶς. Diu sem per cut,

Carnes sale conditæ miùs quidem nutriunt, humido â sale spoliatæ: extenuant verò & siccant,

cant, abundeque alvum deji-iunt.

Docent hecticorum scorbuticorumque exempla carnes salinis humoribus non nutriri: ipsi enim licet famelici sint & multùm comedant, quia tamen salinam induit sanguis indolem, macilenti sunt & exsucci. Gaudent partes pro sui nutritione benignâ quâdam gelatinâ omnis acrimoniæ experte, respuuntque quod salsum est & acre. Cùm verò non abeant in substantiam partium & sensibiles ipsarum fibras vellicent, alvum movent irritatis intestinorum fibris, & quoniam alvum movent, & non nutriunt, humoremque corporis ebibunt, ideò siccant & extenuant.

XXV.

De aëre loc. affect. 9.

Ὁκόσα τὰ ὕδατά ἐστιν ἁλυκὰ, καὶ λιπαρέα μένα, καὶ σκληρὰ, τῷ μὲν πάντα

τα πίνειν ἀλλ' ἀγαθὰ: εἰσὶ δ' ἔνιαι φύσιες καὶ νοσεύματα εἰς ἃ ὕδατα ἁρμόδια ἐστί.

Quæcunque aquæ salsæ & indomitæ & duræ sunt, in totum quidem ad quotidianum potum improbandæ. Sunt tamen quædam naturæ & morbi, quibus utiles sunt.

Emicant, inquit Plinius l. 31. c. 2. *benignè passimque in plurimis terris, alibi frigidæ, alibi calidæ, alibi junctæ aquæ, sicut in Tarbellis Aquitanicâ gente & in Pyrenæis montibus, tenui intervallo discernente*, &c. *nusquam tamen largiùs quàm in Baïano sinu, nec pluribus auxiliandi generibus, aliæ sulphuris, aliæ aluminis, aliæ salis, aliæ nitri, aliæ bituminis, nonnullæ etiam acidâ salsâve misturâ; vapore quoque ipso aliquæ prosunt.* Et paulò infrà de earum utilitatibus differens: *Jam*, inquit, *generatim nervis prosunt, pedibusve aut coxendicibus, aliæ luxatis, fractisve. Inaniunt alvos, sanant ulcera, capiti, auribusque privatim medentur,*

tur, oculis Ciceroniana: &c. In Ænaria calculoſis medentur. Aquas minerales ab Antiquis uſurpatas fuiſſe pro morborum curatione docent, præter hoſce Hippocratis & Plinii textus, magnifica antiquæ architecturæ rudera, quæ in variis Aquarum fontibus, veluti apud Borbonienſes utrosque ſuperſunt.

XXVI.

Ibid. Ὁκόσων αἱ κοιλίαι σκληραί εἰσι, τουτέοισι μὴν τὰ γλυκύτατα ξυμφέρει καὶ ὑγρότατα καὶ λαμπρότατα.

Quibuscunque alvi duræ ſunt, iis certè dulciſſimæ, leviſſimæ & limpidiſſimæ aquæ conferunt.

Tales enim aquæ faciliùs diſtribuuntur, nec augent obſtructiones quæ ſæpè conſtipationis alvi parentes ſunt. Leviſſimæ autem non intelligendæ quæ minoris ponderis ſunt, eſt enim quàm minima inter aquas levitatis & gravitatis differentia; ſed eo ſenſu capiendæ, quo alibi noſter Hip-

Hippocrates, *Aqua quæ citò caleſcit & citò refrigeratur leviſſimæ.* Aphor. vett. 26. ſect. 5.

XXVII.

Οἱ δὲ ὅσων ἢ μαλθακαὶ καὶ φλεγματώδεες, τούτοισι τὰ σκληρότατα, καὶ ἀτερμονότατα, καὶ ὑφαλμά. Ibid.

Quibus verò molles & pituitoſæ alvi ſunt, iis duriſſimæ, & coctu difficillimæ, & aliquantulum ſalſæ conveniunt.

Iſtæ enim æquæ aliquantulum aſtringunt, nec ita facilè per hypochondria diſtribuuntur, unde alvi durities ſequitur, aut ſaltem minor libertas.

XXVIII.

Τὰ μὲν ὄμβρια καθαρώτατα καὶ γλυκύτατά ἐστι, καὶ λεπτότατα, καὶ λαμπρότατα. Ibid.

Aquæ quidem pluviales leviſſimæ & dulciſſimæ ſunt, tenuiſſimæ & limpidiſſimæ.

Magna eſt inter Medicos quæſtio, utrum pluviales aquæ ſanæ ſint. Ne-

Digitized by Google

gat Plinius, miraturque cisternarum aquas ab aliquibus maximè probari. *Sed hi*, inquit, *rationem afferunt, quoniam levissima sit imbrium aqua, ut quæ subire potuerit ac pendere in aëre. Horum sententiam refellere interest vitæ. Inprimis enim levitas illa deprehendi aliter quàm sensu vix potest, nullo penè momento ponderis aquis inter se distantibus: nec levitatis in pluvia aqua argumentum est subisse eam in cœlum, cùm etiam lapides subire appareat, cadènsque inficiatur halitu terræ, quo fit, ut pluviæ aquæ sordium plurimùm inesse sentiatur.* De hac quæstione multa apud Rhodiginum cap. 2. lib. 27.

XXIX.

Ibid. Ἄριστα ὁπόσα ἐκ μετεώρων χωρίων ῥέει καὶ λόφων γεηρῶν, μάλιστα δὲ ὧν τὰ ῥεύματα πρὸς τὰς ἀνατολὰς τοῦ ἡλίου ἐρρώγασι, καὶ μᾶλλον πρὸς τὰς θερινάς.

Optimæ sunt, quæ ex sublimibus locis & terræ tumulis fluunt, maximè autem quarum fontes ad solis

Digitized by Google

lis ortum, præsertim æstivum decurrunt.

Hæ enim, inquit, *dulces sunt & albæ, modicumque vinum ferre queunt, per hyemem calidæ, per æstatem frigidæ; tales enim ex profundissimis fontibus proveniunt.* At paulò infrà: *Qui sanus ac robustus est, is nullo habito discrimine, semper eam quæ adest bibat: Qui verò morbi causâ eam quæ maximè conveniat bibere volet, is hoc modo præcipuè sanitatem consequetur.*

XXX.

Τὰ ἀπὸ χιόνος καὶ κρυστάλλων πονηρὰ πάντα. *Ibid.*

Pravæ omnes quæ ex nive & glacie fiunt.

Ubi enim, subdit Hippocr. *semel concreverint, non amplius ad pristinam naturam redeunt. Sed quod in his quidem est splendidum & leve & dulce excernitur & evanescit: remanet verò quod turbidissimum & ponderosissimum. Quod hac ratione deprehendes. Si enim hyemis tempore vasculum certâ aquæ mensurâ affusâ, sub dio exponere*

voles, uti maximè congeletur, deinde postridie in locum calidum delatum: ubi glacies maximè liquescat, cùmque soluta fuerit, iterum aquam metiaris, aquam multò pauciorem reperies. Hoc certè indicio cognosces, quod congelatione, id quod est levissimum & tenuissimum evanescit & expirat, non quod gravissimum & crassissimum, cum id ei contingere nequeat. Hinc fit ut istæ aquæ sint duræ ac coctu difficiles, unde oriuntur obstructiones variæ; ita ut tales potantes aquas, quales sunt Alpium Pyrenæorùmque incolæ, strumis maximè laborent, & sæpè pravo totius corporis habitu.

XXXI.

Ibid. Ὁ κόσοι τὰ ὕδατα ςάσιμα καὶ ὀδώδεα πίνουσιν, ἀνάγκη τὸ γαςρὸς ἀτηρέα εἶ) τὸ σπληνός.

Quicunque aquas stagnantes & malè olentes in potu familiari bibunt, has ventri & lieni noxias esse certum est.

Est etiamnum vitium aquæ, non fœtidæ

Digitized by Google

tidæ modò, verùm omninò quicquam resipientis, jucundum sit illud licet; gratumque & ut sæpe ad viciniam lactis accedens. Aquam salubrem aëri quàm simillimam esse oportet. Plin. hist. nat. lib. 31. cap. 3. Aquæ stagnantes & malè olentes stomachum lædunt & sanguinem impurum reddunt: unde ex non defæcato sanguine lien obstruitur, ac intumescit.

XXXII.

Ὑποπεύσαιλι ἐν τούτῃσι τῇσι νόσοισιῃ καρηβαρείην ἰσχυρὴν ἢ φρενῶν ἅψιν, παντάπασιν οἶνος ἀποσχετέον· ἐν ὕδατι δ' ἐν τῳ τοιῶδε χρηστέον. *Dediæt. acut.*

In ejusmodi morbis ubi vehementem capitis gravitatem, aut mentis læsionem metueris, vino omnino abstinendum, tumque aquâ utendum.

Caput mentemque vino tentari ait, eo quod propter caliditatem celeriter ad caput feratur, ferventesque secum in corpore ferat humores. Quâ autem ratione caput lædit, eâdem & mentem:

nam in capite sapientia ipsa sita est, & ea animæ pars quæ ratiocinatur. Galenus.

XXXIII.

De vet. Med.

Οἶνος ἄκρητος πολὺς ποθεὶς διαλίθησί πως τ' ἄνθρωπον ἀσθενέα.

Vinum merum copiosiùs epotum hominem quâdam imbecillitate afficit.

Οἶνος καὶ φρενέοντας ἐς ἀφροσύνας ἀναβάλλει, *sapientes ipsos ad amentiam impellit vinum*, bellè ait Stheneleus Poëta, Athenæo teste. *Per ebrietatem*, inquit Hipp. lib. de flatibus, *aucto derepente sanguine animi functiones, ejusque intellectus concidunt.* Vide autem quas nugas proferant, qui aiunt Hippocratem ebrietatem sanitatis causa unà vice in mense consulere. At ubinam ejusmodi consilium extat. Is certè nimiùm sobrius & sapiens, qui hoc unquam hominibus suaserit.

XXXIV.

De diæt.

Τὸ δαρὴς οἶνος καὶ ἄκρητος παρὰ τὸ ἔθος ἐξαπίνης, ποθεὶς, ὁ μὲν πλάσιν ἀδον τε ἐν τῇ ἄνω κοιλίῃ ἐμποιήσει, καὶ φύ-

Φύσαν ἐς τὴν κάτω, ὁ δὲ παλμὸν φλεβῶν, καὶ καρηβαρίην ἢ δίψαν.

Aquosum vinum & meracum præter morem subitò epotum, illud quidem in superiore ventre humiditatem redundantem, & in inferiore flatum inducet: istud verò arteriarum pulsationem, capitis gravitatem & sitim.

Per vinum aquosum debemus intelligere non solùm vinum suapte naturâ debile, cui multùm phlegmatis insit, sed etiam vinum multâ aquâ dilutum. Id vel ex eo patet, quòd opponat illud meraco, & ab illo quidem humiditatem, ab isto sitim fieri pronunciet. Vinum itaque seu naturaliter aquosum & valdè dilutum, si maximâ copiâ subitò bibatur, fibras ventriculi relaxabit; unde coctioni minùs aptus flatus producet, & cùm permixtus sanguini cerebrum attin-

get, fietque ope glandularum ; quæ plurimæ latent in choroidæis plexibus, ſeparatio aquoſæ partis, dubio procul humiditate plurimâ replebuntur ventriculi cerebri. Imò verò & cùm idem ſanguis ad corticalem appellat ſubſtantiam, fortè etiam medullam ſpinalem irrigabit ſuperflua humiditas. Vinum verò meracum cùm ſpiritibus turgeat, ζέμωσιν in ſanguine pariet, & ab ebulliente illo ſanguine arteriæ ſolito magis pulſabunt, & cerebrum comprimentes gravitatem capitis cauſabuntur, & ab exuperante vini calore frigidi & humidi appetitus ſive ſitis orietur.

XXXV.

De diæt. l. 2. Τῶν δ' οἴνων οἱ μέλανες καὶ αὐστηροὶ ξηρότεροι καὶ διαχωρευτικώτεροι, ὅτε ὀρέονται, ὅτε πίνωσι.

Vina autem quod attinet nigra & austera

Digitized by Google

& austera sicciora sunt, neque alvum, urinam aut sputum movent.

Nigra & austera vina plurimùm habent tartari & terræ, parum verò spiritus & aquæ, saltem habitâ aliorum comparatione, unde non ita facilè permeant, neque ullam in sanguine fermentationem excitant, & cum humiditate non abundent, neque urinæ, neque sputo, neque dejectionibus uberem materiam præbent, aut per has vias movent.

XXXVI.

Γλυκὺς οἶνος καὶ μελικηδὴς, ἀμφω δε κομιστικοὶ, καὶ διεξητικοὶ, καὶ φλεγματώδεες: οἱ δὲ αὐστηροὶ ἐσίσχουσι καὶ ξηραίνουσιν ὀλίγην θρεπτήδειοι: ξηρητικοὶ δὲ αὐστηροὶ παλαιοὶ λευκοὶ καὶ λεπτοί.

Vina dulcia & mel referentia, utraque vires reficiunt, & diuretica & pituitosa sunt: austera verò ad robur & siccitatem accom-

modata; diuretica verò sunt austera vetusta alba & tenuia.

Vina dulcia & quæ mel referunt ea sunt, quæ minorem passa fuere fermentationem, ob id non potuere oleaginosæ partes à salinis volatilibus evehi, sicque repressis salino-spirituosis partibus ac sopitis, sapor dulcis emicat à prædominante sulphure procedens. Talia sunt vina Hispanica, Frontigniaca, Malvatica, vel similia, pro quibus conficiendis vel sole vel igne priùs uvæ humiditas maximâ ex parte absumitur: ita ut deinde humidi defectu sufficienter fermentari nequeant. Et cùm salia satis exaltari non potuerint, manent utcunque repressa & à sulphureis partibus ligata. Hinc sapor dulcis. Vina autem hæc reficiunt, qui parum aquæ, multùm sulphuris continent: diuretica sangui-

Digitized by Google

guinem agitando, pituitosa quia caput obruunt.

XXXVII.

Οἱ δὲ λευκοὶ γλυκέες μᾶλλον ἐρέουσι, καὶ διαχωρέουσι καὶ ὑγραίνουσι: οἱ ὀξέες ἰσχναίνουσι καὶ ὑγραίνουσι. De diæt. l. 2.

Tenuia verò dulcia urinam magis & alvum movent, atque humectant. Acida refrigerant, extenuant & humectant.

In superiori Aphorismo loquebatur Hippocrates de dulcibus sed non tenuibus, hic verò de dulcibus ac simul tenuibus, quæ scilicet aquâ multâ abundent, sed tamen defectu salis non multùm exaltati dulcedinem retinuere. Ista igitur humectant & cùm ipsorum humiditas renes & intestina attingat, alvum movent & urinam. Acida vina ea sunt, in quibus maxima tartari soluti copia suppetit: etenim in vino

vino tartarum unum non solubile, aliud vero solubile existit. Refrigerant, quia ab acido bilis alcali infringitur. Extenuant, quia acidum nutritioni ineptum, ut superiùs de acidis in genere diximus ad Aphor. 15. hujus sectionis.

XXXVIII.

De Affect. Ὁ οἶνος διαχεόμενος, καὶ ἀποψυχόμενος, καὶ διηθούμενος, λεπτότερος γίνεται καὶ ἀσθενέστερος.

Vinum diffusum & refrigeratum & percolatum, tenuius & imbecillius fit.

E diffuso vino spiritus facilè evolant, & hac jacturâ fit debilius, sicut & dum refrigeratur nive aut glacie. Nitrosæ enim aëris partes quæ glaciem & nivem occupant, per lagenæ poros sese in vinum insinuant. Nec aliter concipi potest refrigeratio hæc, cùm apud cordatos Physicos non admittatur ulla actio in di-

stans

tans. Hinc facilè est concipere partes vini maximè activas, & quæ ἐνοφμῶντα possunt appellari, à nitrosis istis partibus quodammodo figi, ita ut deinde irritandis linguæ fibris, & agitandæ massæ sanguineæ, sicut antea, fiant impares. Adde quòd frigus linguæ sensum obtundat, ne ritè possit vini sapor discerni. Percolatum tandem vinum debile fit, tum quia aëri exponitur, tum quia percolatione aliquid de partibus suis salinis amittit.

XXXIX.

Γλεῦκος φυσᾷ, καὶ ὑπάγει, καὶ ἐκ- De
ταράσσεται, ζέον ἐν τῇ κοιλίῃ, ὅτος καὶ diat.
ὁ νέος οἶνος. l. 2.

Mustum flatum creat, & alvum movet, & turbationem in ventre suo fervore excitat, sicut & vinum recens.

Mustum in se continet partes non fermentatas quidem, sed fermen-

mentationis admodum capaces; & quæ ex se ipsis in motum fermentativum agi queunt. Quòd si possint musti partes sine ullo externo auxilio fermentationem inire, quantò magis calore aliquo adjutæ, perinde ac spiritus tartari & vitrioli, qui simul mixti ebulliunt, sed fortiùs & citiùs si calenti arenæ committantur. Calore itaque naturali adjutæ musti partes in stomacho & intestinis facilè fermentescent, unde flatus creabuntur, sicuti ex humido quocunque vaporem seu flatum elevat ignis. Hinc à fervore & præcipitatione fermentationem sequente alvus movebitur, & turbatio; torminàque inferentur. Eâdem & facultate pollet vinum recens, quod nondum omnimodâ insensilique fermentatione defunctum est.

XL.

Digitized by Google

XL.

Κιρρῷ οἴνῳ καὶ μέλανι αὐστηρῷ ἐν τῇ- De
σιν ὀξείῃσι ἐς τάδε ἂν χρήσαιο, εἰ κα- diæt.
σηβαρὴ μὴ ἐνεἰη, μηδὲ φρενῶν ἄψις, in a-
μηδὲ τὸ πτύελον κωλύοιτο, μηδὲ τὸ οὖρον
ἴσχοιτο.

Fulvo vino & nigro auſtero in acutis uti poteris, ſi capitis gravitus non adſit, nec ſputum aut urina ſupprimatur.

Vinum ægris concedebant antiqui etiam in morbis acutis: at ſapienter Hippocrates has cautiones obſervari vult, ut illius uſus permittatur: ubi ſcilicet capitis gravitas non adeſt, aut imminens delirium: etenim vinum per ſe eſt καρηβαρικὸν, & ſpiritu ſuo aptum accelerando delirio. Stypticum etiam eſt auſterum vinum, ideoque ſputi & urinæ ſuppreſſioni noxium.

XLI.

Τὰ μὲν ἄνω πάντα καὶ τὰ κατὰ κύ- Ibid.
στιν ἧσσον βλάψει, ἢν ὑδαρέστερα ᾖ·
τὰ

τὰ δὲ κατ' ἔντερον καὶ μᾶλλον ὀνήσει, ἢν ἀκρατέστερος ᾖ.

Si dilutius fuerit vinum superiores omnes partes & quæ circa vesicam sunt minùs lædit: meracius verò iis quæ circa intestina sunt, magis prodest.

Vinum meracius intestinis magis convenit, inquit Galenus, adstrictionis ratione, quâ eorum fibræ roborantur: at eadem de causa meracum caput & thoracem offendit, & vesicam, eo quòd excretiones cohibeat, & partibus suis spirituosis offendat.

XLII.

De diæt. l. 2. Ὄξος ψυκτικὸν· ἵστησι δὲ μᾶλλον ἢ διαχωρέει.

Acetum refrigerat, & alvum potiùs sistit quàm movet.

Heraclides Tarentinus, inquit Athenæus lib. 2. *scribit acetum foris adhibitum externas partes, intrò sumptum alvum astringere.*

XLIII.

Digitized by Google

XLIII.

Βότρυες θερμοὶ, καὶ ὑγροὶ καὶ διαχωρητικοὶ, μάλιστα οἱ λευκοί. *Ibid.*

Uvæ calidæ & humidæ sunt, alvumque laxant præcipuè albæ.

Uvæ succum sulphureum & vinosum continent, ideoque calidæ sunt : at humidæ quia succus iste non fermentatus multo plegmate adhuc abundat, præsertim recentes quas proculdubio intelligit. *Recentes uvæ*, inquit Plinius, *stomachum & spiritum inflant, alvumque turbant*, præcipuè albæ quæ dulci, non austero stypticove succo turgent.

XLIV.

Τυρὸς, καὶ σήσαμα, καὶ σταφὶς, κομιστικὰ, καὶ φλεγματώδεα. *Ibid.*

Caseus, & sesama, & uvæ passæ, nutritiva & pituitosa.

Caseus pars lactis crassior & terrestrior difficilis quidem coctionis, at solidius alimentum quòdque non facilè dissipatur robustis hominibus præbet. Unde vivaces sunt rustici montium incolæ

incolæ qui lacte & caſeo ferè veſcuntur. Seſamis olim utebantur in ciborum delitiis, quæ nunc fere neglecta. Nutritiva ſunt & pituitoſa, ut cætera legumina. Uvæ paſſæ ſucco vinoſo inſpiſſato prægnant, ideoque & nutritiva & ob ſucci abundantiam, ſi nimiæ comedantur, cruditatibus pituitaque ſtomachum & inteſtina gravabunt.

XLV.

Ibid. Αἱ ἀμυγδάλαι καυσώδεες διὰ τὸ λιπαρὸν, τρόφιμοι διὰ τὸ σαρκώδες.

Amygdalæ æſtuoſæ quia pingues, nutriunt verò quia carnoſæ.

Amygdalæ pingui oleo turgent, quod facilè æſtum & inflammationem concipit. Attamen nutriunt, quia ſolidum alimentum præbet earum pars carnoſa, & dulcis. Amaræ enim eſui ineptæ, ſed vim attenuandi

&

Digitized by Google

& detergendi habent, imò & ebrietatem arcendi, quia ex Athenæo reſiccant, humiditatem depaſcunt, nec ſinunt venas impleri, quarum diſtenſione & perturbatione temulentia contrahitur.

XLVI.

Σῦκον χλωρὸν ὑγραίνει, καὶ διαχωρέϛ, καὶ θερμαίνει: τὰ δὲ πρῶτα τῶν σύκων κάκιϛα, ὅτι εἰσὶν ὑπωδέϛατα. *Ibid.*

Ficus viridis humectat, alvum laxat & calefacit. Primæ autem ficus vitioſiſsimæ, quia lacte plenæ.

Ficus viridis multo abundat ſucco indigeſto, qui in ſtomacho humiditatem parit. Alvum laxat, quia ſuccus iſte acris eſt & veſicatorius antequam matureſcat, inde ab irritatione, alvi procuratur libertas, & aliquando purgatio nimia. Calefacit ſive ob illam irritationem, ſive

ob

ob fermentationem nimiam quàm in ventriculo excitat. Primæ autem ficus vitiosissimæ, quia lacte illo corrosivo plenæ sunt. Imò maturæ de priori natura adhuc retinent. Dioscorides cap. 145. *Ficus maturæ recentes stomachum lædunt, alvum solvunt.*

XLVII.

Ibid. Στρύχνος ψύχει καὶ ἐξουσιοῖ ἐπὶ ἐᾷ.

Solanum refrigerat, & in somnis veneris ludibria prohibet.

Solanum, inquit Plinius, *Græci Struchnon vocant, ut tradit Cornelius Celsus. Huic vis reprimendi, refrigerandique.* Nec mirum, quæcunque enim hypnotica sunt, sanguis motum & calorem moderantur.

XLVIII.

Ibid. Ὁ βρόμος ὑγραίνει καὶ ψύχει ἐν διόμῳ, καὶ ῥόφημα ποιόμῳ.

Avena in cibo & sorbitione sumpta humectat & refrigerat.

Satis

Satis confirmatur hic Aphorismus frequenti hominum, imò & equorum experientiâ. Avena enim cùm tenuissimi levissimique succi concretio sit, molli pelle cooperta, non mirum si facillimè iterum in ventriculo atteratur & dissolvatur, indeque uberrimam chyli copiam suppeditet, eamque benignam, nullisque donatam aculeis; ex cujus permixtione frænantur ac implicantur partes spirituosæ, ipsarumque mirum in modum retunditur impetus, unde refrigerium & humectatio accedunt.

XLIX

Κριθαὶ Φύσει μὲν ψυχρὸν καὶ ξηρόν: ἔνι δὲ καὶ καθαρτικόν τι ἀπὸ τοῦ χυλοῦ τοῦ ἀχύρου. Ibid.

Hordeum naturâ quidem frigidum & siccum: inest & quiddam quod purget ex palearum succo.

Digitized by Google

Hordei substantia non admodum tenuis est, unde hordeaceus panis ventriculum gravat, ipsumque hordeum lentum gignit succum: & in hoc frigidum dici potest, quòd ipsius visciditatis & lentoris ope sanguinis utcunque sistitur motus, unde refrigerium. Siccitas verò ipsius petitur à palearum duritie digestioni minimè obtemperantium, imò cùm rigidæ & minimè contritæ ad intestina perveniant, hinc fit, potiùs quàm ipsarum succo, ut vellicatis & punctis intestinis citiùs quàm more solito moveantur deorsum, hinc que liberior alvus.

L.

Ibid. Σκόροδον θερμὸν, καὶ διαχωρέει καὶ οὐρέεται, καὶ τοῖσιν ὀφθάλμοισιν οὐκ ἀγαθόν.

Allium calidum, alvum & urinam movet, & oculis, minimè bonum.

Plinius

Plinius enumeraris secundùm ve teres allij viribus, ejus etiam subjungit incommoda: *Vitia*, inquit, *ejus sunt, quòd oculos hebetat, inflationes facit, stomachum lædit copiosius sumptum, sitimque gignit.* *lib. 20 cap.*

LI.

Ὀφθαλμοῖσι πονηρὸν φακὴ, καὶ ἡ γλυκέα ὀπώρη καὶ λάχανα. *Epid. 6.*

Oculis nocent lens, poma dulcia, & olera.

Hujus mentis est Dioscorides: cùm inquit, *lens frequenter in cibo sumpta oculorum aciem obtundit, agrè concoquitur, stomachum lædit, eumque & intestina inflat, somnia tumultuosa excitat, estque capiti, nervis & pulmoni inutilis.* Ejusdem sortis sunt poma dulcia & olera: cùm enim facilè bilescant & corrumpantur in ventriculo, inde fit ut frequenti vertigine caput exagitetur, & oculi pristino splendore fraudentur.

LII.

Ὅσπερια πάντα φυσώδεα, καὶ ὠμὰ καὶ ἑφθὰ, καὶ πεφευγμένα, καὶ βεβρεγμένα, καὶ χλωρά. *De diæt. in acut. Legu-*

Legumina omnia flatuosa sunt, & cruda, & elixa, & frixa, & macerata, & viridia.

Quia substantiam obtinent viscidam & dyspepton. *His autem*, addit, *utendum non est, nisi cum aliis cibariis, nempe pane qui ex tritico fit, aliisve.*

LIII.

De diat. l. 2. Μέλι θερμὸν καὶ ξηρὸν ἄκρητον; σὺν ὕδατι ὑγραίνει καὶ διαχωρέει τοῖσι χολώδεσι; τοῖσι δὲ φλεγματώδεσιν ἴσησι.

Mel calidum & siccum est, ubi sincerum assumitur: cum aqua verò humectat, & biliosis alvum movet; pituitosis autem sistit.

Cùm mel sit aggregatum ex rore cæleſti ſive manna benigno, & partibus plantarum volatilibus ab apibus collectum, nec non ab ipſis quodammodo digeſtum, non mirum ſi calidum & ſiccum ſit, ſi præſertim ſincerum aſſumatur. Hoc enim maxime

ximè ex ipsius destillatione confirmatur, cùm post phlegma ipsius eliciuntur spiritus primò acidus, dein acutior, tandem oleum nigrum causticum & ideò ossium cariei maximè proficuum. Mel autem cum aqua permixtum, hydromel videlicet, biliosis alvum emollit, leviterque vellicando expurgat, pituitosis verò sistit, cum viribus non valeat ad humorum viscidorum incidendam emungendamque copiam, imò potius eos adaugeat.

LIV.

Μελίκρητον τὸ ὕδωρ μὲν τοῖσι πικροχόλοισι καὶ μεγαλοσπλάγχνοισιν ἧσσον ὑπτιῆδεον, ἢ τοῖσιν ὑγιέστοισιν ὕδη. *Ibid.*

Hydromel iis qui bile amarâ abundant, & quibus viscera intumescunt, minùs quàm non talibus est idoneum.

Aquam, inquit Plinius, *ad tertias partes decoquunt & tertiam mellis veteris adjiciunt; deinde quadraginta diebus canis ortu in sole habent. Alii diffusum ita decimâ, die obturant. Hoc vocatur hydromeli & vetustate saporem vini assequitur.* Hunc autem potum picrocholis minùs convenire ait Hippocr. eò, quòd facilè bilescat, quemadmodum & cætera dulcia, saccharataque; minùs etiam μεγαλοσπλάγχνοις, id est, qui tumore laborant viscerum, quòd citò pertransire non possit, ibique retentus inflammationem & tumorem augeat.

LV.

Ibid. Τὸ μελίκρητον πνεύμονα μαλθακτικόν ἐστι, καὶ πτύελα ἀναγωγὸν μετρίως, καὶ βηχὸς παρηγορικὸν καὶ ὑδρωτικόν.

Hydromel pulmonem emollit & sputum mediocriter educit, tussimque sedat, & diureticum est.

Ex mellis anatome superiùs traditâ, mox cuique patet, cur pul-

pulmones poſt ipſius uſum, quamvis multâ aquâ irrorati, ſputum mediocriter rejiciant; cum enim ipſorum bronchia parte mellis acidâ blandè titillentur, hinc levis ſuccuſſio, contractio & expectoratio fiunt, tuſſisque dein ſedatur, expurgatis ſcilicet pulmonum viis. Imò & diureticum ipſum experimur, ut liquores omnes, in quibus deliteſcunt partes acidæ ſub quopiam dulci, ſicut ſpiritus ſalis & ſpiritus nitri dulcificati, qui hanc veritatem ſat luculenter confirmant.

LVI.

Ὁ ξύμελι πτυάλου ἀναγωγὸν καὶ εὐπνοον ἔστιν. *Ibid.*

Oxymel ſputum educit, & facilem reddit reſpirationem.

Quin & acetum melle temperabatur: adeò intentatum nihil vitæ fuit: oxymeli hoc vocarunt, mellis decem libris, aceti veteris heminis quinque, ſalis mari-

Digitized by Google

marini libra, aque pluuiæ sextariis quinque, sufferuefactis decies, non elutriatis, atque ita inueteratis. Plin. lib. 24. cap. 17. Inutile in hac compositione sal marinum, nec ab Hippocrate aut Galeno, uti neque à recentioribus nostris additum Pharmacographis.

LVII

De diet. l. 2. Ἐπὶ τοῦ γάλακτος· τρόφιμοι μὲν πάντες, πλὴν ἀλλὰ τὸ μὲν οἷον ἴσησι; τὸ δὲ αἴγιον μᾶλλον διαχωρέει; τὸ βόειον ἧσσον; τὸ δὲ ἵππειον, καὶ τὸ ὄνειον μᾶλλον διαχωρέει.

Lac quod attinet: omne quidem nutrit, uerumtamen ouillum aluum sistit; caprinum uerò magis aluum laxat; uaccinum minùs; equinum & asininum aluum magis mouet.

Bubulum, inquit Plinius, *caseo fertilius quàm caprinum*: ideoque non mirum, si caprinum aluum magis laxet, ob suam tenuitatem: at magis adhuc liberam aluum seruant equinum olim satis in usu & asininum,

quæ

quæ tenuissima sunt: ita ut fallatur Plinius, qui asinæ lac crassissimum esse dicit. Est enim tenue, & è regula generali suprà ab Hippocr. traditâ, eximendum, qui asserit carnes tenues esse eorum animalium, quorum lac & sanguis sunt tenuia: crassæ enim potiùs & duræ sunt asini & equi carnes Tartarorum deliciæ nisi tenues pro macilentis dicere voluerit.

LVIII.

Τὰ γλυκέα, καὶ τὰ δριμέα, καὶ τὰ ἁλυκὰ, καὶ τὰ πικρὰ, καὶ τὰ αὐστηρὰ, καὶ σαρκώδεα θερμαίνειν πέφυκε καὶ ὅσα ξηρά ἐστι, καὶ ὅσα ὑγρά. *Ibid.*

Dulcia, acria, salsa, amara, austera & carnosa, calefacere solent, tum quæ sicca, tum quæ humida sunt.

Satis patet hæc propositio, præsertim iis qui tum vegetabilium, tum animalium analysi physicæ parumper studuere: ipsius enim ope ex dulcibus, acribus, salsis, &c, maxima salis fixi quantitas

extrahaitur; unde non mirum, ſi in ventriculum ingeſta partibus hiſce ſeſe explicantibus fermentorum ope, caloris dein eroſionis ſenſus percipiatur.

LIX.

Ibid. Τὰ ἐν τοῖσιν ὑποτρίμμασιν ὄψα σκληροξόμφα, καυσώδεα καὶ ὑγρὰ, ὅτι λιπαρὰ, καὶ πυρώδεα, καὶ θερμὰ, καὶ ἀνομοίους τὰς δυνάμιας ἀλλήλοισιν ἔχοντα, ἐν τῷ αὐτέῳ ἴζει.

Opſonia ex intritis parata æſtuoſa & humida, quia pinguia, ignea & calida, & inæquales vires ſortita, in eodem inſunt.

Opſonia omnia ex pluribus eduliis diverſæ ſpeciei aggregata volatilibus, aculeatis & ſulphureis partibus imprægnantur, unde ventriculi fermentum adeò infringunt, ut cæteta alimenta diſſolvere non valeat: nihil enim magis acido-volatili quo donatur ventriculus, opponitur, quàm volatile acre ſulphureis par-

partibus immixtum: quo deinde alimenta æstuosa & empyreuma redolentia fiunt, stomacho molesta.

LX.

Ὀλιγοσιτέειν ὡς μάλισα, καὶ ὕδωρ πο Ξυμφέρει πᾶσι τοῖς ἕλκεσι: μᾶλλον δὲ chl. τοῖσι νεωτέροισι παλαιοτέρων, καὶ ὅτι ἄλλο φλεγμαίνει ἕλκος, ἢ μέλλει.

Paucus cibus & aquæ potus omnibus ulceribus maximè confert, magis tamen recentibus quàm vetustis; nec non ubi inflammatio adest aut impendet.

Ratio est, quia ex multo potu & copiosiore cibo maximè fervent turgentque humores, præcipuè si pro potu liquores fermentescibiles, ut vinum aut cerevisia, usurpentur. Hinc vasa attolluntur & distenduntur, hinc copiosior suppuratio, quæ tamen ulceris curationi quasi ex diametro opposita esse videntur. Neque enim approximan-

Digitized by Google

tur ſoluti continui labia ad cicatricem procurandam, niſi priùs deterſa, exſiccata, probeque inanita ſint.

LXI.

De Arte. Παρὰ πάσας τὰς τῶν ἄρθρων ἐμβολὰς δεῖ ἰσχναίνειν καὶ λιμαγχονέειν ἄχρι ἑβδόμης.

In omni articulorum repoſitione victu tenui & inediâ ad ſeptimumque diem utendum.

Ut ſcilicet vitetur febris & inflammatio ab agitatione & doloribus impendentes, donec metus omnis exularit, circiter circa ſeptimum diem. Particularis autem hæc diætæ lex, generali effato ſequentis Aphoriſmi confirmatur.

LXII.

Epid. 6. ſect. 4. Αἱ ἀσθενέες δίαι ψυχραὶ, αἱ δὲ ἰσχυραὶ, θερμαί.

Imbecilla victus ratio frigida, valida verò calida.

Imbecilla victus ratio, ſive tenuis,

nuis diæta refrigerat, quia minorem placidioremque fermentationem cum ſanguine minor chylus parit, fortiorem major: hæc enim utriusque hujus humoris commixtio fermentationis & caloris cauſa eſt, exinde volatiliſato ſanguine & fabricatis ſpiritibus.

LXIII.

Τῷ κάμνοντι χρονίην ἐπιθυμίην Præ-
ἀνίστησι ἡ ξυγχωρείη ἐν χρονίῃ νούσῳ. cepi.

Ægri diuturnam appetentiam erigit indulgentia, quæ interdum morbum fovet.

Si quis enim, inquit Hippocr. *cæco in omnibus quæ expetit morem gerat, is velut res horrenda vitari debet, & gratia vitanda per quam unitas perit.*

LXIV.

Αἰτοῖσι κάμνουσι χάριτες: ἃ μὴ Epid.
μεγάλα βλάπτει, ἢ μὴ εὐαναλεπτα. 6.

Ægrotis gratificandum, in iis quæ non magnam noxam affe-

runt, aut quorum saltem noxa facilè resarciri queat.

Cibus & potus paulò pejor, suavior tamen, melioribus quidem, sed minùs gratis, anteponendus, inquit Hippocrates in antiq. Aphor. quia gratum alimentum avidiùs amplectitur ventriculus, unde melior digestio, minorque excrementi copia fit. Propter eandem rationem ægris aliquandò gratificandum est, ut postea in aliis rebus sponte obediant. Sed tamen caveat Medicus, ne cibos concedat ex quibus magna emergere possit noxa, aut quorum noxa non facilè resarciri queat: alioquin morbum potiùs augebit quàm curabit.

LXV.

De diet. in a-cut. Ἀγρυπνίη ἐν μὲν σιλίοισι βλάπτει, ὄχι ἐῶσα τὸ σιτίον πήσεσθαι: ἀσίτοισι δ' ἰσχναίνει μὲν, βλάπτει δ' ἧσσον.

Vigilia nimia *post cibos noxia, cùm cibum colliquescere non sinat: jejunos*

jejunos autem extenuat, minùs autem lædit.

Vigilia nimiâ humiditatem abſumit & corpus exſiccat, unde poſt cibos noxia eſſe debet, cùm alimentum diluente humiditate privatum non probè coqui & colliqueſcere poſſit. Quòd quidem de nimia vigilia, non de moderata intelligat, teſtatur alia ſententia in eodem libro prolata ἀγρυπνίη ἰσχυρὴ πόματα καὶ σιτία ὠμὰ καὶ ἀπεπώτερα ποιέει: *Vehemens vigilia potus cibosque tum crudos, tum incoctiores reddit.* Jejunos autem extenuat, quia diſſipat ſpiritus & nervei ſucci partem : minùs tamen eos lædit quàm pranſos, eo quòd in iſtis chyli corruptio non fit metuenda, cùm nullus tunc adſit in ſtomacho chylus.

LXVI.

Ῥᾳθυμίη ὑγιαίνει μὲν ἀσθενὲς τὸ σῶμα ποιέει, πόνος δὲ ξηραίνει καὶ τὸ σῶμα ἰσχυρὸν ποιέει. *De diæt. Oti-l. 2*

Digitized by Google

Otium humectat & corpus debilitat; labor verò siccat & corpus roborat.

Hujus sententiæ ratio per se patet. Otium humectat, quia humores in corpore quiescentes minimè dissipantur, inde nervorum laxitas sicuti ab humiditate chordarum relaxatio; & à nervorum laxitate, spirituumque torpore totius corporis debilitas. Labor è contrà siccat, quia moto corpore, moventur & dissipantur humores, inde nervorum tensio & spirituum acumen, ac consequenter corporis robur.

LXVII.

Epid. 6. *sect.* 6. Ἐνθέρμῳ Φύσει ψύξις, ποτὸν ὕδωρ, ἐλινύειν.

Calidæ naturæ refrigeratio, aqua potus & quies.

Istud explicatione non eget: quis enim nescit, aquam quæ per se

ſe frigida eſt, refrigerare; quietem verò idem præſtare, quia omnis calor à motu?

LXVIII.

Οἱ ἀπὸ δείπνου περίπατος ξηραίνει, τὴν δὲ κοιλίην, καὶ τὸ σῶμα, καὶ τὴν γαστέρα. *Ibid.*

Deambulationes poſt paſtum, alvum, corpus, & ventriculum exſiccant.

Deambulationes à paſtu, ſicuti ſuperiùs de labore diximus, exſiccant, quia movent & diſſipant humores; unde commendantur ſi mediocres ſint: *poſt cœnam ſtabis aut paſſus mille meabis*, inquit Schola Salernitana. Ut enim chylus nimis exſiccatus pravus, ita nimis humidus, cruditatum & ſeroſæ colluviei parens.

LXIX.

Οἱ ὄρθιοι περίπατοι ἰσχναίνουσι, καὶ τὰ περὶ τὴν κεφαλὴν κυφάτε, καὶ εὐήκοα παρασκευάζουσι καὶ τὴν κοιλίην λύουσι. *Ibid.*

Deam-

Deambulationes matutinæ extenuant, & quæ circa caput sunt levia, agilia & prompta efficiunt, alvumque solvunt.

Extenuant deambulationes matutinæ, seu potius corpus in majorem molem excrescere non sinunt, quia superfluos humores agitant, ad circumferentiam corporis pellunt & dissipant. Inde levatur caput, functiones cerebri superfluitatibus non obruti melius perficiuntur, totumque corpus agilius redditur. Alvus tandem solvitur, procurato, à musculorum motu, fæcum, quæ per se graves sunt, prolapsu.

LXX.

Epid. 6. Πόνοι σιτίων ἡγεῖσθωσαν.

Labores præcedere cibos debent.

Appetitus præcipuum est ciborum condimentum: absque eo languet stomachus & functionem

Digitized by Google

nem ſuam malè obit. At labores, ſive exercitationes moderatæ appetitum exacuunt, tum quia ſuperfluos humores, crudoſve ventriculo innatantes diſſipant, tum quia neceſſariam deperditæ ſubſtantiæ reparationem reddunt.

LXXI.

Πόνος τοῖσιν ἄρθροισι καὶ σαρκὶ, σῖτος: ὕπνος σπλάγχνοισι. *Ibid.*

Labor articulis & carnibus cibus eſt: ſomnus viſceribus.

Labor ſive exercitatio articulis muſculiſque veluti cibus eſt; augentur enim & roborantur exercitationibus, non ſecus ac cibis. Somnus autem viſceribus etiam veluti cibus eſt, quia calore intercedente, alimenti coctio melius fit, tunc-que viſcera nutriuntur. Galen. in hunc locum.

LXXII.

Ἄσκησις ὑγιὴς, ἀκρισία τροφῆς, ἀοκνία πόνων. *Ibid.*

Exercitatio ſana, ſobrietas in victu, indefeſſus labor. Sy-

Syneſius ait, ab Hippocrate ſobrietatem *ſanitatis matrem* vocari: unde quidam conjectant id ab eo dictum, in alio qui ad nos non pervenerit libro; ſed quidni ex hoc loco fuerit hanc ſententiam mutuatus, etſi non iisdem vocibus utatur?

LXXIII.

De diet. in a. ent.

Λαγνεία ἰσχναίνει καὶ ὑγραίνει, καὶ διαθερμαίνει.

Venus extenuat, humectat & calefacit.

Venus extenuat diſſipando ſpiritus, lympham, ſuccumque nervoſum; humectat cruditates generando ac humores colliquando, unde non eſt vera corporis humectatio, ſed potiùs ſuperfluitatum & humiditatum collectio, privatis interim partibus benigno rore, & quidem ſi non moderata ſit venus. Calefacit tandem, quia ſanguinem & ſpiritus agitat. LXXIV.

Digitized by Google

LXXIV.

λαγνείη τ' ἀπὸ φλέγματος νούσων, ὠφέλιμον. *Epid.* 6.

Veneris usus morbis á pituita sect. 5. confert.

Non cunctis ex pituita laborantibus, sed quibus vires firmæ sunt veneris usus prodest: imbecilli namque ab ipsa in extremam debilitatem redacti magnoperè læduntur. At qui viribus pollent, non dissolvuntur, sed contrà juvantur, veneris usu pituitæ copiam resiccante. Galen. in hunc locum.

LXXV.

Τὸ λουτρὸν τῶν ὀδυνῶν παρηγορικόν. Δεξι, καὶ πυέλου πεπαντικόν, καὶ ἀναγωγὸν καὶ εὔπνοον καὶ ἄκοπον: μαλθακτικὸν γὰρ τῶν ἄρθρων, καὶ τοῦ δέρματος, καὶ ὑγρητικὸν καὶ καρηβαρίην λύει.

Balneum dolores mitigat, sputum maturat, educitque, spirationem facilem reddit & lassitudines tollit, cùm articulos & cutim emolliat, urinas provocat & capitis gravitatem tollit.

Balneum dolores mitigat, quia cutim

Digitized by Google

cutim relaxat, poros aperit, & retentos acres humores doloris causas transpirare facit; sputum maturat suo tepore, & facilio-rem reddit spirationem, tum thoracicas partes lubrificando, tum sputum attenuando & educendo. Lassitudines tollit articulorum tendines molliendo, ac corpus excalefactum & exsiccatum temperando ac humectando. Urinam provocat sive partes tensas tepore relaxando, ut in nephritide affectis contingit; sive si frigidum usurpetur, frigidate, musculorum imi ventris & vesicæ contractionem procurante: ita ut & homines & alia animalia subitus aquæ ingressus ad micturitionem excitet.

LXXVI.

Ibid. Τὸ ἁλμυρὸν λυτρὸν θερμαίνει καὶ ξηραίνει· τὰ δὲ θερμὰ λυτρὰ νῆσιν μὲν ἰσχναίνει

ἰσχναίνει τὴν ψύχῃ, βεβρωκόσι δὲ θερμαίνει καὶ ὑγραίνει, ψυχρὰ δὲ τἀναντία.

Salsum balneum calefacit & siccat: calida autem balnea jejunum quidem extenuant & refrigerant, eum qui comedit calefaciunt & humectant: frigida verò è contrà.

Sal commune sive marinum calefacit & siccat, idemque proinde efficit salsum balneum. Sic balneum in aqua marina præscribitur morbis, in quibus opus est calefacere & siccare, verbi gratiâ in hydrope, in reliquiis arthritidis discutiendis, in hydrophobia. Calore enim hujus balnei evocantur ad peripheriam humores, siccitate absorbentur. In genere autem balnea calida jejuno existente corpore administrata extenuant, quia sudorem excitant, simul-

que

que cum pravis humoribus, aliquid lymphæ benignæ vel succi nervosi nutritioni dicati secum rapiunt, & refrigerant per accidens spiritibus à sudore dissipatis: quod iis qui comederunt non acidit, cum á cibis novi subministrentur spiritus, humectans verò, quia apertis à calore poris aliquid humiditatis aquæ intus penetrat, ut inde non solùm cutis, sed & interiora utcunque emolliantur. Frigida verò balnea contrariorum ratione contrarios effectus producere debent.

LXXVII.

Ibid. Ἥκιστα δὲ λύειν καιροὺς οἷσιν ἡ κοιλίη ὑγροτέρη, ἢ ἐστήκῃ, μάλιστα δὲ τοὺς γεγυιωμένους, ἢ ἀσώδεας, ἢ ἐμετικούς, ἢ ἐπανερεύγμους χολώδεις, ἢ ἐκ ῥινῶν αἱμορραγέοντας.

Minimè autem levare oportet eos, qui alvum nimis fluidam aut constipatam habent, neque eos qui viribus

viribus ſunt exolutis, nec ſtomachi faſtidio laborantes, nec vomituricntes, nec bilioſum eructantes, nec eos, quibus ex naribus fluit ſanguis.

Balneum nonnihil debilitat, ideoque non convenit iis, qui alvum fluidam habentes jam debiles facti ſunt, nec iis qui viribus ex aliqua alia cauſa ſunt exolutis. Balneum inſuper ſaltem tepidum aut calidum quo utebantur ſæpe veteres, ſudorem provocat, atque ideo iis qui alvum nimis conſtipatam habent minimè convenit, cùm ſudor & major quæcunque tranſpiratio alvum ſiſtat, ut ſuprà indicabat Hippocr. *Cutis raritas alvi conſtipationem comitem habet.* Nauſeabundis, vomituricntibus aut bilioſum eructantibus minùs etiam idoneum eſt balneum, eo quòd humores flui-

diores reddendo & tepore vias lubrificando vomitum potiùs provocet, unde antiqui eos, quibus vomitum excitare volebant, balneo præparabant. Idem de iis quibus per nares effluit sanguis, dicendum: balneum quippe neque frigidum neque calidum ipsos juvat. Frigidum quidem poros constipando vaporosas & calidas sanguinis partes retinet, quæ hæmorrhagiam augebunt. Calidum colliquat & fluidiorem sanguinem efficit, unde & ejus effluxus augebitur.

LXXVIII.

Epid. 6. *Ὀ ξυθυμίη ἀναστᾶ καρδίην καὶ πνεύμονα ἐς ἑωυτὰ, καὶ ἐς κεφαλὴν τὰ θερμὰ καὶ τὸ ὑγρὸν: ἡ δ' εὐθυμίη ἀφίει καρδίην.*

Ira præceps cor & pulmones in sese contrahit; & ad caput calorem & humorem attrahit. Animi autem tranquillitas cor relaxat.

Vi-

Videntur hæc ſibi invicem repugnare contractio cordis & pulmonis, & attractio caloris ad caput: qui tamen iræ naturam noverit apprimè hæc vera eſſe putabit. Quicunque enim irascitur duobus motibus contrariis percellitur, revocatione ſcilicet ſpirituum ad centrum, & eorundem ad peripheriam expanſione: nec mirum, quoniam ira eſt affectus mixtus ex dolore & audacia: neque enim iraſcimur, niſi quando de illata dolemus injuria, & ipſam ulciſci cupimus; hinc pueri, mulieres, & infirmi quoniam faciliùs & leviori de cauſa dolent ſæpius iraſcuntur, ſed quia audaces non ſunt, verbis vel lachrymis expletur ipſorum ira. Qui forti ſunt animo, quoniam non ita leviter dolent, frequentem minùs ſed timendam magis iram habent.

Hic eſt iræ typus, in qua dum pars ſpirituum animalium ratione doloris intrò recurrit, cor & pulmones in ſeſe contrahuntur, & dum pars altera propter audaciam extrà propellitur, genæ quæ primò palluerant rubent, calet caput, & turget ſanguine. Dum verò rapidis iſtis motibus immunes ſpiritus animales placido amne decurrunt, tunc anima fit tranquilla, & cor placidè movetur, neque aliter torrentem ſpirituum animalium afficiunt; paſſionum æſtus, quàm flumina venti.

LXXIX.

Ibid. Ἐν τοῖσι πνευμώδεσι ἐγίγνεσθαι βοῆς, ὀξυθυμίης.

Difficultate ſpirandi laborantes, clamore & iracundiâ abſtinere oportet.

Quæcunque pars ægrotat, otio indiget & quiete: motu enim plu-

Digitized by Google

plurimus in eam decumbit humor, quo deinde premitur, cùm ipsum nec digerere nec expellere valeat. At in clamore vehementer movetur pulmo, in ira commovetur sanguis ultra modum. Ne itaque frangatur pulmonum tonus jam debilis, néve vas aliquod rumpatur, vel ἀθρόως in pulmone depluat humor, irâ & clamore abstineant, quicunque non facilè spirant, asthmatici, vel quibus à natura pulmo debilis est.

LXXX.

Ὅσα ὕπνον ποιέει, ἀτρεμίην τῷ αἵματι παρέχει. *De Affectu.*

Quæ somnum conciliant, ea sect. sanguini quietem procurant.

Ex recto naturæ instituto somnus & vigilia tanquam Castor & Pollux, secundùm justos regnandi limites vices suas alternare, atque alter invicem alteri

locum cedere debet. Vigilantibus enim nobis & circa varia sensuum objecta occupatis, multi dissipantur spiritus, qui in somno reparantur, quoniam per somnum soli spiritus cerebelli incolæ functionibus naturalibus destinati absorbentur, feriantur verò spiritus functionibus apti animalibus. Fit itaque somnus, quando ad sensuum organa per nervos non amplius influunt spiritus animales, seu quòd sint omnino dissipati, seu quòd vapore aliquo benigno & mediocriter crasso oppleantur nervorum canales. At ubi naturaliter non obrepit somnus, ipsum conciliare solemus medicamentis hypnoticis, ut syrupo de nymphæa, de papavere albo & opio. Quæ quidem id agunt, non primâ aliquâ qualitate manifestâ, ut calore, frigore, &c. Neque

occultâ ignorantiæ velo, ſed potiùs animales ſpiritus deſtruendo aut figendo. Cùm enim iſti ex ſale & ſpiritu volatili conſtent, hypnotica verò ex ſale fixo cum ſulphure combinato & materiâ terreſtri, profectò facile eſt concipere hanc craſſam ac ſulphuream ſubſtantiam, ſubtili animalium ſpirituum texturæ adverſari. Quoniam verò ſanguinis motus inſolitus ab agitatione nimia ſpirituum animalium & fibrarum vaſalium contractione maximè dependeat, opiata & hypnotica, dum ſuo lentore obtundunt, imò extinguunt ſpiritus animales, quies ſanguini accedit. Hinc concludenda narcoticorum utilitas pluribus in morbis, in quibus ſpiritus inordinatè moventur, aut nervi irritantur; veluti in convulſionibus, hæmorrhagiis, deliriis, dyſen-

Digitized by Google

ſenteriis, motibusque hyſtericis.

LXXXI.

Epid. 6. Ἡ ἐξ αἰφνιδίη ταραχὴ φυλακτέη.

Aëris repentina turbatio vitanda.

Hujus axiomatis αἰτιολογία optimè depromi poteſt ex ipſomet Hippocrate Aphor. antiq. 52. ſect. 2. ubi dicit omne nimium naturæ inimicum, paulatim verò quod fit tutum eſt, præſertim ſi quis ab uno ad aliud tranſierit. Et revera repentini motus omnes naturæ hoſtes ſunt. A ſubitis enim illis motibus tota perturbatur animalis œconomia, ſive ut loquitur Helmontius, perterrefit Archæus. Quòd ſi omnes repentinas mutationes cavere debeamus, quantò magis aëris, cùm ab aëre magis quàm ab omnibus aliis rebus afficiſ.

Digitized by Google

ficiamur. Ipso enim â primo vitæ exordio ad tumulum usque carere non possumus.

LXXXII.

Γῆν μεταμείβειν σύμφορον καὶ τοῖσι μακροῖσι νοσήμασιν. *Ibid.*

Regionem mutare in longis morbis confert.

Sive navigans, sive terrestre iter faciens quispiam in aliam regionem migraverit, vel motus in itinere aut navigatione, vel aëris mutatio proderit: & maximè cùm in aërem contrariæ temperaturæ discesserit. Contrariam autem dico, non solùm aëris primæ regionis temperamento, sed etiam ipsius morbi: nam si humidus morbus sit, in sicciorem aërem migrandum erit: si siccus in humidiorem. Sic & in reliquis conjugationibus. Galen. in hunc locum.

LXXXIII.

Ἐν τοῖσι παλιμβόλοισιν αἱ μεταβολαὶ ὠφελέουσι. *Epid.* 6. *sect.* 6

In morbis vagis & mutabilibus, mutationes juvant.

Digitized by Google

Juvant in istis morbis vagis & recidivas patientibus, mutationes in rebus non naturalibus, uti superiùs de aëris mutatione dixit, sed etiam in medicamentis: unde ad diæteticam & ad therapeuticam pertinet.

APHORISMI NOVI

SECTIO V.

Therapeutica.

I.

Epid. 6. Νούσων Φύσιες ἰητρεῖαι.

Naturæ morborum medicatrices.

Ars Medica, inquit Senex lib. 1. de victus ratione, *ab eo quod molestum est, liberat, & id, ex quo quis ægrotat, auferendo, sanitatem reddit. Idem & natura per se facere novit.* Ita verbi

Digitized by Google

verbi gratiâ ſcatet alvina regio totumve corpus crudis, bilioſis impuriſque humoribus; varia ſymptomata inferentibus, hoſce purgantibus vel vomitoriis, vel ſudoriferis medicamentis è corpore eliminare novit Medicus, & idem natura per ſe exequitur ſæpius diarrhæâ, vomitu atque ſudore ſpontaneo. Imò Medicus & medicamenta nihil niſi naturæ ope adjuti aſſequuntur, unde illi aliquando & purgantia & vomitoria exhibent nullâ purgatione, nulloque vomitu ſubſequentibus, eo quòd natura ſpiritibus exhauſta, vel humorum copiâ oppreſſa fatiſcat, nec inſurgere adverſus morbum valeat. Igitur veriſſimum eſt Hippocratis effatum lib. de lege: *πρῶτον μὲν ἓν πάντων δεῖ φύσιος· φύσιος γὰρ ἀνιπρηκτιόσης κενεὰ πάντα. Imprimis naturâ opus eſt. Naturâ enim repugnante irrita ſunt omnia.*

II.

Τὰ ἐναντία τῶν ἐναντίων ἐστὶν ἰήματα. De *Contraria contrariorum ſunt* Flat. *remedia.*

Me-

Medicina enim, subdit, *est additio & subtractio: subtractio quidem superfluorum, additio verò deficientium*; quam sententiæ partem in Physiologicorum Aphorismorum numerum retulimus. Idem repetit lib. de nat. hom. *Morbos quos parit repletio, sanat evacuatio, quos verò evacuatio, eos repletio curat: & qui ex immoderato labore fiunt, eos quies sanat, quique ex otio gignuntur, labor indefessus curat.* Ita Epid. 6. *Impensè calido corpori interna refrigeratio comparatur.* Et de ægrorum diæta agens; *In morbo contraria victus ratio adhibenda.* Itaque si *similia similibus curentur*, ut aliquibus placet, id fit quatenus contrariantur morbo, quanquam causæ morbificæ similia. Sic ambusta calidorum applicatio juvat, quia poros aperiendo igneas particulas in parte retentas eliciunt. Sic vomitus vomitum curat, quia irritantem humorem expellit.

III.

Epid. 6, θε. Ἴησις ἀνίνοον μὴ ὁμονοεῖν τῷ πάθει.

Me-

Digitized by Google

Medicatio eſt morbo obluctari.

Hic Aphoriſmus ad ægrum & ad Medicum referri poteſt. In primo ſenſu Hippocrates Epidem.1.morbo ſe opponere ægrum jubet. In ſecundo,hæc fatur libro de natura humana. *In totum medicus noſſe debet tum inſtantibus morbis, tum naturis, tum temporibus, & ætatibus ſe opponere, & quæ diſtendunt ſolvere, & ſoluta intendere. Eâenim ratione quod affligit quieſcet, & curatio ſequetur.*

IV.

Τέχνης μὲν πάσης ἀλλότριον ἀνα- Epiſt. βολὴ: ἰητρικῆς δὲ καὶ πάνυ, ἐν ᾗ ψυχῆς κίνδυνος ἡ ὑπέρθεσις. Cra-

Ab omni quidem arte aliena eſt tev. procraſtinatio, ſed maximè in Medicina, in qua dilatio vitæ periculum affert.

Omnis res grata, quæ ſit in ſuo tempore, inquiunt Hebræi Doctores. *Fronte capillata, ſed poſt occaſio calva*, ait Poëta, & *occaſio præceps* inquit Hippocr. Morbi autem acuti præſertim,

Digitized by Google

qui celeri gradiuntur pede, ſententiæ hujus veritatem confirmant: quæ enim remedia hodie conveniunt, aliquando pernicioſa evadent, ſi ſequenti die exhibeantur.

V

Precep. Μὴ ὀκνέειν παρὰ ἰδιοτέων ἱστορέειν, ἤν τι δοκέῃ ξύμφερον.

Ne pigeat ex plebeiis ſciſcitari, ſi quid ad curationem utile.

Idem commendat Galenus, & ipſemet plebejos & imperitos, piſcatores, aliosque infimæ ſortis viros conſulere non erubuit, lib. *de ſimpl. facult.* Et certum eſt Medicinam augmentum ſuum debere maximâ ex parte experimentis â plebe ſæpiùs factis. Antequam enim in Artis formam coërcita foret Medicina, alumnosque haberet, qui eam exercerent, exponebantur ægri in viis publicis, ut qui tales paſſi fuiſſent morbos indicarent, quibuſnam præſidiis profligati erant: ſic *exemplo monſtrante viam*, eadem abhibebantur, & ſi iterum iuvarent, volitabant *per ora virûm*, & poſteritati com-

Digitized by Google

commendabantur. Ita sanè apud Hippocratem multa conscripta sunt remedia empirica, præsertim in libris de morbis Mulierum, quæ proculdubio à Mulierculis partu functis aut hystericis affectionibus quondam affectis, didicerat & annotaverat. *Mulieribus enim*, inquit lib. de septimestri partu, *fides habenda est, ubi de iis, quæ circa partum accidunt, loquuntur. Nam & omnia narrant, semperque dicunt & semper proferunt. Neque aut opere aut sermone cujusquam se persuaderi sinunt, sed ex eo, quod sibi contigisse norunt.*

VI.

Δύο ἐν νοσήμασι δύο; ὠφελέειν, ἢ μὴ βλάπτειν. *Epid.* 1.

Duo in morbis præstanda: adjuvare, aut saltem non nocere.

Medicus φιλόσοφος ἰσόθεος, *Philosophus Deo similis*, inquit Hippocrates, quasi Dei manus est ad ægrorum consolationem; unde semper conniti debet totis viribus ægrum juvare, & morbum arcere: at quia sæpè

pè Medicus improvisis symptomatibus turbatus, & imperitiæ homini insitæ tenebris circumfusus, quid morbo conveniat perspicere nequit,& tamen æger sibi aliquid præscribi vult,videat saltem, ne tunc aliquid,quod nocere possit,propinet. *Neque enim Medicina*,inquit Senex, *supervacaneam potentiam sibi arrogat,cùm siquidem ipsi multi aggrediuntur,in multis verò ab iis superantur*.lib. de decent. habitu.

VII.

Epid. 6. sect. 1. Ὅπως τὰς νόσους, ἀπό τινων, τινὰ σχήματα, ἐφ' ὃς τόπους ἐτράποντο, ἦρχοντο, παρῆσαν, ἐπαύσαν τε.

Considerare morbos oportet, qualiter, ex quibus, quas formas habeant, in quæ loca versi sint, quo tempore cœperunt, adfuerunt, cessarunt.

Hæc enim omnia sunt necessaria, ut morbi naturam probè cognoscamus,quo pacto primus morbi insultus micuerit; quibus causis tribuendus videatur;quos

ty.

typos quaſve formas habeat, verbi gratiâ, utrùm, ſi febris adſit, tertianæ, quotidianæ typum habeat; in quas corporis partes humorum facta ſit depoſitio; quo tempore inceperint, viguerint & ceſſarint ſymptomata ac paroxyſmi.

VIII.

Ἀγαθοῖσι δὲ ἰητροῖσιν αἱ ὁμοιότητες πλάνας καὶ ἀπορίας. *Ibid.*

Optimis verò Medicis ſimilitudines imponunt & difficultates pariunt.

Acutè quidem nec ſine ſale à Momo dictum olim fuiſſe fingunt mythologi, deeſſe corpori humano feneſtram, quà latentium intus morborum veram cauſam oculis ipſis liceat explorare; cùm enim lateant, ratio ut ut firma, ſenſuum ope deſtituta vix facere poteſt, quin ſæpiùs fallatur Medicus. Ad id conferunt

runt maximè similitudines, quæ non tantùm plebejis hominibus, sed summis viris imponunt; nam & Hippocrates ipse & Galenus, duo Medicinæ Principes se deceptos fuisse ingenuè confitentur: in quo majorem sanè nihil laudem mereri videntur, quàm si vesanâ turgiduli gloriolâ errorem suum dissimulantes, dedissent occasionem posteris in similes errores impingendi. Magnorum enim virorum est & fiduciam magnarum rerum habentium errata sua ingenuè confiteri; illis enim quoniam multùm est famæ, facilè aliquid sibi detrahunt; parvi verò, quia nihil ferè habent, nihil quoque sibi detrahi patiuntur. Hippocrates se deceptum fuisse fatetur in Autonomo ictu lapidis in syncipite percusso. Fefellit eum sagittalis sutura, & fatetur se ignoscitare

gnoraſſe ipſum ſectione opus habere. Galenus verò deceptum ſe in ſeipſo colico dolore cruciato confitetur l. 12. meth. c. 7. Putabat enim hunc dolorem à craſſis & viſcidis ſuccis oriri, quem deinde ab acri humore factum cognovit. Quod ſi tantis viris imponunt ſimilitudines, quid de cæteris credendum? Sed & pariunt difficultates in curatione, eum enim rectè curare impoſſibile eſt, quem prima morbi origo fefellerit. Si enim dolori à calida orto cauſa calida adhibeas præſidia, & viciſſim, morbus non curatur, ſed augetur. Hinc ſanè patet, quàm meritò apud cordatos viros explodi debeant agyrtæ & Empirici, qui nullâ corporis humani & morborum cognitione freti, quibusvis mortalium languoribus, unico præſidio, certam opem pollicentur. IX.

IX.

De diet. in a. cut. Ὁκόσοι τὰ φλεγμαίνοντα ἐν ἀρχῇ τῶν νόσων εὐθέως ἐπιχειρέουσι λύειν φαρμακείῃ, τοῦ μὲν φλεγμαίνοντος οὐδὲν ἀφαιρέουσιν, ἀγαθὸν γὰρ ἐνδιδοῖ ὠμὸν ἐὸν τὸ πάθος· τὰ δ' ὑγιεινὰ σαθρύνουσι.

Quicunque per initia morborum inflammationes medicamento purgante solvere tentant, ij de inflammata parte nil detrahunt, cùm non cedat cruda affectio; ea verò quæ sana sunt colliquant.

Hunc Aphorismum explicat Galenus, cùm illum exposuit; *Concocta medicari oportet non cruda*, cujus hic est veluti periphrasis & particularis ad inflammationem applicatio.

X.

Ibid. Οὔτε παρὰ καιρὸν, οὔτε σφοδρότατος κενεαγγείας ποιέειν, οὔτε ἀκεραιοτάτων τῶν νοσημάτων, καὶ ἐν φλεγμασίῃ ἐόντων προσφέρειν, οὔτε ἐξαπίνης μεταβάλλειν.

Neque intempestivas neque vehementissimas vasorum inani-

tio-

tiones moliri fas est : neque cùm morbi vigent, & in inflammatione consistunt, cibum offerre , nec quicquam repente mutare tutum est.

Periculosas esse magnas seu evacuationes seu repletiones, variis in locis inculcat Hippocr. & revera maximas vacuationes plerumque lethalis syncope sequitur, exhaustis spiritibus animalibus vitæ fulcris. Cùm verò morbi vigent, tum non convenit cibum offerre copiosum, quia tunc natura ab humorum pepasmo ad pepsim alimentorum avocatur. Idem asserit aphor. 8. sect. 6. vett. Aphor. ubi dicit : Cùm morbus in vigore fuerit, tunc vel tenuissimo victu uti necesse est. Pariter si adsit inflammatio, tenuis etiam victus convenit , ne cibo polytropho incandescens sanguis augeat inflam-

flammationem. Repentinas tandem mutationes, ut subitò & de repente calefacere & refrigerare, vel alio quovis modo movere; periculosum pronunciavit Hippocr. multis in locis. *Omne enim*, inquit, *nimium naturæ inimicum*. Aphor. vet. 51. sect. 2.

XI.

De diæt. in acut. & Epist.

Μὴ φαρμακεύειν τὰς βεγγχαλέας, τὰς σπληνώδεας, τὰς πνευμαλιὰς καὶ ξηρὰ βήσσοντας, τὰς ἰκτερώδεας, καὶ ἰσχιάδας ἀπεράτεις, καὶ ὧν αἱ κοιλίαι ὠμὰ ἐκβάλλουσι, καὶ αἱμορροΐδας.

Minimè purgandi sunt rancedinosi, lienosi, asthmatici & siccâ tussi laborantes, icterici, strangu-riâ affecti & quibus alvus cruda dejicit, & qui hæmorrhagiam patiuntur.

Purgatio est inutilis humoris ab utili secretio, seu naturæ sponte, seu arte à Medico procuretur. Hæc ut legitimè fiat plurimæ, requiruntur conditio-

nes

nes. Inprimis verò debet omnis peregrinus calor exulare, humores quieti ſint, fluidi, & cocti; præhumectatum & præparatum corpus neceſſe eſt. Secus ſi fiat, corpus non purgatur ſed turbatur. His ſanè de cauſis raucedinoſi purgandi non ſunt; ſic enim ad fauces præceps magis rueret humor. Lienoſis etſi purgatio conveniat ad expediendas viſceris hujus emphraxes, priùs tamen ſi induruit, debet emolliri, ut pharmaco pateat aditus; priùs debuere parati ad fermentationem humores atrabilarii cicurari, ut purgatione non incaleſcant. Aſthmaticos, ſi quo tempore depluit à cerebro in bronchia humor, purgaveris, ſuffocabis. Sicca verò tuſſis, quoniam non à copioſa ſed ab acri & pauca oritur materia, purgatione exaſperabitur, catharticumque præ-

præsidium huic calcar addet non frænum. Ictericos quoque, si quo tempore jecur obduruit & ardet corpus universum purgaveris, parum cautè facies. Quibus ardet urina, medeberis non catharsi augente ardorem, sed lenientibus. Dum verò alvus cruda dejicit, si purgaveris turbabis omnia, pepsim expecta, concocta enim medicari, non cruda, docet Hippocrates multis in locis, expressis verò verbis Aphor. 22. sect. 1. Si apertis tandem narium aut sedis arteriolis sanguis funditur compesce ipsius motum refrigerantibus incrassantibus, hypnoticis & aliis, sed noli urgere taracticis & catharticis.

XII.

De nat. hom. Τὸ φάρμακον πρῶτον μὲν ἄγει, ὃ ἂν αὐτέῳ κατὰ φύσιν μάλιστα ᾖ, ἔπειτα καὶ τἄλλα.

Medicamentum purgans primo

mò quidem educit, quod naturæ suæ affine est, deinde verò & reliqua.

Magna semper inter medicos quæstio fuit, quomodo in nostra corpora agerent medicamenta purgantia. Quidem substantiæ contrarietate & quasi in eos simul ac humores pravos insurgente naturâ. Alii similitudine substantiæ, veluti magnes ferrum, humores elicere, quorum hîc Coryphæus Hippocrates. Alii tandem irritatione & ulceratione quas in stomacho excitant.

XIII.

Τοῖσι χολώδεσι τὰ ὑφ' ὧν χολὴ καθαίρεται, φλεγματώδεσι τὰ ὑφ' ὧν φλέγμα, μελαγχολώδεσιν ὑφ' ὧν μέλαινα χολή, ὑδεροπικοῖσι δὲ τὰ ὑφ' ὧν ὕδωρ. *De fect.*

Biliosis medicamenta cholagoga exhibenda, pituitosis phlegmago-

ga, melancholicis malanagoga, hydropicis verò hydragoga.

Cùm multorum in medicinæ praxi rationem habere oporteat, nullius certe magis quàm temperamenti & humoris prædominantis. Hæc est antiquissima & trita magis medicinæ lex, à qua qui deflectit ne hilum proficiet. Si itaque bilis abundet, hàc corpus liberandum esse cholagogis, & sic in cœteris agendum esse evidens magis est, quàm ut probatione indigeat: & si medica aliqua theoremata essent in hujusce Aphor. probationem revocanda, hæc duo maximè sufficerent, sublatâ causâ tollitur effectus, contraria tolluntur contrariis; in biliosis bilis est morbi causa, tolli itaque debet: at verò bilis contraria sunt cholagoga, itaque biliosis cholagoga, phlegmaticis plegmagoga,

ga, & unicuique contraria ſua exhibenda ſunt.

XIV.

Φάρμακα δὲ χρὴ τὰ ἰσχυρὰ φύσει δεῖ τὰ ἀσθενέων νοσημάτων διδόναι, ὀλιγότητι δὲ φάρμακα ἀσθενὲς ποιεῦν. *Loc. in hom.* 6.

In morbis levibus medicamenta naturâ vehementia non ſunt exhibenda, nec imbecillitas medicamenti paucitate metienda.

Si levi morbo validum adhibeas præſidium, morbum fortè non curabis, ſed augebis. Turbatis enim abſque neceſſitate naturam, cui inimicum omne nimium & præſertim mochlicum. Adde quòd parum prudens erit hæc praxis; quorſum enim rem aggredi cum periculo, quæ ἀκινδύνως mitiori præſidio cedere potuiſſet. Talis Medicus vituperatione vacare nequit: ſi enim ipſi medicamentum ſuccedat, ægerque curetur, ſaltem te-

Digitized by Google

meritatis & impudentiæ reus erit. Si non ſucceſſerit, eò magis culpandus. Neque verò eo quòd parvâ doſi medicamentum exhibeas, debile credas. Sunt quippe multa mole minima, virtute maxima. Sic plùs poſſunt grana aliquot ſtibii præparati aut diagrydii, quam unciæ aliquot caſſiæ aut mannæ.

XV.

De ſteril. Τῶν ἰσχυρῶν φαρμάκων τὰ πλεῖστα ἑλκοῖ τ στόμαχον.

Medicamenta vehementia ut plurimùm ſtomachum exulcerant.

Talia ſunt ſtibiata inconſultò ab Empiricis exhibita, à quibus ſtomachi dolores, ſanguinis vomitus, ſingultus, ſimiliaque ſymptomata exulcerationis conſectanea, aliquando accidunt. Talia ſunt & plura remedia á plebe potiùs quàm ab eru-

di-

Digitized by Google

ditis Medicis usurpata, cataputia, tithymalus, pinei Indici, & ejusdem farinæ alia, quæ instar vesicatoriorum in stomachi tunicis vesiculas excitant, & irritatione, quam inibi creant, vehementem purgationem exequuntur. Non ergo dubium, quin Hippocrates & alii antiqui, qui sæpè medicamenta valida, veluti helleborus omnis generis, præscribebant, modos & præparationes habuerint, quibus vis & malignitas eorum obtunderetur. Hæ autem præparationes nobis ignotæ sunt, eò quòd multa veterum scriptorum perierint, veluti Pharmacitidis liber, quem conscripserat Hippocrates, quemque sæpiùs citat. Sed benigniora nunc à nobis usurpantur antiquis incognita, veluti cassia, senna, tamarindi, manna, ac myrobalani, â quibus metuendus non est priorum effectus. XVI.

XVI.

De loc. hom. Τῶν νοσημάτων ὧν μὴ ἐπίσηταί τις, Φάρμακον πίσαι μὴ ἰσχυρὸν, ἢν ἔρρᾳον γένηται, δέδαικται ὁδός.

In morbis, quos aliquis non cognoscit, medicamentum minimè vehemens propinandum: quòd si inde meliùs habeat, via indicatur.

Sapientis viri consilium istud est. Cùm enim in arte nostra multa sint opinioni subjecta, imò & nonnulla sensum & captum nostrum fugientia, velint tamen ægri sibi aliquid præscribi; si negligentiæ culpari nolit Medicus, etsi adhuc morbi naturam non detexerit, præscribere debet ægro medicamentum, sed primò quidem leve & innoxium, ut, si inde meliùs habeat, simile, sed validius, si pejus, contrarium adhibeat.

XVII.

XVII.

Ε'πὴν φάρμακόν τις πιὼν ὑπερνόσῃ, καὶ κάτω καὶ ἄνω ὑπεκχωρέῃ, οἶνον καταῤῥοφεῖν, τὸ μὲν πρῶτον κεκερημένον, ἔπειτα ἄκρητον θαμινὰ διδόναι καὶ πάυεται. *Ibid.*

Cùm quis ex medicamenti potione malè affectus fuerit, & infrà ſupraque nimiùm demiſerit, vinum primò quidem dilutum, deinde meracum frequenter ſorbendum exhibeto, & ſedabitur.

Vinum ſuperpurgationis remedium eſt, quia fermentationem in ſanguine excitat, fermentationi quæ à purgante fit contrariam, Purgans enim movet & pellit humores à circumferentia corporis ad centrum, à venis ad inteſtina & ſtomachum: vinum verò & alia cardiaca movent humores à centro ad circumferentiam, à ſtomacho & inteſtinis ad venas & habitum corporis. Vel etiam vinum pur-

Digitized by Google

gantis actionem nimiam reprimit, quia partibus suis oleosis & sulfureis purgantium acrimoniam obtundit. Adde quòd & stomachi fibras à cathartico laxatas vinum non mediocriter roborare valet.

XVIII.

De morb. l. 2. Κλύζειν ἢ τὰς κοιλίας καὶ βαλάνους προσιθέναι, ἢν μὴ ἡ κοιλίη ὑποχωρέῃ, ἐν πάσῃσι τῇσι νούσοισι.

Clysteres autem infundere aut suppositoria apponere oportet, in quibuscunque morbis alvus non est libera.

Alvus libera non minimi est ad sanitatem momenti; hac enim viâ tanquam per cloacam expurgatur corpus, sive sponte sive arte id accidat. Innoxia & utilia huic proposito clysmata & suppositoria, quicquid è contra blaterent fumivenduli, Panacæarum assertores, Paracelsi, Helmontiique clientes. XIX.

Digitized by Google

XIX.

Ἀνλισπᾶν, ἢν μὴ ἢ δεῖ ῥέπειν: ἢν δ' ἔπῃ δεῖ, τυτέοισι δεῖ ξομοιῶ, οἵως ἕκα- ξα ῥέπειν. Epid. 6.

Revellenda ea sunt, quæ quò non oportet repunt: sin autem quò convenit, iis viam sternere oportet, ut singula eò vergant.

Revulsio est motus humorum ad partes oppositas, veluti si ad caput accurrens sanguis per saphenæ sectionem quasi retrahatur. Scio multos ex neotericis circulationem admittentes revulsionem aliquam fieri posse vix admittere velle, eò quòd alius sanguini motus conciliari nequeat quàm circulatorius. At fortè id malè supponitur, etenim in fluente rivi seu fluminis aquâ, in contrarium aquæ pars saltem rivulo retrahi potest: quidni autem simile fieri possit in sanguinis rivo? Et hoc sæpè sufficit

etsi ferè momentaneum, ut copiosiùs affluens ad aliquam partem sanguis retrahatur, revellaturque. Cæterum pro revulsionis usu pugnat experientia, phlebotomia enim è pede delirio utilis, quanquam quo pacto id fiat non satis rationibus possit comprobari.

XX.

De hum. Μὴ τὰ ἐκκεχυμώμενα εἰς τὸ ἔσω ἀπολαμβάνειν, ἀλλα τὰς ἀφόδους ξηραίνειν.

Humores extravasatos intro ne intercipito, sed aditus exsiccato.

Extravasati humores putrescunt, unde febres, abscessus, partium corrosio, putredines, caries ac gangræna oriuntur. Igitur non sunt intrò cohibendi, sed iis parandus quocunque modo exitus, & quod præcipuum est aditus exsiccandi, hoc est, viæ per quas feruntur obturandæ, antequam ex-

Digitized by Google

extravaſentur, ſive fons unde oriuntur exſiccandus, & exhauriendus.

XIX.

Τὰ νοσήματα ἢ πελαζάτω πέφυκεν ἐξάγειν. *De loc. in hom.*

Morbi per eam partem cui maximè vicini eſſe ſolent, educendi.

Sic enim natura non fatigatur, quia contrarius motus humoribus non conciliatur, imò quâ datâ portâ faciliùs feliciusque erumpunt, nec aliæ corporis partes ſanæ corruptæ materiæ tranſitu inficiuntur, quod accideret, ſi longè à parte affecta via ipſis ſterneretur. Inde Clyſterum, vomitoriorum & purgantium utilitas penſanda eſt, & ſtabilienda, renitentibus quanquam Helmontio & ipſius ſequacibus: cùm enim ſtomachus & inteſtina, partesque vicinæ

scateant crudis indigestisque Chyli reliquiis, quæ viscositatis certum gradum adeptæ, aut bili permistæ, pituita vitrea, ærugino sa aut vitellina audiunt, quomodo per breviorem viam exturbari possunt, quàm per vomitum aut secessum? An diuretica aut sudorifica, illas facilè attenuare poterunt, ut per viarum urinariarum ambages, aut per cutis spiracula in halitus formam pelli queant? Tales autem existere crudos in hisce viis humores, satis superque docent, solita ingluviei, & ingurgitationis in hominibus nostris consuetudo, imò & ab omni ævo stabilita, unde à cibis & potibus oriri omnes ferè morbos conquestus est divinus noster Senex, & post eum Seneca, Plinius, aliique.

XXI

XXII.

Ἐπὴν παραλάβῃς ἰνώμενον καὶ ἐ- *Ibid.*
μεῦντα, μὴ παύειν τὸ ἔμετον· ἢν δ' ἀσθε-
νὴς ἢ ὁ ταῦτα πάσχων, ὕπνου φάρμακον
διδόναι.

Cùm evacuatum & vomentem curandum ſuſceperis, vomitum ne ſedato: quòd ſi ita affectus fuerit debilis, medicamentum ſomnum concilians exhibeto.

Quod cum ratione præſcriptum fuit & neceſſarium judicatum non temerè immutandum. Vomiturienti ſi vomitum ſedes, pravos qui excludi debebant, retines humores. Attamen quia ſemper maxima virium habenda eſt ratio, ubi ex nimia vacuatione æger debilis factus fuerit, commodè vomitum ſedabis remediis narcoticis prudenter exhibitis. Illa enim partibus ſuis craſſis ac ſulphureis, ſpirituum & humorum motum à purgantibus excitatum cohibent.

XXIII.

Epid. 2. *sect.* 5. Ἐμέτῳ λύσις, ὕδωρ θερμὸν διδόναι πίνειν καὶ ἐμείτω.

Vomitum ſedat aqua calida & vomitione reddita.

Diluit enim humores acres vomitum excitantes, eosque ſecum ſimul evacuat: at calidæ voce tepida intelligenda, quæ potiùs quàm calida vomitiva eſt.

XXIV.

De diæt. l. 2. Κοιλίην ξωσεηκυῖαν λύει ἔμετος, καὶ διαχωρέουσαν μᾶλλον τοῦ καιροῦ ἵστησι, τὴν μὲν διυγραίνων, τὴν δὲ ξηραίνων.

Alvum conſtipatam ſolvit vomitus, & nimis fluidam ſiſtit, illam quidem humectando, hanc verò ſiccando.

Vomitus ſæpè accidit ex variorum humorum biliioſorum acriumque confluxu ad ſtomachum, quo in caſu alvus priùs conſtipata, irritatur & ſolvitur, atque ab iſtis humoribus humecta-

ctatur. Alvum verò fluidam ſive diarrhœam à nimia pravorum humorum copiâ ortam curat vomitus ex aliqua cauſa procatarctica; vel arte ope emeticorum excitatus: revellendo enim ab inteſtinis illa exhaurit & exſiccat.

XXV.

Ῥόον ξυμφέρει ἐκ κεφαλῆς ῥέοντα ἔμετος. *De loc. in hom.*

Fluxione ex capite manante vomitus confert.

Fluxioni ex capite quæ anginam, & apoplexiam & catharrum ſuffocantem parit, perutilis eſt vomitus, quo materiæ pars vacuatur, & ad pulſionem expulſionem excitatur cerebrum. Ita nemo eſt, qui ignoret emeticorum vim in apoplexiæ ſoporoſorumque ferè omnium affectuum curatione.

XXVI.

Digitized by

XXVI.

Epid. 6. Καυσέγων γάλα, σκόροδον, οἶνος ἀπεζεσμένος, ὄξος, ἅλες.

Malignorum remedia sunt lac, allium, vinum fervefactum, acetum, salia.

Lac namque venenis erosione interficientibus adversatur, siquidem temperatione opus est. Allium vehementi frigiditate lædentibus resistit. Vinum mediocriter frigidis. Acetum verò, ut glutinosos quales fungorum esu creantur, succos incidat, vel refrigerandi causâ, sicut adversus Thapsiam requiritur: postremò sal, ut tetam malesicorum humorum medicamentorumque substantiam consumere possit. Galen. in hunc locum. Quam autem alexiteriam vim habeant salia, præsertim volatilia, quæ sanguinis coagulationem impediunt, satis norunt recentiores.

XXVII.

Epid. 2. sect. 5. Ὅσοι ἐξαπίνης ἄφωνοι ἀπυρετοι ἔωσιν, φλεβοτομέειν.

Qui derepente sine febre voce de-

deficiunt, iis venam secare oportet.

Sive apoplexiam sanguineam intelligas, sive ἀφωνίαν ex causa aliqua procatarctica, veluti ebrietate, irâ, catharro in fauces & pulmones subito depluente, non parum conferet venæ sectio ex mediana, jugularibus vel ranulis. Hoc enim pacto sanguinem vel nimiâ copiâ vasa distendentem evacuabis, vel ipsi quasi immobili reddito motum reddes liberiorem.

XXVIII.

Τὰ ὀξέα πάθεα φλεβοτομήσεις ἢν ἰσχυρὴν φαίνῃ τὸ νόσημα, καὶ οἱ ἔχοντες ἀκμάζωσι τῇ ἡλικίῃ, καὶ ῥώμῃ πᾶσιν ἀξῇ αὐτέοισιν. De diat. in acut.

In morbis acutis sanguinem detrahes, si vehemens fuerit morbus, & ægroti ætate florente fuerint, & viribus valuerint.

Non ergò ita fuit in sanguine mittendo audax Hippocrates, ac mul-

multi ex recentioribus, qui ſæpè cum ſanguine vitam ægris adimunt. Miratur autem Galenus, quòd hanc ſententiam inter Aphoriſmos non repoſuiſſet, cùm in paucis verbis vis magna reperiatur. Sed quomodo chronicorum morborum non meminit ? Quoniam, inquit Galenus, de acutis duntaxat ſermonem tunc habebat, atque ob id eos ſolos memoravit.

XXIX.

Epid. 7. Κυνάγχην καὶ ὀφθαλμίην, φλεβοτομίη.

Anginam & ophthalmiam venæ ſectio ſolvit.

Hi duo morbi ab inflammatione oriuntur, cui curandæ apprime convenit phlebotomia. De utroque morbo iterum Aphoriſmi ſequentes magis præciſè.

XXX.

XXX.

Ἢν κυνάγχη ᾖ, φλεβοτομίην ποιέειν ἀπὸ βραχίονος, καὶ ἀπὸ τῶν ὑπὸ διατὴν γλῶσσαν φλεβῶν, καὶ φαρμακεύειν αὐτοῖσιν ἐκλειχτοῖσι καὶ ἀναγαργαλίζουσι θερμοῖσι.

Si angina adsit, phlebotomiam administrare oportet ex brachiis & ex venis sub lingua, & eclegmata exhibere, & calidis gargarismatis uti.

Nullus fortè morbus est cui ita conveniat Phlebotomia, eaque iterata pro rei necessitate. Est enim Angina inflammatio Laryngis & faucium, respirationem & deglutitionem tollens, nisi subitò ipsi succurratur derivatione & evacuatione sanguinis, qui ad partem dolentem accurrit, quod venæ sectione ex brachiis aut ranulis fit. Interim eclegmata exhibere, ut vicinus pulmo & fauces, phlegmate inibi subsistente ob impeditam ex-

expectorationem, liberentur. Et calidis seu tepidis gargarismatis uti; sicut enim constringunt frigida, ita relaxant & discutiunt calida.

XXXI.

De videndi acie. Ὁ ὀφθαλμίης ἐπιδημίῃ ξυμφέρει κάθαρσις, καὶ ἐνίοις αἵματος ἀφαίρεσις, καὶ σικυΐαι κατὰ τὰς φλέβας, σίτου ὀλίγου, ἄρτου, καὶ ὕδατος πόσις.

Ophthalmiæ Epidemicæ confert purgatio & quibusdam venæ sectio, & cucurbitulæ advenas, pro cibo modicus panis & aquæ potus.

Ophthalmia Epidemica varii temperamenti homines prehendit, variisque scatentes humoribus: unde non idem sufficit omnibus præsidium. Sunt quibus vene sectio, sunt quibus purgatio, aut cucurbitulæ conferunt: & omnibus ferè diæta tenuis & refrigerans, quæ sanguinem minuat & temperet, ex modico pane & aquæ potu.

XXXII.

XXXII.

Ἤν τινι οἱ ὀφθαλμοὶ ὑγιέες ὄντες διαφθείρωσιν τὴν ὄψιν, τετέῳ χρὴ ταμόντα κατὰ τὸ βρέγμα ἐπαναδείραντα, ἐκτρίσαντα τὸ ὀστέον, ἀφελόντα τὔδρωπα ἰῆσθαι. *Ibid.*

Si quis oculis sanis visionem diminutam habeat, huic sectione ad synciput factâ, insuperque cute ab osse remotâ, & osse exciso, aquâ detractâ medeberis.

Magnum sanè & audax præsidii genus, in gutta serena incipiente, quæ cùm frequenter oriatur ex seri copia opticos nervos relaxante aut obstruente, trepano ab Hippocrate curabatur, quo aquâ vacuatâ pristinam oculorum aciem recuperat æger.

XXXIII.

Τάμνουσι τὴν κεφαλὴν, τὰ μὲν ἄλλα τῆς κεφαλῆς ἀσφαλείην ἔχει ταμνόμενα: ὁκόταν δὲ κατὰ φλέβα καὶ ἄνωθεν ἔτι τέτμηται κατὰ τὴν φλέβα τὴν διὰ τοῦ κεφ- De carn. vuln.

Digitized by

κεφαλὴν φερομένην, τοῦτο τὸ χωρίον μὴ τάμνειν, σπασμὸς γὰρ ἐπιλαμβάνει τὴν τμηθεῖσαν.

In capitis sectione cæteræ quidem partes tutò secari possunt: tempora verò & quod supra est juxta venam quæ per tempora fertur secari non debent; sectum enim convulsio prehendit.

Temporum vulnus admodum periculosum est, tum ob hæmorrhagiam, quæ ab incisione ramorum venarum jugularium & arteriarum carotidum oritur, tum ob convulsionis metum, quæ ob partis istius tendinosæ sensibilitatem ægrum facilè prehendit. Idem repetit Hippocr. in Prorrhetico: ἄφαγε καὶ περὶ τὴν κεφαλὴν ὀστέων διακοπὰς σπασμὸν ἐπιναλέουσι. Et in Coacis, οἱσίσι κεφαλὴ ταφήσεται, σπασμὸς ἐκ τῶν ἐναντίων τὴν τομὴν ἐπιγίνεται: Id est, *quibuscunque tempora secantur, convulsio ex parte opposita supervenit.* At si fractu-

ctura in hoc osse acciderit, paulatim declinato musculo & ab osse diducto, os extremâ parte & superiore, aperire licet.

XXXIV.

Λήθαργος ὅταν λάβῃ, τούτῳ ἐλπὶς μὲν πάνυ βραχεῖα, περιγίνεσθαι· ὅμως δὲ πτύειν καὶ ποιεῖν ὡς πλεῖστον καὶ θερμαίνειν, καὶ ἀοινεῖν. — De morb. lib. 3.

Lethargus si prehenderit, huic quidem admodum exigua vitæ spes est: efficiendum tamen, ut plurimùm spuat, & calefiat, & vino abstineat.

Lethargus ferè lethalis est, cùm affectum sit graviter cerebrum. Sed si quodammodo ruens ad caput phlegma vacuari & discuti possit, id tentandum præsidiis quæ sputum, imò & vomitum promovent; quæque discutiant & resolvant, ut cataplasmatis, phœnigmis, alterantibus julepis. A vino tamen abstinendum quod vaporosum & καρηβαρικὸν est.

XXXV.

XXXV.

De loc. in hom. Ὀδυνῆς ἐν κεφαλῇ & αἵματος ἀφαιρέειν ἀπὸ τῶν φλεβῶν, ἢν τὲ μὴ παύεται, ἀλλὰ πολυχρόνιον ᾖ, διάκαυε τὰς φλέβας.

In capitis dolore sanguinem ex venis detrahito: quòd si non cesset, sed diuturnus evadat, venas inurito.

Capitis dolor sæpè à sanguine nimium ebulliente originem ducit, quo in casu venæ sectio perutilis est, utpote quæ sanguinem ferocientem contemperet: at ubi diuturnus est & ideo à frigidiori humore ortus, ad venas cauteria sunt applicanda, quibus phlegma aut serum acre derivetur & vacuetur, vel venæ inurendæ, quod nunc absolevit.

XXXVI.

Epid. 7. Τὰς ἀφ' ὑστερέων κεφαλαλγίας καθόλου παύει.

Capitis dolores ab utero castorium solvit.

Dolo-

Digitized by Google

Dolores capitis â flatibus vaporibusque hysterici ortos castorium solvere valet, quod quidem suo calore flatus resolvere potest, & vi suâ specificâ, si verè dentur specifica, vel suâ volatilitate, uteri motus comprimere, ejusque vapores dissipare.

XXXVII.

Ἢν ἐκ κραιπάλης κεφαλὴν ἀλγέῃ, οἴνου ἀκρήτου κοτύλην πίειν. *Epid.* 2.

In capitis dolore ex crapula, vini meraci cotyla potui danda.

Cotyla pendebat drachmas 78. seu uncias novem & drachmas sex, ideoque ad hauſtum satis capacem vinum porrigi vult, ut quemadmodum Athenæus ex Alceo Poëta, *alium calicem ex capite depellat alius*, & ex Antiphane οἴνῳ τὸν οἶνον ἐξελαύνειν, κόπῳ κόπον, *vinum vino expellatur, labor labore.*

XXXVIII.

De Affect. Ἢν ἄλλοτε ἠὴ ἄλλοτε ὀδύνη ἠὴ σκοτοδινίη ἐμπίπτει ἐς τὴν κεφαλήν, ὠφελέει ἢν αἷμα ἀφαιρέθῃ ἀπὸ τῶν μυκτήρων, ἢ ἀπὸ τῆς φλεβὸς τῆς ἐν τῷ μετώπῳ.

Si subinde dolor & tenebricosa vertigo in caput incidat, juvat ex naribus aut ex venâ frontis detractus sanguis.

Sic enim fit derivatio humoris qualiscunque ad cerebrum ruentis, & dolorem illum, vertiginemque parientis.

XXXIX.

De cap. vuln. Ἕλκεα ἐν τῇ κεφαλῇ ἀ χρὴ τέγγειν ὀδενὶ, ὀδὲ οἴνῳ, ἄλλως ἤκιστα, ὀδὲ μοτῷ τὴν ἴησιν ποιέεσθαι, ὀδὲ πιέζειν, ἢν μὴ ἐν τῷ μετώπῳ, ἢ ἐν τῷ ψιλῷ τῆς τρηχῶν, ἢ περὶ τὸ ὀφρῦν, ἠὴ τὸ ὀφθαλμόν.

Capitis ulcus nullâre madefaciendum, ac ne vino quidem aut quàm minimùm, neque per cataplasmata aut linamenta curationem

nem tentare, neque etiam comprimendum nisi in fronte sit, aut in parte pilis nudâ, aut circa supercilium & oculum.

Ulcus capitis exsiccationem maximè postulat, unde in locis humidis periculosa sunt capitis vulnera. Etenim levis quæcunque in cerebro putredo, quæ ab humido procuratur, ferè lethalis est. Ideò veteres cephalica & catagmatica medicamenta invenêre, quæ exsiccare & mediocriter calefacere ac detergere valent. Ita ubi detecta erat dura mater, sanguinem columbinum cum rosaceo affundebant, teste Galeno. Sic membranam illam vulneratam calaminthæ succo & farinâ milii inspersâ conglutinari scribit, ex Archigene Medico Romano in Chirurgia peritissimo. Si tamen ulcus sordidum fuerit, linamen-

ta ſicca non reſpuenda, & medicamenta abſtergentia ex farina hordei, melle, roſato & vitello ovi. Tum etiam vinum auſterum in quo abſynthium, roſæ, betonica, aliaque id genus incocta fuerunt.

XL.

Ibid. Ἢν ὀστέον τιτρώσκῃ ἄλλη τῆς κεφαλῆς ἢ ᾗ τὸ ἕλκος ἔχῃ ἀνθρώπῳ καὶ ἐψιλώθη τῆς σαρκὸς, ταύτην τὴν ξυμφορὴν ἰήσῃ οὐκ ἂν ἔχοις ὠφελῆσαι ἰδέν.

Si os frangitur aliâ capitis parte quàm eâ quâ vulnus eſt & quâ nudatum, huic infortunio nullis remediis ſubvenies.

Sive frangatur tabula interior cranii illæsâ externâ, ſive vicina aliqua lateralis aut oppoſita, lethale vulnus eſt; quia Medicus nulla habens indicia, qua parte ſit fractum, trepani applicationem non ſuadet, ne in vanum laboret; & aliò quàm fractum os ſit,

sit, tendat: unde suo relinquitur infortunio vulneratus æger, qui ex sanguine intus effuso, & advenientibus inibi putredine ac gangrænâ malo fato cedere cogitur.

XLI.

Ἢν τὸ ὦς ἀλγέῃ, τῷ γάλακτι διαχρήσθω. Epid. 2.

Si dolor in auribus prehendat, lacte utitor. sect. 5.

Aures admodum sensibiles sunt, ut quodvis remedii genus adhiberi non debeat: at innoxium & anodynum lac est, præcipuè muliebre ex mammis in aures injectum.

XLII.

Ὅσα περὶ ὀδόντας γίνεται ἀλγήματα, ἢν μὲν βεβρωμένος ᾖ καὶ κινέηται, ἐξαιρέειν, ἢν δὲ μὴ βέβρωται μηδὲ κινέηται, καύσαντα ἀποχρῆναι: ὠφελέει δὲ καὶ διαμασήματα. De Aff. sect.

In dentium doloribus, si quidem dens erosus fuerit & mobilis, exi-

mendus : quòd si nec erosus, nec mobilis fuerit, ustione resiccandus : prosunt & masticatoria.

Dentes per se indolentes sunt, at ratione nervi in ipsos inserti dolent. Prima Aphorismi pars lippis & tonsoribus nota. Altera non ita evidens. Quid enim urendum, an nervus denti implantatus ; an vasa pone aures ad dentes gingivasque sanguinem deferentia ; an cervicis pars posterior, quâ fiat revulsio humoris ad dentes ruentis ? Quælibet ista, ni fallor, pro re nata usurpari possunt, ut & masticatoria, quibus vasa salivalia aperiantur, & lympha copiosior vel acrior dentium dolorem excitans, vacuetur.

XLIII.

Ibid. Ἢν ἐν τῇ ῥινὶ πόλυπ@ ἐγχύνῃ, ἐξαιρέειν βρόχῳ διελκόμεν@ ἐς τὸ στόμα ἐκ τ῀ ῥινός : οἱ δὲ καὶ φαρμάκοισιν ἐκσήπουσι. *Si*

Si Polypus in naſo naſcatur, eximitur laqueo ad os ex naribus pertractus: quidam etiam medicamentis corrodunt.

At ſecuriora & commodiora ſunt inſtrumenta ad polypi extirpationem à neotericis inventa, quorum deſcriptionem apud Fabricium ab Aquapendente alioſque videre eſt.

XLIV.

Ἢν ἡ ϛαφυλὴ κατακρεμαθῇ καὶ πνίγῃ, παρὰ χεῖμα τοῖσιν ἀναγαργαλίκτοισι χρῆσθαι· ἢν δὲ πρὸς ταῦτα μὴ ἰσχνὴ γένηται ὄπισθεν ξυράσαντα τὴν κεφαλὴν, σικύας προσβάλλειν δύο, καὶ τὸ αἷμα φαιρέειν ὡς πλεῖστον, καὶ ἀναστᾶσαι, ὀπίσω τὸ ῥεῦμα καὶ φλέγματος. *Ibid.*

Si columella laxata ſuffocet, confeſtim gargarismis utendum: quòd ſi his non minuatur, occipitio deraſo cucurbitulæ duæ admovendæ, & ſanguis exinde plurimus detrahendus, pituitæque curſus in poſteriora revellendus. Co-

Columella sæpè inflammatur & intumescit, à sanguine & humoribus serosis sive pituitosis, pituita enim nil aliud est quàm serum inspissatum, quia autem laryngi superposita est, si nimium tumeat, viam respirationi præcludit. Quod ut præcaveatur, gargarismatis repellentibus astringentibusque utendum, & cucurbitulæ occipiti applicandæ, ut ad eam ruens humor revellatur, & venæ sectio quam forte ut nimis notam omittit, administranda.

XLV.

De morbis mul.

Ἢν γάλα σβέσθῃ πρώσα κράμβην καὶ κέλυθας ἐπισμύας, καὶ βάτυρον ἑψήσαι ὁμοῦ καὶ ψύξας δοῦναι πιεῖν.

Si lac in muliere deficiat, porra & brassicam comedat, & hordeum excorticatum unà cum butyro coctum & refrigeratum sorbeat.

Multa

Multa remedia in his libris proponit Hippocrates, quæ ex mulierum experientia didicerat, qualia fortè sunt ista ad lactis copiam procurandam. Porrum in Græcia multò dulcius est quàm in his regionibus, in quibus ejus acrimonia lactis generationi potiùs obesse videtur. Brassica satis alimenti suppeditat, sed plùs adhuc hordeum, coctum, sive hordeatum cum butyro, aut carnium jusculo.

XLVI.

Αἵματος φλεβῶν στάσις, λειποθυμίη, σχῆμα, ἄλλη ἀπόληψις, μοτὸς αἵματος ξυσφιγξις, περίθεσις, ἐπίδεσις. — *Epid. Sect. 7.*

Sanguinem è venis profluentem sistunt animi deliquium, partis situs, venæ interceptio, linamentum contortum, appositio, deligatio.

Hæmorrhagiam sistit animi deliquium, quia ab eo retrahuntur san-

guis & spiritus ad cor. Σχῆμα, *partis situs* vulneratæ parti accommodatus, quo hæmorrhagia aliquo modo compescatur. Ita divinus Senex, Epid 6. sect. 3. vocem hanc usurpat: τὰ σχήματα τὰ ῥηίζοντα μᾶλλον, &c. Id est, *Figuras quasdam*, sive situs corporum, *magis allevare perspicuum, ex eo qui cum sarmenta manu flecteret aut intorqueret, ac præ doloribus decumberet, defixi paxilli parte inhæsit, & allevamentum sensit.* Venæ interceptio vinculo injecto vel intercisione. Linamentum contortum ex materia contorta & implexa, quæ venæ applicata eam comprimit & sanguinem fluentem intercipit. Appositio medicamentorum, verbi gratiâ emplasticorum, spleniorum, aut linteorum oxycrato vel aquâ frigidâ imbutorum. Deligatio conveniens quæ labra vulnerum adducat, aut ligaturæ digitorum in narium hæmorrhagia. Cæterùm tres primas voces hujus sententiæ multi unâ voce legunt αἱματοφλοιβοισάσιες, quod idem sonat.

LXVII.

XLVII.

Τὴν ὀδυνην πλευρᾶς, ἤντε κατ' ἀρχὰς τῆς νόσου, ἤντε ὕστερον, θερμάσμασι διαχεῖν πρῶτον μὲν οὐκ ἀπὸ τρόπου δοκεῖ· χρησάμενον δὲ μέτρῳ πειρηθῆναι διαλύσαι. De dolore lateris. Fomentis calidis. in cut.

Dolorem lateris sive ab initio morbi, sive postea accidat, fomentis calidis tentare dissolvere absurdum non est.

Si enim à flatibus oriatur dolor, fomento calido quiescet ac evanescet: sin minùs ab effluente humore procedat, mitigabitur tamen resoluto partim, & fluidiori reddito sanguine, ne coagulatus majorem pariat inflammationem.

XLVIII.

Θερμασμάτων δὲ ἥκιστα μὲν ὕδωρ θερμὸν ἐν ἀσκῷ, ἢ ἐν κύστει, ἢ σπόγγος μαλθακὸς μέγας ἐξ ὕδατος θερμοῦ ἐκπεπιεσμένος. Ibid.

Fomentorum autem istorum optimum est aqua calida in utre vel vesicâ, aut spongia mollis & magna

magna ex aquâ calidâ expressa.

Fotus, inquit Fernelius lib. 3. meth. med. *suo tepore ac vapore per spongiam, partem quamvis blandè concalefacit, nativumque ejus calorem erigit ac suscitat, humores qui ei præter naturam insident & impacti consopitique sunt, excitat, emollit, attenuat, colliquat, fluxilesque reddit, ut facilè sequantur, quocunque medicamentum trahet. Hoc quidem præparationis genus diuturnis est affectibus accommodatissimum, quodtamen & Hippocrates acuti morbi, ut pleuritidis, initio usurpavit, neque calorem veritus, neque fluxionem novam.*

XLIX

Ibid Πυρίη ἢ ξηρὴ, ἄλες, κέγχρῳ πεφυγμένῳ ἐν εἰρινέοισι μαρσιππίοισιν ἐπιτηδειόταται: λύει δὲ μάλθαξις ἡ τοιήδε καὶ τὰς πρὸς κλισίδας παραιώσας ἀλγηδόνας.

Fomentum verò siccum, sal aut milium torrefactum in sacculis laneis maximè usui esse possunt. Tales enim fotus dolores etiam ad clavicu-

viculas pertingentes ſolvunt.

Hæcce fomenta adhuc dum apud vulgus magno ſunt in uſu. Decrepitatur aut torretur ſal, & calidum in ſacculo lateri applicatur: pariter & milium torrefactum aut cineres calidi, à quibus dolor ſedatur; præcipuè ſi â flatu procedat; imò & aliquando ab iis ſanguis in latere coagulatus pleuritidem accerſens diſſolvitur.

L.

Ἢν δὲ μὴ λύηται πρὸς τὰ θερμάσματα ὁ πόνος, ὀ χρὴ πολλὼ χρόνον θερμαίνειν, καὶ γὰρ ξηραντικὸν τοῦ πλεύμονος καὶ σκληρυντικὸν τοῦτό ἐστι: ἀλλὰ τάμνειν τὴν ἐν τῷ ἀγκῶνι φλέβα, καὶ συχνὸν ἀφαιρέειν τὸ αἷμα ἕως ἂν ἐρυθρότερον πολλῷ ῥυῇ, ἢ ἀνλὶ καθαροῦ πέλιον. *Ibid.*

Si verò ad fomenta dolor non ſolvatur, non diu calefaciendum eſt; id enim pulmonem exſiccat & pus promovet: ſed in cubito ve-

nam secare oportet, & copiosum sanguinem detrahere, donec multò rubicundior fluat, aut pro puro lividus.

Coloris enim mutatio, inquit Galen. in hunc. loc. *sanguinis ex parte inflammatâ evacuationem indicat: sed cùm interdum vires tantum vacuare prohibeant, parti ipsi quæ phlegmone obsessa est, ex hoc remedii genere minus auxilii tunc expectandum est.*

LI.

De morb. l. 2. Θεραπεύειν χρὴ τὰς πλευρίτιδας ὡς τὴν φρενῖτιν καὶ περιπλευμονίην· πλὴν λουτροῖσι χρῆσθαι θερμοῖσι καὶ οἴνοισι γλυκέσιν.

Curandæ sunt pleuritides eodem modo ac phrenitis & peripneumonia, nisi quòd balneis calidis & vino dulci utendum.

Hi morbi iisdem curantur præsidiis, quia ab eadem causa oriuntur, sanguine scilicet ebulliente & inflammationem in parte

parte qua decumbit pariente, cerebro, pleurà aut pulmone. Balneum autem quod in pleuritide usurpabant antiqui ad dolorem minuendum & thoracem relaxandum, & vinum dulce, quod ad expectorationem permittebant, minùs in peripneumonia & phrenitide conveniunt, quia febris & debilitas majores sunt quàm in pleuritide, & vinum delirantibus toxicum.

LII.

Τὴν περιπλευμονίην ὥτως θεραπεύειν χρὴ: τὰς πρώτας ἡμέρας, τὰ ῥοφήματα ἔσω γλυκύτερα, ἕλαιον σι, πεμπταίοισι καὶ ἑκταίοισι, μηκέτι γλυκύτερα, ἀλλὰ λιπαρά: ἢν δὲ μὴ δύνηται κατὰ λόγον πίνειν τῶν ἀναγόντων φαρμάκων διδόναι. *De morb. l. 3.*

Peripneumoniam hoc modo curare oportet: primis diebus sorbitiones dulciores esse debent, quarto, quinto & sexto non amplius dulces,

dulces, sed pingues. Quòd si sufficienter spuere nequeat, vomitoria medicamenta exhibenda.

Cùm peripneumonia docente divino nostro Sene in Aphor. præcedentis tertiæ Sectionis, sæpè ex vini ingurgitatione & ciborum ingluvie oriatur, non mirum, si ei conveniant aliquando emetica, quæ potenter crudos humores ad pulmonem affluentes revellunt & vacuant: præsertim ubi æger sufficienter spuere nequit. Quæ quidem curandi methodus etsi à multis meticulosis Medicis reformidata, ratione & experientiâ nititur: fuitque olim usurpata à celeberrimo Practico D. de Lorme, qui ad centesimum annum vixit. Is enim in pleuritide & peripneumonia crocum metallorum exhibebat & desperatos multos curabat. Ita narrat Poterius usitatam esse rusti-

rusticorum Occitaniæ praxim in pleuritide, vitriolum album in aqua solutum sumere, quo vomitus provocetur: & mihimet praxim exercenti nõ defuit successus.

LIII.

Ἐν τῆσι περιπλευμονίῃσι δεῖ ‡ κάτω κοιλίην μήτε ἐς ἄναγ λίην, ἵνα μὴ ὀξέες ἔωσιν οἱ πυρετοὶ: μήτε λίην ὑποχωρέειν, ἵνα τὸ σίαλον ἀνιέναγ δυνήῃ, καὶ ἰσχύῃ ὁ κάμνων. ‡ Ibid.

In peripneumoniis inferior alvus nec nimis sistenda, ne febres augeantur; nec nimis solvenda, ut sputum rectè excernatur, ægerque viribus valeat.

Egregius ad praxim Aphor. febris enim augetur excrementorum putredinosorum retentione, & sputum cohibetur nimio laxantium usu, debilitato scilicet ægro & contrario anacatharsi motu instituto. *De diet.*

LIV.

Περιπλευμονίης ἐκλειπτὸν χαλβά- ‡ in a-

νη καὶ κόκκαλα ἐν μέλιτι Ἀττικῷ.

Peripneumonia eclegma utile, galbanum & nux pinea cum melle Attico.

Commendat Plinius mel in peripneumonicis & pleuriticis, ut & nuces pineas in sanguinis ex creatione. Simile eclegma præscribit hæmoptyico Æsculapii oraculum, in marmore Gruteriano: ΑΙΜΑ ΑΝΑΦΕΡΟΝΤΙ ΙΟΥΛΙΑΝΩ ΑΦΗΛΠΙΣΜΕΝΩ ΤΠΟ ΠΑΝΤΟΣ ΑΝΘΡΩΠΟΥ ΕΧΡΗΣΜΑΤΙΣΕΝ Ο ΘΕΟΣ ΗΛΘΕΙΝ ΚΑΙ ΕΚ ΤΟΥ ΤΡΙΒΩΜΟΥ ΑΡΑΙ ΚΟΚΚΟΥΣ ΣΤΡΟΒΙΛΟΥ ΚΑΙ ΦΑΓΕΙΝ ΜΕΤΑ ΜΕΛΙΤΟΣ ΕΠΙ ΤΡΕΙΣ ΗΜΕΡΑΣ, &c. Id est, *Sanguinem expuenti Juliano & ab omnibus desperato, ex oraculo respondit Deus, veniret & ex altari sumeret nucleos pini, & comederet inà cum melle per tres dies, & convaluit, & veniens publicè gratias egit, præsente populo.* Varro teste Plinio putabat

bat Hippocratem exscripsisse ex Templo Æsculapii remedia, quibus ægri liberati fuerant oraculi monitu, quæ inibi in tabellis appendere solebant, & postea celebri hocce Templo combusto, Medicinam, quæ Clinice vocatur instituisse, & hæcce remedia scriptis promulgasse, quorum quidem exemplum heic unum videre est.

LV.

Τὰς ἐμπύους διαχωρητικοῖσι χρῆσθαι καὶ ἐπὴν ἡ ἀρχὴ τοῦ νοσήματος μηκέτι ἐπὶ πλέον ᾖ, ἐπανάκρεμψιν ποιέεσθαι καὶ βῆχα ποιέειν.

De Empyicis cibos alvum laxantes dare oportet, & ubi principium morbi non amplius fuerit, excreationem promovere & tussim excitare.

Pus in pectore collectum in principiis aliquando per alvum vacuatur, at quâ viâ ignoratur, vias,

vias enim Medicis invias reperit αὐτοδίδακτος natura. Tentandum igitur initio alvum laxantibus ægrum sublevare. At ubi hanc spem abjecimus, confugiendum ad ea, quæ excreationem promovent: brevissima enim hæc via est, qua pectus exonerari possit: tum etiam ad ea quæ tussim excitant, ut insurgant ad expectorationem partes thoracicæ. Utramque indicationem adimplet oxymel, quod ratione mellis vias emollit & sputum educit, ratione aceti pulmones titillat & tussim excitat.

LVI.

De morb. l. 2. Ὅταν νοθιὰς φθίσις ἔχῃ φάρμακον δῦναι πίνας ἄνω καὶ κάτω, καὶ μεταπίσας ὄρρὸν, ἢ γάλα ὄνειον, βόειον ἢ τεσσαρεάκοντα ἡμέρας.

Si tabes dorsalis detinuerit pharmacum suprâ, dein infrà pur-

purgans propinato, postea serum lactis aut lac asininum, tandemque vaccinum per quadragintæ dies.

Quatuor ab Hippocrate proponuntur Tabis dorsalis species, prima 2. de morb. ex immodica venere spiritus coctionibus dicatos depopulante, & alimentum partibus subripiente. Secunda lib. de int. affect. à copia sanguinis medullam spinalem obruente,& suffocante calorem nativum,qua liberatum testatur fuisse virum in Oeneade,qui cùm quotidie contabesceret; misso usque ad animi deliquium sanguine convaluit,neoterismum& epanarthrosim in phlebotomia inveniens. Tertia species eodem loco proponitur ab Hippocrate, procedens à resiccatione spinalis medullæ, quod quidem vel obstructione ipsius medullæ,

vel

vel arteriarum, quæ ad illam tendunt, contingere potest. Quartam denique describit Hippocrates tabis dorsalis speciem à destillatione á capite in medullam spinalem, libro de locis in homine. In hoc autem Aphorismo loquitur Hippocrates de prima tabis dorsalis specie, quæ recenter sponsis libidini de ditis non rarò accidit. In hac itaque quoniam exhaustis spiritibus & depopulato calore nativo multa suppetunt excrementa, primò quidem corpus nitidum reddere satagit tum ἄνω tum κάτω vacuantibus, at revera possemus ab emeticis abstinere, neque enim frequens apud nos adeò emeticis usus, ac Hippocratis tempore, neque mollia hujusce seculi corpora huic ferendo æquè paria. Sed ex mente Hippocratis colligere possumus sedulò esse purgandum

gandum in hoc morbo, priusquam ad alia transitus fiat, non obstante maraſmo ; deinde serum lactis ad refrigerium toti corpori conciliandum convenit, tum lac asininum, quod refrigerat & reficit, sicque accuratè præparatis viis bubulo lacti per 40. dies locus datur, assuetum enim lactis & lacti asinino corpus, lac bubulum deinde faciliùs admittit.

LVII

Ἄδιψον σωέχειν στόμα, σιγᾶν; ἄνευ μὲν ξὺν τῷ ποτῷ ψυχρὸν εἰσάγειν. *Epid.* 6.

Sitim prohibet os claudere, tacere, auram cum potu frigida in introducere.

Provida natura, ne ex dissipabili substantia conflatum animal brevi periret, dedit ipsi ciborum appetitum seu famem, cujus instinctu & gulæ illecebris ad capessendum invitatur alimentum

Sed

Sed quoniam in stomacho alimentaris hæc massa sine menstruo vix poterat dissolvi, vel dissoluta ulteriùs permeare, cunctis prospiciens natura dedit & sitim animali, appetitum scilicet frigidi & humidi, cujus stimulis incitatum animal quærit pro solatio potum, qui postmodum fit ὄχημα τροφῆς, & hoc quidem ex naturali lege. Sæpius autem vi morbi coacta suis à legibus natura deflectit, & sitis fit intensior, non solùm potu liberaliori extinguenda, sed aliis etiam artibus fallenda. Os claudat qui multùm sitit, quoniam os patulum ab aëre brevi siccum fieri docent ratio & experientia, & à siccitate sitis intenditur. Taceat tum eàdem de causa, tum quia qui loquitur incalescit, & calore omnis humor qui demulcere sitim poterat absumitur.

mitur. Auram quoque, id eſt, aërem frigidum unà cum potu admittat. Sed dubium hic eſſe poteſt, num per hæc verba potum ſub dio refrigeratum intelligat Hippocrat. Solebant enim antiqui potum non glacie, aut nive refrigerare, ſed aëri frigido & ſerotino exponere: ſed quidquid ſit, utrumque convenit, ſitiens ſcilicet commodè poteſt auram frigidam inter potandum captare, & potu arte refrigerato uti.

LVIII.

Ἢν καρδιώσῃ θερμὸν ἄρτον μετ' οἴ- Ibid.
νου ἀκρήτου διδόναι.

Cardialgiam meracum vinum cum pane exhibitum ſedat.

Multa facere poſſunt cardialgiam, ſed inprimis ſpirituum diſſipatio, cùm enim cor muſculus ſit, & muſculi non niſi per animalis ſpiritus influxum ſmove-

antur, sanè si spiritus deficiant non movebitur cor ; cessante motu , ventriculi ipsius sanguine gravabuntur , hinc cardialgia, cui vinum meracum spiritibus refertum medetur optimè, præsertim si cum pane exhibeatur : est enim panis alimentum πολύτροφον, adde quòd panis vino madidus meliùs ab omnibus oris partibus comprimitur quàm vinum solum , & hâc compressione, immediate nervorum ductu vini spiritus possunt ad cor deferri, quod tardiùs succedit, ubi vinum solum ,ab oris partibus cunctis non ita arctè stringendum propinatur.

LIX.

De morbo Περὶ καῦσον καὶ λοιπὸν πυρετὸν, ὃ πρόφασις ἐφήμιον αὐτὸ καθ' αὐτό.

l. 3. *Ad causum aliamque febrem, aqua cælestis per se sola exhibita prodest.* Ubi

Ubi nulla aut levis adeſt maſſæ ſanguineæ putredo, aquæ potus ſatis copioſus febri expugnandæ utilis eſt, cùm incenſos ſpiritus quaſi extinguat, præcipueque cœleſtis, quæ levis & limpida facilè viſcera permeat. Hîc notanda venit obſervatio inter Riverianas. *Retulit mihi D. Chomel ſe omnes propemodum tertianas curare ſolitum, exhibendo ante acceſſionem bonum hauſtum decocti chamæmeli & cremoris tartari, & ſtatim ab aſſumpto remedio ſanguinem detrahendo; ſi non ſit ad manus, aquæ frigidæ cyathum exhibet, & idem ferè ſuccedit effectus. Putat aquam illam aſſumptam per phlebotomiam ad venas rapi, & materiam ebullitioni proximam diluere, unde acceſſio impeditur.*

LX.

Πάντα δὲ τὰ πυρέσσοντι ἡθελασμένα *Ibid.* δίδου, πλὴν οἷσιν αἱ κοιλίαι μᾶλλον τοῦ δέοντος ῥέουσιν.

Omnia autem nocturno ſereno expoſita febricitanti exhibeto, iis

ceptis, quibus alvus plus æquo est fluida.

Hîc erat modus Hippocratis & antiquorum, ut suprà innuimus, potum & alia alimenta refrigerandi, nocturno sereno exponendo, postmodum die accedente obvolvendo & in loco frigido reponendo, ut peculiari libello de usu frigidi, glaciei & nivis ostendit Collega noster Clariss. Petrus Barrà. Innotuisse enim Hippocrati modum, glacie aut nive aquam refrigerandi vix credibile, siquidem Plinio teste, *Neronis Principis inventum est, decoquere aquam vitroque demissam in nives refrigerare.* Id tamen asserit Restaurantius libello Gallico, cui titulus, *Hippocrates de usu glaciei*: in quo sanè ostendit Hippocratem potum frigidissimum præscripsisse sæpius, sed glacie aut nive refrigeratum convincere non potuit.

LXI.

LXI.

Ἢν τεταῖος πυρετὸς ἔχῃ, ἢ μὴ δεῖ μὴ παρεὶς τρεῖς λήψιας τῇ τετάρτῃ morbi λάβῃ, φάρμακον πίσαι κάτω: ἢν δ' οὖ σοι δοκέῃ φαρμάκου μὴ δεῖσθαι, τρίψας ἓξ πεντάφυλλα τῶν ῥιζῶν, ὅσον ὀξύβαφον ἐν ὕδατι δοῦναι πιεῖν.

Si tertiana febris detineat, siquidem post tres paroxysmos quartus prehendat, purgans per inferiora propinato: quòd si purgante non egere tibi videatur, pentaphylli radices, acetabuli quantitate in aqua tritas bibendas dato.

Pentaphyllum nonnihil styptici est. Styptica autem ut plurimùm sunt febrifuga, eo quòd materiam fermentescibilem quasi irretiant ac figant, partiumque fibras adstrictione suâ roborent, ut expellendæ causæ morbificæ aptiores sint. Scio rusticos quosdam pentaphylli decocto febres curare, sic ab avis atavisque edoctos, non secus ac

Hippocratis ætate à parentibus in posteros multa εὐπόρισα per manus quasi tradebantur. Verumtamen quia hujusce plantæ nondum satis expertus sum vires, plura dicere supersedeo. Id duntaxat notabo, Borellum observat. 32. cent. 1. asserere affinem quendam suum innumeros febricitantes pericarpiis ex pentaphylli foliis & sale communi compositis curasse. Fallitur autem Plinius, qui pentaphyllum seu quinquefolium cum Fragaria confundit.

LXII.

Ibid. Ἢν ἢ μὴ δὲ ἐν τούτῳ παύηται, λούσας αὐτὸν πολλῷ θερμῷ, πίσας τὸ τρίφυλλον καὶ ὁπὸν σιλφίου ἐν οἴνῳ ἰσοκρατέϊ, καὶ καταχλίνας ἐπιβαλέειν ἱμάτια ἕως ἱδρώσῃ.

Si verò ne sic quidem sedetur, ubi multa calida laverit, trifolium & silphii succum cum vino pari aqua admixta, propinato: recli-

Digitized by Google

clinatumque stragulis donec sudet contegito.

Ergo hocce febrifugum superiori potentius est. At quid ad nos, inquiet aliquis, si ignotus nobis sit silphii succus? Respondeo, non planè incognitum nobis esse. Si enim Dioscoridem aliosque antiquos consulamus Autores, videbimus silphium nihil aliud esse, quàm Laserpitii succum, cujus Laserpitii sive Laseris *caulis* ex quo succus extrahebatur & ipse *Silphium* vocabatur, radix verò *Magudaris* & folia *Maspeton*. Erat autem planta ferulacea foliis apio similis: nascebaturque in Syria, Armenia, Media, & Lybia: sed Laserpitium Cyrenaicam omnibus præstabat blandissimo odore, ut Medicum, Syriacumque graviori & magis virosо pollebant. Inde fiebat, ut Provincia Cyrenai-

ca hàcce præstantissimà plantâ gaudens, eam in nummis suis exprimeret, ut hodieque antiquariis notum est. Hac utebatur Hippocrates, sed jam Plinius conqueritur suo tempore á multis annis in ea terra non inveniri, *quoniam publicani, qui pascua conducunt, majus ita lucrum sentientes, depopulantur pecorum pabulo.* Itaque ut contrahamus, siquidem de eo Medici duo Parisienses tractatus scripsere, supersunt nobis Medicum, Syriacum & Persicum, quibus uti possumus Cyrenaici loco, dummodò puriora seligamus. Testantur autem Garcias ab Horto, qui regiones Orientales peragravit, & nuperrimus Pharmacopœæ Persicæ interpres, hunc succum nil aliud esse, quàm *assam fœtidam*, cujus maximus est in Oriente usus, tum in medicamentis

tis, tum in cibis, condiendis. Extrahitur enim ex ferulacea planta, quam adhuc *Magudarim*, antiquâ voce nuncupant.

LXIII.

Ἢν δὲ τεταρταῖος λαμβάνῃ, φάρμακον διδόναι ἄνω κατ' αὐτὴν τὴν λῆψιν: διαλιπὼν δὲ κάτω δοῦναι ἕτερον ἐν αὐτῇ τῇ λήψει: ἢν δὲ πρὸς ταῦτα μὴ παύεται, δοῦναι τῶν πυρετῶν τὰ φάρμακα. De febre.

Si autem quartana prehenderit, ſub ipſam acceſſionem vomitorium exhibendum: rurſus aliquo intervallo, aliud infrà purgans medicamentum in ipſo paroxyſmo: quòd ſi per hæc non ſedetur, medicamenta febrifuga dare oportet.

Superiores ventres, inquit Hippocrat. Epid. 7. *in ipſis acceſſionibus purgandi, eo quòd tunc humores ſublimentur*, ſurſumque ferantur; purgans verò etiam ineunte paroxyſmo exhibetur, ut ſic interturbetur

betur febris motus. Emetica autem & purgantia vehementia quartanam aliquando abigunt, ubi in primis viis causa delitescit, nec copiâ aut visciditate nimiâ peccat; alioquin inconsultò propinata ex simplici duplicem aut continuam efficiunt. Ne quis autem putet, me hunc locum Hippocratis corrupisse, eo quòd in textu dicat solummodo, *medicamenta quæ scripta sunt exhibenda.* At illa medicamenta vocaverat suprà *ea, quibus febris mutatur aut desinit*: οἷσιν ἢ μεταστήσει ὁ πυρετὸς, ἢ ἀπολείψει: & paulò intrà τῶν πυρετῶν τὰ Φάρμακα, quòd idem est ac si *febrifuga* dicas: de eorumque operandi modo, qui non per vacuationem fit, hæc subdit. *Habent autem harum febrium medicamenta hanc facultatem, ut corpus in consueta caliditate & frigiditate suo loco consistat, neque præter naturam incalescat, neque refrigeretur*: quasi di-

diceres istud habere hæc febrifuga, ut fermentationem, quæ caloris causa est, impediant. Hæc medicamenta à Galeno & Tralliano *Lexipyreta* vocantur, quasi diceres febrem cessare facientia: describuntque varias antidotos Lexipyretas, in quibus piper, aliaque calida, attenuantia & roborantia non omittuntur. Inter illas à Galeno memoratur lib. de antidotis hæc: *Antidotus Harpali ad quartanarios, Myrrhæ ℥iiij piper long. ℥ij. castorii ℈iiiß. cardamomi ℥iiij sagapeni ℥iij. Pulverisentur fiantque tabellæ ponderis ℈ij. quas per intervalla febricitantibus porriges ex vini cyathis duobus, & aquæ cyathis quatuor: in febribus autem continuis ex hydromelite. Utilis quoque in alsarum febrium paroxysmis.*

LXIV.

Ἢν δὲ ἐρρωμένῳ ἐκ νόσου ἢ ἐξ ὁδοιπορίης πυρετὸς κατασχῇ ἐς τεταρταῖον, πυρήσας αὐτὸν, σκόρδα δ. δύο, l. 2. De morbo

ἐς μέλι βάπτων ἔπειτα διδότω φαγεῖν, μέλι καὶ ὄξος μίξας.

Si verò robustus sit & ex lassitudine aut itinere contracta sit quartana, post fomenta, allium melle maceratum exhibeto, deinde lentis cremorem melle & aceto admixto superbibat.

Hocce remedii genus partim emeticum est ob lentis cremorem, mel & acetum, quæ mixta stomachi subversionem excitant: partim febrifugum ob allium, quod calore suo depravatam partium nutritiarum actionem corrigit, viscidos humores quartanæ parentes incidit, attenuatque. Ita Græci multi, Hungari ferè omnes, imò & rustici nostrates simili præsidio, nempe allio & pipere quartanam sæpe fugant. Et quidem sapienter Hippocrates hanc supponit conditionem, si æger robustus sit,

sit, cùm præsidium sit delicatulis non accommodatum. Plinius l. 20. cap. 6. de allio asserit: *quartanas quoque excutere potum caput unum cum Laserpitii obolo in vino austero.* Affinia autem valde sunt allium & Laserpitium. Istud enim quod assam fœtidam esse diximus allium penitus olet, nec minùs acre est: unde iisdem morbis utrumque sæpè præscribit Hippocrates, & nonnunquam simul juncta. Sic lib. de superfœtatione mulieri ad obortum præcavendum, *in cibo sumat allia quamplurima & Laseris caulem.*

LXV.

Τὰς ἀναστατίας τῶν πυρετῶν ἐᾶν, μέχρις ἄν καταστῶσιν. — *De diæt.*

Inconstantes febres sinere oportet donec consistant. — *in acut.*

Inconstantes febres eæ sunt, in quibus nihil constans, quietumque existit: urinæ manè tenues, post-

post meridiem crassæ, sub vesperam alio modo se habentes : paroxysmi modò plures, modò pauciores, nullâ statâ horâ recurrentes : omniaque morbi phænomena à se ipsis semper dissidentia. Has itaque febres, donec de natura morbi, ipsiusque typo constet ampliùs, sinere expedit, id est, sine præsidiis relinquere, ne fortè quid siniſtri molianur. Neque enim nisi probè perspectâ morbi naturâ potest Medicus aliquid æqui bonique consulere. At verò ut superiùs docebat Hippocrates initio hujus Sectionis, *Duo in arte præstanda sunt, adjuvare aut saltem non nocere.* Quoniam itaque adjuvare non possumus, ne noceamus, sinere istas febres oportet, donec consistant : ubi verò constiterint victu & curatione convenienti pugnare.

LXVI.

Digitized by Google

LXVI.

Ἢν ἡ καρδία πνίγεται ἀπὸ ὑστέρης, δεῖ πο- mor b.
τῷ κάρπον τ ἄγνυ καὶ γλυκυσίδης ἐν οἴ-
νῳ πίνειν, ἢ ἀβρότονον καὶ πάνακες, καὶ mul.
ἀμμωνιακόν, ἢ πήγανον, ἢ ὑπνωτικόν l. 2.
μηκώνιον.

Si cor ab utero ſuffocetur, viticis & paoniæ ſemen ex vino propinato, aut abrotanum, & panaces, & ammoniacum, rutamve, aut ſomniferum meconium.

Rectè talia hyſterica in vino exhibet ad majorem penetrationem, diſſipationemque ; rectiſſimeque efferos humores capitis & thoracis nervos vellicantes, opio quaſi ſacro nepenthe, placare ſtudet : *Quæ enim*, inquiebat ſuprà, *ſomnum conciliant, ea ſanguinem quietiorem reddunt.* Niſi ergo adſit in ſomnum propenſio, laudanum aut quodvis aliud narcoticum, poſt alia leviora tentata uſurpari poteſt.

LXVII.

Digitized by Google

LXVII.

Ibid. Ὁκόταν πνίγωσιν αἱ ὑστέραι ὑποθυμιῆν χρὴ τὰ καπνώδεα πάντα, ἤγουν ἄσφαλτον, θεῖον, κέρας, ἐλλύχνιον, Φώκης ἔλαιον, καστόριον: ὑπὸ δὲ τὰ αἰδοῖα τὰ εὐώδεα.

In uteri suffocatione graveolentia omnia in suffitu naribus offerenda, bitumen scilicet, sulphur, cornu, lucernæ funiculus, vituli marini adeps, castorium: pudendis verò suaveolentia.

Graveolentia partibus suis volatilibus causam morbificam uteri suffocationem parientem, quæcunque illa sit, attenuant & dissipant; tum etiam ob molestiam quam sensui olfactûs afferunt, naturam excitant ad expulsionem. Inter illa proponit asphaltum, quale est bitumen Iudaicum, petroleum, aut nigrum bitumen, quod in Arvernia ad urbem Monferrand è terra exsudat. Subjungit sulphur, incen-

censum scilicet, mediocri quantitate hysstericum optimum: cornu pariter incensum, lucernæ funiculum, Phocæ sive vituli marini adipem, cujus usus nobis nunc ignotus est, & tandem castorium. Quare verò suaveolentia hysstericos motus naribus apposita excitent, & tamen ad umbilicum aut uteri partes externas applicata juvent, nimis longum foret disquirere, & mihi fortè nimis arduum. Ad praxim sufficit, ut non ignoremus hæc ita contingere, Physicis intricatas illas quæstiones de effectuum causa relinquendo, quæ curationi promovendæ nihil conferunt, & tamen animum non parum torquent.

LXVIII.

Ἢν κύστα οἰδέῃ κνίδης καρπὸν ὡς Do πλεῖστον, καὶ μέλι, καὶ οἶνον κεκ ημμένον mor b ἐνώδεα διδόναι πότον δὶς τ ἡμέρης. mul.

Si

Si prægnans intumescat, urticæ semen quamplurimum cum melle & vino odorato aquâ temperato bis in die in potu exhibendum.

Urtica diuretica est, ideoque prægnantium tumoribus ex retenta copiosiori lympha admodum utilis, cui mel & vinum odoratum per se etiam diuretica, vehiculi vicem præstant.

LXIX.

Ibid. Ἢν ἡ κύησα πολὺν χρόνον ἐπέχηται, καὶ μὴ δώῃται τηκεῖν, ἀλλ' ὠδίνῃ πλείας ἡμέρας, νέη δὲ ἦ καὶ ἀκμάζῃ καὶ πλήθεϊ, τὰμνειν χρὴ τὰς ἐν τοῖσι σφυρῶσι φλέβας.

Si prægnans diutiùs moretur & parere nequeat, sed pluribus diebus partûs doloribus cruicetur, sit autem juvenis & ætate florens, & sanguine abundans, venas in malleolis secare oportet.

In juniori muliere & polyhæma partu accedente aliquando ita

ita distenduntur vasa in utero, ut exitûs viam fœtui præcludant, coarctato à venarum distensione interno uteri orificio, quo in casu venæ sectio ex malleolis non parùm juvat, cùm ipsamet vasa depleat & derivationem faciat.

LXX.

Ἢν ἢ ἐν τόκῳ ὅσα ξηρὴ καὶ δύσικμος, ἔλαιον πίνειν καὶ καταιονᾶν τὰ χωρία ἔλαιον θερμὸν μαλάχης ὕδωρ ἑψηθῆ ὑγρῇ διαχρίειν, καὶ ἔγχυτον χηνὸς ἄλειφα ξυὶ ἐλαίῳ. Ibid.

Si quæ adhuc in partu est, sicca fuerit, nec nisi ægrè humectetur, oleum bibendum, & loci oleo calido & malvæ decocto calido fovendi, & cerato liquido illinendi, adipe etiam anserino cum oleo infuso.

Hæc omnia vias humectant & lubrificant, quò faciliùs dilatari queant ad fœtûs exclusionem.

LXXI.

LXXI.

Ibid. Λοχεῖα ἐὰν θέλῃς καθαίρειν, μυρρίθρῳ καρπὸν καὶ κρήθμου τὸ φλοιὸν, καὶ λιβανωτὸν ἐν οἴνῳ διδόναι πίνειν, ἢ λινοζώστου τὸ καρπὸν καὶ τὰ φύλλα.

Lochia si velis purgare, fœniculi semen & crethmi corticem, & thus, vel mercurialis semen & folia ex vino propinato.

Si lochia retenta sint, remediis calidis & attenuantibus eorum expulsio tentanda, quod propositis hisce præsidiis pollicetur Author, mulierum proculdubio experientiâ edoctus.

LXXII.

De morb. mul. Μαλθακὰ ὑφ' ὧν καθαίρει ὕδωρ καὶ ψάμμος, καὶ ἄγει σπάνια, ἢν μὴ πολυχρόνια ᾖ.

l. l. *Emollientia ex quibus aqua & arena purgatur, menses etiam movent; nisi à longo tempore subsiterint.*

Diuretica medicamenta menses etiam movent, veluti urtica, alke-

alkekengi, rubia tinctorum, &c. quia glutinosos humores, è quibus arena coagmentatur & seri expurgatio per renes obstructà viâ impeditur, & à quibus etiam menses retinentur, incidunt, attenuant & fluidiores reddunt. Ubi tamen diutiùs substitere menses, concidunt & exsiccantur uteri vasa, ut ampliùs per ea nequeat fluere sanguis.

LXXIII.

Ἢν αἱ μῆτραι προσέχωσι, περιν-
ψας αὐτὰς ἐν ὕδατι χλιαρῷ, καὶ ἀλεί-
ψας ἐλαίῳ καὶ οἴνῳ πάλιν ἐνθεῖναι, καὶ
ἀναδῆσαι ἐκ τῶν ἰξύων, καὶ ὑποθυμιᾶν
τὰ καπνώδεα.

Si uterus prolabatur, illum aquâ tepidâ lotum, oleo & vino illitum rursus intromittito, ex lumbis religato, & gravcolentia suffito.

Uterus relaxatus & prolapsus citò in suum locum reponi debet, ne aëris occursu gangrænâ afficiatur; utque celeriùs intromit-

De mul.

mittatur oleo & vino illitum lubrificari jubet, deinde ne iterum decidat, pessario vel splenio duplicato retentum, fasciâ ad lumbos revinctâ religari vult; & graveolentia in suffitu supponi: quemadmodum enim ad suaveolentia uterus quasi relaxatus accedit, ita ad graveolentia quasi abhorrens retrocedit.

LXXIV.

Ibid. Ἢν ῥόος ἐγγλύῃ) καρκίνους ποταμίους ἀποπνίξας ἐν οἴνῳ τὸ οἶνον διδόναι πίνειν καὶ ὑποθυμιᾶν ὅσα ξηραίνει καὶ προσιθέναι, καὶ τοῖσι ξηροῖσι, καὶ τοῖσι στυφνοῖσι χρήσθω.

Si fluor muliebris oboriatur, cancris fluviatilibus ex vino suffocatis vinum potui exhibeto, quaque siccant in suffitu & pesso apponito, siccisque & acerbis utatur.

Fluor muliebris ut plurimùm oritur

Digitized by Google

oritur à ſanguine ob nimiam ſeri copiam fluidiori facto : unde diuretica medicamenta, quæ ſerum per urinarias vias expurgant, qualia ſunt cancri fluviatiles, & ea quæ exſiccant & adſtringunt, ut ſunt ſuffitus & ciborum acerborum uſus, utilia ad hujus morbi curationem eſſe debent.

LXXV.

Ἢν ῥόος λευκὸς ἔχῃ, τὰ ὠφελιμὰ τουτῆσι ξυμφέρει, καὶ κεφαλῆς καθάρσιες, καὶ ἀλύσιαι, καὶ τὸ λευκὸν ἔπίθυμον πίνειν, καὶ περίπατοι καὶ πᾶσαι ξηρασίη ἐν τῇ διαίτῃ. *De morbis mul. 2.*

Si fluor albus detineat, bisce conveniunt diuretica, capitis purgationes, balnei abſtinentia, epithymum album epotum, ambulationes, & omnis diæta exſiccans.

Fluori albo pariter ac cæteris fluoribus diuretica conveniunt, quia in eo lymphæ ac ſeri acris copia adeſt: capitis purgationes,

quæ

quæ per ſternutatoria & maſticatoria fiebant, quoniam illa aliquid lymphæ vacuant, & impediunt, quòminùs cumuletur: balnei abſtinentia, quo ſanguis fluidior redderetur & vaſa aperirentur: epithymum album utpote hydragogum: ambulationes & diæta exſiccans, quia totum corpus ſcatens pravis humoribus, moderato motu & victu exſiccante liberari poſtulat.

LXXVI.

De Affect. Τῇ χολέρῃ ξυμφέρει, ἢν μὲν ὀδυνὴ ἔχῃ, τὰ ἀνώδυνα, τήν τε κοιλίην θερα-πεύειν τήν ἄνω καὶ τὴν κάτω διυγραίνοντα πόμασι.

Choleræ morbo conferunt, ſiquidem dolor adſit, anodyna: venter autem ſuperior, tum inferior potionibus humectantibus curandus.

Hæc eſt methodus ab eruditiſ-

ſimo

simo Anglo, Thoma Sydenham usurpata. Hic enim pullum gallinaceum in tribus aquæ mensuris elixat; adeò ut carnis vix perceptibilem saporem habeat. Hujus decocti capaciores aliquot cyathos ægro propinat, & ex eodem clysteres frequentes præcipit: quibus subinde sirupos portulacæ aut nympheæ admiscet: sicque ventriculo insigni liquoris quantitate quasi subverso, & intestinis enematum ope elutriatis, humores acres vel foras eliminantur, vel retusâ acrimoniâ ad debitam temperiem revocantur: quo exantlato eluvionis penso narcotica exhibet quæ verè anodyna sunt, at periculosa, si initio porrigantur. Eademque methodo ægrum graviter cholerâ morbo laborantem nuper intra aliquot horas curavi, sed jusculo illo confecto ex libra una

carnis vitulinæ in aquæ quatuor mensuris elixata, quod eundem sortitum est effectum.

LXXVII.

Ibid. Τὸν ἴκτερον ὧδε χρὴ θεραπεύειν, τὴν κοιλίην διυγραίνειν, καὶ τ' οὖρον, καὶ τ' διξηλικῶν διδόναι.

Icterum hoc modo curare oportet alvum & vesicam humectare, & diuretica præbere.

Ideoque commendantur à Galeno inter icterica præsidia, adiantum, ciceres, cynorrhodon, rubiæ radix, similiaque diuretica. Et in hodierna praxi feliciter utimur jusculis rubris ex diureticis paratis, decoctis filicis, rubiæ tinctorum, aliorumque similium. In hoc enim morbo adsunt obstructiones à viscidis humoribus, quæ feliciter hisce remediis aperiuntur.

LXXVIII.

Ibid. Εἱλεὸς ὅταν λάβῃ, τοῦτον χρὴ διυγραίνειν καὶ ἔσωθεν καὶ ἔξωθεν, λύειν δ' πολ-

Digitized by Google

πολλῷ καὶ θερμῷ, καὶ πίνειν ὅσα τὴν κοιλίην κινέει, καὶ τὸ ὄρχι ὑπάγει, καὶ ὑποκλύτειν.

Cùm volvulus corripuerit, hunc intus & extra humectare, & multâ calidâ lavare, bibere quæ alvum & urinam movent, & clysteres infundere oportet.

Sive oriatur Ileus ex inflammatione intestinorum à materia acri irritatorum, sive ab excrementis induratis & viam obstruentibus, ut accidit in bubonocele, prompta humectatio maximè conferet, balnea, semicupia, potus frequens & multus, clysteres frequentes, quibus diluitur materia acris aut indurata, quibusque lubrica fit intestinorum via.

LXXIX.

Ἢν εἰλεὸς ἰκτερώδης ἔχῃ, διδόναι τὸ Δε ἀπ' ἐρεβίνθων λελυκῶν ὕδωρ ἑψῶν πίνειν, καὶ ἐν τῷ οἴνῳ διαχιεναῦν, καὶ τὴν κεφαλὴν καθαίρειν τῷ τετραγώνῳ.

Si convolvulus ictericius accidat, cicerum alborum decoctum potui exhibendum vino permistum, & caput purgandum tetragono.

Antimonium fuisse ab Hippocrate usurpatum asserere ausi sunt Chymici initio hujus seculi, cùm stibium Parisiis magnas turbas excitaret: *tetragonumque*, cujus hîc mentio, nil aliud esse quàm stibium, quod Græci στίμμι vocabant, *quodque usum*, inquiebat Gorræus, *formabatur in pastillos, quibus quia fortè Hippocratis tempore erat quadrata tesserarum figura, stibium* τετράγωνον *appellat.* Ratio afferebatur, quia Galenus in exegesi vocum Hippocratis hæc habet: τετραγώνῳ (τινὲς μὲν τὸν εὐρισκομένας κατὰ τὸ στίμμι πλάξι· τινὲς δὲ αὐτὸ τὸ στίμμι: Id est, Tetragano) *Quidam putant esse crustas, quæ circa stibium reperiuntur, quidam etiam ipsum stibium.* At contrà insurrexit Savotius, qui peculiari & e-rudito libello *de Tetragano Hippocr.*

in

inſcripto, oſtendit capitis purgationem ab Hippocrate celebratam fuiſſe per errhina & ſternutatoria, nequaquam per interna purgantia aut emetica; quod adductis multis textibus evincit. Itaque *Tetragonum* Hippocratis nil aliud videri quàm compoſitionem apud Ægyptios celebrem, quæ à Plutarcho *Tetragonum Cyphi* vocatur, & à noſtris Pharmacopœis *Trochiſci Cyphi*: quæ ideò Tetragonum vocabatur, quòd ex ſedecim ingredientibus conſtaret: numerus autem XVI. ex quatuor quaternitatibus: Ideoque verè ſit quadrangulus ſeu *Tetragonus*. Subdit vocem illam σίμμι in Exegeſi Galen. eſſe corruptam, legendumque vel σίμμα, quod Unguentariis odoris ſpecies erat, quæ nonniſi confuſa & calore exſuſcitata exhalat, cujus generis erant Trochiſci *Cyphi*, vel fortè etiam legendum κύφι loco σίμμι. Attamen ſupereſt difficultas, quid cruſtæ illæ circa cyphi repertæ ſibi velint. Quid autem morbus ille *convolvulus* ict eri-

cius dictus, non minùs obscurum : an complicatus ex ileo & ictero ? An icterus colicis doloribus comitatus ? Ileus enim sumi aliquando videtur pro colica passione, veluti lib. de Glandulis. Cuicunque tandem ictero apprimè convenit cicerum alborum rubrorumve decoctum, utpote aperitivum & diureticum : cujus generis ad ictterum & volvulum potiones commendat, in Aphorismis duobus immediatè hunc præcedentibus.

LXXX.

De morb. l. 2. Φροντὶς νόσῳ χαλεπὴ : τοῦτον τὸν νοσέοντα ἐλλέβορον, καὶ τὴν κεφαλὴν καθαίρειν, καὶ κάτω πίσαι φάρμακον, καὶ μετὰ ταῦτα πίνειν ὄνου γάλα.

Sollicitudo, morbus difficilis : veratrum huic propinato, & caput purgato, & purgans exhibeto, posteaque lac asininum.

Φρον-

Φρενῖτις *sollicitudo*, nil aliud esse videtur quàm melancholiæ morbi species, ex nimia *sollicitudine* & animi contentione orta, quòd ex symptomatis assidentibus ab Hippocr. enumeratis patet. *Viscera*, inquit, *veluti spinarum aculeis pungi videntur, anxietudo ægrum invadit, lucem hominesque refugit, tenebras amat, metus corripit, diaphragma extus intumescit, ad contactum dolet, expavescit, in somnis terriculamenta & formidanda cernit, quandoque & cadavera. Morbus hic interdum plurimos verè prehendit.* Ideòque helleborum potentissimum melanagogum huic exhibet, reiterataque aliâ purgatione lactis asinini potum, à quo spes est temperatum iri acrem atrabiliariumque humorem: sicuti idem Hippocr. in alia melancholiæ hypochondriacæ specie, quam *morbum nigrum* vocat, γαλακτοποσίαν pariter præscribit.

LXXXI.

Τὸ δὲ φρενιτικῶδες ταλαιπωρέειν, ἰδρωῦν, ἔρτον ἐσθίειν, πίνειν μὴ πολὺ, οἴνῳ λαῦ-

Epid. 6.

κῶ, ὕπνῳ μὴ πολλῷ χρῆσθαι, καὶ φάρμακα δοῦναι ὑφ' ὧν ὕδωρ καὶ φλέγμα καθαίρεται.

Hydrope laborantem convenit exercitationibus defatigari, sudare, panem edere, parum bibere, vino albo, nec multo somno uti, & purgantia assumere, quibus aqua & phlegma vacuetur.

Τὸ δέξυ non una est species: licèt enim utplurimum â seroſæ illuviei copiâ procedat, quâ in ventrem effusâ tumet abdomen, fitque hoc malum soboles depauperati sanguinis, exhaustorum spirituum & diminuti caloris, imò & aliquando ruptionis vasorum lymphaticorum, tamen non infrequenter in praxi occurrit alia species hydropis, quæ largo potu, sero lactis, sanguinis missione feliciter tollitur: contrà verò solitis aliàs artibus exa-

exacerbatur. Vidimus hydropem viginti curatum venæ-sectionibus, qui ab exhibitis hydragogis & diureticis cujusvis generis magis ac magis intumuerat. In hac siquidem specie calor exuperans fundit& colliquat sanguinem, ac ferè illum in serum convertit; ac proinde dum diagrydiatis aut salibus diureticis res peragitur, morbus ingravescit, cedit è contrà benignioribus &refrigerantibus præsidiis. De prima itaque, non de secunda hydropis specie intelligendus venit Hippocrates. Exercitiis enim corpus evadit magis transpirabile; sudore pars materiæ morbificæ avolat; panis non serosum, sed laudabilem chylum suppeditat; potus abstinentia multùm prodest, tum quia *crescit indulgens sibi dirus hydrops, nec sitim pellit, nisi cau-*

ſa morbi fugerit venis, tum quia aucto per ſitim calore humiditates ſuperfluæ diſſipantur; nec infrequentes ſunt hiſtoriæ hydropicorum, qui ſolâ potûs abſtinentiâ per annum integrum convaluêre omninò. Vinum album urinas movet. Somnus humiditates auget; deinde ex contrariorum lege, quandoquidem exercitia proſunt, ſomnus immodicus noceat neceſſe eſt. Hydragoga medicamenta ſacra hujuſce morbi anchora ſunt, utpote è directo cauſæ ipſius oppoſita.

LXXXII.

De Affect. Ἢν ᾖ μὴ, ταμὼν ἀφεῖναι τὸ ὕδατος· τέμνειν δὲ ἢ παρὰ τὸν ὄμφαλον, ἢ ὄπισθεν κατὰ τὸ λαγόνα· διαφεύγουσι γὰρ ἐντεῦθεν ὀλίγοι.

Si verò medicamentis non juvetur, ſectione factâ aquam educito, fit autem ſectio vel juxta umbilicum-

cum, vel retrò juxta ilia; inde verò pauci evadunt.

Tentanda ſunt primò omnia medicamenta interna, veluti ea quæ in ſuperiori Aphoriſmo præſcribebat. At quia illa ſæpè inutilia ſunt, ubi confirmatus eſt hydrops, ſi æger robuſtus ſit, & illæſa judicentur viſcera, paracenteſis locum habere poteſt, apertio nempe abdominis ſive retrò juxta ilia, quæ ultima planè obſolevit. At effugiunt pauci, tum ratione morbi, tum ratione operationis. Ratione morbi, quia ſæpè viſcera læſa ſunt, ſive ex morbi origine, ſive ab aqua in abdomine effuſa, quæ hepar, aliasve partes corrumpit & exulcerat. Ratione operationis, quæ olim ſcalpello, & hoc ſæculo acu triangulari fiebat, unde ulcus incurabile & gangræna ſæpe oriebatur,

batur, aut aqua simulque spiritus citò nimis vacuabantur. Primo infortunio nullum est medicamen in hortis. Etenim ubi internas partes & præcipuè nobiles ulcus aut abscessus insedit, consultius est, suo ægrum fato relinquere, quàm paracentesim experiri. Ad secundum verò seculum nostrum inventis fœcundum, cautelam attulit, abdomen aperiendo non scalpello acuto, aut acu triangulari, aut rotunda majori, sed acu subtili, tereti, cannulam itidem exilem subintrante, vel solâ cannulâ ex argento aut chalybe ad latera perforata, & acumen ex chalybe cannulæ ferruminatum habente, quibus pungitur abdomen & aqua educitur. Hoc inventum debetur Domino Thouvenot natione Gallo, primario Principum Sabaudiæ chirurgo, qui ante

te triginta quinque annos hanc operationem ſæpe felici ſucceſſu executus eſt. Idem ferè proponitur & acûs figura exhibetur in Chirurgia Barbettiana, cujus Autor eam ſe vidiſſe peractam ſcribit, à Chirurgo qui Italiam frequentaverat. At malè ni fallor aliquot digitis ſub umbilico punctionem iſte exequebatur. Meliùs enim eſt vitare rectum muſculum in multis locis nervoſum, & punctionem adminiſtrare in muſculo obliquo quatuor aut quinque digitis ab umbilico. Hac operatione Lugduni his ultimis annis factâ aliquot evaſerunt aliâs deſperati, aliquot mortui ſunt poſt ſecundam aut tertiam punctionem, fortè ratione morbi : etenim ex operatione nullum ulcus fit, nulla virium diſſipatio, nec gutta ſanguinis exit. Qui de ea plu-

ra velit, adeat Chirurgiam Barbettianam, & Ephemerides Eruditorum Gallicas, anni, ni fallor, 1678.

LXXXIII.

De Int. Aff. fect.

Ἐν τῷ ὑδέρῳ ἢν τὸ οἴδημα καθεσήκῃ ἐν τῇ ὄσχῃ καὶ τοῖσι μηροῖσι καὶ τῇσι κνήμῃσι, καταστχᾶν χρὴ ὀξυτάτῳ μαχαιρίῳ πολλὰ πυκνὰ, καὶ ταχὺ ὑγιέα ποιήσεις.

In hydrope, ſi in ſcroto & femoribus, ac tibiis tumor œdematoſus ortus fuerit, acuto ſcalpello multis & crebris vulnuſculis tundere oportet, & citò ſanabitur.

Tres ſunt hydropis ſpecies, aſcites, tympanites, & anaſarca ſeu leucophlegmatia: & licèt in his omnibus ſpeciebus ſcrotum & partes inferæ tumeant, maximè tamen in aſcite, qui fit ab extravaſato in abdominis cavitatem ſero, & arteriarum oſculis in par-

partium carnoſarum interſtitia effuſo. Si recens ſit nec foventem cauſam agnoſcat, ſed vel criticè contigerit, vel uti evenit poſt longas febres exhauſtis ardore febrili ſpiritibus, & tono partium nonnihil fracto ſanguis ſemicrudus & aquoſus, quouſque ſibi natura reſtituatur; ſeroſitates ſuas in abdomen deponens & partes inferiores, fecerit aſcitem, tum ſanè pertuſo ſcroto & vulneratis tibiis ac femoribus, aperto oſtio fluit aqua & liberatur æger; nequaquam verò hâc arte curabilis, ſi cauſam aliquam foventem, veluti viſcerum principum κακοπραγίαν, jecoris ſchirrhum, ſimilemve agnoſceret hydrops.

LXXXIV.

Ἢν φλέγμα λευκὸν ἔχῃ καὶ ἡ γα- De
στὴρ μὴ ταραίχθη, φάρμακον διδόναι morb
κάτω, ὑφ' ᾧ ὕδωρ καθαιρεῖ), καὶ τὴν
ὄσχην

ὅσχην ἀποτύπλειν ἐπὴν πίμπρηται.

Leucophlegmatico, si alvus libera non sit, purgans hydragogum exhibeto, & scrotum, ubi inflatum fuerit, pertundito.

Id expressis verbis etiam docet Hippocrates, ubi suprà ait hydropicis exhibenda esse hydragoga. Ultima verò pars hujus Aphorismi convenit cum superiori. Cæterûm leucophlegmatiâ laborantes diarrhœa supervenions sæpissime curat, quà aqua multa vacuatur: unde naturæ imitatione concludenda est purgantium hydragogorum utilitas.

LXXXV.

De Τετάνους ὀσφύος, καὶ ἀπὸ μελαγχολικῶν διὰ φλεβῶν πνευμάτων ἀπολήψιες, φλεβοτομίη λύει.

Nervorum circa lumbos distentiones, & à melancholicis humoribus per venas spirituum interceptiones, phlebotomia solvit. Teta-

Tetanum circa lumbos & interceptionem ſpirituum per venas inferre poteſt plethora. Copioſa enim & inſignia ſunt circa lumbos ſanguifera vaſa, & copiá ſanguinis in medullam ſpinalem irruente poteſt illa convelli ac tendi. Multus verò & craſſus ſanguis arterias, quæ venarum nomine ſemper apud Hippocratem exprimuntur, obſtruere poteſt; ita ut libera non ſit ſanguinis circulatio, nec ſpiritus per arterias unà cum ſanguine volvi, aut per compreſſos à tumentibus venis nervos ferri queat: quod quidem in atrabilariis craſſo donatis ſanguine facilè fieri poteſt. Quibus omnibus tutiſſimum, citiſſimumque præſidium eſt venæ ſectio, quâ plethora tollitur.

LXXXVI.

Τοῖσι περὶ ὀσφῦν, ἢ ἰσχίον, ἢ σκέ- *Epid.*
λεα 7.

λεα ἀλγήμασιν ἐκ πόνων, θαλάσσῃ, ὄξει, θερμοῖσι καταιονᾶν καὶ σπόγγους βάπτοντα πυελῆν.

Lumborum, coxendicum, aut crurum dolores ex laboribus ortos, aquâ marinâ & aceto calidè perfundere oportet, & intinctis spongiis fovere.

Aqua marina & acetum exteriùs perfusum humores inter cutem retentos, & dolores lumborum aut crurum procreantes exsiccant & absorbent, & si tepidè iis foveantur partes, resolvunt & per poros evocant.

LXXXVII.

De Af. fect. Δεῖ τὰς φλεβοτομίας τὰς ἀπὸ τῶν ἀλγημάτων τῶν ἐν τῷ νώτῳ καὶ τοῖσιν ἰσχίοισιν ἀπὸ τῶν ἰγνύων, καὶ ἀπὸ τῶν σφυρῶν ἔξωθεν ποιέεσθαι.

In dorsi & coxendicum doloribus, ex poplitibus & malleolis externis venæ sectiones fieri debent.

Sic enim venæ sectio fit κατ' ἴξιν,

Digitized by Google

ἴξιν, & celeriùs vacuatur morbificus humor; has quippe externas partes irrigant venæ & arteriæ, quæ ad poplitem & malleolum externum feruntur.

LXXXVIII.

Δεῖ δὲ τὰ φλεβοτομίας πρὸς τὰς ὀδύνας ποιέεσθαι τὰς ἀπὸ τῶν ψόων καὶ ὀχίων, ἀπὸ τῶν ἰγνύων καὶ ἀπὸ τῶν σφυρῶν ἔσωθεν. De Af. sect.

In lumborum verò & testium doloribus, sanguis ex poplitibus & malleolis internis mittendus.

Simili ac superiùs ratione secandæ sunt internæ venæ, quia quæ lumbos & testes perreptant venæ, eædem ad interna poplitis & malleoli feruntur.

LXXXIX.

Ὁκόσοισι πλῆνα ἔχουσι μέγαν, τοῖσι μὴ φλεγματώδεσι ξυμφέρει ξηραίνειν, καὶ ἰσχναίνοντα σιτίοισι, καὶ ποτοῖσι καὶ ἐμέτοισι, καὶ γυμνασίοισι, καὶ περιπάτοισι. De Af. sect.

Lieno-

Lienosis qui pituitosi sunt confert diæta exsiccans & extenuans cibis & potibus, vomitibus, exercitationibus & deambulationibus.

Lien obstruitur & intumescit à crudis tartareisque humoribus, quibus vacuandis & absorbendis conveniunt diæta exsiccans & tenuis, vomitus, & exercitia, præcipuè in pituitosis, qui ex his melius habent, utpote superfluitatibus plurimùm scatentes.

XC.

Ibid. Ὁ κόσοι ἢ χολώδεες διυγραίνοντα τῇ διαίτῃ ὑπάγειν τὴν κοιλίην καὶ τὴν κύστιν, καὶ τοῖσι διυρητικοῖσι χρῆσθαι.

Qui verò ex iis bilioſi sunt, humectans diæta alvum & vesicam subducens, & diuretica remedia.

In bilioſis lienis obstructio ex re-

retorrida & exſiccata bile oritur, cui convenit humectans diæta bilem hanc diluens, alvum & veſicam moventia, quæ ejus partem vacuant.

XCI.

Τῶν Φαρμάκων ὅσα διδόναι τὸ σπληνὸς, τὰ μὲν διὰ τῆς πύσιος καθαίρει καὶ πυέει λαπαρώτερον· τὰ δὲ καθαίρει ὅτε διὰ τῆς κύστιος ὀδὲν, ὅ, τι καὶ φανερώτερον, ἀτὰρ ἄλλῃ ὁδαμῇ, λαπάσσει δὲ τὸ σπλῆνα. *Ibid.*

Ex medicamentis quæ ad lienem exhibentur, ut aliaquidem per veſicam purgant, & eum molliorem efficiunt: alia verò nequicquam manifeſtum per veſicam aut per aliam partem vacuant, lienem tamen emolliunt.

Prioris generis ſunt cappares, bruſcus, ciceres, tamariſcus, vinum album: hæc enim tartaream materiam lienem obſtruentem incidunt & per urinas exturbant.

turbant. Posterioris sunt ammoniacum, verbena, sal tartari, chalybs & cortex Peruvianus, quæ acidum lienis alcali suo corrigendo & amaritie sua dulcificando, ex acido enim & amaro mixtis fit dulce, impactum & quasi coagulatum in liene sanguinem dissolvunt, fluidioremque reddunt.

XCII.

Ibid. Δυσεντερικῷ ὀψοποτήσαντι ἢ γαλακτοποτήσαντι ἐν γάλακτι πεπυρωμένῳ, μετριώτερα τὰ ἀλγήματα ἢ ὕφαιμα.

Dysenterico epotis sero lactis & lacte in quo candentes lapides extincti, dolores & cruentæ dejectiones moderatiores fiunt.

Dysenteria est frequens & cruenta alvi dejectio cum ventris dolore ac torminibus, ab intestinorum exulceratione dependens. Tergendis ulceribus convenit

venit ſerum lactis, deterſa glutinat & cicatrice obducit lac ipſum caſeosâ ſuâ parte, ſi præſertim corporis alicujus igniti extinctionem ſit expertum. Vel enim ex ferro lapidibusve ignitis, lac ingrediuntur aliqua corpuſcula calcis naturam referentia, atque ideo alcalia, quæ poſſunt acidorum humorum exulcerantium aculeos infringere, inde dolores miteſcunt & parcior fluit ſanguis: Vel ab ignitorum extinctione pars lactis magis aquea conſumitur, & lac craſſius redditur, ut poſtea obducendis inteſtinorum ulceribus, & implicandis acribus humoribus aptius ſit.

XCIII.

De Aff. ſed

Δυσεντερίη, λειεντερίη καὶ διάῤῥοια παραπλήσιαί εἰσι, καὶ δεῖ αὐτὰς ὅτως ἐπὶ τὸ μὴ κάθαῤῥον ἀπὸ τῆς φαλῆς καὶ τὸ ἄνω κοιλίης ἀποτρέπειν· ἔπειτα σι-

σιτίοισι καὶ ποτοῖσιν ὑφ' ὧν ξηραίνεται ἡ κοιλίη καὶ τὸ σῶμα πᾶν.

Dyſenteria, lienteria & diarrhœa inter ſe affines ſunt, ſicque curandæ, ut fluctionem â capite & ſuperiore ventre avertas, deinde cibis ac potionibus, quibus alvus & totum corpus exſiccatur.

Dyſenteria qualis ſit affectus, modò dictum fuit. Lienteria eſt ſpecies alvi fluxus, in qua cibus non immutatus, ſed prout fuerat aſſumptus, per alvum celeriter excernitur. Diarrhœa eſt alia alvi fluxus ſpecies, in qua humores excrementitii ſine ſanguine aut alimento, & ſine exulceratione inteſtinorum procedunt. Affines itaque ſunt affectus, quia in multis conveniunt, non autem in omnibus: ſic enim non affines, ſed ſimiles eſſent affectus. Conveniunt in parte affecta, quæ eadem eſt nempè inteſtina

teſtina, & nonnunquam ventriculus; in ratione morbi qui ſymptoma eſt inexcretis toto genere præter naturam. Differunt in multis, ut ex eorum uniuscujusque definitione patet. Ubi ergo quis medicam manum iis ſatagit admovere, arceat primò fluxionem à partibus ſuperis in inteſtina: fuſtra enim conjunctam aggrediaris cauſam, ni antecedens tollatur. Rivus permanente ſcaturigine exſiccari non poteſt. Sublatâ autem causâ antecedenti, conjuncta tollitur exſiccantibus, omne enim ulcus poſtulat exſiccari.

XCIV.

Τεινεσμὸς ὅταν λάβῃ, ξυμφέρει τὴν κοιλίην διυγραίνειν καὶ λιπαίνειν, καὶ ὑπάγειν τὰ ἐνέοντα, καὶ λούειν θερμῷ πλὴν τ κεφαλῆς. *Ibid.*

Si prehenderit Teneſmus, con-

 venit

venit alvum humectare, pinguem reddere ac lævigare, quæ intus sunt subducere, & calidâ excepto capite lavare.

Assidua desidendi cupiditas cum torminibus tenesmus vocatur, orituque ab humore acri & tenaci irritante, imò & exulcerante rectum intestinum. Igitur huic humori demulcendo, diluendo ac subducendo, non parum conferent alvum humectantia & lubrificantia, veluti clysteres anodyni, humectantes, ac ut ita dicam pinguefacientes, ex decocto malvæ, seminis lini, seminum frigidorum majorum, ficuum, cum saccharo, vitello ovi & sevo hircino. Quibus dein offerenda per os purgantia levia, manna, catholicum rheo duplicato: potiones lenitivæ ex oleo amygdalino & syrupo capillorum Veneris: tandem balneum

Digitized by Google

neum antiquis usitatissimum, à quo tum dolores mitigantur, tum subtilior acrium humorum pars per cutis spiracula foras evocatur, & somnus omnium dolorum placidissimum nepenthe procuratur.

XCV.

Ἢν τὰς αἱμορροΐδας μήτε βυλῇς δε καίειν, μήτε ἀποτάμνειν, πρῆναι αὐο-ἡσὶ νήσας ὕδατι πολλῷ, καὶ ἐκτρέψας μοτὴν ἔδρην, σμύρναν τρίψας, λείην καὶ ἠκίδα, καὶ κυπρείην καταπάσας, καὶ μελαντρείην, καὶ ἀποστήσει ἡ αἱμορροὶς, κατακεκαυμένος.

Hæmorrhoides si nec urere, nec secare velis, sedes multâ aquâ caliâ priùs fovenda & invertenda, tum myrrha lævigata, galla, alumen ustum, & melanteria applicanda sunt, & usta decidet hæmorrhois.

Hæmorrhoidum primò tentanda curatio remediis internis,

quæ sanguinem contemperent, & acribus salinisque humoribus imprægnatum repurgent. At si frustra fuerint adhibita, ægerque ex continuo hæmorrhoidum fluxu debilis admodum fiat, impendeatque hydrops, tunc si nec urere actuali cauterio, neque secare velis, quod promptum est, sed crudele præsidium, exsiccatio & curatio fieri potest remediorum propositorum ope, quæ ex stypticis & causticis mixta sunt, quibus ustulatum hæmorrhoidale vas claudetur & decidet.

CXVI.

De Fistul

Ὁκόταν ἀρχὸς ἐκπίπῃ, ὕδατι θερμῷ περιπλύναι σίδια, καὶ συμπιέσαντα τρίψας ἐν οἴνῳ καταχέαι ἐς ἀρχῦ: ἔπειτα ῥάκεα ἐκβαλεῖν καὶ τὰς μηρὰς ξυνδῆσαι ἡμέρας τρεῖς, καὶ νησθέτω.

Cùm anus prolabitur, decocto malu-

Digitized by Google

malicorii calido, & alumine vino dissoluto anus fovenda : postea fasciis femora tribus diebus inter se vincienda, & inedia imperanda.

Anus prolabens aptissimè coërcebitur hisce adstringentiqus medicamentis, decocto malicorii, hoc est, corticis granatorum, & alumine vino dissoluto. Postea per aliquot dies fasciis femora revinciantur, ne egressui iterum locus detur, & ne alimentorum fæcibus exturbetur, inedia seu victus admodum tenuis imperandus.

XCVII.

Στραγγουρίη ξυμφέρει ἔξωθεν τὸ σῶμα μαλάσσειν λουτροῖσι θερμοῖσιν ἔσωθεν διυγραίνειν; τὴν μὲν κοιλίην στρουθίοισιν ὑφ' ὧν εὐεργὸς ἔσται, τὴν δὲ νύσσιν ποτοῖσιν ὑφ' ὧν τὸ ἦθος διαχεῖται. *De Affect.*

Stranguriæ conferunt balneis calidis

lidis foris emollire, intus alvum humectare cibis laxantibus, vesicam verò potionibus diureticis.

Sive oriatur stranguria ab arena, sive à viscido phlegmate, aliove acri humore vesicam irritante, balneum tepidum juvat, quia vias emollit & lubrificat: conferunt & cibi laxantes, quia materiam antecedentem à vesica avertunt; & potiones diureticæ, quia vias detergunt, & materiam conjunctam foràs propellunt.

XCVIII.

Epid. 2. Παρωνυχίης κηκὶς μέλαινα ἐν μέλιτι.

Ad paronychiam galla nigra cum melle.

Paronychia est inflammatio in digitorum extremis orta, quæ ob partis exactam sensibilitatem admodum dolorifica est; & si suppuret

ſuppuret periculoſum ulcus & aliquando gangrænam accerſens : cui affectui ubi in principio adhuc eſt, non malè conveniet cataplaſma ſtypticum ac repellens ex galla nigra cum melle, non neglectis remediis univerſalibus, præcipuè venæſectione.

XCIX.

Ἀλφὸν καὶ λέπρης τιτάνην ἐν ὕδατι, Ibid. ὡς μὴ ἑλκώσῃς.

Ad impetiginem & lepram, aquam calcis adhibe, ita temperatam, ut non ulceret.

Impetigo & lepra Græcorum, quæ ſcabiei ſpecies etiam pſora vocatur, à ſero ſalſo & acido, ſeu, ut Hippocrates loquebatur in ſect. II. à pituita humoribus acribus permixta, originem ducit. Iis ergo conferre debet aquæ calcis admotio, quæ alcali

donata sal acidum mortificat, & ulcuscula illa potenter exsiccat. Ideoque optimum est vulnerarium, omnique ulcerum putredini maximè adversum. Qui nimò quod magis mirum, ulceribus internis, diarrhœæ, dysenteriæ, aqua illa cum lacte aut sero lactis pota mira præstat, ut ex Domino de la Closure, celeberrimo inter Santones ac Vascones Practico, addidici.

C.

Epid. 6. Χειμέτλων κατασχὰν, ἀλεαίνειν, τὰς πόδας ὡς μάλιστα ἐνθερμαίνειν πυρὶ καὶ ὕδατι.

Pernionum medela scarificatio, tepefactio, ita ut pedes quàm maximè igne & aquâ calefacias.

Tumoribus à frigore ortis, quos perniones vacamus, non putem convenire parti quidem scarificationem, sed fortè in partibus

tibus vicinis aut oppositis ad seri derivationem aut revulsionem, sic inflammationi à frigore in extremo naso, cucurbitulæ scapulis scarificatæ utiles esse possunt.

CI.

Ἰσχιας ὅταν γένηται, συμφέρει μαλάσσειν λητροῖσι καὶ χλιάσμασι, καὶ τὴν κοιλίην ὑπάγειν: ὅταν δὲ λωφήσῃ ἡ ὀδύνη, φάρμακον δοῦναι κάτω, καὶ μετὰ ταῦτα πίειν γάλα ὄνου ἕφθον.

Ischias ubi accidit, confert balneis & fomentis emollire, alvumque subducere: cumque levatus fuerit dolor, purgans exhibere, & postea lac asininum coctum potare.

De affect.

Ischias est coxarum dolor ab humoris tenuis acris decubitu in partes ischio vicinas. Huic affectui ratione causæ conjunctæ conferunt balnea & fomenta emollientia, quibus seri illius

turbant. Posterioris sunt ammoniacum, verbena, sal tartari, chalybs & cortex Peruvianus, quæ acidum lienis alcali suo corrigendo & amaritie sua dulcificando, ex acido enim & amaro mixtis fit dulce, impactum & quasi coagulatum in liene sanguinem dissolvunt, fluidioremque reddunt.

XCII.

Ibid. Δυσεντερικῷ ὀψὲ ποτήσαντι τὴν γάλακτοποτήσαντι ἐν γάλακτι πεπυρωμένῳ, μετριώτερα τὰ ἀλγήματα καὶ ἕλκεα.

Dysenterico epotis sero lactis & lacte in quo candentes lapides extincti, dolores & cruenta dejectiones moderatiores fiunt.

Dysenteria est frequens & cruenta alvi dejectio cum ventris dolore ac torminibus, ab intestinorum exulceratione dependens. Tergendis ulceribus convenit

venit serum lactis, deterſa glutinat & cicatrice obducit lac ipſum caseosâ suâ parte, si præsertim corporis alicujus igniti extinctionem sit expertum. Vel enim ex ferro lapidibusve ignitis, lac ingrediuntur aliqua corpuscula calcis naturam referentia, atque ideo alcalia, quæ possunt acidorum humorum exulcerantium aculeos infringere, inde dolores mitescunt & parcior fluit sanguis: Vel ab ignitorum extinctione pars lactis magis aquea consumitur, & lac crassius redditur, ut postea obducendis intestinorum ulceribus, & implicandis acribus humoribus aptius sit.

XCIII.

Δυσεντερίη, λειεντερίη καὶ διάῤῥοια παραπλήσιαί εἰσι, καὶ δεῖ αὐτὰς ὅτως ἔχῃ τὸ μὲν καθαίρον ἀπὸ τῆς φαλῆς καὶ τοῦ ἄνω κοιλίης ἀποτρέπειν· ἔπειτα σι- De Aff. fed

σιτίοισι καὶ ποτοῖσιν ὑφ' ὧν ξηραίνεται ἡ κοιλίη καὶ τὸ σῶμα πᾶν.

Dyſenteria, lienteria & diarrhœa inter ſe affines ſunt, ſicque curanda, ut fluctionem à capite & ſuperiore ventre avertas, dein cibis ac potionibus, quibus alvus & totum corpus exſiccatur.

Dyſenteria qualis ſit affectus, modò dictum fuit. Lienteria eſt ſpecies alvi fluxus, in qua cibus non immutatus, ſed prout fuerat aſſumptus, per alvum celeriter excernitur. Diarrhœa eſt alia alvi fluxus ſpecies, in qua humores excrementitii ſine ſanguine aut alimento, & ſine exulceratione inteſtinorum procedunt. Affines itaque ſunt affectus, quia in multis conveniunt, non autem in omnibus: ſic enim non affines, ſed ſimiles eſſent affectus. Conveniunt in parte affecta, quæ eadem eſt nempè inteſtina

Digitized by Google

teſtina, & nonnunquam ventriculus; in ratione morbi qui ſymptoma eſt inexcretis toto genere præter naturam. Differunt in multis, ut ex eorum uniuscujusque definitione patet. Ubi ergo quis medicam manum iis ſatagit admovere, arceat primò fluxionem à partibus ſuperis in inteſtina: fuſtra enim conjunctam aggrediaris cauſam, ni antecedens tollatur. Rivus permanente ſcaturigine exſiccari non poteſt. Sublatâ autem causâ antecedenti, conjuncta tollitur exſiccantibus, omne enim ulcus poſtulat exſiccari.

XCIV.

Τεινεσμὸς ὅταν λάβῃ, ξυμφέρει τὴν κοιλίην διυγραίνειν καὶ λιπαίνειν, καὶ ὑπάγειν τὰ ἐνέοντα, καὶ λούειν θερμῷ, πλὴν τ κεφαλῆς. *Ibid.*

Si prehenderit Teneſmus, conve-

venit alvum humectare, pinguem reddere ac lævigare, quæ intus sunt subducere, & calidâ excepto capite lavare.

Assidua desidendi cupiditas cum torminibus tenesmus vocatur, orituque ab humore acri & tenaci irritante, imò & exulcerante rectum intestinum. Igitur huic humori demulcendo, diluendo ac subducendo, non parum conferent alvum humectantia & lubrificantia, veluti clysteres anodyni, humectantes, ac ut ita dicam pinguefacientes, ex decocto malvæ, seminis lini, seminum frigidorum majorum, ficuum, cum saccharo, vitello ovi & sevo hircino. Quibus dein offerenda per os purgantia levia, manna, catholicum rheo duplicato: potiones lenitivæ ex oleo amygdalino & syrupo capillorum Veneris: tandem balneum

Digitized by Google

neum antiquis usitatissimum, à quo tum dolores mitigantur, tum subtilior acrium humorum pars per cutis spiracula foras evocatur, & somnus omnium dolorum placidissimum nepenthe procuratur.

XCV.

Ἢν τὰς αἱμορροΐδας μήτε βελῇς δε καίειν, μήτε ἀποτάμνειν, περιταιο-hæ-νήσας ὕδατι πολλῷ, καὶ ἐκτρέψας μοτὴν ἔδρην, σμύρναν τρίψας, λείην καὶ ἀλ. κηκίδα, καὶ συπρείην καταπάσας, καὶ μελαντερίην, καὶ ἀποστήσει ἡ αἱμορροΐς, καταπεπαυμένος.

Hæmorrhoides si nec urere, nec secare velis, sedes multâ aquâ caliâ priùs fovenda & inverenda, tum myrrha lævigata, galla, alumen ustum, & melanteria applicanda sunt, & usta decidet hæmorrhois.

Hæmorrhoidum primò tentanda curatio remediis internis,

quæ ſanguinem contemperent, & acribus ſaliniſque humoribus imprægnatum repurgent. At ſi fruſtra fuerint adhibita, ægerque ex continuo hæmorrhoidum fluxu debilis admodum fiat, impendeatque hydrops, tunc ſi nec urere actuali cauterio, neque ſecare velis, quod promptum eſt, ſed crudele præſidium, exſiccatio & curatio fieri poteſt remediorum propoſitorum ope, quæ ex ſtypticis & cauſticis mixta ſunt, quibus uſtulatum hæmorrhoidale vas claudetur & decidet.

CXVI.

De Fiſtul

Ὁκόταν ἀρχὸς ἐκπίπῃ, ὕδατι θερμῷ περιπλύναι σίδια, καὶ συπηρίνου τρίψας ἐν οἴνῳ καταχέαι ἔ ἀρχῦ: ἔπειτα ῥάκεα ἐκβαλεῖν καὶ τὰς μηρὰς ξυνδῆσαι ἡμέρας τρεῖς, καὶ νηςεύετω.

Cùm anus prolabitur, decocto mali-

Digitized by Google

malicorii calido, & alumine vino dissoluto anus fovenda : postea fasciis femora tribus diebus inter se vincienda, & inedia imperanda.

Anus prolabens aptissimè coërcebitur hisce adstringentiqus medicamentis, decocto malicorii, hoc est, corticis granatorum, & alumine vino dissoluto. Postea per aliquot dies fasciis femora revinciantur, ne egressui iterum locus detur, & ne alimentorum fæcibus exturbetur, inedia seu victus admodum tenuis imperandus.

XCVII.

Στραγγωδίῃ ξυμφέρει ἔξωθεν τὸ σῶμα μαλάσσειν λατροῖσι θερμοῖσιν ἔσωθεν διυγραίνειν ; τὴν μὲν κοιλίην στρυφνοῖσιν ὑφ' ὧν εὐεργὸς ἔσται, τὴν δὲ κύστιν ποτοῖσιν ὑφ' ὧν τὸ ὄργον διαχεῖται. *De Affect.*

Strangurix confant balneis calidis

lidis foris emollire, intus alvum humectare cibis laxantibus, vesicam verò potionibus diureticis.

Sive oriatur stranguria ab arena, sive à viscido phlegmate, aliove acri humore vesicam irritante, balneum tepidum juvat, quia vias emollit & lubrificat: conferunt & cibi laxantes, quia materiam antecedentem à vesica avertunt; & potiones diureticæ, quia vias detergunt, & materiam conjunctam foràs propellunt.

XCVIII.

Epid. 2. Παρωνυχίης κηκὶς μέλαινα ἐν μέλιτι.

Ad paronychiam galla nigra cum melle.

Paronychia est inflammatio in digitorum extremis orta, quæ ob partis exactam sensibilitatem admodum dolorifica est; & si suppuret

ſuppuret periculoſum ulcus & aliquando gangrænam accerſens : cui affectui ubi in principio adhuc eſt, non malè conveniet cataplaſma ſtypticum ac repellens ex galla nigra cum melle, non neglectis remediis univerſalibus, præcipuè venæſectione.

XCIX.

Ἀλφὸς καὶ λέπρης τιτάνην ἐν ὕδατι, ὡς μὴ ἑλκώσῃς. *Ibid.*

Ad impetiginem & lepram, aquam calcis adhibe, ita temperatam, ut non ulceret.

Impetigo & lepra Græcorum, quæ ſcabiei ſpecies etiam pſora vocatur, à ſero ſalſo & acido, ſeu, ut Hippocrates loquebatur in ſect. II. à pituita humoribus acribus permixta, originem ducit. Iis ergo conferre debet aquæ calcis admotio, quæ alcali

donata sal acidum mortificat, & ulcuscula illa potenter exsiccat. Ideoque optimum est vulnerarium, omnique ulcerum putredini maximè adversum. Qui nimò quod magis mirum, ulceribus internis, diarrhœæ, dysenteriæ, aqua illa cum lacte aut sero lactis pota mira præstat, ut ex Domino de la Closure, celeberrimo inter Santones ac Vascones Practico, addidici.

C.

Epid. 6. Χειμέτλων κατασχὰν, ἀλεαίνειν, τὰς πόδας ὡς μάλιστα ἐνθερμαίνειν πυρὶ καὶ ὕδατι.

Pernionum medela scarificatio, tepefactio, ita ut pedes quàm maximè igne & aquâ calefacias.

Tumoribus à frigore ortis, quos perniones vacamus, non putem convenire parti quidem scarificationem, sed fortè in partibus

tibus vicinis aut oppositis ad seri derivationem aut revulsionem, sic inflammationi à frigore in extremo naso, cucurbitulæ scapulis scarificatæ utiles esse possunt.

CI.

Ἰσχιας ὅταν γένηται, συμφέρει μαλάσσειν ἐν λουτροῖσι καὶ χλιάσμασι, καὶ τὴν κοιλίην ὑπάγειν: ὅταν δὲ λωφήσῃ ὀδυνη, φάρμακον δοῦναι κάτω, καὶ μετὰ ταῦτα πίειν γάλα ὄνου ἔφθον. De Affect.

Ischias ubi accidit, confert balneis & fomentis emollire, alvumque subducere: cumque levatus fuerit dolor, purgans exhibere, & postea lac asininum coctum potare.

Ischias est coxarum dolor ab humoris tenuis acris decubitu in partes ischio vicinas. Huic affectui ratione causæ conjunctæ conferunt balnea & fomenta emollientia, quibus seri illius acris

acris transpiratio promovetur, & dolor mitigatur : ratione causæ antecedentis quæ cumulationem aliquam impurorum succorum in primis viis agnoscit, à quibus chylus serosus & acris redditur, conducit alvum clysteribus aut levibus eccoproticis, mannâ, cassiâ alvum subducere : dein ubi dolor mitior fuerit redditus fortius purgans exhibere, quo & impuri isti succi & serosa illuvies vacuentur : postea lac asininum per aliquod tempus potare, quo sanguinis acrimonia mitescat ; & præcipuè coctum, quo seri in lacte contenti pars absumatur, sicque crassiorem massæ sanguineæ consistentiam conciliare possit, ne ampliùs serum acre & tenue suppeditet.

CII.

Ibid. Ἀρθρῖτις ὅταν ἔχῃ, ξυμφέρει ἰούλους

Digitized by Google

ματα προσφέρειν, καὶ ἐκ τῆς κοιλίης ὑπάγειν τὰ ἐνεόντα, κλύσμασιν ἢ βαλάνῳ, καὶ φάρμακον κάτω πίσας, καὶ μετὰ τοῦτον πίνειν ὄρρὸν ἔφθον καὶ ὄνου γάλα.

Arthritidi confert admovere refrigerantia, alvum clysteribus aut suppositorio solvere, & purgans exhibere, tandemque serum coctum & lac asininum propinare.

Arthritis est articulorum dolor, sæpè inflammatione comitatus, unde ratione doloris & inflammationis conferunt ψύκτικα seu refrigerantia & anodyna admota, qualia sunt lac, aqua spermatis ranarum. At ratione causæ antecedentis, quæ ut jam de ischiade arthritidis specie diximus, serosa est colluvies, stomachi vitio sæpè collecta, conveniunt clysteres & suppositoria, diminutâ fermentatione

purgantia benigna, tandemque ferum coctum & probè defæcatum, & γαλακτοποσία, tùm lactis asinini cujus hîc meminit, tum lactis bubuli, quod in hocce affectu mira præstat, ut experientia & Autores plures testantur, atque inter hos Greiselius de cura lactis in arthritide, Sachs in Miscellaneis naturæ Curiosorum. Neque est hoc recens inventum, ut quidam putarunt. *Sunt inter exempla*, inquit Plinius, *qui tac asinorum bibendo liberati sint podagrâ, chiragrâve.* At hîc antiquiorem Præceptorem in hoc præsidio administrando Hippocratem habemus.

CIII.

Ibid. Ποδάγρη βεβαιότερον μὲν τῶν τοιούτων καὶ πολυχρονιώτατον καὶ δυσαπαλλακτότατον, θανατώδες δὲ οὔ: ξυμφέρει δὲ ἐν ταύτῃ τὰ αὐτὰ, ἅ ἐν τῇ ἀρθρίτιδι.

Poda-

Podagrâ vehementior quidem horum dolorum & maximè diuturnus, quique difficillimè ſolvitur, minimè verò lethalis: huic eadem quæ arthritidi conferunt.

Podagræ dolor vehemens eſt ob partium ſenſibilitatem, maximè diuturnus, quia cùm pars affecta ſit pedum extremitas, non ita celeriter illic reſolvitur cauſa morbifia ac in alia parte calidiori. Huic autem cùm ſit arthritidis ſpecies non alia quàm ipſi conferunt remedia

CIV.

Ὅσα μὲν χειρουργῆσαι δεῖ χειρὶ σιωπᾶσθαι: τὸ γὰρ ἔθος τῇσι χερσὶ κάλλιστον διδασκαλεῖον. *De Flat.*

Quæcunque Chirurgiam poſtulant ea in uſum à Medico revocanda: eſt enim manuum uſus optimus docendi magiſter.

Chirurgia olim à Medicis exerce-

ercebatur, præſertim tempore Hippocratis, cujus in hac arte peritiam teſtantur libri varii Chirurgici, quos nobis reliquit. Nunc autem etiamſi à Medicina veluti diſcerpta ſit, præſidere tamen ſemper Chirurgo debet Medicus, atque adeò & in Chirurgia peritus eſſe, & paratus præcipuè in locis ubi ſolus eſt, manuum operationes ipſemet exequi.

CV.

De ul. cer. Ἕλκεσι τοῖσι πλείστοισιν ὥρη ἡ θερμοτέρη ξυμφορωτέρη τοῦ χειμῶνος, πλὴν τοῖσιν ἐν κεφαλῇ καὶ κοιλίῃ.

Ulceribus plerisque calida tempeſtas anni magis conducit quàm hyems, præterquam iis quæ ſiunt in capite & ventre.

Calida anni tempeſtas tranſpirationem auget, à qua pars ſeri acris ulcera procreantis & fovens foras pellitur & exſiccatur.

tur. At in partibus, quas multa ſanguifera penetrant vaſa, quale eſt caput, & venter medius ac inferior in quibus viſcera, febris & inflammatio maximè metuendæ, quæ citiùs æſtate quàm hyeme accidunt. Etenim obſervat Hippocrates libro de capitis vulneribus, in his hyeme plerumque ante decimumquartum diem febrem prehendere, æſtate vero poſt ſeptimum.

CVI.

Ἕλκεα ξύμπαντα δὲ χρὴ τέγγειν πλὴν οἴνῳ, ἢν μὴ ἐν ἄρθρῳ ἐόν τὸ ἕλκος· τὸ γὰρ ξηρὸν τοῦ ὑγιέος ἐγγυτέρω ἐστὶ, καὶ τὸ ὑγρὸν τοῦ μὴ ὑγιέος. Ibid.

Ulcera quæcunque præterquàm vino madefieri non debent, niſi articulos occupent: quod enim ſiccum eſt ad ſanum, quod humidum ad morboſum propiùs accedit.

Rationem ſubjunctam habet hæc ſententia. Humidæ ſunt partes

partes ulceratæ, sanæ & integræ siccæ sunt, ideoque ut ad sanitatem ulcera deveniant, siccantibus sunt curanda. At articuli humido quodam naturaliter donati sunt, atque ideo humectandi, ne sicca nimis fiat carnis regeneratio & cicatrix, quibus eorum motus impediretur: aut saltem exsiccantia moderatiora esse debent.

CVII.

De fract Οὐδὲ τοῖσι νεοτρώτοισιν ἕλκεσι ξυμφέρει ἔλαιον, οὐδὲ μαλθακώδεα, οὐδὲ σηπεδώδεα φάρμακα.

Recentibus ulceribus nec oleum, nec mollientia, nec pinguia medicamenta conveniunt.

Ea enim inflammationem & putredinem accersunt, sed potiùs detergentia conveniunt, quæ ulcus sordidum fieri impediunt.

CVIII.

CVIII.

Τὰ κυκλότερα τ̃ ἑλκέων, ἢν ὑπόκοι- *De*
λα ᾖ, κατὰ μῆκ⊙ τ̃ σώματ⊙ μα- *ulcer.*
κρὰ ποιέειν. *& de*

Rotunda ulcera ſi cava fuerint, cap.
longa facere oportet, ſecundùm vulg.
corporis longitudinem.

Ulcera longa faciendo approximantur eorum labia, ut poſſint ad cicatricem perduci. Sectio autem ſecundùm corporis longitudinem fieri debet, ne muſculorum fibræ tranſverſim ſecentur.

CIX.

Ὅσα σφακελίζει ἐπιλαβόντα τ̃ *Epid.*
φλέβα ἑλκῶσαι καὶ ὑγιῶσαι. 2.

Quibus gangræna incipit, ea *Sect.*
vena interceptâ ulcerare & cura- 5.
re oportet.

Id eſt, ubi jam in ulcere incipit gangræna, ne partes vicinas inficiat, eæ circum ulcus, & præcipuè

cipuè circa venas, quæ illud irrigant, cauſticis, ſive ut nunc invalu t uſus, ſcarificationibus utendum.

CX.

De int. Ἐπὶ τὰ καύματα πρόσα τρίψας πολλὰ καταπλάσσειν εὐθὺς μετὰ τὴν *affect.* καῦσιν, καὶ καταλιμπάνειν μίαν ἡμέρην.

Partibus ambuſtis porrum multum tritum ſtatim poſt uſtionem ex cataplaſmate imponito, & diem unum ſinito.

Calidarum rerum applicatio, veluti porri, in partibus ambuſtis, evocat particulas igneas in iis contentas, ſicque dolorem mitigat & ſanitatem procurat. Ita alia calidiora, veluti fotus ex ſpiritu vini, non parùm in hoc caſu juvant.

CXI.

De Aff. fect. Τὰ λιπαρὰ πρὸς τὰ φλεγμαίνοντα οὐ ξυμφέρει, οὐδὲ πρὸς τὰ ἀκάθαρτα, οὐδὲ πρὸς τὰ σπτώματα.

Pin.

Digitized by Google

Pinguia inflammatis minimè conveniunt, neque sordidis, aut putrescentibus.

Pinguia enim & oleosa facilè inflammantur, cutisque poros occludunt, unde neque inflammatis partibus, neque sordidis ulceribus conveniunt, cùm inflammationem & putredinem hoc pacto adaugeant.

CXII.

Πρὸς μὲν τὰ φλεγμαίνοντα ξυμφέρει τὰ ψυχρὰ, πρὸς δὲ τὰ ἀνάθαρτα, καὶ τὰ σηπόμενα τὰ δερμάτια καὶ ὅσα δῆξιν παρεχόμενα, καθαίρει. *Ibid.*

Ad inflammata quidem conferunt frigida; ad sordida verò & putrescentia, acria & quæ morsum excitando, detergunt.

Inflammationi præcipuè in principio refrigerantia applicata conveniunt, quia repellunt. Sordidis verò ulceribus ac putredinem contrahentibus, acria quæ partes

partes nonnihil mordendo ac irritando, detergunt & ad sordidi puris expulsionem incitant; veluti lixivium cineris sarmentorum, decoctum absynthii, aristolochiæ, centaurii minoris in vino albo, aut aquâ.

CXIII.

Ibid. Τὰ φάρμακα ὅσα ποτὰ πρὸς τὰ τρώματα προσφέρε) μανθάνειν χρὴ· ἄξιον γὰρ ἅπαν) ⊖.

Quæ exhibentur potiones vulnerariæ, eæ perdiscendæ, & plurimùm æstimandæ.

Hæ potiones ab Hippocrate commendatæ & experientiâ comprobatæ, nimis à nostris Chirurgis negliguntur, etsi sæpius topicis præponendæ. Earum vis est, ut per urinas exturbent salsum & acre sanguinis serum, quod ulcera & abscessus generat aut fovet. Parantur autem præcipuè ex Pyrolâ, Sami-

culâ,

culâ, Virgâ aureâ, Pede Leonis ſeu Alchymillâ, Angelicâ Sylveſtri, Betâ rubrâ, atque Artemiſiâ, in vino albo puro aut lymphato decoctis in Balneo Mariæ, quibus ſi fœtus mortuus, oſſa fracta, aut aliquid præter naturam in corpore retentum ſit, additur Sabina.

CXIV.

Ἐπιδέσματα καθαρὰ, ἡδέα, μαλθακὰ, λεπτὰ: ἑλίσσειν ἀμφοτέρῃσιν ἅμα καὶ ἑκατέρῃσι χωρὶς ἀσκέειν. *De officin Med.*

Vincula munda, levia, mollia & tenuia ſint: eaque ambabus ſimul manibus tractare, aut alternis invicem uti oportet.

Faſciæ mundæ eſſe debent, ne ſi ſordidæ ſint, prohibeant, quo minùs vis infuſorum liquorum ad corpus poſſit penetrare, leves ne locum affectum gravent, molles ne pars comprimatur, tenues, quia quæ ejuſmodi ſunt leviores & molliores eſſe ſolent. Manifeſtum eſt præterea, unumquodque horum ad id etiam

am conferre, ne inflammatio aliqua ea in parte excitetur. Galen. in hunc loc.

CXV.

Νάρθηκες δὲ λεῖοι, ὁμαλοὶ, σιμοὶ κατ' ἄκρα, σμικρῷ μείζες ἔνθεν καὶ ἔνθεν τ ὑπο-δέσεως.

Ferulæ autem lævες, æquales, circa extrema reſimæ ſint, & ab utraque parte deligatione paulò breviores.

Ad minima deſcendit Hippocrates, ſed minima non cenſet, quæ ad hominis ſanitatem quomodocunque conferunt. Ferulæ, quæ fractis membris apponuntur, leves eſſe debent, ne ſuâ aſperitate partem lædant; æquales, ne ſuâ inæqualitate ei ſint incommodæ; circa extrema reſimæ, ne acumine cutem pungant; & faſciis paulò breviores, ut firmiter contineantur.

CXVI.

CXVI.

Εὐρύθμους δὲ δεσίας καὶ θεραπείας δεῖ μηδὲν ὠφελούσας ἐπιγινώσκειν, φορτικὰς γὰρ τὸ τοιοῦτον καὶ παντελῶς ἀλαζονικόν. De Med.

Deligationes concinnas & ad pompam comparatas, nihilque conferentes repudiandas. Sunt enim molestæ & ad ostentationem factæ.

Utilitas in Medicina & Chirurgia quærenda primùm. Molestum est, quod inutile & ad pompam comparatum, quales sunt quædam deligationes & Chirurgo & ægro molestæ, etiamsi concinnæ. Simplicitas potiùs colenda, quàm concinnitas ad ostentationem facta.

CXVII.

Ἐν οἷς δὲ διὰ μιᾶς τομῆς ἡ χειρουργία, χρὴ ποιέεσθαι ταχεῖαν τὴν διαίρεσιν: ὅπου δὲ πολλαὶ ἀναγκαῖον γίνεσθαι τὰς τομὰς βραδείῃ χρηστέον τῇ χειρουργίᾳ. Ibid.

Quibus

Quibus unicâ sectione chirurgicâ opus est, ea celeriter fieri debet: at ubi multas fieri necesse est, tardâ manuum operâ utendum.

Ubi unicâ sectione opus est, ea celeriter fieri debet, ut scilicet celeriùs æger dolore liberetur: ubi verò pluribus, illæ sensim faciendæ, ne à vehementi & continuo dolore animo deficiat. Sic verbi gratiâ, adsunt ulcera sinuosa in brachiis aut cruribus, dilatanda sunt pluribus in locis ac simul unienda; id non est unâ vice, eâdemque die tentandum, alioquin doloribus in lipothymiam decideret æger, & fortè pars nimis irritata inflammaretur: at hodie partem aliquam scalpello vel forfice dilatabis, aliam aliâ horâ, vel die sequenti, donec intentum habeas.

CXVIII.

CXVIII.

Ἥκιστα χρὴ τῇ τρίτῃ καὶ τετάρτῃ εὐφελίζειν πάντα τὰ τρώματα: τὸ δπί- παυγὰρ τότε τίκτουσι τὰς παλυγκοπήσιας: καὶ ὅσα ἐς φλεγμονὴν καὶ ἀκαθαρσίην ὁρμᾷ, ἢ ὅσα ἂν ἐς πυρετὸς ἴκῃ. Dc Frac

Tertio & quarto die, duriter & aſperè minimè tractari debent vulnera; tunc enim recrudeſcere ſolent, tum quoad inflammationem & ſordes, tum quoad febres.

Adnexam habet rationem Aphoriſmus: ideoque in eo explicando minimè deſudandum Nullus quippe melior Hippocrati commentator eſt, quam Hippocrates ipſe.

CXIX.

Ὅσα πεπαίνεσθαι δεῖ καταπέκλειστα δεῖ, τἀναντία ἢ ξηραίνειν καὶ ἀνεῴχθαι. Epid. 6.

Quæ maturationem poſtulant,

ea occludi convenit, contraria verò exsiccari & aperta esse.

Suppurationem promovent gummata & emplastica omnia, quia poros occludunt, sicque partibus calidis ac subtilioribus exitum denegantia calorem & fermentationem adaugent. Igitur si exsiccare & resolvere velimus, non verò maturare, abstinendum ab illis emplasticis, & potiùs utendum iis, quæ poros aperiunt, veluti sunt fotus chalastici, cataplasmata resolventia, spiritus vini, aliaque id genus.

CXX.

De arti. Πολλὰ τ̃ δοκεόντ̃ων ἐκπυέεσθ̃ ἀναπίνε̃σαί πο̃ε κὴν μηδέν τις καταπλάσ̃η.

Multa quæ suppurare videntur, quandoque etiam nullo adhi-

to cataplasmate resorbentur.

Etsi hic Aphorismus ad Semeioticen referri possit; non tamen parvi usus esse potest in Therapeutica, ne scilicet nimiùm festinemus tumores aut ad suppurationem adducere, aut aperire, siquidem eos discuti sæpius accidat.

CXXI.

Τὰ νεότρωτα ἕλκεα πάντα ἥκιστα ἂν φλεγμήναιεν, εἴτις διαπυήσῃ ὡς τάχιστα, ἢ εἴτις ἀποτρέποι ὅκως μήδε μελλήσῃ διαπυῆσαι, πλὴν τῆς ἀναγκαίης πύου ὀλιγίστου.

De ulcer.

Recentia omnia vulnera minimè inflammantur, si quis quàm celerrimè ad suppurationem adducat, aut si quis probibeat, ne suppurent, nisi pure necessario admodum pauco.

Exinde cognoscere licet, Neotericorum quorundam praxim Hippocratis etiam fuisse, quâ scilicet aliquando vulnera sine suppuratione curentur, idque paucis pòst lineis confirmat, dum ait: *quod verò ulcus acuto telo incisum aut dissectum fuerit, medicamentum quod cruentis protinus imponitur, & siccans quoddam quod suppurare vetet, admittit.*

FINIS.

BIBLIOTECA MAZ
MITRORIA EMMIOS

IN-

Digitized by Google

INDEX

Rerum præcipuarum.

A

ABortus periculosus. pag. 88
Abstinentiæ consideratio. 236
Aceti usus & noxæ. 66. 67. 231. & 260
Acidorum vis. 231
Acidum & Alcali. 11. 67
Acidum morbi causa. 63. *& seqq.*
Acria, amara, austera. 273
Aëris turbatio vitanda 296
Æsculapii oraculum. 354
Ætatum consideratio. 23
Alæ curatu difficiles. 198
Alimenta quæ bona. 120. alvum la-

laxantia 226. conſtipantia. 228.
diuretica. 228. & 229.
Alimenti circulatio. 46
Alii vires. 266. 372
Alopeciæ cauſa. 100.
Alvi fluxus futuri ſigna. 138
Amarum morbi cauſa. 63
Ambuſtionis remedium. 426
Anginæ cauſa. 78. *& ſeqq.* prognoſt. 94. 330.
Animantia exigne & aqua conſtant. pag. 11
Ani prolapſus cura. 412. *& ſeqq.*
Antidotus ad quartanarios. 371
Antimonium an antiquis notum? 388.
Apoplexiæ cauſa 57. 74. 131. futuræ ſigna. *ibid.* cura 328. *ſeqq.*
Aqua vorax. 68
Aquæ calcis uſus. 415
Aquæ minerales. 229. & 243.
Aquarum conſideratio. 243. *ſeqq.*
uſus in febribus. 362. *& ſeqq.*

Digitized by Google

Aquilinus naſus quid ſignificet 106
Arthritidis cauſa. 65. cura. 419
Aſtronomia Medico utilis, 52
Atrabilis quid efficiat. 122
Auris dolor ut curandus. 341. ſordes mutatæ quid portendant. 103
Aurum potabile. 54. & 55

B.

Balbus & calvus quibus morbis tententur. 69
Balnei uſus. 285
Bilis fons ad hepar. 14. *ſeq.*

C.

Calidum frigido nutritur. 12. non eſt febris cauſa. 64
Capitis conſideratio ad Phyſiognoniam, pag. 104. *ſeq.* ejus ulcus ut tractandum. 338. *ſeq.* contrafiſſura. pag. 340.
Caput glanduloſum. 21. morborum radix. 60. morboſiſſimum. 61. pituitæ fons. 68.

Digitized by Google

Cardialgiæ præſidium. 361
Carnium conſideratio. 241. ſalitarum. 242. *ſeq.*
Carnis nimius eſus Choleræ cauſa. 94.
Cava, ſolida, rara, ſpongioſa, quæ in corpore. 86. 87.
Cauſi cura. 362.
Cephalalgiæ cura 336. ab utero. ibid. ex crapula. 337
Cerebrum frigidi metropolis. 21 glandulæ ſimile. ibid.
Choleræ cauſa. 94. cura. 384.
Chirurgia Medico neceſſaria. 421
Chymia an antiquis nota. 54. *ſeq.* 86.
Ciborum conſideratio. 214. *ſeq.*
Circulatio ſanguinis. 46. *& ſeqq.* lactis. ibid. ſpiritus. ibid.
Clyſterum uſus. 320
Columellæ inflammatæ cura. 343 ſectio. 181
Conceptio quibus non fiat. 37.
Confluxus unus, 13

Continentia, impetum facientia & contenta. 18. *seq.*
Contraria contrariis curantur. 299. *seq.*
Cor sanguinis fons. 14. arteriarum radix. 16. musculus est. 23. & *seq.*
Corporis nullum principium, 14
Corpus totum perspirabile, 13
Coryzæ prognostica. 140
Cutis raritas & densitas quid efficiant. 83

D.

Deambulationum utilitas. 281.
Deligationes quales esse debent. 431.
Delirii prognostica. 182. 183
Dentes plures vitæ longæ signa. 111
Dentitionis morbi, 116
Diæta calida & frigida quæ. 276 280
Diarrhœæ cura. 408
Dulcium consideratio. 273
Dysentériæ cura 407. & *seqq.*

ea occludi convenit, contraria verò exsiccari & aperta esse.

Suppurationem promovent gummata & emplastica omnia, quia poros occludunt, sicque partibus calidis ac subtilioribus exitum denegantia calorem & fermentationem adaugent. Igitur si exsiccare & resolvere velimus, non verò maturare, abstinendum ab illis emplasticis, & potiùs utendum iis, quæ poros aperiunt, veluti sunt fotus chalastici, cataplasmata resolventia, spiritus vini, aliaque id genus.

CXX.

De art. Πολλὰ τ̃ δοκεόντων ἐκπυέεσθ ἀναπίνεσθαί πολεμὴν μηδέν τις καταπλάσῃ.

Multa quæ suppurare videntur, quandoque etiam nullo adhi-

to cataplasmate resorbentur.

Etsi hic Aphorismus ad Semeioticen referri possit; non tamen parvi usus esse potest in Therapeutica, ne scilicet nimium festinemus tumores aut ad suppurationem adducere, aut aperire, siquidem eos discuti sæpius accidat.

CXXI.

Τὰ νεότρωτα ἕλκεα πάντα ἥκιστα ἂν φλεγμήνασεν, εἴτις διαπυήσῃ ὡς τάχιστα, ἢ εἴτις ἀποτρέποι ὅπως μήδε μελλήσῃ διαπυῆσαι, πλὴν τῆς ἀναγκαίης πύου ὀλιγίστου.

De ulcer.

Recentia omnia vulnera minimè inflammantur, si quis quàm celerrimè ad suppurationem adducat, aut si quis prohibeat, ne suppurent, nisi pure necessario admodum pauco.

Digitized by Google

Exinde cognoscere licet, Neotericorum quorundam praxim Hippocratis etiam fuisse, quâ scilicet aliquando vulnera sine suppuratione curentur, idque paucis pòst lineis confirmat, dum ait: *quod verò ulcus acuto telo incisum aut dissectum fuerit, medicamentum quod cruentis protinus imponitur, & siccans quoddam quod suppurare vetet, admittit.*

FINIS.

BIBLIOTECA MAYOR UNIVERSIDAD COMPLUTENSE

IN-

Digitized by Google

INDEX

Rerum præcipuarum.

A

ABortus periculosus. pag. 88
Abstinentiæ consideratio. 236
Aceti usus & noxæ. 66. 67. 231. & 260
Acidorum vis. 231
Acidum & Alcali. 11. 67
Acidum morbi causa. 63. *& seqq.*
Acria, amara, austera. 273
Aëris turbatio vitanda 296
Æsculapii oraculum. 354
Ætatum consideratio. 23
Alæ curatu difficiles. 198
Alimenta quæ bona. 120. alvum la-

laxantia 226. conſtipantia. 228.
diuretica. 228. & 229.
Alimenti circulatio. 46
Alii vires. 266. 372
Alopeciæ cauſa. 100.
Alvi fluxus futuri ſigna. 138
Amarum morbi cauſa. 63
Ambuſtionis remedium. 426
Anginæ cauſa. 78. *& ſeqq.* prognoſt. 94. 330.
Animantia exigne & aqua conſtant. pag. 11
Ani prolapſus cura. 412. *& ſeqq.*
Antidotus ad quartanarios. 371
Antimonium an antiquis notum? 388.
Apoplexiæ cauſa 57. 74. 131. futuræ ſigna. *ibid.* cura 328. *ſeqq.*
Aqua vorax. 68
Aquæ calcis uſus. 415
Aquæ minerales. 229. & 243.
Aquarum conſideratio. 243. *ſeqq.*
uſus in febribus. 362. *& ſeqq.*

Aquilinus naſus quid ſignificet 106
Arthritidis cauſa. 65. cura. 419
Aſtronomia Medico utilis, 52
Atrabilis quid efficiat. 122
Auris dolor ut curandus. 341. ſordes mutatæ quid portendant. 103
Aurum potabile. 54. & 55

B.

Balbus & calvus quibus morbis tententur. 69
Balnei uſus. 285
Bilis fons ad hepar. 14. *ſeq.*

C.

Calidum frigido nutritur. 12. non eſt febris cauſa. 64
Capitis conſideratio ad Phyſiognoniam, pag. 104. *ſeq.* ejus ulcus ut tractandum. 338. *ſeq.* contrafiſſura. pag. 340.
Caput glanduloſum. 21. morborum radix. 60. morboſiſſimum. 61. pituitæ fons. 68.

Cardialgiæ præſidium. 361
Carnium conſideratio. 241. ſalitarum. 242. *ſeq.*
Carnis nimius eſus Choleræ cauſa. 94.
Cava, ſolida, rara, ſpongioſa, quæ in corpore. 86. 87.
Cauſi cura. 362.
Cephalalgiæ cura 336. ab utero. ibid. ex crapula. 337
Cerebrum frigidi metropolis. 21 glandulæ ſimile. ibid.
Choleræ cauſa. 94. cura. 384.
Chirurgia Medico neceſſaria. 421
Chymia an antiquis nota. 54. *ſeq.* 86.
Ciborum conſideratio. 214. *ſeq.*
Circulatio ſanguinis. 46. *& ſeqq.* lactis. ibid. ſpiritus. ibid.
Clyſterum uſus. 320
Columellæ inflammatæ cura. 343 ſectio. 181
Conceptio quibus non fiat. 37.
Confluxus unus, 13

Cont i-

Continentia, impetum facientia & contenta. 18. *seq.*
Contraria contrariis curantur. 299. *seq.*
Cor sanguinis fons. 14. arteriarum radix. 16. musculus est. 23. & *seq.*
Corporis nullum principium. 14
Corpus totum perspirabile. 13
Coryzæ prognostica. 140
Cutis raritas & densitas quid efficiant. 83

D.

Deambulationum utilitas. 281.
Deligationes quales esse debent. 431.
Delirii prognostica. 182. 183
Dentes plures vitæ longæ signa. 111
Dentitionis morbi. 116
Diæta calida & frigida quæ. 276 280
Diarrhœæ cura. 408
Dulcium consideratio. 273
Dysenteriæ cura 407. & *seqq.*

E.

Empirica apud Hippocratem. 30.
Empyematis ſigna 447. cura. 333 *ſeq.*
Epilepſia quibus contingat. 71.
ejus cauſæ. 72. *& ſeqq.*
Eryſipelatis prognoſtica. 179. *ſeq.*

F.

Facies Hippocratica. 102. *ſeq.*
Fames morborum cauſa. 60
Fauces ulceratæ. 180
Febres inconſtantes. 373. malignæ. 91. earum ſigna. 135. *ſeq.*
Febrium cauſæ 64. & 91. remedia febrifuga. 362. 365. 369.
Ferulæ quales eſſe debent. 430
Flatuoſa quæ. 234
Fluoris ſpecies. 166. *& ſeqq.* cura. 382. *ſeq.*
Fluxiones unde. 76. á capite. 77
Fœtus nutritio per os. 28. motus in utero 32. *& ſeqq.* reſpiratio per os. 40. & 41.

Digitized by Google

Fomenta varia. 347. *seq.*
Formæ & mores hominum. 19. & 20
Frigiditas & caliditas quid agant 62.
Fructus horarii choleram gignunt. 93

G.

Gangrænæ cura. 425
Glandularum morbi. 95
Graviditatis signa. 164

H.

Hæmorrhagiæ remedia. 345. signa. 115
Hæmorrhoidum consideratio. 171. cura. 411
Hemitritæi prognostica. 184. & *seqq.*
Hepar venarum radicatio. 16. gratiosi succi fons. 17
Homo à natura morbus. 56.
Hordei vires. 265. *seq.*
Hydatides quid. 96
Hydromelitis vires 271. & *seq.*
Hydrops ab hydatidibus. 95. ab

hepate. 95. à liene & omento 71. ab utero. 160
Hydropis cura. 392. *& seq.* prognostica. 156. *& seq.* Hydropis pectoris signa. 154. *& seq.*
Hysterica. 375. *seq.*

I.

Icteri cura. 386
Jejunii noxę & usus 237
Ignis & aqua omnium principia 12
Ilei cura. 386.
Ileus Ictericius. 387. *seq.*
Imperitia malus thesaurus. 3
Impetignis causa 99. remedium. 415
Inflammationis cura. 308
Intemperies in sanguine, non in partibus solidis. 62
Intermittentes malignę evadunt 91. *seq.*
Irę noxa. 290. *seq.*
Ischiadis cura. 417

L.

Laborum utilitas. 282

Labra exulcerata quid portendant. 184
Lac ex Chylo. 29. & 30. ejus usus in arthritide. 419
Lactis consideratio. 239. & *seq.* 272. defectus. 36. 344. tardius apparens. 39. & 40. vomitus. 115
Laserpitium quid. 370. 373
Lateris dolor. 347. *seq.*
Leguminum qualitates. 268
Lentis vires. 267
Lepræ causa 99. remedium 415.
Lethargi signa. 134. cura. 335.
Leucophlegmatiæ cura. 400.
Levia in levibus morbis. 315
Lien morbosissimum 61. fisco comparatum. 70. unde intumescat. 71. deorsum pendens. 175. melancholiæ fons. 14. & *seq.*
Lienes magni quid. 172
Lienosorum remedia. 403. *seq.*
Lienteriæ cura. 408.
Linguæ consideratio. 129. *seq.*

Digitized by Google

Lochiorum consideratio. 163
380
Lumbrici lati signa. 170
Luxatio articulorum. 188. femoris. 190. maxillæ. 88. vertebrarum. 202.
Lymphæ usus. 46
Lymphatica vasa. 47

M

Malignorum remedia. 328
Maxillæ luxatio 88
Medicamenta vehementia stomachum exulcerant. 316
Medicinæ definitio. 9
Medici reipsa perpauci 2
Medico necessaria. 4
Medulla quid. 45
Mel [illegible]nellita. 233: mellis vires. 268
Melancholia morbus. 176
Melancholiæ fons lien. 15. & seq. melancholia vorax. 68
Melopepones choleram gignunt. 94

Menſes moventia. 380
Menſtruorum conſideratio. 90
Monoſitia 235
Morbi autumnales. 125. vernales. ibid.
Morbi ex nervis 121. ex venis. ibid
Morbi derepente non accidunt. 57. Unde oriantur. 58
Morbus niger. 176
Mulierem venâ ſectâ non obortire. 39
Muſculorum colliquatio. 199. uſus. pag. 18.
Muſti vires. 257
Mutationes morbos pariunt. 59

N.

Narcotica quæ. 293. *ſeq.*
Naſi conſideratio phyſiognomica. 105. *ſeq.*
Natura quid. 10. morborum medicatrix. 298. *ſeq.*
Nervorum uſus 17. idem ac tendo Hippocr. ibid. 200

Odi-

O.

Octimestris an vitalis 34
Oculorum consideratio ad Physiognomiam. 104. *seq.*
Olerum vires. 267. *seq.*
Ophthalmiæ cura. 330. 332
Opsonia. 274
Ossa quid conferant. 17
Ossium fracturæ 195. brachii, claviculæ, costarum, cubiti, femoris, maxillæ, nasi. 201. spinæ. 204. tibiæ. 196
Otii noxæ. 280
Oxymelitis vires. 271

P.

Panis usus & noxæ. 238
Paracentesis nova. 396. *seq.*
Paralyseos causæ 131. signa. ibid.
— quæ curabilis. 133
Paronychiæ remedium. 414
Partus tempora. 38. *seq.*
Peripneumoniæ causa 93. Signa. 140. 144. cura. 350
Pernionum medela. 416

Phthiſis prognoſtica. 148. & *ſeq.*
Pinguedo unde. 232
Pinguium vires. ibid.
Pituita quid 98. *ſeq.*
Plethoræ ſigna. 123. *ſeq.*
Pleuritidis prognoſtica. 140. cura 350
Podagræ cauſa & prognoſis. 186
cura. 420. *ſeq.*
Polypi cura. 343
Pomorum qualitates. 267
Potus glacie refrigeratus. 361. 364
Potuum conſideratio. 214. 215
Prægnantium remedia. 378. *ſeq.*
Principium magnum quid. 48 *ſeq.*
Pruriginis cauſa. 99
Puerorum morbi. 119. & *ſeq.*
Puerperæ labores. 40
Pulmonis alimentum quod. 27
Purgantia initio. 308. qui non purgandi. 310. quæ purgantia ſingulis conveniant. 313. *ſeq.*

Digitized by Google

Puris laudabilis ſigna 208. 209
pus ad articulum accedens. 210

Q.

Quartanæ prognoſtica, 183. cura. 369

R.

Rachitidis ſigna. 177
Recidivæ quibus fiant, 168. *ſeq.*
Regionis mutatio in longis morbis. 297
Renes glanduloſi. 22
Reſpiratio magni ad vitam momenti. 108
Rheumatiſmi cauſa. 64. 65

S.

Sacra ſacris communicanda. 1
Salia lixivioſa cauſtica 101. volatilium ſalium uſus. 328
Sanctorii Medicina ſtatica non nova. 128
Sanguis ſpumans unde. 153
Scorbutus 172
Semen unde veniat. 37. *ſeq.*
Septimeſtris an vitalis. 36

Silphium quid. 366
Similitudines Medicis impo-
nunt. 305
Sitis ſigna. 115
Sollicitudo morbus. 390
Somniorum præſagia. 240. *ſeq.*
Stranguriæ cura. 413
Sudor unde oriatur. 86. Sudoris
conſideratio. 109
Superpurgationis remedium.
319
Suppoſitorium uſus. 320
Suppurantia quando adhibenda
433
Suturæ capitis ſanitati confe-
runt. 22

T.

Tabis dorſalis cura. 356. *ſeq.*
Tempora non ſecanda. 334
Teneſmi cura. 409. *ſeq.*
Tranſpirationis utilitas 127
Tuſſes hyeme frequentiores. 92

V.

Vacuationes magnæ periculo-
ſæ

fæ. 308. *seq.*
Venæ lacteæ. 44
Venæ sectio copiosa Parisinorum. 93
Venæ sectionis cautiones. 324. ejus usus in angina. 329. cephalalgiâ. 336. coxendicum & dorsi doloribus. 402. lumborum doloribus. ibid. nervorum distentionibus 400. ophthalmiâ 330. pleuritide 349. testium doloribus 400. venarum interceptionibus. 401. vertigine. 338
Veneris usus & noxa 284
Venter ut terra. 43
Ventriculi calidi quid efficiant. 107
Ventris torpor quid efficiat. 84. ejus obstructio flatus retinet. ibid.
Vertiginis cura. 338
Vigilia vorax. 68. Vigilæ noxa. 278

Vincula qualia esse debent. 429
Vini vires & noxa, 234. 249. & *seqq.* 311. Vini ingurgitatio choleræ morbi causa. 94
Virium prostratio mala. 113
Visionis deperditæ remedium, 323
Vita septem dierum est. 51
Vitiliginis causa. 99 *seq.*
Ulcerum causæ 98. & *seq.* diæta. 275 tempestas contraria. 422. remedia & cautiones. 423. *seq.* prognostica. 205
Volvuli cura. 387
Vomitoriorum usus & remedia. 325
Vomitus consideratio, 109. futuri signa. 138
Urinæ signa. 167
Uteri affectuum causa. 89
Uteri prolapsus cura. 381
Uvarum vires. 261
Vulnera quæ lethalia. 191. Capitis. 192. *seq.* Vulnerum cura. 430 & *seq.* sine suppurantibus. 435.
Vulnerariæ potiones. 428

FINIS.

Extrait du Privilege du Roy.

LOVIS par la grace de Dieu Roy de France & de Navarre, A nos Amés & Feaux Conſeillers, &c. Noſtre Amé JACOB SPON Docteur en Medecine, nous a fait remontrer qu'il a compoſé un livre intitulé *Aphoriſmi novi Hippocratis*, &c. le quel il deſiroit faire imprimer, auquel effet il nous a très-humblement fait ſuplier de luy accorder nos letres ſur ce neceſſaires. A ces cauſes voulant favoriſer ledit SPON, permettons par ces preſentes de faire imprimer ledit livre pendant le temps de ſix années. Faiſons defenſes à tous Imprimeurs & Libraires de l'imprimer ou debiter ſans ſon conſentement, a peine de confiſcation des exemplaires, & de mille livres d'amande. *Comme plus amplement eſt porté par ledit Privilege du 28. Janvier 1683. Signé* par le Roy en ſon Conſeil.

JVNQVIERES.

Et ledit Spon a cedé ſon Privilege pour la premiere Edition â Meſſieurs Aniſſon & Poſuel.

Regiſtré ſur le livre de la Communauté des Libraires de Paris, le 1. Fevrier 1683. Signé,

ANGOT.

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google